

Incipit Prologus

venerabilis Bede in Ecclesiasticam hi-
storiam gentis anglorum.

Clarissimo

regi Liolunleo: Beda fa-
mulus christi et presbyter hi-
storiam gentis anglorum eccle-
siasticam quam nuper edideram
habentissime tibi desiderati rex et prius ad-
legendum ac probandum transmissi. Et nunc ad-
transscribendum ac plenius ex tempore
meditandum transmittito. Satisque studium
tue sinceritatis amplector: quo non solum au-
dientis scriptum scientie verbis aure sedu-
lius accommodas: verum etiam noscedis prio-
rum gestis siue dictis: et maxime nostre ge-
ntis viros illustrius aure vigilanter impen-
dis. Siue enim historia de bonis bona re-
ferat: ad imitandum bonus auditor sollicitus
instigat: seu mala commemorat de suis: ni-
hilominus tamen religiosus ac pius auditor siue
lector deuitando quod noxiu est ac puerum
ipse solet: ad exequenda ea que bona ac deo
digna esse cognouerit accendit. Quod ipsum
tu quoque vigilantissime deprehendes histori-
am memoratam in noticiam tibi silet eis quibus te
regendis diuina preceit auctoritas ob gene-
ralis curam salutis latius palari desideras.
Ut autem in his que scripsi vel tibi vel ceteris
auditoribus siue lectoribus huius historie
occasione dubitandi subtraham. Quibus hec
maxime auctoribus didicerim breuiter in-
timare curabo. Auctor ante omnes atque au-
ditor opusculi huius Albinus abbas reueren-
dissimus vir per omnia doctissimus extitit: qui
in ecclesia cantuariorum a beato memorie The-
odoro archiepiscopo. et Adriano abbate
viris venerabilibus atque eruditissimis in-
stituit: diligenter omnia que in ipsa cantuari-
orum puincia: vel etiam in contiguis eidem re-
gionibus a discipulis beati pape Gregorii ge-
sta fuere: vel monumentis litterarum: vel se-
niorum traditione cognouerit. Et ea mi-
hi de his que memoria digne videbantur: per re-
ligiosum londonensis ecclesie presbyterum Ho-
belmum: siue litteris mandata: siue ipsi Ho-
belmi viva voce referenda transmissit. Qui
vixit: Hoebelmus postea rhomam veniens

nonnullas ibi beati Gregorii pape filii et alio-
rum pontificum perscrutato eiusdem sancte ecclesie
rhomane scrinio. Permissu qui tunc
ipsi ecclesie preest Gregorii pontificis inue-
nit. Reuersusque nobis nostre historie in-
serendas cum consilio prefati Albani reueren-
dissimi patris attulit.

Ancipio itaque volumis usque ad
tempus que gens anglorum fides christi per-
cepit: ex partibus maxime scriptis
hicinde collectis ea que premeremur
didicimus. Et inde atque usque ad tempora presentia
que in ecclesia cantuariorum per discipulos
beati Gregorii pape: siue successores eorum:
vel sub quibus regibus gesta sunt memorati
abbatis Albini industria Hoebelmo: ut
diximus perferente cognouimus. Qui etiam
puincia orientaliu saxonu simul et occiden-
taliu necnon orientaliu et occidentaliu anglo-
rum atque Hoordanhymbrozum aquibus
presulibus vel quorum tempore regum gratiam eu-
angelij preceperint: nonnulla mihi ex parte per-
derunt. Denique hortatu precipue ipsius Albi-
ni: ut si oportet aggredi audere puocat: su-
per et daniel reuertetur si mihi occidentaliu
saxonu episcopus que nunc usque superest: nonnulla mi-
hi de historia ecclesiastica puincia ipsius si-
mul et prima illi australiu saxonu: necnon
et secte insule litteris mandata declarant: que
per ministerium Leddi et Leadda religiosorum
christi sacerdotu vel puincia Merciorum
ad fidem christi quam non nouerat peruenit:
vel puincia orientaliu saxonu fide quam
olim exstitauerat recuperauerit. Quibus
etiam ipsorum patrum vita vel obitus extiterit:
diligenter a fratribus monasterii que ab ipsis
conditum Laestingen cognominat con-
gnouimus. Porro in puincia orientali-
um anglorum que fuerit gesta ecclesiastice
partim ex scriptis: vel traditione prioru: par-
tim reuerendissimi abbatis. Et si relatione
comperimus. At vero in puincia Lindissi-
que sunt gesta erga fide christi: que vel succes-
sio sacerdotalis extiterit: vel litteris reue-
rendissimi antistitis Lymberechi: vel alio-
rum fidelium viuorum viva voce didicimus: que
hec in Hoordanhymbrozum puincia: ex quo
tempore fidem christi preceperunt usque ad
presens per diuersas regiones in ecclesia
sunt acta. Non vno quolibet auctore: sed fi-
delium innumerorum testium qui hec scire

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

vl' meminisse potuerūt assesseōe cognoui
excepti his q̄ p̄ meip̄m nosse poterāt. In
ter q̄ notādū q̄ ea q̄ de sanctissimo patre
z antistite Eubberechtro: vl' in h̄ volumi
ne id in libello gestoz ip̄i? p̄scripsi: prim
ex eis q̄ de illo pri? a fratribz Lindisfar
nēsis scripta repperi assumpsit: simplicit̄
fidē historie quā legebā accōmodās: par
tim vero ea q̄ certissima fidelū viroz at
testatione p̄ me ip̄m cognoscere potui so
lertter adūcere curavi. Lectorēq̄ suppli
citer obsecro: vt si q̄ que scripserim aliter
q̄ se p̄itas habet z posita reppererit: nō h̄
nobis imputet: que q̄dē vera lex historie ē
simplicit̄ ea que fame vulgāte collegim?
ad instructionē posteritatis litteris man
dare studuimus. Preterea oēs ad quos
hec eademq̄ historia peruenire potuerit
nostre natiōis legētes siue audiētes sup
pliciter precor: vt p̄ meis infirmitatibz et
mentis z corporis apud supnam clemen
tiam sepi? interuenire meminerint: vt in
suis quibz puincijs hāc mihi sue remunera
tionis vicē rependāt: vt qui de singu
lis prouincijs siue locis sublimioribz que
memoratu digna: atq̄ incolis grata cre
diderā diligenter adnotare curavi. Ap̄
oēs fructū pie intercessiōis inueniā.

Explicit prologus.

Incipit liber primus

ecclesiastice historie gentis angloz: cū re
collecta capituloz annotatiōe

De situ Britānie vel Hybernie: et pris
cis eaz icolis. Capl'm. I.

Britānia oce:

ani insula cui quondam
Albion nomē fuit inter
septētrionē z occidentē
locata ē. Germanie gal
lie hispanie maximis eu
rope p̄tibz multo itervallo aduersa. Que
per milia passuū octo centozū i borea lon
ga latitudinis habet mille ducētis: exces
ptis dūtaxat prolixioribz diuersoz; pro
montozorum tractibz. quibus efficitur:
vt circūitus ei? quadragies octies. lxxv

milias cōpleat. Habet a meridie Galliam
bellicam: cuius primum transmeantibz
aperit ciuitas que dicit rutibi port?. vbi
portus agente anglorum nunc corrupte
Reptatestir vocata interposito maria ges
sōmacho morinoru, gentis litore primo
traiecta milū l. siue vt q̄daz scripsere sta
diorū quattuorcentozum. l. Atergo autēz
vnde ociano infinito patet ocardas insu
las habet. Optima frugibus atq̄ arboribz
bus insula z alendis apta pecoribz ac iu
mentis. Vineas etiā quibusdā i locis ger
mās: s; z auū ferax terra: mariq̄ gene
ris diuersi fluuijs q̄z multum piscolis ac
fontibz p̄clara copiosis. Et q̄dem p̄cipue
ūficio abūdat et anguilla. Capiunt autēz ses
p̄issime z vituli marini et delfines: necnō
z balene. Exceptis autēz varioz generibus
cōcilioz. In q̄bz sūt z muscule: q̄bz inclus
sam sepe margaritā: oīs quidem coloris
optimā inueniūt: id est z rubicundi z pur
purei et hyacintini et prasini: sed max
ime candidi. Sunt z coelce satis superq̄z
abūdantes: quibus tinctura coccinei co
loris conficitur. Cuius rubor pulcher
rim? nullo vnq̄z solis ardore: nulla valet
pluuiāz iniuria pallefcere: sed quo vetu
stior eo solet esse venustior. Habet fontes
salinaruz: h; z fontes calidos: z ex eis flu
uios balneaz calidaz: omni etati z sexui
per distincta loca iuxta suuz cuiq̄z modū
accōmodos. Aqua em̄ vt sanctus Basili
us dicit feruidam qualitātē recipit: cū p̄
certa quedā metalla transcurrit. et fit nō
solū calida sed ardens. Que etiam venis
metalloz eris: ferri: plumbi: z argenti
secunda gignit: z lapidē gagatē plurimū
optimūq̄. Est autēz nigro gemmeus z ar
dēs igni admotus: i census serpentes fug
gat. Aritu calefactus ad plicita detinet
eque vt succinū. Erat z ciuitatibz quōdā.
xx. z viij. nobilissimis isignita preter cas
tella innumera que z ip̄a muris: turribz:
portis: ac seris crāt istructa firmissimis.
Et quia p̄pe sub ip̄o septētrionali vertice
mūdi iacet lucidas estate noctes habet:
ita vt medio sepe tpe noctis in q̄stionem
veniat itūctibz: vtrū crepusculū adhuc p̄
maneat vespertinū: an iāz venerit matuti
nū: vtpote nocturno sole n̄ lōge sub terris
ad oriētes boriales per plagas redeuntes

Unde etiā plurime lōgitudinis habet di-
es estate: sicut ⁊ noctes ꝓtra ibrunia solē
miz tā lubricas ī ptes secedente id est ho-
rarū. xvij. Plurima item breuitas noctis
estate ⁊ dies habet inbrunia: hē sex solū
mō eq̄noctialiū horaz. Cum in armenia:
macedonia: italia: ceterisq; eiusdē lineae re-
gionib; longissima dies siue nox. xij. bre-
uis q̄ cōpleat horas hec in presenti iuxta
numerū librorū quib; lex diuina scripta
est. U. gentiū linguis vnaz eandēq; sūme
veritatis ⁊ vere sublimitatis scientiā scri-
tas ⁊ ꝓfiteat: angloꝝ vicꝝ britonū: scotoꝝ:
pictoꝝ ⁊ latinoꝝ: que meditatiōe scriptu-
rarū ceteris omnib; ē facta cōmunis. In
ꝓmis aut̄ insula britones solū a quib; no-
men accepit incolas habuit: qui de tra-
ctu armonicā vt fert̄ britāniā aduēcti
australes sibi partes illius vindicarūt. et
cū plurime insule partē incipiētes ab au-
stro possedisset cōtigūt gentē Pictorū de-
scicia vt ꝓhibent longis nauib; nō multū
oceanū ingressim circūagente flatu ven-
torū extra fines omnes britāniē hyberni-
am puenisse ⁊ vsq; septētrionales oras in-
trasse: atq; inuenta ibi gente scotoꝝ sibi
quoq; in ꝓtib; illius sedes petisse nec im-
petrare potuisse. Est aut̄ hybernia insula oīz
ꝓst britāniā maxime ad occidentē q̄des
britāniē sita. Sꝫ sicut ꝓtra aq̄lonē ea bre-
uior: ita ī meridie se trās illiꝝ fines pluri-
mū ꝓtendens vsq; ꝓtra hispaniē septētri-
onalia: q̄uis maḡ equore interiacente ꝓ-
uenit. Ad hāc ergo vsq; pueniētes nauig-
io Picti: vt diximꝫ: petierūt in ea sibi q̄z
sedes ⁊ habitationē donari. Respōdebāt
scoti qz non ambo eos caperet insula. sed
possumus inquirūt salubre vobis dare cō-
siliū quid agere valeatis. Nouimꝫ insulā
aliā esse nō ꝓculā nostra cōtra ortū solis:
quā sepe lucidis dieb; de lōge aspiciere so-
lemꝫ. Hāc adire si vultis habitabilem vo-
bis facere valet: vt si qui restiterint no-
bis auxiliarijs vtemini: itaq; petētes bri-
tāniā picti habitare ꝓ septentrionales in-
sule partes ceperūt. Nam austrina brito-
nes occupauerāt. Lunq; vxores picti nō
habentes petierūt a scotis: ea solū cōditi-
one dare ꝓsenserūt vt vbi res veniret in
dubiu; magis de feminea regum ꝓfusa-
pia q̄ d̄ masculina regē sibi eligerent. qd̄

vsq; hodie apd̄ pictos cōstat esse seruatū.
ꝓcedente hoc tpe britāniē ꝓst brito-
nes et pictos tertiā scotoꝝ nationē ī ꝓi-
ctorū partē recepit. Qui duce Reuda de
Hybernia ꝓgressi vel amicitia vel ferro
sibimet inter eos sedes quas hactenꝫ ha-
bent vindicarūt. a quo videlicet duce vs-
q; hodie Dabalreudini vocant. Flaz lin-
gua eoz dabal ꝓtē significat. Hybernia.
lx. ⁊ latitudine sui statꝫ et salubritate ac se-
renitate aerū: multūz britāniē ꝓstat: ita vt
raro ibi nix plus q̄ triduana remaneat.
Nemo ꝓpter hyemē aut fena seceat estate
aut stabula fabricet iumētis. Nullū ibi re-
ptile videri solet. nullus vincte serpens
valeat. Nā sepe illo d̄ britāniā allati serpe-
tes: mox vt ꝓximant terr; nauigio odo-
re aeris illiꝝ ad tacti fuerint intereūt: qn-
potiꝫ oīa pene que de eadē insula sunt cō-
tra venenū valēt. Deniq; vidimꝫ quibus-
dam a serpente percussis rasa folia codi-
cū qui de Hybernia fuerāt ⁊ ipam rasurā
aque imissam ac ꝓtui datā talib; ꝓtinus
totā vim veneni grassant: totū inflati cor-
poris assumpsisse ac sedasse tumores. Di-
ues lactis ac mellis insula. nec vineaz ex-
pers pisciū volucrūq; ⁊ ceruoz capra-
rūq; venatu īsignis. Hec aut̄ ꝓrie patria
scotoꝝ est. Ab hac egressi vt diximꝫ: terti-
am in britāniā britonib; ⁊ pictiꝝ gentē ad-
diderūt. Est aut̄ sinus maris ꝓmaximꝫ q̄
antiquitus gentēz britonū a pictis secer-
nebat. Qui ab occidentē in terras longo
spacio erumpit: vbi ē ciuitas britonū mi-
nitissima vsq; hodie que vocat̄ Alduth.
Ad cuius videlicet sinus ꝓtem septentri-
onalē scoti quos diximꝫ adueniētes sibi
locum patrie fecerunt:

Ut Britāniā primus rhomanorum
Gaius Julius adierit.

Capitulū. II.

Erū eadē Britāniā rhomanis
vsq; ad Baiū Juliū cesarē in ac-
cessa atq; incognita fuit. q̄ āno
ab vrbē ꝓdita sexcētesimonona-
gesimo tertio. Ante ꝓo icarnatiōis dñice
tꝓs āno sexagesimo functꝫ q̄du ꝓsulatus
cū Lucio bibulo dū ꝓtra germanoz gal-
lorūq; gētes: q̄ rheno tm̄ flumine dirime-
bant bellū gereret: venit ad morinos vni-
de in Britanniaz primus et breuissimus

Ecclesiastice historie gentis singlorū

transit⁹ est. Et nauibus circiter onerarijs
atq; actuarijs. lxxx. preparatis. in Britā
niā trāsuehit: ubi acerba p̄mū pugna fati
garus: deinde aduersa tempestate corre
ptus plimā classis p̄tē. z nō paruuz nūez
militū: equitū q̄o pene oēm disperdidit.
Regressus ī galliā legiones in hybernia
dimisit: ac sexcentas naues vtriusq; cō
modi fieri imperauit: quib; iterū in bri
tāniā. pmoueret trāsuectus. Dū ip̄e in ho
stem cuz exercitu pergit naues in ancho
ris stantes tempestate correpte vel conli
se inter se: vel harenis inlise ac desolute
sūt. Ex quibus. xl. perierūt: cetera cuz ma
gna difficultate reparate sūt. Cesaris eq̄
tat⁹ p̄mo congressū a britannis victus:
ibiq; Labienus tribunus occisus ē. Se
cundo prelio cuz magno suo discrimine
victos britānos in fugam vertit. inde ad
flumē tū si in profectus: in huius vltorio
re ripa crassa bella vno duce imensa ho
stium multitudo confederat: ripam q; flu
minis ac pene totū sub aqua vadum acu
tissimis sudibus prestruxerat. Quarū ves
tigia sudium ibidem vsq; hodie visunt.
z videre inspectantib; q; singule eaz ad
modū humani femoris grosse z circūfusa
plūbo: imobilitē in pfundū fluminis in
fite. Quod vbi a rhomanis deprehēsum
ac vitatū est barbari legionum impetum
nō ferentes siluis sese abdidere vnde cre
bris eruptionib; rhomanos grauiter ac
sepelacerabant. Interea Trinouātū fir
missima ciuitas cum Andragia duce da
cis. xl. obsidib; cesari sese dedit. Quod
exemplū secute vrbes alie q̄plures: in fe
d⁹ rhomanoz venerūt. Jisdē demonstrāti
bus cesar oppiduz crasso bella vna inter
duas paludes sitū obtentu: in super silua
rum munitu hominibus omnibusq; reb;
confertissimum tandem graui pugna ce
pit. Exinde cesar a britannis reuersus in
galliam postq; legiones in hybernia mi
sit repentinus bellorum tumultibus vnz
diq; circūuentus confictus est

Ut eandē scōs rhomanoz Claudius
adiēs Orcadas etiā insulas adiecerit rho
mano impio. S; et Vespasianus ab eo
missus Vectā q; insulā rhomanis subdi
derit: Capitū III

Ano ab vrbē condita. dccxxij.
Claudi⁹ ipator ab augusto q̄ri⁹
cupiēs vtilē reipublice ostende
re p̄ncipē bellū vbiq; z victorias
vndecūq; q̄siuit. Itaq; expeditionē ī bri
tāniā nouit q̄ excitata ī tumultū p̄pter nō
redibitos trāsugas videbat. Trāsuect⁹
ī insulā ē: q̄ neq; an Julii cesarē: neq; post
eū quisq; adire ausus fuerat. ibiq; sine vlt
lo plio ac sanguine intra paucissimos die
es plurimā insule p̄tez in deditiōem rece
pit. Orcadas etiā insulas vltra britāniā ī
oceanū positas rhomano adiecit impio.
Ac sexto q̄ p̄fectus erat mense rhomā re
dit: filioq; suo britānici nomē imposuit.
Hoc autē bellū quarto imperij sui āno cō
pleuit: q̄ est ann⁹ ab icarnatiōe dñi q̄dras
gesimū sext⁹. Quo etiā āno famis grauif
sima p̄ Syriā facta ē: q̄ in actibus aploz
p̄ pham Agabuz p̄dicata esse memorat.
Ab eodem Claudio Vespasian⁹ qui post
Heronē impauit ī britāniā missus etiam
Vectā insulā britānie. p̄ximā a meridie
rhomanoz ditioni subiugauit. Que ha
bet ab oriēte in occasum. xxx. circiter mi
lia passuum. Ab austro boream. xij. in ori
entalib; suis p̄tib; mari sex milib;: In oc
cidentalib; triū a meridiano britānie lito
redistās: Succedēs autē Claudio in im
perium Hero nil oīno in re militari aus⁹
est. vnde int̄ alia rhomani regni decrimē
ta innumera britāniā pene amisit. Flā duo
sub eo nobilissima oppida illic capta atq;
subuersa sunt.

Ut Lucius britannoz rex missis ad
Eleutheriuz papam litteris christia missi
misse fieri petierit.

Capitulū. III.

Ano ab icarnatiōe dñi centesi
mo quinquagesimo sexto Marc⁹
antonin⁹ seuer⁹. xiiij. ab augusto
regnoz cū Aurelio cōmodo fr̄e
suscepit. Quorum tēporib; cum Leuthe
rius vir sanctus p̄ficatū rhomane ec
clesie p̄cesser missit ad eum Lucius bri
tāniō z rex eplam: obsecrās vt p̄ eius mā
datū christian⁹ efficeret. z mox effectum
p̄e postulationis p̄secut⁹ est: susceptaq;
fidem britāni vsq; in tempora Diocletia
ni p̄ncipis inuolatas z integramq; quietā
in pace seruabant.

Ut Severus recepta Britannie partem
vallo a ceteris distinxerit.

Capitulum V.

Anno ab incarnatione domini. clxxxix
anno Severus genere afer tripoli-
tano ab oppido Lepti. xiiij. ab
Augusto impium adeptus decessit
et septem annis tenuit. Hic natura seu-
multis semper bellis laessitus fortissime quod
dem republicam: sed laboriosissime rexit. Vi-
ctor ergo civium bellos quod et gravissima oc-
currerat in Britannias defectu pene omnium
sociorum trahit. ubi magnis: gravibusque pu-
lis sepe gestis receptam partem insule: ac ce-
teris indomitis gentibus non muro ut quorundam
estimant: sed vallo distinguendam pu-
tauit. Durus etenim de lapidibus: vallum
vero quo ad repellendam cum hostium ca-
stra muniant: fit de cespitibus quibus circum-
cisus e terra velut murus extruitur altus su-
per terram: ita ut in ante sit fossa de qua
lenati sunt cespites: supra quas sudes de
lignis fortissimis prefiguntur. Itaque Se-
verus magnam fossam firmissimumque vallum
crebris insuper turribus communitum a mari
ad mare duxit. ibique apud Eboracum op-
pidum morbo obiit. Reliquit duos filios
Bassianum et Betam. Quorum gesta hosti-
publicus iudicatus interijt. Bassianus
Antonini cognomine assumpto regno po-
situs est.

De impio Diocleciano: et ut christianos
persecutus sit.

Capitulum VI.

Anno incarnationis domini. ceducenti-
simooctuagesimo sexto Dio-
clecianus. xxxiij. ab Augusto impe-
rator ab exercitu electus annos vi-
ginti fuit: Maximianumque cognomino
Herculium socium creavit imperij. Quorum tempore
Laransius quidam de genere isurorum: sed consilio et ma-
nu promptus: cum ad observanda oceanum lito-
ra: quatenus franci et saxones infestabant po-
situs plus in pernicie quam in profectum reipublice
ageret. Erepta perdonibus preda nulla ex
parte restituendo dominis: sed soli sibi vindican-
do: Accedens suspicionem quod ipsos quod hostes
ad cursandos fines artificum negligentia
mitteret. Quamobrem a Maximiano ius-
sus occidi purpuram sumpsit ac britannos
occupavit. Quibus sibi per septem annos for-
tissime vindicatis ac retentis: tandem fraude

Allecti socii sui interfectus est. Allectus pro-
stea crepta Laransio insula per triennium tenuit
itaque Asclepediodotus prefectus provincie
oppressit britanniam quod post decem annos: rece-
pit Interea Dioclecianus in oriente: Maxi-
mianus Herculis in occidentem vastari ecclesias
as affligi interficiisque christianos. x. post Fle-
ronem loco preceperunt. quod persecutio omnibus fere
acti diuturnior atque immanior fuit. Hanc per
decem annos incendium ecclesiarum per scriptis omnibus
inocentium: cedibus martyrum incessabiliter acta
est. Denique etiam britanniam cum plurima profes-
sionis deo devote gloria sublimavit.

Passio sancti Albani et sociorum eius: qui eo
tempore pro domino sanguinem fuderunt.

Capitulum VII.

Quidam in ea passus electus Albanus
de quod presbyter Fortunatus in latine
de virginum: cum beatorum martyrum quod de toto
to orbe ad dominum veniret mentioem
faceret ait. Albanum egregium fecunda britan-
nia profert. Qui vicem Albanus paganus ad-
huc cum perfidorum res principum fugientem hospiti-
tio recepit. Quem dum orationibus ac vigiliis con-
tinuis die noctisque studere prospiceret: sub-
ito divina gratia respectus exemplum fidei ac pie-
tatis illius cepit emulari: ac salutaribus eius ex-
hortationibus paulatim edocuit relictis ido-
latrie tenebris: christianus integro ex corde factus est. Cumque presbyter clericus aliquot diebus apud
eum hospitaretur. pervenit ad aures nefandi
principis persecutoris christiani cui necdum fuerat lo-
cus martyrii deputatus penes Albanum la-
tere. Unde statim iussit milites eum diligentius
inquirere. Qui cum ad Tugurium marty-
ris pervenissent: mox sanctus Albanus
per hospitem ac magistrum suo ipsius habitu. i.
scaracalla quod vestiebat indutus militibus se
exhibuit: atque ad iudicem vincens perductus
est. Contigit autem iudicem ea hora qua Albanus
ad eum adducebatur: aris assistere ac de
monibus hostias offerre. Cumque vidisset
Albanum mox ira succensus nimia: quod se vl-
tro per hospitem quod susceperat militibus offer-
re ac discrimini dari presumpsisset: ad su-
mulachra demonum quibus assistebat eum iussit
pertrahi. Quia rebelles inquietus ac sacrile-
gum celare quod militibus dare maluisti ut con-
temptor divinum meritum blasphemie sue pe-
na lueret. Que cum illi debebant supplicia
tu solvere habes: si a cultu nostre religio-

*Albanus mentis
explo prelati
clerici unigeniti
vide quod Explo?*

*Albanus se
clerico offert
ad martyrum.*

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

nis discedere tētas. At scūs Alban⁹ q̄ se
vltro p̄secutorib⁹ fidei ch̄ianuz esse pdiz
derat nequaq̄ minas p̄ncipis metuit: s;̄
accinctus armis militie spiritalis palaz
se in illis parere nolle p̄nūciabat. Tū
iudex, Cuius inq̄t familie ⁊ gener⁹ es? Al
banus r̄ndit, Quid ad te p̄tinet q̄ sim stir
pe genit⁹? Sed si veritatē religiōis audis
re desideras: ch̄ianū iā me esse: ch̄ianis
q̄ officijs vacare coḡsco. At iudex, Noz
mē tuū q̄ro qd̄ sine mora mihi insinua. At
ille, Albanus inq̄ta parētib⁹ vocor: ⁊ de
um veruz ac viuum qui vniuersa creauit
adoro semp ⁊ colo. Tū iudex replet⁹ ira
cūdia dixit, Si vis pennis vite felicitas
te perfrui d̄ns magnis sacrificare ne dis
feras. Alban⁹ respōdit, Sacrificia hec q̄
a vobis reddunt demonib⁹: nec auxiliari
subiectis possunt nec supplicatiū sibi de
sideria vel vota cōplere. Quinimo q̄cūq̄
his sacrificia simulachris obtulerit eter
nas inferni penas pro mercede recipiet.
His auditis iudex nimio furore cōmot⁹
cedi sanctū dei cōfessorem a torzorib⁹ pre
cepit: aut mās se verberib⁹ quez verbis
nō poterat cordis eius emollire cōstanti
am. Qui cum tormentis afficeret acerrim
is patient̄ hec p̄ d̄no imo gaudent̄ feres
bat. At vbi iudex illū tormentis superari:
vlt̄a cultu ch̄iane religionis reuocare nō
posse p̄sensit: capite eū plecti iussit. Cūq̄
ad mortē duceret peruenit ad flumen vbi
muro ⁊ harena vbi feriendus erat meatu
rapidissimo diuidebatur. Viditq̄ ibi nō
paruaq̄ hominū multitudinē vtriusq̄ se
xus cōditōis diuerse etatis: que sine du
bio diuinitatis instinctu ad obsequiū bea
tissimi cōfessoris ac martyris vocabat̄. et
ita fluminis ipsius occupabat pontem vt
intra vesperam vix trāsire possit. Deniq̄
cūctis pene egressis iudex sine obsequio
in ciuitate substiterat. Igit̄ sanct⁹ Alba
nus cui ardens inerat deuotio mētis ad
martyriū ocius puenire accessit ad torrē
tem ⁊ dirigens ad celoz oculos ilico sic
cato alueo vidit vndā suis cessisse ac vias
dedisse vestigijs. Quod cū inter alios eti
am ip̄e carnifex qui euz percussurus erat
vidisset festinauit ei vbi ad locū destina
tū morti venerat occurrere: diuino nimiz
admonit⁹ instinctu: proiectoq̄ ense quē

strictum tenuerat pedibus eius aduoluit
tur multum desiderans vt cum martyre
vel p̄o martyre quem percutere iubeba
tur ipse potius mereretur percuti. Dum
ergo is ex p̄secutore fact⁹ esset collega ve
ritatis et fidei: ac iacente ferro esset inter
carnifices iusta cunctatio: montem cuz
turbis reuerendissim⁹ dei cōfessor ascē
dit: qui oportune letus gr̄a decentissima
quingētis fere passibus ab harena situs
est: in quo nihil repēte arduū nihil p̄cepō:
nihil abruptū quem laterib⁹ longe lateq̄
deductū in modū equoz natura compla
nat. Dignū videlicet eū p̄ insita sibi spe
cie venustatis iam olim reddens qui bea
ti martyris cruore dicaretur. In huius ḡ
vertice sanctus Albanus dari sibi a deo
aquam rogauit: statimq̄ incluso meatu
ante pedes fons perennis exortus est: vt
omnes agnoscerent etiam torrentez mar
tyri obsequium detulisse. Neq̄ enim fieri
poterat in arduo montis cacumine: mar
tyr aquam quam in fluuio non reliquerat
peteret: si hoc opportunum esse non vi
deret. Qui videlicet fluius ministerio
per soluto deuotiōe completa officij testi
moniū relinquēs: reuersus est ad naturā:
Decollatis itaq̄ martyris formatissim⁹ ibi
dem accepit coronam vite quam repro
miser de⁹ diligentib⁹ se. Sed et ille q̄ p̄is
ceruicib⁹ impias intulit manus: gaudere
sup mortuū nō est p̄missus. Namq̄ oculi
eius in terraz vna cum beati martyris ca
pite deciderūt. Decollat⁹ ē etiaz tū miles
ille: qui antea supno nutu correptus: san
ctum dei p̄fessorē ferire recusauit. de quo
nimirū cōstat: quia ⁊ si fonte baptismatis
nō est ablutus: sui tamen est sanguinis la
uacro mūdatus: ac regni celestis dignus
factus ingressu. Tūc iudex tanta mira cu
lorum celestiuū nouitate percussus: cessari
mor a p̄secutiōe precepit: honorē referre
incipiens cedi sc̄toz p̄ quā eos opinabat̄
prius a christiana fidei posse deuotione
cessare. Passus est autem beatus Alban⁹
die decimo kalendarum iuliarū Juxta ci
uitatem Verolamium: nunc a gente an
glorum Verolamia cestir sine Vuetlinga
cestir appellat̄: vbi postea redeunte tem
porū ch̄istianozū serenitate ecclia est mi
randi opis atq̄ martyrio cōdigna extruz

eta. In q̄ videlicet loco vsq; ad hāc diem curatio infirmoz & fr̄quentiū operatio virtutū: celebrare nō desinit. Passi sunt ea tē pestate Arō & Jul: legionū vrb̄ ciues: alij vtriusq; sexus diuersis in locis pplures: q̄ diuersis cruciatib; torti: & inaudita mēbroz disceptiōe lacerati aīas ad sup̄ne ciuitatis gaudia p̄fecto agone miserūt.

Ut hac cessante p̄secutione ecclesia in Britannis aliquātulū vsq; ad tēpora Arriane vesanie pacē habuerit.

Capitulū. VIII.

A ubi turbop̄secutiōis quieuit p̄gressi in publicū fideles christi q̄ se tēpore discrimis siluis ac desertis abditisve speluncis occulta uerāt: renouāt ecclias ad solū vsq; destructas basilicas sanctorū fundāt p̄struūt ac p̄ficiūt: ac veluti victicia signa passim p̄ palāt: dies festos celebrant: sacro mundo corde atq; ore cōficiūt. Mansitq; in ecclesijs christi q̄ erāt in britānia pax vsq; ad tēpora Arriane vesanie: q̄ corrupto orbe toto bāc etiā insulā extra orbē tam longe remotā veneno sue infecit erroris. Et hoc q̄ si via pestilētiē trās oceanū patefacta: nō mora oīs q; lues hereseos huiusq; isule notis semp̄ aliqd̄ audire gaudēt: & nihil certifirmiter obtinenti ifudit. His tēporib; Constanti⁹ qui viuente Diocletiano galiliā hispaniāq; regebat vir sūme mansuetudinis & ciuilitatis: in britānia morte obiit. Hic Cōstantinū filiu; ex cōcubina Helena creatū imperatorē galliarum reliquit. Scribit autem Eutropius q̄ Constantinus in britānia creatus imperator patri in regnū successerit. Cuius tēpore Arriana heresis exorta: et in nicēna sinodo detecta atq; dānata: nihilominus exciabile pfidie sue vir⁹: vt dixim⁹: nō solū orbis totū: sed & insularū ecclesijs aspersit.

Ut regnante Gratiano maxim⁹ in britānie impator creat⁹ euz magno exercitū Gallia redierit. Capitulum. IX.

A Anno ab icarnatiōe dñi. cccxxvij. Gratianus quadragesim⁹ ab augusto post mortē valētis sex ānis tenuit q̄uis iādudū antea cū patruo Valēte & Valētiniano fratre regnauerat. Quicū afflictū & pene collapsuz reipublice statū videret Theodosium hispanuz

virū restituēda reipublice necessitate ap̄d Syrniliū purpura induit: orietisq; & Thracie simul p̄fecit imperio. Qua tempelitate maximus vir quidem strenu⁹ et probus atq; augusto dignus: nisi sacramēti fidem per tyrannidē emerisset in britānia. Inuitus prope modū ab exercitu creat⁹ imperator in galliā trāsijt: ibiq; Gratianum iustū subita incursiōe perterritum atq; in italiā transire meditantem dolis circūuentum interfecit. Fratresq; ei⁹ Valentinianū angustuz italia expulit. Valētinianus in orientem refugiēs a Theodosio paternapierate susceptus: mox etiā imperio restitutus est: clauso videlicet intra muros aq̄legie capto atq; occiso ab eis maxime tyranno.

Ut Archadio regnate Pelagius Brito cōtra gr̄am dei sup̄ba bella susceperit.

Capitulū. X.

A Anno ab icarnatiōe dñi. cccxciiij. Archadi⁹ fili⁹ Theodosij cū fratre Honorio. xliij. ab augusto regnū suscipiēs tenuit annos. xij. Cui⁹ tēpib; Pelagi⁹ Brito p̄ auxiliū gr̄e sup̄venena sue pfidie lōge lateq; disp̄sit: vtēs coopatore Juliano de cāpania: quē dudū amissi ep̄atus intēperans cupido exagibat. Quib; & sanctus Augustinus sicut et ceteri patres orthodoxi multis sententiarum catholicarū milib; responderunt: nec eorū tantum clementiā corrigere valebant: sed qd̄ grauius est correpta eorū vesania magis augetere cōtradiciēdo q̄ fauēdo veritati voluit emēdari. Quō pulcre versibus heroicis prosper rhetor insinuat: cū ait: Cōtra Augustinū narrat serpere quidā Scriptor quē duduz liuor adurit edax. Quis caput obscuris cōtectū: vt cūq; cauernis. Tollere humo miserū ppulit agniculum: Aut hunc fruge sua equoz ei panes re britanni. Aut huic cāpano germinē corda rument.

Ut regnate Honorio Gratianus & Cōstantinus in britānia tyrāni creati: & mox prior in britānia: Secū dus in Gallia sint interempti. Capitulum. XI.

A Anno ab icarnatiōe dñi. cccvii. tēnēte iperiu; Honorio augusto filio Theodosij maior⁹ loco ab augusto. xliij. ante biennuz rhoma

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

ne irruptionis que p Allicū reges gotho
rū facta est tū gētes halanoꝝ sue noꝝ uꝛvā
dalozū: multeqꝫ cū his alie pꝛitis francꝫ
transitorbeno totas per gallias seuerūt.
Apud britānias Bratianus municeps ty
rannus creatꝫ occidit. Duiꝫ loco Consta
tinus ex infima militia pꝛter solā spem no
minis sine merito virtutis eligitꝫ: qui cōti
nuo vt inuasit in gallias transiit ibi sepe a
barbaris incertis federibꝫ illusus dꝛimē
to magis republice fuit. Uñ mox iubēte
Honorio Constantinus comes in galliam
cū exercitu pꝛfectꝫ: apud Arelatē ciuitatē
eū clausit: cepit: occidit. Constantēqꝫ filius
eiꝫ quē ex monacho cesarē fecerat Heron
sius comes suꝫ apꝫ viēnā interfecit. Fra
cta est autē roma a gothis anno milesimo
clxiij. sue conditiōis: ex quo tꝛpe rhomani
in britānia regnare cessauerūt. Post ānos
ferme. cccclxx. ex quo Baiꝫ Juliꝫ cesar eā
dē insulā adijt habitāt intra vallū qꝫ Sei
uerū trās insulā fecisse cōmemorauimus
ad plagā meridianā. qꝫ ciuitates varijs
pōtes ꝫ strate ibidē facte vsqꝫ hodie testā
tur: ceterū vltiores britānie partes: vel
eas etiā que vltra britānias sunt insulas
iure dominādꝫ possidebant.

Ut Britones a Scotꝫ vastati: Pictisqꝫ
rhomanoꝝ auxilia quesierint qꝫ secūdo ve
nientes murū trans insulā fecerūt. Sꝫ hi
cōfestim a pꝛfatis hostibꝫ interrupti maio
re sint calamitate depressi.

Capitulū. XII.

In britānia oī armato milite mi
litaribꝫ copijs vniuersis tota flozi
de iuuētutē alacritate spoliata tyrā
noꝝ temeritate abducta: nūqꝫ vl
tra domū redijt prede tꝛm patuit: vtpote
oīs bellici vsus pꝛorsus ignara. Deniqꝫ su
bito duabꝫ gētibꝫ trās maris vehemēter se
uis scotoꝝ a Lircio: Pictozūqꝫ ab aqꝫlo
ne mltas stupeꝫ gemitqꝫ p annos trāsma
ris dicimꝫ ad gētes: nꝫ qꝫ extra britāniā eēnt
posite sꝫ qꝫ a pꝛte britonum erant remota ꝫ
duobꝫ sinibꝫ maris interioribꝫ: qꝫ vnꝫ
ab oriētali mari: alter ab occidētali britā
nie trās lōge lateqꝫ irrūpꝫ: qꝫuis ad se im
uicē pꝛtingere nō possint. Oriētalis habet
in medio sui vrbe Buidi. occidētalis sup
se h̄ est ad dexterā sui habet vrbe Alcluth
qꝫ lingua eozū significat petrā. Alcluth est

cū iuxta flumiū noīs illꝫ. Ob harū autē in
festationē gētū britānes legatos rhomaz
cū aplis mittētes lacrimolis pꝛcibꝫ auxi
lia flagitabāt: subiectionēqꝫ pꝛtinuā: dūmo
do hostis iminēs lōgiꝫ arcereꝫ pꝛmittebāt.
Quibꝫ mox legio destināt armata. qꝫ vbi
insulā aduecta: et cōgressa est cū hostibus
magā eozū mltitudinē sternēs. ceteros so
ciorū finibꝫ expulit. eosqꝫ interim a dirissi
ma depꝫsiōe liberatos hortata est instrueꝫ
re in duo maria trās insulā murū: qui arcē
dis hostibꝫ posset esse pꝫsidio: sicqꝫ domuz
cū triūpho magno reuersa est. Ad insulas
murū quē iussi fuerāt nō tā lapidibꝫ qꝫ ces
spitibꝫ cōstruētes: vtpote nullū tāti opis
artificē habētes ad nihil vtilē statuūt. Fe
cerūt autē eū inter duo freta: vlꝫ sinꝫ de qꝫ
diximꝫ marꝫ p milia passuuz plurima. Ue
vbi aqꝫ munitio deerat ibi pꝫsidio valli fi
nes suos ab hostiuz irruptione defenderēt.
Cuiꝫ opibꝫ ibidē facti: id est valli latissimi
vsqꝫ hodie certissima vestigia cernere licet:
Incipit autē ferme miliuz spacio a monaz
sterio Lebercurnig ad occidētē in loco qꝫ
sermone Pictozū Panuachel: lingua autē
angloꝝ penueltima appellatꝫ: et tēdēs cō
tra occidentē terminat iuxta vrbem Alcl
luth. Veruz priores inimici vltro vt rho
manū militē abisse conspexerant: mox ad
uēcti nauibꝫ irrūpunt terminos: cedūtqꝫ
omnia ꝫ quasi naturā segetez obuia queqꝫ
metunt calcant transeunt. vñ rursum mit
tunt rhomaz legati flebili voce auxilium
imploꝫates: ne penitꝫ misera patria dele
retur: ne nomē rhomane pꝛouincie quod
apud eos tā diu claruerat exteraꝫ gentiū
importunitate obrutū vilesceret. Rursuz
mittit legio que inopinata tēpore autūni
adueniēs magnas hostiū strages dedit.
eosqꝫ qui euadere poterāt oēs trās maria
fugauit: qui prius āniuersariū pꝫdas trās
maria nullo obfistēte cogere solebāt. Tūc
romani nūciauerere britonibꝫ nō se vltra
ob eozū defensionē tam laboriosis expedi
tionibꝫ posse fatigari: ipsos potiꝫ monēt
arma corripere ꝫ certādi cū hostibꝫ studi
um subire qꝫ non ob aliam causam qꝫ si ipi
inertia soluerentur eis possent esse fortio
res. quinetiā qui ꝫ hoc socijs quos dere
linquere cogebantur aliquid commodi al
laturum putabant murū a mari ad mare

recto tramite inter vrbes que ibidem ob
metū hostiū facte fuerāt: vbi et Severus
quondā vallū fecerat firmo de lapide lo-
carūt. Quē videlicet murum hactenus fa-
mosum atq; cōspicuum sumptu publico
puatoq; adiūcta secū britānoꝝ manu cō-
struebant. Octo pedes latuzet duodecim
altum recta ab oriente in occasum linea
vtrosq; hodie intuetib; clarū est: quo mox
cōdita dant fortia regni populo monita.
p̄bent instituendoz exempla armoz. Sz
in littoꝝ oceani ad meridiem quo naues
eorum habebant: q; et inde barbarozum ir-
ruptio timebat turrez p̄ interualla ad p̄o-
spectū maris collocāt: et valedicūt socijs
tanq; vltra nō reuersuri. Quib; ad sua re-
meātib; cognita. Scoti Pictiq; reddūt
de negatione redeūt cōfestim ipi: et solito
cōfidentiores oēm aquilonarē extremāq;
insule p̄tem p̄ indigenis ad murū vsq; ca-
pessunt. statuit ad hec in edito acies artis
segnis vbi trementi corde stupida die noz
ctuz marcebat ac contra non cessant vn-
cinata hostiū tela ignaui p̄pugnatores mi-
serrimi de muris tracti solo allidebantur.
Quid plura: relictis ciuitatibus ac muro
fugiant: dispergunt. insequitur hostis: ac
celerant strages cunctis crudeliores p̄io-
ribus. Sicut em̄ agni a feris ita miseri ci-
ues discerpunt ab hostib;. Vñ a mansio-
nib; ac possessionib; suis eieci; iminēs si-
bi famis periculū latrocinio ac rapacita-
te mutua temperabant: aut gentes exte-
nas domesticis motib; clades donec oīs
regio totius cibi sustentaculo excepto ve-
nand solatio vacuaret.

Ut regnāte Theodosio minore cuius
tpe Palladius ad Scotos in christū cre-
dentes missus est: Britones a Retio p̄su-
le auxilium flagitātes nō impetrauerint.

Capitulū. XIII.

Anno dñice incarnatōis. ccccxxij.
Theodosius iunior post Honorij.
xlv. augusto regnū suscipiēs
xxvj. annis tenuit imperij. octauo
Palladi; ad scotos in christuz credētes a
pontifice romane ecclesie Celestinopri-
mus mittit ep̄s. Anno autē regni eius. xx.
Retius vir illustris q; et patricius fuit ter-
tium cum Symacho gessit consulatum.
Ad hūc paucule britonum reliquie miti-

tūt plam. Cuius h̄ncipiū est. Retio ter-
psuli gemitus britānoꝝ. Et in p̄cessu eple
ita suas calamitates explicāt. Repellunt
barbari ad mare: repellit mare ad barba-
ros. in hec orientur duo genera funerum
aut iugulamur: aut mergimur: neq; hec em̄
agētes quicq; ab illo auxilij ipetrare que-
rāt: vtpote qui grauissimis eo tēpe belis
cū Bledla et Atilla regibus hunozū erat
occupatus. Et quibus anno ante hunc p̄io-
mo Bledla Atilla fratris sui sit interem-
ptus. Atilla tñ ip̄e adō intolerabilis rei
publice remāsit hostis: vt totā pene euro-
pam excisis inuasitq; ciuitatib; atq; castel-
lis corroderet. Quin et iisdē t̄pib; Costanti-
nopolim inuasit. nec mora pestis secuta est
et plurime eiusdē vrbis muri cū. liij. turri-
bus corruerāt. multis q; ciuitatib; colla-
psis fame. et aerū pestifer odor plura ho-
minū milia inuentozūq; deleuit.

Ut Britones fame famosa coacti bar-
baros suis e finib; pepulerint. nec more:
frugū copia: luxuria: pestilentia: et termi-
nium gentis secutū sit.

Capitulū. XIII.

Altera britones famēs sua magis
magisq; afficiens: ac famā sue ma-
licie posteris diurnā relinques
Multos eoz coegit victas ifestis p̄-
donib; dare manus: alios p̄o nunq; qn po-
tius confidētes in diuinū vbi humanum
cessabat auxiliū de ip̄is montib; spelunc;
ac saltib; p̄tinue rebellabāt. et tūc p̄mū de
inimicis q; p̄ multos annos p̄das in terra
agebāt strages dare ceperūt: reuertunt
impudētes icrassatores hyberni domis
Post longū t̄ps reuersuri picti i extrema
pte insule cū p̄mū et dinceps q̄euerunt: p̄-
das tñ nōnūq; exinde et p̄tritiones de bri-
tonū gente agere non cessarunt. Cessante
aut vastatiōe hostilitatis frugū copijs in-
sula quātis nulla retro etas meminere af-
fluere cepit: cuz quib; et luxuria crescere: et
hāc p̄tinuo oīm lues scelez comitari acce-
lerant. Crudelitas p̄cipue et odium veru-
tatis amorq; mēdaciū: ita vt si q̄s eoz mi-
tior et veritate aliquatenus p̄pior videret
in hūc quasi britānie subuersoz omnium
odia telaq; sine respectu contorquerent
Et nō soluz hec seculares viri: sed etiā ipse
grex dñi eiusq; pastores egerunt: cunctari

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

animositate: litigio: contentione: inuidie: ce-
rerisq; huiusmodi facinoribus sua colla abiecto
leni iugo christi subdentes. Interea subito
corrupte mentis homines acerba pestis corri-
puit: ut qui in breui tantam eius multitudinem
stravit ut nec sepeliendis quodam mortuis sus-
ficeret: sed ne morte quodam suorum nec timore
mortis hi qui superant a morte anime qua pec-
cando sternebantur reuocari poterant. Tunc
non multo post acrior gentem peccatricem vl-
tio diuini sceleris secuta est. inicum namque consili-
um quod agendum: ubi querendum esset presidium
ad euitandas vel repellendas tam feras: tamque
creberrimas gentium aquilonalium irruptiones
placuitque omnibus cum suo rege Urtiger-
no ut saxonum gentem de transmarinis partibus
in auxilium vocarent. quod domini nutu dispositum
esset ut venire contra improbos: sicut
evidenti rerum exitus probauit.

Ut inuitata Britanniam gens Anglorum
primo quodam aduersarios longius ierit. sed non
multo post iuncto cum his federe in socios
arma verterit. *Capitulum. XV*

Anno ab incarnatione domini. cccc.
xlix. Marcianus cum Valentinia
no. xlvj. ab augusto regnum ad-
eptus. vij. annis tenuit. Tunc anglo-
rum siue saxonum gentem inuitata a rege prefato britan-
niam tribus legibus nauibus aduehit in orien-
tali parte insule inbete eodem regelocum manere
diuasi per patria pugnatura. Re autem vera
hanc expugnatura suscepit. Inito ergo certa-
mine cum hostibus qui ab aqilone ad acies vene-
rant victoriam sumpserunt saxonum. Quod ubi
domini nunciatum est simul et insule fertilitas
ac segnicia britonum: mittit comestum illo
classis plerique armatorum ferens manu forti-
tiorum quam promissis adiuncta cohorti inuincibili-
lem fecit exercitum. Susceperunt ergo qui aduene-
rant donatibus britones locum habitationis
inter eos: ea conditione ut hi per patriam pace et
salute aduersarios militarent: illis mili-
tantibus debita stipendia preferrerent. Aduene-
rant autem de tribus germanie oculis fortioribus.
ad saxonibus: anglis: vitis. de vitarum
origine sunt cantuarij et vectuarij. Hoc est
ea gens que Vectam tenet insulam et ea que usque
hodie in puincia occidentaliu saxonum:
vitarum natio nominatur: posita contra ipsam
insulam vectam. De saxonibus id est ea regione
que antiquorum saxonum cognominatur vene-

re orientales saxonum: meridiani saxonum:
occidui saxonum. Porro de anglis: hoc est
de illa patria que anglia dicitur: et ab eo tempore usque
hodie manere desertus inter puincias vi-
tarum et saxonum prohibet: orientales angli: me-
diterranei angli mercittota nordam hym-
broz progenies: id est illarum gentium que ad
boream humberi fluminis inhabitant: cete-
risque angloz populi sunt orti. Duces fuisse pro-
hibent eorum primi duo fratres: Dengist et
Horsa. Equibus Horsa postea occisus in
bello a britonibus hactenus in orientalibus
Lantia partibus monumentum habet suo no-
mine insigne. Erant autem filij Uertgissi cuius
pater Uicti. cuius pater Uecta. cuius
pater Uoden. De cuius per multarum puinci-
arum regionum genus originem duxit. Non mo-
ra ergo profuentibus certatim in insulam gen-
tium memoraturum cateruis: grandescere
populus cepit aduenarum: ita ut ipsis quibus
eos aduocauerant indigenis essent terro-
ri. Cum subito inuito ad tempus federe cum
pictis quos longius tam bellando pepu-
lerant in socios arma vertere incipiunt:
Et primum quidem annonam sibi eos effluent-
ius ministrari cogunt: parentesque occa-
sione diuortij prestantur nisi profusior sibi
alimentozum copia daret se cuncta insula
rupto federe se vastaturos: neque aliquan-
do segnius affectibus persequunt. Si qui-
dem ut breuiter dicam accensus manibus pa-
ganorum ignis iustas de sceleribus populi
dei ultiones expetijt: non illius impar qui
quondam a chaldeis succensus hierosolymorum
menia. imo et edificia cuncta consumpsit.
Sic enim et hic agere impio victo-
re imo disponente iusto iudice primas quas
que ciuitates agrosque depopulas ab orien-
tali mari usque ad occidentale: nullo prohiben-
te sibi continuauit incendium: totamque prope in-
sulam pereuntis superficie obterit. Rues-
bant edificia publica: simul et puata: pas-
sim sacerdotes inter altaria trucidabantur
presules cum populis sine villo respectu ho-
noris ferro: pariter et flammis assumebantur:
nec erat qui crudeliter iteremptos sepultus
re traderet. Itaque nonnulli de miserandis
reliquis in montibus comprehensi acerba-
tim iugulabantur. Alij fame confecti. precedentes
manus hostibus dabant pro accipien-
dis alimentozum subsidijs: et eternum serui

rium subituri: si tamē non continuo truci darentur. Alij transmarinas regiones dolentes petebant. alij prestulātes in patria trepidi pauperem vitam in montibus siluis vel rupibus arduis suspecta semper mente agebant.

Ut Britones primā de gente Anglorū victoriam duce Ambrosio Romano. hōmine sumpserint. *Caplm. XVI.*

A ubi hostis exterminatis: dispersisq; insule indigenis domū reuersus est ceperūt illi paulatim vires siosq; resumere. emergentes de latibul qbus abditū fuerāt et vnanimō consensu auxiliū celeste precātes: ne vsq; ad intentionē vsq; quāq; delerent: vtebantur eo tempore duce Ambrosio Aureliano viro modesto: q̄ solus forte romane gētis prefate tempestatis superfuerat. Decisio in eadē parentib; regium nomen et insigne ferentibus. Hoc ergo duce capessunt Britones et vicores puocantes ad plium: victoriam ipsi deo fauente suscipiunt. Et ex eo tempore nunc ciues nunc hostes vincebant vsq; ad annum obsessōis Badonici montis quando non minimas eidē hostib; strages dabant quadragesimo circiter et quarto anno aduentus eorū in Britāniā. Sed hec postmodū.

Ut Germanus eps cum Lupo Britānia nauigās et pmo maris: et postmodum pelagianorū tempestatez diuina virtute se daueret. *Caplm. XVII.*

Ate paucos sane aduentus eorū ānos heresis pelagianā per agricolā illatā Seueriani episcopis Pelagianū filiū: fidē Britanniorū feda peste cōmaculauerat. Uex Britānicū neq; suscipere dogma peruersuz gratiā chri blasphemando nullatenus vellēt neq; versutiam nefarie persuasionis: refutare verbis certādo sufficerent inueniunt salubre consiliū vt a gallicanis antistitib; auxiliū belli spiritalis inquirant. Quam ob causam collecto magno synodo q̄rebat in communi: qui illi ad succurrēduz si dei mitti deberent. atq; oim iudicio electi sunt aplici sacerdotes Germanus Antheiodorēsis: et Lupus trecaſene ciuitatis ep̄: qui ad cōfirmandum fidem gratie celestis Britānias venirent. Qui cum pm

pta deuotione preces et iussa sancte ecclesie suscepissent: intrante oceanū et vsq; ad mediū itineris q̄ a gall. cosinu Britānias vsq; tendit: scōdis natib; nauis tuta voluebat. Tū subito occurrit pergetib; inimicis demonū: q̄ tantos talesq; viros ad recuperandā tenderēt pploz inuiderēt. Peritantes: celū diēq; nubium nocte subducūt. Ventoꝝ furores vela non sustinēt cedebāt ministeria victa nauarū: ferebat nauigium orone nō virib; et casu dur ipse vel pontifex fractus corpe et lassitudine ac sopore resolutus est. Tūc q̄o q̄si repugnante cessante tempestas excitata conualuit: et iam nauigiū supfasis fluctibus mergebat. Tūc beatus Lupus oēsq; turbati excitāt seniore: elemētis furentibus opponendum: qui periculi imanitate christum inuocat: et assumpto in nomine sancte trinitatis leui aque aspargine: fluctus senietes opprimit: collegam commonet. hortatur vniuersos: oratio vno ore et clamore profunditur. Adest diuinitas. fugant inimici tranquillitas serena subsequitur. vntie contrario ad itineris ministeria reuertunt. decursisq; breuis paucis pelagi optati literis quiete potiunt. ibi conuenies ex diuersis partib; multitudo excepit sacerdotes quos venturos etiam vaticinatio aduersa predixerat. Runciabant enī sinistris spūs q̄ timebāt: qui impio sacerdotum dū ab obsessis corpibus detrudūt et tempestatis ordinē et pericula que intulerant fatebantur: victosq; se eorum meritis et imperio nō negabant. Interea Britanniorū insulā aplici sacerdotes rapti opinione p̄dicatione virtutibus impleuerunt. Diuinaq; p̄ eos fmo quotidie non solum in ecclesijs: verū etiam p̄ trinia p̄ rura p̄dicabatur. ita vt passim et fideles catholici firmarentur: et deprauati viam corruptionis agnoscerent. erat illis apostolorum instar et gloria et auctoritas p̄ sciētiam doctrina p̄ litteras p̄tutes ex meritis itaq; regionis vniuersitas in eorū sniam prompta transierat Latebāt abditis sinistre p̄suasionis auctores. et more maligni spūs gemebant sibi perire populos euidentes ad extremū diuturna meditatione concepta p̄sumunt inire conflictū. prece dunt conspicui diuites et veste fulgētes

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

circūdati ad sententiā multoz. Discriminisq; certaminis subire maluerūt q̄ in populo quē subuerterūt pudorē taciturnitatis icurrere: ne viderent se ipsi silentio damnauisse. Illic plane in eā multitudo: etiam cū p̄iugib⁹ ac liberis excitata cōuenerat. Et erat populus expectator futurus ac iudex: astabat p̄tes dispari conditione dissimiles: huic diuina fides inde humana p̄sumptio. hinc pietas: inde supbia: inde pelagius auctor: hinc christus p̄mo in loco beatissimi sacerdotes german⁹ atq; Lupus p̄buerūt aduersarijs copiā disputandi: que sola nuditate p̄boz diu inani ter ⁊ aures occupauit ⁊ t̄pa. Deinde antistites venerandi torrentes eloquij sui cuz ap̄lic⁹ ⁊ euāgelic⁹ imbrib⁹ p̄fuderūt. Discebat sermo p̄rius cum diuino. ⁊ assertiones molestissimas lectionū testimonia sequebat. Conuincit vanitas. perfidia confutat: ita vt ad singulas verborum obiectiones errare se dum respōdere nequit fateret populus arbiter vix manus cōtineret: iudiciū t̄n clamore testat.

Ut idem filiaz tribuni cecam illuminauerit: ac deinde ad sanctū Albanū pueniens reliq̄as ibidē ⁊ ipsius accepit ⁊ beatorū ap̄loz: siue alioz martyriū posuerit.

Capitulum XVIII.

Um subito quidā Tribunicie postestatis coniuge p̄cedit in mediu. Um filiā decē annoz cecā curādaꝝ sacerdotib⁹ offerēs: quā illi aduersarijs offerri p̄ceperunt: sed hi cōscientia puniētē deterriti iungunt eum parentib⁹ p̄ces: ⁊ curationē puule a sacerdotib⁹ despicant. Qui inclinatos animo aduersarios intuentes orationē breuiter fundunt. Ac deinde germanus plenus sp̄s sancto inuocat trinitates: nec mora adherentē lateri suo capsulā cum sanctorū reliquijs collo anullo manib⁹ cōprehendit: eāq; in cōspectu omnium puelle oculis applicauit. Quo statim euacuatis tenebris lumen veritatis impleuit. Exultat parentes: miraculū populus p̄remiscit: post quas diem ita ex animis omnium suasio iniqua deleta est: vt sacerdotū doctrinam sitientib⁹ desiderijs sectarent. Compressa itaq; pueritate dānabili: eiusq; auctoribus cōfutat: atq; animis oim fidei puritate cōpositis

sacerdotes bt̄m Albanū martyre auctori deo q̄ ipm̄ gratias petierūt. Ubi germanus oimq; ap̄stolorū diuersozq; martyriū secūz reliquias habens: facta oratione iussit reueli sepulchz p̄ciosa ibidē mūera cōditur⁹ arbitras oportunituz ⁊ mēbra sanctorū ex diuersis regionib⁹ collecta: q̄s pares meritis receperat celum sepulcri q̄s huius teneret hospitium. Quib⁹ depositis honorifice atq; satiat⁹ de loco ip̄o vbi beati martyris effusus erat sanguis: massaz pulueris secū portaturus abstulit in quā aparebit cruore seruato vbi ip̄e martyriū cedem p̄secutore pallente. Quib⁹ ita gestis innumera hominū eodē die ad dominum turba conuersa est.

Ut Idem causa infirmitatis ibidē detentus: ⁊ incendia domoz orando restrinxerit ⁊ ipse p̄ visionem a suo sic languore curatus. Capitulum XIX.

Ude dum redeunt insidiator inimicus casualib⁹ laqueis preparatis germani pedē lapsus occasione cōtrinit. Ignorās merita illi⁹ sicut Job beatissimi afflictioē corporis p̄ pagāda: ⁊ dum aliquā diu vno in loco infirmitatis necessitate teneretur in vicinā quā manebat casula exarsit incendiū. Quō consumptis domibus que illic palastri arundine tegebantur: ad eum tabernaculū in quo idem iacebat stabris st̄ mulantib⁹ ferebat. Cōcursus oim ad antistitem conuolauit vt elatus manib⁹ periculum qd̄ imminerebat euaderet. Quib⁹ increpatio moueri se fidei p̄sumptione nō passus est. At multitudo ois desperatione p̄territa obuiam currit incendio. Sed vt dei potentia manifestior appareret: quicq; custodiri tentauerat turba cōsumitur. Quō p̄o iacens ⁊ infirmus defenderat reserato hospitio sancti viri expauescens flāma trāsiuit vltra citraq; desuētēs: ⁊ inter globos flāmantis incendiū incolume tabernaculum qd̄ habitator inclusus fuauerat emicuit. Exultat turba miraculo: et victam se diuinis p̄tutib⁹ gratulat. Excubabat diebus ac noctib⁹ ante tuguriuz paupis vulgus sine numero. Dianias curare: hi cupientes corpora referri nequeūt que christus opabat: q̄ p̄tutes faciecat infirmus. Et cum debilitati sue nihil remediū pate

retur adhiberi quadam nocte cadentem niue
is vestibus vidit sibi adesse personam: que ma-
nu extensa iacentem videre at tollere: cumque co-
sistere firmis vestigiis imperabat. Post
quam horam ita fatigatus doloribus recepit pri-
stinam sanitatem: ut die redito itineris la-
borem subiret intrepidus.

Ut idem episcopus Britonibus in pugna auxilium
celeste tulerit: sicque domum reuersi sunt.

Capitulum XX.

Aterea Saxones. Pictique bellum
aduersus Britones iunctis viribus
susceperunt: quos eadem necessitas
in castra protraxerat: et contrepidi par-
tes suas pene impares indicaret sancto-
rum antistitum auxilium petierunt quod promissa ma-
turantes aduentu tamen pauentibus fiducia
conuulerunt ut accessisse manibus credere-
tur exercitus. Itaque apostolicis ducibus Chris-
tus militabat in castris et aderat. xl. vene-
rabiles dies que religiosiores reddebat pre-
sentia sacerdotum: in tantum ut quotidianis predi-
cationibus instituti certatim populi ad gram-
baptismatis conuolarent: nam maxima exerci-
tus multitudo vnde lauacri salutaris ex-
petitur: et ecclesia ad diem resurrectionis dominice
frontibus cetera componit: atque in expeditione
capite instar ciuitatis aptat. Dadi-
dus baptismate preedit exercitus: fides fer-
uet in populo: et conuictio armorum presidio diu-
nitatis expectat auxilio. Institutio vel for-
ma castitatis hostibus nunciatur victoria: quasi
de inermi exercitu presumptus assumpta
alacritate festinant: quorum tamen aduentus ex-
ploratio cognoscitur. Cumque veniens a solen-
nitate paschali recessisset lauacro: pars ma-
ior exercitus arma capere ad bellum para-
re tentaret: Germanus se ducem prelosum profite-
tur: elegit expeditus: circumiecta percurrit:
et regione qua hostium sperabatur aduentus
vallem circumdatam medijs montibus inuenit:
Quo in loco nouum componit exercitum ipse
dux agminis: et aderat ferocis hostium mul-
tudo que appropinquaret in insidijs con-
stituta: tunc subito germanus signifer vni-
uersos admonet et predicat: ut vocis sue
vno clamore respondeant secundisque hostibus
quod se desperatos adesse confideret alleluia:
tertio repetita sacerdotes exclamant. *Se-*
quitur una vox omnium et elatum clamorem reper-
cussio aere motum conclusa multiplicat: hosti-

le agmen terrore prosternitur: et super se
non solum rupes circumdatas: sed etiam ipsam
celi machinam contremiscunt. Trepidationis
que in iecte vix sufficeret pedum pnicitas cre-
debat: passim fugiunt: arma proiciunt: gau-
dentes vel nuda corpora eripuisse discrimi-
mini. Plures etiam tremore precipites flum-
ine quod transierunt deuorauit: vitione suam in-
nocens exercitus intuitus: et victorie concessio
ociosus per totum efficit: spolia colligunt ex-
posita: et celestis palme gaudia miles reli-
giosus amplectitur. Triumphat pontifex
hostibus fuis sine sanguine: triumphat victo-
ria ob terta non viribus. Composita itaque insula
securitate multiplici: superatisque hostibus vel
visibilibus vel carne conspicuis reditum molit-
unt pontifex. Quibus tranquillam navigationem
et merita propria intercessio beati martyris
Albani parauerunt: quietosque eos suo-
rum desiderijs felix carina restituit.

Ut renascentibus virgultis Pelagiana
pestis Germanus cum Severo Britanniam re-
uersus: prius Claudio iuuenem incessum: de-
inde et populo dei condonatis sine emendatis
hereticis gressum recuperat fidei.

Capitulum XXI.

Nec multo interposito tempore nunciatur
ex eadem insula Pelagianam guerram
tate iterato paucis auctoribus dis-
latari. Rursusque ad beatissimum
virum preses sacerdotum omnium deferunt: ut
causam dei quam prius obtinuerat tutaret:
Quorum petitioni festinus obtemperet. Namque ad-
iuncto sibi Severo totum sanctitatis viro-
que erat discipulus beatissimi patris Lupi
trecaenorum episcopi: et nunc Teneris ordinatus
episcopus gentibus per germaniam peribum predica-
bat mare ascendit: et consentientibus elemens-
tis tranquillo nauigio Britannias petit:
Interque spiritus sinistri peruolantes to-
tam insulam Germanum venire inuitis va-
tinationibus nunciabant: interim tamen ut Elabi-
us quidam religionis illius primus in oc-
cursu sanctorum sine ulla manifesti nuncij
relatione properaret. Exhibens secum filium
quem ipso flore adolescentie debilitas dolens
dannaauerat. Erat enim arescentibus ner-
uis contracto publice cui per siccitatem cru-
ris usus vestigium negabant: hunc Elabium
provincia tota subsequitur. Veniunt sa-
cerdotes: occurrit inscia multitudo: confes-

p. claron
Alleluia
p. claron

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

stūm benedictio et sermōis diuini doctrinā pfunditur. Recognoscūt pplm in ea q̄ reliquerat credulitate duranti: itelligūt culpā eē paucorū: inquirūt auctores inuētolq̄ cōdēnant. Lum subito sine p̄cibus adlegebat: fit cōmunis omniū dolor et p̄cipue sacerdotū: q̄ cōceptā misericordiaz ad diuinā clemētiā contulerunt: statimq̄ adolescentē beatus German⁹ sedere eum cōpulis: adtreccat publice debilitate curuatū: et p̄ tota infirmitatis spacia medicabilis dextra p̄currit. Salubresq̄ tactus sanitas festina subsequit: ariditas succū: nerui officia receperūt: et ī cōspectu oīm filio incolumitas: patri fili⁹ restituitur. Implent̄ populi stupore miraculi: et ī p̄ccatorib⁹ oīm fides catholica incucalta firmat: predicatio deinde ad plebē de p̄uariatiōis emēdatiōe cōuertit. Om̄q̄ sentētia prauitatis auctores q̄ erāt expulsi īsula sacerdotib⁹ adducūt ad mediterranea deferēdi: vt et regno absolutiōe: et illi emēdatiōe fruere. Factūq̄ est: vt in illis locis multa ex eo tpe fides intemerata pdueraret. Itaq̄ cōpositi oīb⁹ b̄ri sacerdotes ea qua venerāt p̄sp̄ritate redierūt. Porro german⁹ post hec ad Rauēnaz p̄ pace armoricane gentis supplicaturus aduenit: ibiq̄ a Valentiniano et Placidia matre ip̄i sūma reuerentia suscept⁹ migravit ad ch̄m. Cui⁹ corp⁹ honorifico agmine comitatib⁹ p̄rutū opib⁹ suaz deferē ad urbē. Nec mlto post Valētinian⁹ ab Etij patricij quē occiderat satellitib⁹ interiimitur: anno imperij Marciano sexto: cū quo simul hesperinz concidit regnum.

Ut britones quiescētib⁹ ad tps̄ exterj ciuilib⁹ sese bellis cōtriuerint: simul et maiorib⁹ flagitijs submerferint.

Capitulum. XXXII.

Altera britanie cessatū q̄dē ep̄a rumpit ab externis: s̄ nā ciuilib⁹ bellis manebāt exterminia ciuitatū ab hoste derutarū: ac d̄sertarū pugnant̄ inuicē q̄ hostē euaserūt ciues. At tū recēte adhuc memoria calamitatis et cladis inflicti seruabāt: vtcūq̄ reges sacerdotes priuati et optimates suuz qui q̄ ordinē. At illis decidētib⁹: cū successisset etas tēpestatis illi⁹ nescia: et p̄sentis solū serenitatis statū experta: ita cūcta ve-

ritatis ac iusticie moderamētia cōcussa ac subuersa sūt: vt earū nō dicā vestigiū: sed ne memoria q̄dem p̄ret in paucis et valde paucis vlla appareret. q̄n̄ inter alia inenarrabiliū scelerū facta: que historic⁹ eorū Sildus flebili sermone describit: et h̄ addebāt vt nunq̄ gēti Saxonū siue Anglorum secū britanniā icolendi: verbū fidei p̄dicādo cōmitteret. Sed nō tū diuina pietas plebē suā quā p̄sciuit deseruit: q̄n̄ multo digniores gēti memorate p̄cones veritatis p̄ q̄s crederet destinauit.

Ut papa sanct⁹ Gregori⁹ Augustinus cū monachis ad p̄dicādū genti Anglorū mittēs: epla q̄ illos exhortatoria ne a laborādo cessarēt cōfortauerit.

Capitulum. XXXIII.

Quidē ab incarnatione d̄ni. dlxxxij. Maurici⁹ ab augusto quinquagesimus quart⁹ impiū suscipiēs. xx. ānos tenuit. Cui⁹ āno regni decimo. Gregori⁹ vir doctrina et actiōe p̄cipu⁹ p̄tificatum rhomane et aplice sedis sortit⁹: rexit ānos. xij. menses sex: et dies. x. Qui diuio admonit⁹ īstinctu āno. xiiij. eiusdē p̄ncipis: aduentus vero angloz in britanniā āno circit. dl. misit seruū dei Augustinū: et alios p̄les cum eo monachos tēmetes dominū p̄dicare verbuz dei genti anglorū. Qui cū iussis p̄tificialib⁹ obtēperātes memoratum opus aggredi cepissent: iāq̄ aliquātulū itineris cōfecissent timore inertī redire domuz poti⁹ q̄ barbarā ferā: incredulāq̄ gentē. Cui⁹ velingū quidā nossent adiri cogitabāt: et h̄ esset tuti⁹ cōmuni p̄silio decernebāt. Nec mora Augustinū quē eis ep̄m ordinādum s̄ ab Anglis suscipere disposu erat: domū remittunt: q̄ beato Gregorio humili supplicatu obtinere: ne tā periculosa et tā laboriosa: tā incertā peregrinationē adire deberēt. Quib⁹ ille exhortatorias litteras in op⁹ eos verbi diuino cōsitos auxilio p̄ficisci suadet. Que tamē videlicet litterarū ista est forma. Gregori⁹ seru⁹ seruorū dei: seruus domini nostri Jesu christi: quia melius fuerat bona non incipere q̄ ab his q̄ cepta sūt cogitatiōe retrofuz redire. Sūmo studio dilectissimi filij oportet vt opus bonū q̄ auxiliāte domino cepistis impleatis. Nec labor vos itineris:

nec maledicorum hominum lingue deterreat: sed omni ista: omni seruoze quam inchoast deo auctore peragite. Scientes quod laborem magnum maior eterna gloria retributionis sequitur. Rememorate autem Augustino proposito vestro: quem et abbatem vobis constitutum: in omnibus humiliter obedite. Scientes huiusmodi vestri animabus: pro omnia profutura quicquid a vobis fuerit in eius admonitione completum. Dipotens deus sua vos gratia protegat: et vestri laboris fructum in eterna patria videre concedat. Quatenus et si vobiscum laborare nequeo: simul in gaudio retributionis inueniar: quia laborare scilicet volo. Deus vos in columbes custodiat dilectissimi filii. Data die .x. kalendarum augustarum imperante domino Mauricio Tiberio piissimo augusto anno .xiiij. post consulatum eiusdem domini nostri anno .xiiij. indic. iij.

Ut Arelatensi episcopo epistolam pro eorum susceptione miserit: Capitulum .XXIII.

Itaque etiam tunc isdem venerandus pontifex ad Etherium Arelatensem archiepiscopum: ut Augustinum britanniam pergentem benigne susciperet litteras: quarum iste est textus: Reuerendissimo et sanctissimo fratri Etherio coepiscopo Gregorius seruus seruorum dei. Licet apud sacerdotes habentes deo placitam charitatem religiosi viri nulli commendatione indigeant: quod tamen aptum scribendi scriptis ingessit: fraternitati vestre nostra mittere scripta curauimus. insinuantes laboris presentium Augustinum seruum dei de cuius certis summo studio cum alijs suis dei illic nos pro utilitate animarum auxiliante domino direxisse. Quod necesse est ut sacerdotali studio sanctitas vestra adiunget. et sua ei solacia prestare festinet. Cui etiam ut promptiores ad suffragandum possit extiterere causam vobis iniurimus subtiliter indicare. Sciens cognita tota vos propter dei deuotionem ad solaciandum: quod res exigit commouit. Et ad idem preterea presbyterum communem filium quem ad gubernationem patrimoniali ecclesie nostre transmisimus: charitati vestre in omnibus commendamus. Deus te in columbe custodiat reuerendissime frater. Data die kalendarum augustarum imperante domino nostro Mauricio Tiberio piissimo augusto: anno .xiiij. post consulatum eiusdem domini nostri anno .xiiij. indic. iij.

Ut veniens Britanniam Augustinus primo in insulam Thanetoregi Cantuariorum predicaret: et sic accepta ab eo licentia Cantua predicaturus intraverit.

Capitulum .XXV.

Decoratus ergo confirmatione beati patris Gregorii Augustini: cum famulis christiani qui erant cum eo rediit. Si opus verbi: peruenitque Britanniam. Erat eo tempore rex Edilbertus in Cantua potentissimus: qui ad confinium usque Humberij flumis maximi quo meridiani et septentrionales Anglorum populi dirimunt fines imperij tetenderat. Est autem ad orientalem Cantue plagam Thanetos insula non modica id est magnitudinis iuxta consuetudinem estimationis Anglorum miliarium sexcentarum quam a continenti terrarum secernit fluuius. Hanc summu qui est latitudinis circiter trium stadiorum. et duobus tantum in locis est transmeabilis. Utrumque enim caput protendit in mare. In hac ergo applicuit seruus domini Augustinus et socii eius viri ut fertur ferme .xl. Acceperunt ergo precipiente beato papa Gregorio de gente francorum interpretes. et mittens ad Edilbertum mandauit se venisse de rhoma: ac nunciis ferre optimis: qui sibi obtemperantibus eterna in celis gaudia et regnum sine fine cum deo viuo et vero futurum sine ulla dubietate promitteret. Qui autem audies manere illos in ea quam adierant insula: et eis necessaria ministrari: donec videret quod eis faceret iussit. Nam et antea fama ad eum quoque christiane religionis peruenerat: ut ipse qui et uxorem habebat christianam de gente francorum nomine Bertam. Quam ea conditione a parentibus acceperat ut ritum fidei ac religionis sue cum episcopo quem ei adiutorem fidei dederat nomine Liudhardo inuiolatam seruare licentiam haberet. Post dies ergo venit ad insulam rex et residens sub diuo iussit Augustinum cum socijs ad suum ibidem aduenire colloquij. Cauerat enim ne in aliquam domum ad se introiret vetere usus augurio: ne supernum tu suo si quid malitie artis habuissent cum superando deciperet. At illi non demonica sed diuina potentia predicti veniebant: crucem pro vexillo ferentes argenteam: et imagines domini saluatoris in tabula depicta: letaniasque canentes pro sua simul: et eorum propter quos et

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

ad quos venerant salute eterna dño sup-
plicabāt. Cūq; ad iussionez regis residen-
tes s̄bū ei vite vna cū oīb; q; aderāt eius
comitib; p̄dicarēt. Respōdit ille dicens.
Pulchra sūt q̄dem s̄ba z promissa q; affer-
tis: sed quia noua sunt z incerta: non his
possum assensuz tribuere relic; eis q; tan-
to tpe cū oī gente Anglorū seruauī. Ue-
rūq; de lōge huc peregrini venistis: et vt
ego videoz mihi p̄spexisse ea que vos ve-
ra z optia credebat; nobis quoq; cōmu-
nicare desideratis. Nolumus molesti eē
vobis q̄n poti⁹ benigno vos hospicio re-
cipere: et que victui sūt vestro necessaria
ministrare curauim⁹: nec phibem⁹ quin
omnes quos potestis fidei vestre religi-
onis p̄dicādo societ;. Dedit ḡ eis māsiō-
nē i ciuitate Dorouerēsi (que imperij sui
toti⁹ erat metropolis) eisq; vt p̄miserat
cū administratiōe victus temporalis: licē-
tiāq; p̄dicādi nō abstulit. Fecit autē quia
appropinquātes ciuitati more suo cum
cruce sc̄tā z imagine magni regis dñi n̄rī
Jesu christi hāc letaniā consona voce mo-
dularent. Deprecamur te dñe i oī miseri-
cordia tua vt auferat furor tu⁹ et ira tua
a ciuitate ista: z de domo sancta tua: quo-
niam peccauimus alleiuiā:

Ut idē in Cantua primitiue ecclie et
doctrinā sit imitatus et vitaz: atq; i vrbē
regis sedē epatus acceperit.

Caplm. XXVI.

Az vbi sibi datā mansionē intra-
uerūt ceperūt aplicā p̄mitiue ec-
clesiē vitā imitari. Orationibus
videlicet assiduis vigilijs ac te-
innijs fruendo: s̄bū vite quib; poterāt p̄-
dicādo: cū cta hui⁹ mōi: velut aliena sper-
nēdo. Ea tñ que victui necessaria videbā-
tur ab eis q̄s docebāt accipiēdo. fm ea q;
docebāt ipi p̄ oīa viuēdo: z paratū ad pa-
tiēdū aduersa queq; vl etiā p̄ ea quā p̄dī-
cabāt s̄itate animū habēdo. Quid moza
crediderūt nōnulli; baptisabant miran-
tes simplicitatē innocētis vite ac dulces-
dinē doctrine eoz celestis. Erat autē p̄pe
ipam ciuitatē ad orientē ecclia in hono-
re sancti Martini antiquitus facta: duz
adhuc rhomani britāniam incolerēt: in
qua regina quā ch̄riana; fuisse p̄diximus
orare cōsueuerat. In hac ergo z ipi cōue-

nere p̄mo psallere: orare missas facere: p̄-
dicare z baptizare ceperūt donec rege ad
fidē cōuerso: maiorēq; p̄dicādi p̄ oīa z ec-
clesias fabricandi vel restaurādi licētiāz
acciperēt. At vbi etiā ipē inter alios dele-
ctat⁹ vita mūdissima sanctorū et p̄missis
eoz suauissimis q; vera esse miraculoz q̄z
multoz ostensioē firmauerūt credēs bap-
tizatus est. Ceperūt plures quotidie ad
audiēdū verbū cōfluere: ac relicto gentili-
tatis ritu vnitati se sancte christi ecclesie
credendo sociare. Quoz fidei z cōuersio-
ne ita cōgratulus esse rex phibet: vt nul-
lū tamē cōgeret ad christianissimū: sed ta-
mē modo credentes artiori delectatione
quasi concines sibi regni celestis ample-
cteret. Didicerat em̄ a doctorib; auctorib;
busq; sue salutis seruitiū christi volunta-
riū: nō coacticum debere esse. Nec distu-
lit quin etiam ipis doctorib; suis locū se-
dis eoz gradui congruum in Dorouerni
metropoli sua donaret: simul z necessari-
as i diuersis specieb; possessiōes cōferret.

Ut idē ep̄s fact⁹ Gregorio pape q; sint
Britānie gesta mādaret: simul z de necessi-
tati; eius respōsa petēs acceperit.

Caplm. XXVII.

Interea vir dñi Augustinus venit
Arelas: z ab archiepo eiusdē ciui-
tatis Eberio iuxta qd̄ iussa sc̄ti pa-
tris Gregorij acceperat: archiepis-
cop⁹ gēti Anglorū ordinatus ē: reuerius
q; britāniā misit p̄tinuo rhome Lauren-
tū p̄sbyterū: z Petrū monachū q; b̄ti pō-
tifici Gregorio gēte anglorū fidē ch̄i ac-
cepisse: ac se ep̄m factū esse referrēt: simul
et de eis q; necessaria videbant q̄stionib;
ei⁹ cōsulta flagitās. Nec mora p̄grua que
si tui responsa recepit q; etiam huic histo-
rie nostre cōmodū duxim⁹ indere. Inter-
rogatio b̄ti Augustini Cantuarioz ep̄i-
scopus clamet de ep̄iscopis qualiter euz
suis clericis cōuersent: vel d̄ his que fide-
liū oblationib; accedūt altario quāte de-
beant fieri portiones: z q̄liter ep̄iscopus
in ecclesia agere debeat. Respōdit Grego-
rius papa vrbis rhome. Sacra scriptu-
ra testat quā te benenosse dubiū nō est: z
specialit̄ beati Pauli apostoli ad Timo-
theū ep̄istole: in quib; eū erudire studuit
qualiter in domo dei cōuersari debuisset.

mos aut sedis aplice est ordinatis epis pcepta tradere in omni stipendio qd accidit qtuor debeant fieri portiones. Una videlicet epo et familie ppter hospitalitatem et susceptionem: alia clero: tertia pauperibus: quarta ecclesie reparandis. Sz qz fraternitas tua monasterij regul' erudita seorsum fieri no debet a clericis suis i ecclesia angloz: q auctore deo nup ad huc ad fide pducta est: hac debet puerfationem instituere q initio nascenti ecclesie fuit partibus nostris: in qbus null' eoz ex his que possidebant aliqd suu esse dicebat: sed erat eis oia comunia. Si qd po clerici extra sacros ordines constituti: qui se continere no possunt sortire vxores debent: et stipendia sua exteri accipe. Quia et de hisdem partibus de qbus pfati sum' nouim' scriptum qd diuidebat singulis prout cuius opus erat. De eoz quoqz stipendio cogitadu atqz puidenduz est: et sub ecclesiastica regula sunt tenendi vt bonis moribus viuant: et canonicis psalmis inuigilet: et ab oibus illicitis et cor' et lingua et corp' deo auctore pseruent. Comuni aut vita viuentibus iam de faciendis portioibus vel exhibenda hospitalitate et adimplenda misericordia nobis qd erit loquedu. Cu oeqd supest i causis pijs ac religiosis erogandu e dno magistro oim docete: qd supest date elemosynaz: et ecce oia munda sunt vobis. Interrogatio Augustini. Cu vna sit fides: sunt ecclesiar' diuerse consuetudines: et altera consuetudo missar' in sc'ra rhomana ecclesia: atqz altera in gallia tenet. Respondit Gregorius papa. Flouit fraternitas tua rhomane ecclesie consuetudine i qua se meminit nutritam. Sed mihi placet vt siue in rhomana: siue in galliaz: seu in qualibet ecclesia aliquid inuenisti quod plus oipotenti do possit placere sollicitate eligas: et in Angloru ecclesia que huc ad fide noua est institutione precipua que de multis ecclesijs colligere potuisti infundas. No em p locis res: sed p bonis reb' loca amada sunt. Ex singul' ergo qbus scqz ecclesijs q pia q religiofa q recta sut elige: et hec quasi infasciculū collecta apd Angloz mentes in consuetudine deponere. Interrogatio Augustini. Obsecro quid pati debeat. Si quis aliqd de ecclesia furto abstulerit. Respon-

dit Gregorius. Hoc tua fraternitas ex persona furis pensare potest qualiter valeat corrigi. Si em qda qui habetes subsidia furto perpetrat: et sunt alij qui hac in re ex inopia delinquit. Unde necesse est vt quidam dānis: quidam vero verberibus: et quidam districtius: quidam aut lenius corrigantur et cu Paulo districti' agit ex charitate agendum est: et non ex furore: qz ipi hoc pstat qui corrigunt: ne gehenne ignibus tradatur. Sic em nos fidelibus tenere disciplinam debemus: sicut boni patres carnalibus filiis solent: quos et p culpis verberibus feriunt: et tamen ipos quos doloribus affligunt habere heredes querunt: et que possidet ipis seruant quos irati insequi vident. Hec ergo charitas i mente tenenda est: et ipa modum correptionis dicat: ita vt mens extra rationis regulam oino nihil faciat. Addis etiam quod quidam furto de ecclesijs abstulerint reddere debeant. Sz absit vt ecclesia cu augmento recipiat quod de terrenis reb' videt amittere: et lucra de vanis querere. Interrogatio Augustini. Si debeant duo germani fratres singulas sorores accipere que sut ab illis longa progenie generate. Respondit Gregorius. Hoc fieri modis oibus licet. Nequa em i sacris eloquijs inuenitur quod huic capitulo contradicere videat. Interrogatio Augustini. Usqz ad quam generationem fideles debeant cu ppinquis sibi coniugio copulari: et noueris et cognatis si licet copulari coniugio. Respondit Gregorius. Queda terrena lex i rhomana republica pmittit vt siue frater et soror seu duorum fratrum germanorum vel duarum sororum filii et filia misceant. Sed experimento didicimus ex tali coniugio sobolem non posse succrescere. Et sacra lex phibet cognationis turpitudines reuelare. Unde necesse e vt iam tertia vel quarta generatio fidelium licet sibi iungi debeat. Nam secunda quam dixim' a se oimodo debet abstinere. Cu nouerca autem miscere graue est facin' qz in lege scriptum est. Turpitudinem patris tui non reuelabis. Neqz em patris turpitudinem filius reuelare potest: sed quia scriptum est. Erunt duo in carne vna. Qui turpitudinem nouerce que vna caro cum patre fuit reuelare psumpserit: pfecto prius turpitudinem reuelauit. Cu cognataqz misceri pu-

Ecclesiastice historie gentis singlorū

hibitū est: q̄ p̄ iunctionē priores caro fratris fuerit facta. Pro qua re etiā Joānes baptista capite trūcat⁹ est: et sancto martyrio cōsumat⁹. Qui nō ē dictū vt christus negaret: et p̄ christi p̄fessione occisus est: s; q̄ idē dñs noster iesus christus dixerat. Ego suz veritas: q̄ p̄ veritate Joānes occisus est: videlicet et p̄ ch̄o sanguinem fudit. Quia vero multi sūt in angloꝝ gente q̄ dū adhuc ī fidelitate eēt huic nefando cōiugio dicunt admitti: ad fidem venientes admonēdi sunt vt se abstineant: et graue esse p̄ctm̄ hoc cognoscāt. Tremē dū dei iudiciū timeant. ne p̄ carnali delectatiōe tormēta eterni cruciat⁹ incurrāt. Nō tñ p̄ hacre sacri corporis et sanguinis dñi cōmunionē priuādi sunt: ne in eis illa vlcisci videant in q̄b; se p̄ ignorantiam añ lauacrū baptismatis astrinxerat. In hoc em̄ tpe sancta ecclesia quedā p̄ feruorē corrigit: quedā p̄ māsuetudinē tolerat: quedā p̄ considerationē dissimulat. atq; ita portat et dissimulat vt sepe malum qd̄ aduersat portado et dissimulando cōpescat. Dēs autē q̄ ad fidē veniūt admonēdi sūt: ne tale aliqd̄ audeat p̄petrare. Si qui at̄ perpetraverint: corporis et sanguinis dñi cōione priuādi sūt. Quia sicut in his qui p̄ ignorantia fecerunt culpa aliquaten⁹ tolerāda est: ita in his fortiter in sequēda q̄ nō metunt sciendo peccare. Interrogatio Augustini. Si longinquitas itineris magna iteriacet vt episcopi nō facile valeāt cōuenire: an debeat sine alioꝝ episcopozū p̄sentia. episcopus ordinari. Respondit Gregori⁹. Et quidē in Anglorū ecclesia: in qua adhuc solus tu episcopus inuenis ordinare episcopū nō aliter nisi sine episcopis potes. Nā quādo de gallis episcopi veniūt qui in ordinatiōe episcopit̄ testes assistunt. Sed fraternitatē tuaz ita nolum⁹ episcopis ordinare vt ip̄i sibi episcopi longo interuallo minime diiungant quaten⁹ nlla sit necessitas: vt in ordinatiōe episcopi cōuenire nō possint. Pastores quoq; quoz p̄sentia valde ē utilis facile debeant cōuenire. Cum igitur auctore deo ita fuerint episcopi i p̄pinquis sibi locis ordinati p̄ omnia episcopozū ordinatio sine aggregatis tribus quattuor episcopis fieri nō debet. Nā

in ip̄is reb; spiritalib; vt sapient et mature disponatur: exempluz trahere a reb; etiā carnalib; possumus. Certe em̄ dū cōiugia in mūdo celebrant cōiugati quiq; vocant: vt qui in via iaz p̄iugū p̄cesserūt in subsequētis quoq; copule gaudio miscantur. Cur nō ergo in hac spiritali ordinatiōe q̄ per sacri mysteriū homo deo coniūgitur tales conueniat: qui veli p̄fectu ordinati episcopi gaudeant: vel p̄ eius custodia omnipotēti deo preces pariter fundant. Interrogatio Augustini. Qualiter debemus cū galliarū et britānorū episcopis agere. Respondit Gregorius. In galliarū episcopis nullā tibi auctoritatē tribuimus: quia ab antiquis p̄decessozū meozū temporib; palliuz Arelatensis episcopus accepit: quem nos p̄uare auctoritate p̄cepta minime debem⁹. Si igitur cōtingat vt fraternitas tua ad galliarū prouinciā transeat vt eodē Arelatense episcopo debet agere qualiter si q̄ sunt in episcopis vitia corrigātur. Qui si forte in disciplinis vigore tepidus existat: tue fraternitatis zelo attendendus ē. Qui etiam epistolas fecimus: vt cum tue sanctitatis p̄sentia in gallijs et tpe totamente subueniat: et que sunt creatoris nostri iussioni cōtraria ab episcopozū moribus cōpescat. Ipse autē ex auctoritate p̄pria episcopos si galliaz iudicare nō poteris: sed suadendo: blandiendo: bona q̄ tua opera eoz imitatiōi mōstrando: prauorum mentes ad sanctitatis studia reformas. Quia scriptuz est in lege. Per alienā messem trāsiens falcē mittere non debet: s; manu spicas p̄terere et māducare. Falcē em̄ iudicij mittere nō potes in ea segete q̄ alteri videt eē cōmissa: sed p̄ affectū boni opis frumēta dñica vicioꝝ suorū paleis expolis: et in eccleie corpore manēdo et p̄suadendo quasi manendo p̄uerte. Quicqd̄ hō ex auctore agendū est cū p̄dicto Arelatensi episcopo agat: ne p̄termitti possit h̄ qd̄ antiqua patrū institutio inuenit. Britānoz hō episcopos tue fraternitati cōmittim⁹: vt indocti doceant: infirmi persuasione roborent: p̄uersi auctore corrigant. Interrogatio Augustini. Si pregnans mulier debeat baptizari: aut postq̄ genuerit. post quantū temp⁹

possit ecclesiam intrare. Aut etiam ne morte
pocupet qd genuerit post qd dies hoc li-
cet sacri baptismatis sacra picipere. Aut
post quantum tps huic vir suus possit in
carnis copulatōe pungi. Aut si menstrua
psuetudine an ecclie ei intrare liceat. Aut
sacre cōmunionis sacra pcipe: aut vir sue
pungio pmixtus pus q̄ lauet aqua si ecclie
siam possit intrare vel etiā ad mīsteriū cō-
munionis sacre accedere. que oia rudī an-
gloz genti optet habere comperta. Rūdit
Bregorius. Hoc nō ambigo fraternitatē
tuā esse requisitā cui iāz rīsum reddidisse
me arbitror. Sed hec que ipse dicere et sen-
tire potuisti credo. qz mea apd te me volue-
ris rīsiōne firmari. Mulier etem pgnās
cur nō debeat baptizari: cū nō sit añ oīpo-
tētis dei oculos culpa aliq̄ fecūditas: car-
nis. Nā cū pmi parentes nostri in paradiso
deliquissent immortalitatē quā acceperant
recto dei iudicio pdiderūt qz isdem itaqz
omnipotēs deus humanū genus p culpa
sua funditus extingere noluit: et immortali-
tatē hoīm p pcrō suo abstulit: et tñ p benig-
nitate sua pietatis fecūditatē ei sobolis
reseruauit. Nō ergo nature humane ex oī-
potentis dei dono seruatū est: qua rōe po-
terit a sacri baptismatis grā p̄hiberi. In
illo quippe mysterio in quo oīs culpa fun-
dit⁹ extinguit valde stultuz si donum grē
p̄tradidit posse videat. Cum vero enixa
fuerit mulier post quot dies debeat ecclie-
siam intrare: testamenti veteris pceptiōe
didicisti: vt p masculo dieb. xxxij. p femi-
na aut dieb. lxxj. debeat abstinere. Nō tñ
sciendū est: qz in mysterio accipit. Nam si
hora eadem qua genuerat actura grās in-
tret eccliam nullo peccati pondere graua-
tur. Voluptas etem carnis non dolor in-
culpa est. In carnis aut cōmixtione volu-
ptas est. nam in plis platiōe gemitus. vñ
et ipi pmi matri oīm dicūt: in doloribz pari-
es. Si itaqz enixam mulierē p̄hibemus ec-
clesiam intrare ipam ei penā suā in culpaz
deputamus. Baptizare autē vel enixam
mulierē: vel hoc qd genuerit si mortis pi-
culo v̄getur: vñ ipa hora eadē qua gignit
vel hoc quod gignit eadem qua natuz est
nullo p̄hibetur: quia sancti mysterij gra-
tia sicut viuētibz atqz discernētibz
cum magna discretione puidēda est. Ita

bis quibus mors iminet sine vlla dilatoe
offerenda: ne dū adhuc tempus ad p̄bens-
dam redemptiōis mysteriū querit iterue-
niente paululuz morainuenire nō valeat
qui redimat. Ad eius ergo concubitus vir
suus accedere non debet quoadusqz q̄ gi-
gnit ablaet. Prava aut in p̄ugatoz mo-
ribz cōsuetudo surrex. vt mulieres filio-
s quos gignunt nutrire p̄temnat: eosqz
alijs mulieribz ad nutriendū tradant: qd
vix ex sola causa incōtinentie videtur in-
uentū: quia dum se cōtinere nolunt despi-
ciunt lactare quos gignunt. Ne itaqz que
prava ex psuetudine alijs ad nutriendum
tradūt nisi purgationis tempus trāscrit
viris suis non debent admisceri. Quippe
quia et sine partus causa: cum in consueti-
mēstruis detinent viris suis miscere. p̄hi-
bent: ita vt morte lex sacra feriat. Si quis
vir ad mulierē menstruatā accesserit: que
tñ mulier dum psuetudinē menstruā pati-
tur: p̄hiberi eccliam intrare nō debet: qz ei
nature supfluitas i culpā nō valet reputa-
ri. et p hoc quia inuita patit: iustū nō est vt
ingressu ecclie priuet. Nouimus nāqz qd
mulier que sanguinis fluxū patiebat: post
tergū domini humiliter veniens vestimē-
ti eius sūbriam tetigit: atqz ab ea statim
sua infirmitas recessit. Si ergo i fluxu se-
minis posita laudabiliter domini potuit
vestimentum tangere: cur que menstruis
sanguinis patit ei non liceat dñi eccliam
intrare? Sed dicis: illā infirmitas compu-
lit. Has vero de q̄bz loquimur cōsuetu-
do cōstringit. Perpende autem frater cha-
rissime quia omne qd in hac mortali carne
patimur ex infirmitate nature: est digno
dei iudicio post culpā ordinatuz. Esurire
nāqz sitire: estuare. algere: lacefferē: ex in-
firmitate nature est. Et qd est aliud cōtra
famē: alimenta: p̄tra sitim: potum: contra
estum: auras: cōtra frigus: vestē: cōtra las-
situdinē: requiē querere: nisi medicamen-
tum qdem contra egritudines explorare:
Femine itaqz et menstruis sui sanguinis
fluxus egritudo est. Si igit bñ p̄sumpsit:
que vestimentū dñi in languore posita te-
rigit: qd vni psone infirmanti conceditur
cur non concedat cūctis mulieribz quena-
ture sue vicio infirmantur? Sancte autē
cōmuniōis mysteriū in h̄sdez dieb pcipe

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

re nō debet phiberi. Si autē ex veneratiōe magna percipere non psumit: laudanda est. Sed si pceperit: nō indicāda: Bonaz q̄p pe mētū est et ibi aliqui culpas suas agnosceret: vbi culpa non est. quia sepe sine culpa agitur quod venit ex culpa. Unde etiam cum esurimus sine culpa comedimus: q̄b ex culpa p̄mi boīs factū est vt esuriremus. Menstrua em̄ cōsuetudo mulieribz non aliq̄ culpa est: vtz q̄ naturaliter accidit. sed tñ q̄ natura ipa viciata est vt etiā sine voluntatis studio videat esse polluta. Ex culpa venit viciū. in q̄ se ipa qualis per iudiciū facta sit hūana natura cognoscat. Et homo q̄ p culpā sponte ppetrauit: reatuz culpe portet inuitus. Atq̄ ideo femie cū semetipās cōsiderāt: et si mēstrua p̄suetudine ad sacramentū dñici corpis et sanguinis dñi accedere nō psumūt: de sua recta p̄sideratiōe laudande sunt. Dū p̄o percipiēdo et religiosa vite p̄suetudine eiusdem mysterij rapiunt̄ rep̄mende sicut p̄diximus nō sunt. Sic em̄ in testamēto veteri exteriora opa seruabant: ita in testamēto nouo: nō tā q̄ exterius agūt q̄ id qd̄ interius cogitat̄ sollicita intentiōe attendūt vt subtili sn̄a puniat̄. Nā cū multa lex velut imunda manducare phibeat. in euāgelio tñ dñs dicit. nō qd̄ intrat in os coīnq̄nat hoīem: sed que exeunt de ore illa sunt que coīnq̄nant. Atq̄ paulo post subiecit exponens. Ex corde exeūt cogitatōes male. Vbi vbertim indicatū est q̄ illud ab oī potenti deo pollutū esse in ope ostendit̄ q̄ ex pollute cogitatōis radice generat̄. Tñ Paulus quoq̄ ap̄ls dicit. Omnia munda mundis: coīnq̄natis autē et infidelibz nihil est mundū. Atq̄ mox eiusdem causaz coīnq̄natiōis annunciās subiungit. Coīnq̄nata sunt em̄ et mens eoz et conscientia. Si ḡ cibz imundus nō est cuius mēs imūda nō fuerit. Cur qd̄ mūda mēte mulier ex natura patit̄ ei in imundiciā reputet̄. Vir autē cum p̄pria cōiuge dormiēs: nisi lor⁹ aqua intrare eccliam nō debet: sed neq̄ lotus statim intrare debet. Lex autē veteri populo p̄cipit vt mixtus vir mulieris et lauari aqua debeat: et ante solis occasum eccliam non intrare: qd̄ vel tñ intelligi sp̄italiter p̄t. Quia vir mulieri misceat̄ quādo illicite concupiscentie animus in cogitatiōe per dele-

ctationē cōiungit. Quia nisi prius ignis concupiscentie a mente deferueat: dignū se cōgregationi fratru estinare nō debet qui se grauari per nequitia p̄aue voluntatis videt. Quāuis de hac re diuerse hominū nationes diuersa sentiant: atq̄ alia custodire videantur. Rhomanoz tamē semper ab antiquioribz vsus fuit: post admixtionem p̄prie coniugis et lauacri purificationem quereret̄ ab ingressu ecclesie paululum reuerenter abstinere. Nec hec dicētes culpam deputamus esse coniugium: sed quia ipa licita admixtio cōiugis sine voluntate carnis fieri nō potest: a sacri loci ingressu abstinendū est: quia voluntas ipa esse sine culpa nullatenus potest. Nō em̄ de adulterio vel fornicatione sed de legitimo cōiugio natus fuerat quid dicebat. Ecce in iniquitatibus conceptum se videbat: a delicto se natum gemebat. q̄ portat arbor in ramo vitij quaz traxit ex radice. In quibus tñ p̄bis nō admixtionem coniugum iniquitatē nomiat: sed ipam videlicet voluntatem admixtiōis. Sunt etiam multa que licita sunt ac legitima: et tamē in eoz actu aliquatenus fedamur. sicut sepe irascendo culpas insequimur. et trāz quillitatē in nobis animi p̄turbamus: et cum rectum sic agitur: nō est tamen approbabile q̄ in eo animus p̄turbatur. Contra vicia quippe delinq̄ntiū iratus fuerat qui dicebat. Turbatus est p̄ ira oculus meus. Os em̄ nō valet nisi trāquilla mēs in contemplationis se lucē suspēdere. in ira suū oculū turbaturz dolebat. Quia dum male acta deorsum insequit̄: confundi atq̄ turbari a summoz p̄templatione cogebat̄: et laudabilis est ergo contra viciuz et tñ molestia. quia turbatū se aliquē incurrisse estimat. Oporz itaq̄ legitima carnis copula vt causa p̄lis sit: nō voluntatis et carnis cōmixtio creandoz liberozū sit gratia: nō satisfactio victozum. Si quis suam cōiugem non cupidine voluptatis raptus: s̄ solūmodo creandoz liberozū gratia vtitur. iste p̄fecto siue de ingressu ecclesie: siue de sumendo dōminici corporis sanguinis q̄ mysterio suo est relinquendus iudicio: q̄ a nobis phiberi nō debet accipere qui in igne positus nescit ardere. Cū p̄o non amor p̄reandi sobolis: sed voluptas do-

minat in ope cōmixtionis habent dūges
etiā de sua mixtiōe qd dīleat: Hoc em̄ eis
pcedit sc̄ta p̄dicatio: et tñ de ip̄a p̄cessione
meru animū p̄cutit. Nā cū Paulus apl̄us
diceret. q se p̄tinere nō pōt habeat v̄p̄ozes
suā: statim subiūgere curauit. Hoc aut̄ di
co fm̄ indulgentiā nō fm̄ impiuz. Nō em̄
indulget qd licz: qz iustū est. Qd̄ igit̄ indul
gere dixit culpā esse demōstrauit. Vigilā
ti hōmēte p̄slandū est q in sine mōte dñs
locutus? ad pplm̄ p̄us eundē pplm̄ abstinere
a mulieribz p̄cepit. Et si illic vbi dñs p̄
creaturā subditā hoibz loquebat̄ tāta pui
sione est mūdicia corpis req̄sita: vt q̄ ver
ba dei p̄ciperēt: mulieribz mixti nō essent
quāto magis mulieres q̄ corpus dñi om̄i
potētis accipiūt custodire in se mundiciā
carnis debent: ne ip̄a inestimabilis myste
riū magnitudine grauent. Hinc etiam ad
David ē pueris suis p̄ sacerdotē dicit: vt
si a mulieribz mūdi essent: panes p̄positio
nis acciperēt: quos oīno nō acciperēt nisi
si p̄ mūdos eos David fateret. Tūc au
tē vir qui post admixtionē cōiugis lotus
aqua fuerit etiā sacre cōmunionis myste
riū valet accipere: cū ei intra p̄finitā sniam
etiā eccliam licuerit intrare. Interrogat̄
tio Augu. Si post illusionē q̄ p̄ somnū so
let accidere: v̄ corp⁹ dñi q̄slibet accipere
valet: vel sacerdos sit sacra mysteria cele
brare. Respōdit Gregorius. Hunc q̄dem
testamētū veteris legis: sicut in superioribz
capitulo iam diximus: pollutum d̄t et nisi
lotū aqua ei vsqz ad vesperaz intrare ecclē
siam nō p̄cedit. Q̄tñ specialiter ad illum
pplm̄: spiritualiter aut̄ intelligens sub eodē
intellectu accipiet quo p̄fati sumus: qz q̄si
p̄ somniuz illuditur q̄ tētatus in mundicia
veris imaginibz in cogitatione inq̄nat.
sed lauāndus est aqua vt culpas cogitatio
nis lachrymis abluat. Et nisi prius ignis
tentatiōis recesserit reum se quasi vsqz ad
vesperū cognoscat. Sz est in eadem illusi
one valde necessaria discretio que subtilis
ter pensari debet. Ex qua re accidat men
ti dormientis. aliquē em̄ ex crapula: aliquē
ex nature sup̄fluitate vel infirmitate: aliquē
ex cogitatiōe p̄tingit. Et q̄dem cum ex na
ture sup̄fluitate v̄ infirmitate euenerit
omnimodo hec illusio non est timēda: qua
hanc animus nesciens pertulisse magis

dolendū est q̄ fecisse. Cum vero vltra mō
dum appetitus gule in sumendis alimen
tis rapitur: atqz idcirco humorū recepta
cula grauant̄ habet exide animus aliquē
reatum: nō tamen vsqz ad p̄hibitionē p̄ci
piendi sancti mysterij: vel missarum solen
nia celebrādi. Quz fortasse aut festus dies
exigit aut exhiberi mysterium. pro eo q̄ sa
cerdos alius in loco deest ipsa necessitas
cōpellit. Nam si assunt alij q̄ implere my
steriū valeāt illusio p̄crapula facta a p̄ci
pione sacri mysterij p̄hibere non debet:
sed ab immolatione sacri mysterij abstinere
(vt arbitror) hūiliter debet: si tamē dor
mientis mentē turpi imaginatiōe non cō
cusserit. Nā sunt quibz ita plerūqz illusio
nascit̄: vt eorum animus etiam in somno
corporis positus turpis imaginationibz
non fedet. Qua in re vnū ibi ostendit̄ ipsa
mens rea: nō tñ vel suo iudicio libera: cuz
se et si dormiētis corpore nihil meminit vi
disse: tñ in vigilijs corporis meminit in in
gluuiē cecidisse. Si hō ex turpi cogitatio
ne vigilantis oritur illusio dormiētis: pa
tet animo suus reatus. Videt enim a qua
radice inq̄natio illa p̄cesserit: q̄ in hoc qd̄
cogitauit sciens: hoc p̄tulit nesciens. Sz
pensandū est ipsa cogitatio vtrū suggesti
one: an delectatiōe: vel qd̄ maius est: pec
cati cōsensu acciderit. Tribz enim modis
impletur om̄e peccatuz videlicet suggesti
one: delectatione: cōsensu. Suggestio q̄qz
fit per diabolū: delectatio per carnez: con
sensus per spirituz. Quia et primā culpaz
serpens suggestit. Qua velut caro delecta
ta est. Adam vero velut spiritus cōsensit
Et necessaria est magna discretio: vt inter
suggestionē atqz delectationē: inter de
lectationē et p̄sensum: iudex sui animus p̄
spondeat. Cum em̄ malignus spiritus pecca
tum suggererit in mēte: si nulla peccati d̄
lectatio sequat̄: peccatuz omnimodo p̄pe
tratum nō est. Cum hō delectare caro ce
perit: tunc peccatū incipit nasci. Si autē
etiā ex deliberatiōe p̄sentit: tunc peccatuz
cognoscit̄ p̄fici. In suggestione igit̄ pecca
ti initium est: in delectatione fit nutrimen
tum: in consensu perfectio. Et sepe cōtin
git in hoc q̄ malignus sp̄s seminat in co
gitatione: caro in delectationē trahit: nec
tamē anima eidem delectationi p̄sentiat.

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

Et cū caro delectari sine anīa nequeat: ipse tū animus carnis voluptatibꝫ reluctans: in cogitatioe carnali aliqꝫ modo ligatꝫ inuitus: vt ei ex rōne nō pꝫradicat: nec pꝫsentiat: et tū delectatioe ligatus sit: sed ligatum se vehemēter ingemiscebat. Vñ et ille celestis exercitus pꝫcipuus miles gemebat discēs. Vñ deo aliā legē in mēbris meis repugnante legi mētis mee: et captiuū me ducētem in lege peccati q̄ est in membris meis. Si autē captiuus erat minime pugnabat: sꝫ et si pugnabat quare captiuus erat. Ex pugnabat igitꝫ legi mētis cui lex que in mēbris est repugnabat. Si autē pugnabat captiuus non erat. Ecce ita homo est. vt ita dixerim captiuus et liber. Liber ex iusticia quam diligit: captiuus ex delectatioe quā portat inuitus. Hucusqꝫ rñsioes bti Gregorij ad consulta reuerendissimi antistitis Augu. Epistolā hō quā se Arelatensi epō fecisse memorat ad Vergiliū etherij successore dederat. Cuius hec forma est.

Ut papa Gregorius eplam Arelatensi epō p adiuuando in opere dei Augustino miserit. *Capl. XXVIII.*

Reuerendissimo et sc̄tissimo fratri Vergilio cocpō. Gregorij fuoꝫ suorum dei. Quātus sit affectus venientibꝫ sponte fratribꝫ impendendus ex eo qꝫ plerūqꝫ solēt charitatis causa inuitari cognoscit. Et ideo si cōem fratrem Augustinū ep̄m ad vos venire cōtigerit: ita illū dilectio v̄ra sic decz affectuose dulciterqꝫ suscipiat vt et ip̄z solatiois sue honore foueat: et alios qualiter fraterna charitas colenda sit doceat. Et quō sepius euenit: vt hi qꝫ de longe positi sunt p̄us ab alijs qꝫ sunt emēdanda cognoscāt. Si quas fortasse fraternitati vestre sacerdotū vel alioꝫ culpas intulerit vna cū eo residentes subtili cūcta inuestigatioe p̄quirite: et ita vos in ea que deū offendūt et iracundiā puocāt districtos ac sollicitos exhibete vt ad alioꝫ emendationes et vindicta culpabilē feriat: et innocentē falsa opinio nō affligat. Deus te incolumē custodiat reuerendissime frater: data die decimo Kalendarꝫ iuliarꝫ imper. dño n̄o Mauricio Tiberio p̄ssimo Augusto: anno no. x. post cōsulatū eiusdem dñi n̄i anno

xxij. iudic. iij.

Ut idem Augustino palliū: et epistolaz et plures verbi ministros miserit.

Capl. XXIX.

Reterea idem papa Gregorij Augustino epō: qꝫ suggesserat ei multam q̄dem sibi esse messes: sed operarios paucos. Visit cum prefatis legatarijs suis plures coopatores ac verbi ministros: in quibꝫ p̄mi et p̄cipui erant Wellitus iustus. Paulinus. Rufinianus et p̄ eos generaliter vniuersa que ad cultum erant ac ministerium ecclie necessaria vasa videlicet sacra et vestimenta altariū. Ornamenta queqꝫ ecclesiarꝫ et sacerdotalia vel clericalia indumenta sanctorū etiam apostolorꝫ ac martyrū reliqꝫas: nec nō et codices plurimos. Visit etiam litteras: in quibꝫ significat se ei palliū direxisse: simul et insinuat qualiter episcopos in Britanniam cōstituere debuisset: quaz litteraz iste est textus. Reuerendissimo et sanctissimo fratri Augustino ep̄m Gregorius suus suoz dei. Luz certuz sit p̄ omnipotentī deo laborantibꝫ in effabilia eterni regni p̄mia reseruari: nobis tamen eis necesse est honorū beneficia tribuere: vt in spiritalis operis studio ex remuneratioe valeant multiplicius insudare. Et quia noua Angloꝫ ecclesia ad omnipotentis dei grām eodem domino largiente: et te laborante p̄ducta est: vsum tibi pallij in ea ad soluz missarū solennia agenda cōcedimus: ita vt per loca singula. xij. episcopos ordines qꝫ tue subiaceant ditoni: quatenus Lundoniensis ciuitatis episcopus semp in posteruz a synodo p̄prio debeat consecrari: atqꝫ honoris palliuz ab hac sancta et apostolica cui deo auctore deseruio sede p̄cipiat. Ad Eburacā hō ciuitatē te volumus episcopū mittere quē ip̄e iudicaueris ordinare: ita dūtaxat vt si eadez ciuitas cū finissimis locis verbum dei recepit: ip̄e quoqꝫ. xij. episcopos ordinet: et metropolitanū honore p̄fruat. Quia ei quoqꝫ (si vita comes fuerit) palliū tribuere domino fauēte disponimus. quē tamen tue fraternitatis volumus dispositione subiacere. Post obitum hō tuum ita ep̄is qꝫ ordinauerit p̄sit Lundoniensis ep̄i

nullo modo ditioni subiacet. Sit igitur inter Ludonie et Eburace civitatis episcopi in posteris honoris ista distinctio ut ipse prior habeat quod primus fuerit ordinatus. Comuni autem consilio et consensu actioe que sunt per christi zelo agenda disponant unanimiter recte sentiant: et ea que senserint non sibi met discretis pado perficiant: Tua vero fraternitas non solum eos episcopos que ordinaverit: neque hos tantum modo que Eburace per episcopum fuerint ordinaverit: sed etiam omnes britannie sacerdotes habeat de domino nostro Jesu christo auctore subiectos. Quatenus ex ligna et vite tue scitatis: et recte credendi et bene vivendi forma percipiunt: atque officium suum fide ac more sequentes ad celestia cum domino voluerit regna pertingant. Deus te incolumem custodiat reuerendissime me frater. Data die .x. kalendaz iuliarum imperialium domino nostro Mauricio Tyberio piissimo Augustino anno .xviii. post consulatum eiusdem domini anno .xix. indi. iiii.

Exemplar epistole quam Bellito abbati Britannia pgenti miserit.

Capitulum .XXX.

A Beuntibus autem prefatus legatarius misit post eos beatus pater Gregorius litteras memoratu dignas in quibus aperte et studiose erga saluationem nre gentis iugiter ondit: ita scribens. Dilectissimo filio Bellito abbati Gregorius suus suorum dei. Post discessum congregationis nostre que tecum est valde sumus suspensus si redditi: quod nihil de prosperitate vestri itineris audisse nos potuit. Eius ergo dominus omnipotens vos ad reuerendissimum virum fratrem nostrum Augustinum perduxerit: dicite ei quod diu mecum de causa Anglorum cogitans tractavi vix que phana idolorum destrui in eadem gente minime debeant: sed ipsa que in eis sunt idola destruant. aqua benedicta fiat: in iisdem phanis aspergat. Altaria destruant: relique ponant. Quia si phana eadem bene destruta sunt necesse est ut a cultu demonum in obsequio veri dei debeant commutari: ut dum gens ipsa eadem phana sua non videt destrui de corde errore deponat. et deum verum cognoscens ac adorans ad loca que consueverat familiariter concurrat. Et quod boues solent in sacrificio demonum multos occidere: debet eis etiam hac de re aliqua solennitas immutari. Ut die dedicationis vel na-

talicis sanctorum martyrum quorum illic relique ponunt tabernacula sibi circa easdem ecclesias que ex phanis commutate sunt de ramis arborum faciant: et religiosis omnibus solennitate celebrent: nec diabolo iam animalia immolent. et ad laudem dei in esu suo animalia occidant: et donatori omnium defatigare sua gratias referant. Nam duris mentibus simul omnia abscondere impossibile esse dubium non est: Quod et is qui summum locum ascenderunt: quod dicitur vel passibus: non autem saltibus eleuati. sic israelitico populo dominus in egypto quod dicitur innotuit. sed tamen eis sacrificiorum usus que diabolo solebat exhibere in cultu proprio reuocauit: ut eis in suo sacrificio animalia immolare precipere: quatenus cor mutantes aliud de sacrificio amitterent: aliud retinerent: ut et ipsa ipsa essent animalia que offerre consueuerant: vero tamen deo et non idolis immolantes iam sacrificia ipsa non essent. Nec igitur dilectionem tuam per dicto fratri necesse est dicere: ut ipse in presenti illic positus perpendat qualiter omnia debeatur dispensare. Deus te incolumem custodiat at dilectissime fili. Data die kalendaz iuliaz imperii domini nostro Mauricio Tyberio piissimo Aug. anno .xix. post consulatum eiusdem domini anno .xviii. indi. iiii.

Ut Augustinum litteras ne de virtutibus suis gloriaretur exhortatus sit.

Capitulum .XXXI.

Quo in tempore misit etiam Augustinus epistolam super miraculis que per eius facta esse cognouerat. in qua cum ne per illorum copiam periculum elationis incurreret his verbis hortatur. Scio frater charissime. quod omnipotens deus per dilectionem tuam in gente que eligi voluit magna miracula ostendit. Unde necesse est dono celesti et timendo gaudeas: et gaudendo pertimescas. Gaudeas videlicet quod anglorum anime per exteriora miracula ad interiore gratias pertrahunt. Pertimescas vero ne inter signa que fiunt infirmus animus sui presumptione se eleuet: et unde foras in honore tollitur inde per inanem gloriam intercadat. Meminisse etiam debemus: quod discipuli cum gaudio per predicationem redierunt dum celesti magistro dicerent. Domine in nomine tuo etiam demonia nobis subiecta sunt: prius audierunt. Nolite super hoc sed potius gaudete: quod nomina vestra scripta

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

sunt in celo. In puata enim et tpali leticia mentē posuerāt: q̄ de miraculis gaudebāt. Sed de puato ad cōem: et de tpali ad eternā leticiā reuocant. Quibz in hoc gaudeat qz noia vestra scripta sunt in celo. Ad eī oēs electi miracula faciūt: sed tm noia eoz manere in celo tenent ascripta. Veritatis etem discipulis esse gaudiū nō debz sine eo bono qd cōe cum oibz habent: et in quo finē leticie nō habēt. Restat itaqz frater charissime vt interea que opante dño exterius facis sp̄ te interius subtiliter iudices ac subtiliter intelligas: et temetipm q̄s sis et quanta sit in eadē gente gr̄a p̄ cuius cōuersione etiā faciendoz signoz dona p̄cepisti. Et si qm te creatori vestro seu p̄ linguā seu p̄ opam reminisceris deliq̄ se semp̄ hec ad memoriā reuoces: vt surgentē cordis gliam memoria reatus premat. Et quicqd̄ de faciēdis signis accepisti vel accepisti hoc non tibi: sed eis deputes donata p̄ quoz tibi salute collata sūt.

Ut Edilberchto regi lras et dona miserit.

Caplm. XXXII.

Quit et idē papa bñs Gregorius eodē tpe etiam regi Edilberchto eplam: simul et dona in diuersis speciebz p̄plura: tpalibz q̄z honoribz regē glorificare satagēs: cui gloria celestis sui labore et industria noticiam puenisse gaudebat. Exemplar autē p̄fate eplē hoc est. Domino gloriosissimo atqz precelentissimo filio Edilberchto regi Angloz Gregorius ep̄s. Propter hoc omnipotēs deus bonos quosqz ad regimina populorū p̄duxit: vt p̄ eos omnibz quibz placit fuerint dona sue pietatis impēdat. qd̄ angloz rū genti factū agnouimus. Cui vestra glia est idcirco p̄posita: vt p̄ bona que vobis concessa sunt etiam subiecti vobis genti sup̄na beneficia p̄starent. Et ideo gloriose fili eam quā accepisti diuinitus gratiā req̄re. sollicita mente custodi: christianā fidē in populis tibi subditis extendere festina zelū rectitudinis tue in eoz multiplicā cōuersione. idolorū cultus īsequere. Fanorū edificia euerte. subditoz mores ex magna vite mundicia exhortando: terrendo: blādiendo: corrigendo: et boni opis exemplo monstrando edifica: vt illū retributozem auenies in celo: cuius nomē atqz cogniti-

onem dilataueris in terra. Ipse em̄ vestre q̄z glie nomē: etiā posteris gloriose reddet: cuius vos honorē queritis et seruatis in gentibz. Sic etem Eōstantinus quondam p̄ssimus impator rhomanar̄ ep̄ublicam a pueris idolorū cultibz reuocās oīpotenti deo dño nostro Iesu ch̄o secum subdidit. Ad se q̄cū subiectis populis tota ad deū mente p̄uertit. Vñ factus est vt antiquoz p̄ncipū nomē suis vir ille laudibus vinceret: et tāta in opinione p̄cessores suos quāto et in bono ope suparet: et nunc itaqz vestra glia cognitionē vnius dei patris et filij et sp̄s sancti regibz ac populis bimet subiectis festinet infunderē: vt et antiquos reges sue gentis laudibz ac merit̄ trāseat. et quāto in subiectis suis etiaz aliena p̄ctā deterferit: tāto etiā de peccatis p̄p̄ris añ omnipotentis dei terribile examē securior fiat. Reuerendissimus frater noster Augustinus ep̄us in monasterij regula doctus sacre scripture scientia repletus bonis auctore deo opibus p̄ditus: queqz vos admonet libēter audite: deuote pagite: studiosē in memoria reuocate. Et si vos em̄ in eo qd̄ omnipotēti deo loquit̄ audite: etem̄ iisdē omnipotēs hūc p̄ vobis exorāte celerius exaudiet. Si em̄ qd̄ absit: verba eius postponitis: quō em̄ omnipotēs deus poterit audire p̄ vobis quem vos negligitis audire p̄ deo. Tota igit̄ mente cū eo vos in feruore fidei stringite: atqz ad nūsum illū p̄tute quā vob̄ diuinitus tribuat adiuuate: vt regni sui vos ip̄e faciat eē p̄cipēs cuius vos fidē in regno vestro recipi facitis et custodiri. Preterea scire vram gloriā volumus: q̄ sicut in scriptura sacra ex verbis dñi omnipotentis agnoscim̄ p̄sentis mūdi iam terminus iuxta est. et sanctorū regnū venturū est: qd̄ nullo vnqz poterit sine terminari. Appropinquāte autē eodē mūdi termino multa iminēt que antea nō fuerāt: vicz imutationes aeris: terroresqz de celo: et p̄tra ordinationē temporū tēpestates: bella: fames: pestilentie: terroremotus p̄ loca. que tñ nō om̄ia nostr̄ diebus ventura sunt: s̄ post nostros dies oia subsequēnt̄. Vos itaqz si qua ex his euenire in terra vestra cognoscet̄: nullo modo animū vestrū p̄turbetis. qz idcirco autem signa de fine seculi p̄mittunt̄. vt de anima.

bis nostris debeam⁹ esse solliciti de mor-
tis hora suspecti et v^o futuro iudici i bonis
actib⁹ inueniamur esse p^oparati. Nec aut⁹
glorise filii paucis locut⁹ sum vt cū christi-
ana fides in regno vestro excreuerit: nos-
tra q³ locutio ap^o nos latior excreseat:
et t^o plus loqui libeat: quāto se in men-
te nostra gaudia de gentis nūc p^ofecta cō-
uersione multiplicant. Parua aut⁹ exenia
trāsmissi. q³ vobis parua nō erūt cum a vo-
bis ex b^o Petri apli fuerint b^ondictione
suscepta. Dipotens itaq³ de⁹ i nobis gra-
tia suā quā cepit p^oficiat: atq³ vitā vestraz
et h^o post multoz annoz curricula exten-
dat: et post hec longa t^opa i celestis vos pa-
tria p^ogregatiōe recipiat. in columē excel-
lentia vestra grā supna custodiat d^one mi-
fili. Data die. x. kalendarū iuliaz et imp.
domino nostro Mauricio Tiberio p^osi-
simo augusto anno. xxj. post consulatum
eiusdem anno. xvij. iudic. iij.

Ut Augustin⁹ eccliaz saluatoris istau-
rauerit: et monasteriū b^o Petri apli fece-
rit: et de p^omo ei⁹ abbate Petro.

Capitulum XXXIII

Augustin⁹ vbi in regia ciuita-
te sedē ep^oalem vt p^o dixim⁹ acce-
pit: recuperavit in ea regio ful-
tus adminiculo: eccliaz quas ibi
r^omanoꝝ antiquoz fidelium ope factā fu-
isse didicerat: et eas in noie seti saluatoris
dei et d^oni n^ori Jesu ch^ori sacrauit: atq³ ibi
des sibi habitationē statuit et cūct⁹ succes-
sorib⁹ suis. Fecit aut⁹ et monasteriū nō lon-
ge ab ip^o ciuitate ad orientē. in quo eius
hortatu Edilbrecht ecclia beatoꝝ ap^oloꝝ
Petri et Pauli fundamentis p^ostruxit: ac
diuersis donis ditauit: in qua et ip^o Au-
gustini et oim ep^ooz Doruernesiū simul et
regū Lantie poni corpa possent. Quā tū
eccliam non ip^o Augustin⁹: sed successor
ei⁹ Laurēt⁹ p^osecrauit. Prim⁹ autē eius-
dem monasterij abbas Petr⁹ p^obyter fus-
it: q³ legatus galliā missus dimersus est in
sinu maris: q³ vocat⁹ Amfleat: et ab incolis
loci ignobili tradit sepulture. Sed oip^o
tens deus vt qualis meriti vir fuerit de-
mōstraret omni nocte supra sepulchrū ei⁹
lux celestis apparuit: donec animaduē-
tētes vicini q³ videbāt sc^om fuisse virū q³

ibi esset sepultus: et iuestigātes vnde et q³
esset abstulerūt corp⁹: et in Bononia ciui-
tate iuxta honorem tanto viro congruas
in ecclesia posuerunt.

Ut Edilfrith rex Floridambroz Sco-
torum gentes prelio conteres ab Anglo-
rum finibus expulsus est.

Capitulum XXXIII

In tēporib⁹ Floridambroz
regno p^ofuit rex fortissimus et glo-
rie cupidissimus Edilfridus: qui
plus oib⁹ Angloꝝ p^ouitatib⁹ gen-
tez vastauit britonū: ita vt sauli quondā
regi israhelice gentis comparandus vide-
ret: excepto dūtaxat h^o qui diuine erat reli-
gionis ignarus. Nemo ei in tribunis: ne-
mo in regib⁹ plures eorū terras extermin-
natis vt subiugatis idigenis: aut tributa-
rias gēti Angloꝝ: aut habitabiles fecit.
Qui merito poterat illō q³ benedicēs filii
patriarcha in p^osonā Saulis dicebat
aptari. Benjamin lupus rapax mane cor-
medit predaz et vespe diuidet spolia. Vn-
motus ei⁹ p^ofectib⁹ Edaneadem rex scoto-
rum q³ Britaniā inhabitat venit cōtra eū
imēso ac forti exercitu. s³ cū paucis vi-
ctus aufugit. Siquidē in loco celeberrī-
mo q³ dicit⁹ Deglastan id est degla lapis
ois pene ei⁹ est cesus exercit⁹. In q³ etiā
pugna Teodbald frater Edilfricus in il-
lo quez ip^o ducebat exercitu pemptus est
q³ vicz bellū Edilfricht āno ab incarnati-
one d^oni. d^ociij. regni autez sui q³ d^o xxiij. an-
nis tenuit anno. xj. perfecit. porro anno
Focat⁹ q³ tūc regni r^omani apicē tenebat
p^omo neq³ ex eo t^ope q³ regnū scotorū in
britaniā aduersus gentem anglorum vsq³
ad hanc diem in preliū venire audebat.

Explicit Liber p^omus ecclesiastice
historie gentis Anglorum.

Incipit liber secundus
ecclesiastice historie gentis Anglorū
cū recollecta capituloꝝ annotatione.

De obitu beati pape Gregorij.

Capitulum I.

q

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

Is tempori:

Mbus id est dñice incarnati-
 onis. dcv. btūs papa Bre-
 gori⁹ postq̄ sedē rhoma-
 ne ⁊ aplice. eccleie xii. anz
 os. menses sex. et dies. x. gloriosissime re-
 xit defunct⁹ ē. atq; ad eternā regni celestis
 sedem trāslatus. De quo nos puenit que
 nostrā. i. angloꝝ gentē de potestate sathā-
 ne ad fidē chri sui industria puerit: latio
 rē i nra historia ecclesiastica facere fmonē.
 quē recte nrm appellare possum⁹ ⁊ debe-
 mus aplm. Quia cū pmū in toto orbe ge-
 reret pōtificatū. ⁊ cōuersis iā dudū ad fi-
 dē p̄tatis cēt platus: ecclesiam nostrā gen-
 tem eaten⁹ idolis mācipatā chri fecit ecc-
 lesiā: ita vt aplicū illū de eo liceat nobis
 pferre fmonē. Quia ⁊ si alijs nō ē aplus:
 s; tñ nobis ē. Nā signaculū aplatus eius
 nos sum⁹ i dño. Erat aut natiōe rhoma-
 n⁹ ex patre Gordiano. gen⁹ apauis nō so-
 lū nobile: s; ⁊ religiosū ducēs. Deinde Fe-
 lix eiusdē sedis aplice quōdā ep̄s vir ma-
 gne glie in chro ⁊ eccleie fuit attrau⁹. Sed
 ⁊ ipe nobilitatē religiōis nō minorē q̄ pa-
 rētes ⁊ cognati p̄tute duotiōis exercuit.
 Nobilitatē hō illā quā ad seculū videbat
 habere totā ad nanciscendā supne gliam
 dignitatis diuina grā largiente puerit.
 Nā mutato repēte seculari habitu mona-
 steriū petijt: in q̄ tāta pfectiōis grā cepit
 puerfari: vt sicut ipe postea cōtestari sole-
 bat flēdo: aīo illi⁹ labentia cuncta subter-
 essent: vt reb; oib; q̄ uolunt emineret nū-
 q̄ nisi celestia cogitare soleret: vt etiā re-
 ceter corpe ipa iā carnis claustra p̄tepla-
 tiōe trāsiret vt mortē q̄ pene cūctis pe-
 na ē vic; vt ingressus vite ⁊ labor; sui p̄mi-
 um amaret. Hecāt ipe de se nō pfectū iā-
 ctādo p̄tutū: s; de flēdo poti⁹ defectū q̄
 referre psuenerat sibi p curā pastorale in-
 currisse videbat. Deniq; tpe q̄daz secreto
 cū diacono suo Petro colloquens: enu-
 meratis animi sui p̄tutib; p̄isc; moꝝ do-
 lendo subiūxit. Ad nūc ex occasione cure
 pastoralis seculariū hoīm negotia patit.
 ⁊ post tā pulchrā q̄etis sue speciē terreni
 actus puluere fedat. Cūq; p descēsiōe
 multoꝝ ad exteriora sparserit etiā cū inte-
 riora appetit ad bec pculdubio minor re-

dūt. Perpendo itaq; qd tolero: ppēdo qd
 amisi. duꝝ q̄ itueor illō qd pdidi fit h̄ q̄
 qd porto. Hec qdē scētis vir ex magne hu-
 militat; itentiōe dicebat. S; nos crede-
 re decz: nihil ei monachaice pfectiōis p-
 didisse: occasiōe cure pastoral. imo potio-
 re tūc sup̄sisse pfectū de labore puerfōis
 mltōꝝ: q̄ de pp̄ie quōdā q̄ete puerfōis
 habuerit: matie q̄ ⁊ pontifical' funciō offi-
 cio domū suā monasteriū facere curauit.
 Et dū pmū de monasterio abstractus ad
 mīsteriū altar; ordinat⁹: atq; p̄stātinopo-
 lim apocrisiari⁹ ab aplice sede direct⁹ ē:
 nō tñ in terreno puerfāt palatio positū
 vite celestis iternisit. Nā q̄sdā fratruꝝ ex
 monasterio suo q̄ eū grā germane chari-
 tat; ad regiā vrbē secuti sūt: in tutamētuz
 cepit obfuātie regular; h̄ie: vic; vt eozuz
 sp̄ exēplo sicut ipe scribit ad oꝝonis placī-
 duꝝ lit⁹ quasi anchorē fune restringeret:
 cū incessabili causaz seculariuz impulsu
 fluctuaret: p̄cussamq; seclī mētem actib;
 int̄ eos q̄tidie p custodie lectiōis roborā-
 ret eloquiū. Noꝝ ergo p̄sortio nō soluz a
 terrenis munit⁹ incurrib;: veruētā ad ce-
 lest; exercitia vite magisq; succēsus. Nāz
 hortati sūt eū vt libꝝ b̄i Job magnis in-
 uolutū obscuritatib; mystica interp̄tatio-
 ne discuteret: neq; negare potuit op⁹ qd
 sibi fatern⁹ amor mltis vtile futuz impo-
 nebat: S; eundē libꝝ quō iuxta lram in-
 telligentes: qliter ad chri ⁊ eccleie sacra re-
 ferēdus: q̄ sensu vnicuiq; fidelīū sit aptā-
 dus p. xxxv. libros expositiōis miranda
 rōne p̄docuit. Qd vic; op⁹ in regiā q̄dez
 vrbē apocrisiari⁹ inchoauit: rhome autez
 iaz fact⁹ pōtifex ipleuit. Qui cū esset ad
 huc regiā in vrbē posit⁹ nascētē ibi vnaꝝ
 heresem de statu nostre resurrectionis: euz
 ipō q̄ exorta est initio iuuāte se grā catho-
 lice p̄tatis attriuit. Si q̄dē Luthic⁹ eius-
 dē vrbis ep̄s dogmatizabat corp⁹ nostrū
 in illa resurrectionis gloria impalpabile:
 ventis: aeriq; subtilius esse venturū. Qd
 ille audiēs: ⁊ rōne veritatis: et exēplo do-
 minice resurrectionis pbauit: h̄ dogma
 orthodoxe fidei om̄imodis esse p̄trariuz
 Catholica etem fides habet q̄ corp⁹ nou-
 strū in illa immortalit; gloria sublimatuz
 subtile qdē sit p̄ effectū spiritū al' potētice:
 sed palpabile p̄ veritatē nature: iuxta exē

plū dñici corpis: de q̄ a mortuis suscitato
 dicit ipse discipulis. Palpate et videte: quia spī
 ritus carnē et ossa nō habet sicut me vides
 tis habere. In cui⁹ assertiōe fidei venera
 bilis pater Gregori⁹ instantū strā nascē
 tē beresem nouaz laborare ostendit. Tāta
 hāc instātia iuuāte etiā pūssimo impato
 re Tiberio Cōstātino cōminuit: vt null⁹
 exinde sit inuent⁹ q̄ ei⁹ resuscitator existe
 ret. Aliū q̄z librorū cōposuit egregiū: q̄ vo
 cat pastoralis: in q̄ manifesta luce patefe
 cit q̄lis ad ecclie regimē assumi q̄liter ipi
 rectores vitare: qua discretiōe singulas
 quasq̄ audientiū instituire psonas: et q̄n
 ta cōsideratio p̄pria q̄ridie debeāt fragilita
 tem pensare. Sed et homilias euangeliū
 numero. xl. cōposuit: q̄s in duob⁹ codicib⁹
 bus equa sorte distixit. Libros etiā dialo
 gorū. iij. fecit in q̄b⁹ rogatu Petri diacon
 ni sui p̄tutes sc̄torū quos in italia clarior
 res nosse vel audire poterat ad exemplū
 vinēdi posteris collegit: vt sicut in libris
 expositionū suaz: q̄b⁹ sit p̄tutib⁹ insudā
 dū edocuit: ita etiā de scripturis sanctoz
 miraculis. que p̄tutū carūdez sit claritas
 oñderet. Primā q̄z et vltimam Ezechielis
 p̄phete p̄tē q̄ videbant obscuriores: p̄ hor
 milias. xxij. quantū lucis int⁹ habuit des
 mōstrauit. Excepto libello respōsionum
 q̄ ad interrogatiōes sancti Augustini p̄
 mi Angloz ep̄i sc̄psit: vt sup̄ docuim⁹ to
 tū ip̄m libellum his inserentes historijs.
 libello q̄z synodico quem cū ep̄is italie de
 necessarijs ecclie causis vtilissimū cōpo
 suit: et familiarib⁹ ad q̄sdā l̄ris. Quō eo ma
 gis mir⁹ ē tot eū ac tāta cōdere volumina
 potuisse q̄ pene oī iuuentutis sue t̄p̄e (vt
 p̄bis ip̄ius loquar) crebris viscerū dolo
 rib⁹ cruciabat: horis momētisq̄ oīb⁹ fra
 cta stomachi p̄tute lassescibat. Lentis q̄
 dē. sed tū p̄tinuis febrib⁹ anhelabat. Uer
 rū int̄ hec dū sollicit⁹ pensaret: q̄ scriptura
 teste oīs fili⁹ q̄ recipit flagellat. q̄ malis p̄
 sentib⁹ durius dep̄mebat: eo d̄ eterna cer
 ti⁹ p̄sumptiōe respirabat. Nec quidem de
 imortali eius dicta īgenio q̄ nec tāto cor
 poris potuit dolore restringi. Nam aliq̄
 dē pontifices p̄struendisq̄ auro vel argē
 to eccl̄is operā dabāt: hic autē tot⁹ erga
 aīaz lucra vacabat. q̄cqd̄ pecunie habue
 rat sedulus hoc dispergere ac dare pau

p̄rib⁹: vt iusticia ei⁹ maneret in seculū se
 culi: et cornu eius exaltaret ī glia. ita vt il
 lud b̄ti Job faciter dicere posset. Auris
 audiēs beatificabat me: et oculus vidēs
 testimoniū reddebat mihi: q̄ liberafsem
 pauperē vociferātes et pupillū: cui nō erat
 adiutor. B̄ndictio pitari sup̄ me venies
 bat: et cor vidue cōsolat⁹ sum. Iusticia in
 datus sum et vestiui me sicut vestimento
 et diademate iudicio meo. Oculus fui ces
 co et pes claudō. Pater erā pauperum: et
 causam quā nesciebā diligentissime inue
 stigabā. Cōterebā molas iniqui et de den
 tibus illius auferebā p̄dā. Et paup̄lo post
 si negaui inq̄t q̄d volebā paup̄ib⁹: et oculos
 vidue expectare feci. Si comedi buccel
 lā meā sol⁹ et non comedit pupill⁹ ex ea: q̄
 ab infantia mea creuit mecum miseratio. et
 de vtero matris mee egressa est mecum. Ad
 cui⁹ pietatis et iusticie opus p̄tinet etiam
 hoc q̄d n̄am gentes p̄ p̄dicatores q̄s huc
 direxit de dentib⁹ antiq̄ hostis eripiens
 eterne libertatis fecit esse p̄cipē. Quis
 fidei et saluti p̄gaudēs queq̄ digna lau
 de cōmendās: ip̄e dicit in expositione b̄ti
 Job. Ecce rem. lingua britānie q̄ nihil ali
 ud nouerat q̄ Barbaraz frenderet: dū
 dum ī diuinis laudib⁹ hebreū cepit allelu
 ia resonare. Ecce quōdā tumidus iā sub
 strat⁹ sc̄torū pedibus fuit oceanus: eiusq̄
 barbaros mutuos q̄s terreni principes
 edomare nequerāt: hos p̄ diuina formidā
 ne sacerdotū ora simplicib⁹ ligāt: et qui ea
 teruas pugnantū infidles nequaq̄ me
 tueret: nūc fideles humiliū linguas ti
 met. Qui ei p̄cept⁹ celestib⁹ p̄bis clarescē
 rib⁹ q̄z miraculis p̄tus ei diuine cognitiō
 nis infundit eiusdē diuinitat⁹ terrore re
 frenat: vt graue agere metuat: ac tot⁹ des
 siderijs ad eternitatis grām venire p̄cup
 piscat. Quib⁹ p̄bis b̄tus Gregori⁹ h̄q̄z de
 clarat q̄ sc̄tus Augustinus et socij eius
 nō solū p̄dicatiōe p̄boz: sed etiā celestinz
 oñsiōe signoz gentē angloz ad agnitio
 nē veritat⁹ p̄ducebāt. Fecit iter alia b̄tus
 papa Gregori⁹ vt ī eccl̄is b̄toz ap̄lorum
 Petri et Pauli super corpa eoz missa cele
 brarent. S; et ip̄a missaz celebratiōe tria
 p̄ba maxime p̄fectiōis plena sup̄adicat.
 Diesq̄ nostros in tua pace disponas: at
 q̄ ab eterna damnatione nos eripi. et in

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

electorū tuorū inbeas grege numerari. Re-
xit autē eccliam tēporibz impatorū Dau-
ricij z Focatis. Scđo autē eiusdē Focatis
anno trāsies ex hac vita migravit ad ve-
rā q̄ in celis est vitā. Sepult⁹ s̄o est corpe
in ecclia bti Petri apli an̄ secretariū: die
q̄rto iduū martiaz: qñq; in ip̄o cū ceteris
sancte ecclie pastoribz resurrectur⁹ i glo-
ria. Scriptumq; in tumba ip̄ius epitiba-
fium huiusmodi.

Suscipeterra tuo corp⁹ de corpe sūptū
Reddere qđ valeas viuificāte deo.

Spūs abstraxit leti nil vita nocebūt.

Lui vita alterius mors mag⁹ ip̄a via est

Pōtifici sūmi h̄ claudū mēbra sep̄chro

Qui innumer⁹ semp̄ viuit vbiq; bonis

Esuriē dapibz sup̄auit frigora veste:

Atq; aias monit⁹ terit ab hoste sacris:

Implebatq; actu qđcqd̄ smone docebat:

Esset ve exēplū mystica verba loquēs

Ad ch̄z anglos p̄uertit pietate magistra

Adq̄rens fidei agmina gente noua.

Hic labor: hic studiu; bec tibi cura: hoc

pastor agebas:

Ut dño offerres plurima lucra gregis

Hicq; dei cōsul fac⁹ letare triūphis.

Nā mercedē operū iā sine fine tenes

Nec silētio p̄tercunda opinio que de bea-
to Gregorio traditiōe maior ad nos vsq;
q; plata est: qua vicz ex causa admonitus
tā sedulā erga salutē n̄e gentis curā ges-
serit. Dicūt q; die quadā cū aduenientibz
nup̄ mercatoribz multa venalia in foruz
fuisent collata: mlti ad emēd̄ ūp̄fluxisset
z ip̄m Gregoriū inter alios aduenisse: ac
vidisse iter alia pueros venales positos
candidi corpis: ac venusti vultus: capil-
lorū q; forma egregia. Quos cū aspiceret
interrogauit (vt aūt) de q̄regiōe v̄l terra
essent allati: dictūq; est q; de britānia in-
sula: cui⁹ incole talis essent aspect⁹. Rur-
sus interrogauit vtrū q̄dem i insula chri-
stiani: an pagani adhuc erroribz essent
implicati. Dictū est q; essent pagani. At il-
le intimo ex corde longa trahēs suspiria.
Neu prohdolor inquit q; tā lucidi vult⁹
hoies tenebrarū auctor possidet. Tantaq;
grā fronti specie mentez ad iterna gratia
vacuz gestat. Rursus ergo interrogauit
qđ esset vocabulū gentis illius: responsus
est q; Angli vocarent̄. at ille bene inquit.

Nā z angelicā habēt faciē: z tales angelo-
rū in celis decet esse coheredes. Nō ha-
bet nomen ip̄a, puincia de qua isti sunt al-
lati: responsum est q; deiri vocarent̄ iudez
puinciales. At ille inq̄t: bene deiri: de ira
eruti: z ad misericordiaz ch̄i vocati. Rex
puincie illius quomodo vocat̄. Respōsū
est q; Elle diceret̄. At ille alludens ad nos
mē ait. Alleluia laudem dei creatoris il-
lis in partibus oportet cantari. Acces-
densq; ad pontificem rhomane z aposto-
lice sedis. nōdum em̄ erat ip̄e pontifex fa-
ctus. Rogauit vt genti anglorū in Britā-
niam aliquos verbū ministros p̄ quos ad
ch̄istū cōuerteret mitteret. seip̄m paratū
esse in hoc opus dōmno cooperante p̄fi-
ciendū: si tamē apostolico hoc pape vt fie-
ret placeret. Quod ouz p̄ficere nō posset:
q; z si pontifex concedere illi quod petierat
voluit: non tamē ciues rhomani vt tā-
lōge ab vrbe secederet potuere p̄mittere.
Dox vt ip̄e pontificat⁹ officio functus
est: p̄fecit opus diu desideratū. Alios qđē
p̄dicatores mittēs: sed ip̄e predicationez
vt fructificaret suis exhortatiōibz ac p̄ci-
bus adiuuās. Nec iuxta opinionez q; ab
antiquis accepim⁹ historie nostre eccliaz
stice inserere optimū duximus.

Ut Augustin⁹ Britonū ep̄os p̄ pace ca-
tholica etiā miraclo celesti corā eis facto
monuerit: q; ve illos sp̄nētes vltio secu-
ta sit.

Capitulum III.

Postea Augustin⁹ adiutorio vsq;
Edilberhti reg⁹: cōuocauit ad su-
um colloquiū ep̄iscopos siue do-
ctores prime britonuz puincie: in
loco vbi vsq; hodie lingua Angloz saxo-
num appellat̄: cepitq; eis fraterna admo-
nitione suadere: vt pace catholica secum
habita cōmunē euāgelizandi gentibz pro
domino laborem susciperent. Non enim
pasche diez dominicum suo tempore: sed
a. xiiij. vsq; vicesimam lunaz obseruabāt.
Que computatio. lxxiiij. annoz circulo
cōtinet̄. Sed et alia plurima vnitati ec-
clesiastice contraria faciebāt. Qui cū lō-
ga disputatione habita: neq; p̄cibz: neq;
hortamēt⁹: neq; increpationibz Augusti-
ni ac sociorū ei⁹ assensuz p̄bere voluis-
sent: sed suas potius traditiōes vniuer-

sicut per orbem sibi in christo recordat ecclesiam
 prefert: sanctus pater Augustinus hunc laboriosum
 ac longi certaminis sine fecit ut diceret. Obsecro
 deum qui habitare facit unanimes in domo patris sui: ut ipse nobis
 insinuare celestibus signis dignetur: quae
 sequenda traditio: quibus sit vius ad ingressum
 regni illius perandum. Adducatur aliquis eger et per
 cuius precibus fuerit curatus huius fides et operatio deo deuota
 atque omnibus sequenda credatur. Quod cum aduersarij
 inuiti licet accederent: allatus est quidam de genere
 angolorum oculo lumine priuatus: qui cum oblatu
 britonum sacerdotibus nihil curatiois vel sanatiois
 horum ministerio perciperet. tandem Augustinus iusta
 necessitate compulsus flectit genua ad patrem
 domini nostri Jesu christi: deprecans ut visus
 ceco quem amiserat restitueret: et per illuminationem
 unius hominis corporalem in plurimorum corda
 fidelium spiritualis gratia lucem accenderet. Nec
 mora. illuminatus cecus: ac verus summe lucis
 proco ab omnibus predicatur Augustinus. Tum
 britones confitentur quod intellexissent seueram
 esse viam iusticie quam predicat Augustinus: sed
 non se posse absque suorum consensu ac licentia
 prescis abdicare moribus. Unde postulabant
 ut secundo synodus pluribus aduenientibus
 fieret. Que cum esset statuta: venerunt ut
 prohibent. vii. britonum episcopi et plures
 viri doctissimi maxime de nobilissimo eorum
 monasterio quod vocatur lingua Anglorum
 barbotnaburg: cui tempore hoc Dinotus abbas
 presuisse narrat: qui ad presertim ituri concilium
 venerunt primo ad quemdam virum sanctum ac
 prudentem: qui apud eos anachoriticam ducere
 solebat vitam: consulentes an ad predicationem
 Augustini suas deserere traditiones deberent. Qui
 respondebat. si homo dei est: sequimini illum.
 Dixerunt. et vnde hoc possumus probare? At ille.
 Dominus: inquit. Tollite iugum meum super vos: et
 discite a me quia mitis sum et humilis corde.
 Si ergo Augustinus ille mitis est et humilis corde:
 credibile est quia iugum christi et ipse portet: et
 vobis portandum offerat. Sin autem ac superbus
 est: statim non est de deo: neque nobis eius sermo
 curandus. Qui rursus aiebant. Et vnde vel hoc
 dinoscere valeamus? Procurete

inquit ut ipse per cum suis ad locum synodi adueniat: et si
 vobis appropinquatibus assurrexerit scientes quia
 famulus christi est: obtemperanter illum audite. Sin
 autem vos spreuerit: nec coram vobis assurgere
 voluerit: cum sit numero plures: et ipse spernat a
 vobis. Fecerunt ut dixerat. Factum est ut venientibus
 illis sederet Augustinus in sella. Quod illi videntes
 mox in iram versi sunt. eumque notantes superbie
 cunctis que dicebat contradicere laborabant.
 Dicebat autem eis quod in multis quodam nostre
 consuetudini: imo vniuersis ecclesie contrarie
 geritis: et nunc si his tribus his mihi obtemperare
 vultis ut pascua suo tempore celebretur. ut
 ministerium baptizandi quo deo renascimur. iuxta
 morem humane sancte ecclesie et apostolice compleatis:
 ut genti angolorum vna nobiscum verbum dei
 predicetis. cetera que agitis quibus moribus
 contraria: equanimiter cuncta tolerabimus.
 At illi nihil horum se facturos: neque illum
 per archiepiscopum habituros esse respondebant.
 Conferentes ad iuicem quod si modo nobis assurgere
 noluit: quanto magis si eius subditi ceperimus:
 iam nos per nihil contemnet. Quibus vir domini
 Augustinus fertur minitans per dixisse se quod si
 pacem cum fratribus accipere nollent bellum ab
 hostibus foret accepturi. Et si nationes Anglorum
 nolissent viam vite predicare per horum manus
 ultionem essent mortis passuri. Quod ita per
 omnia ut per dixerat diuino agente iudicio
 patratum est. Siquidem post hoc ipse de quo
 diximus rex Anglorum fortissimum Edilfrith
 collecto grandi exercitu ad ciuitatem legionemque
 agente angolorum legatione stir a britonibus
 hi rectius cor legionem appellat maximam
 gentis perfidie stragem dedit. Eumque bellum
 acturus videret sacerdotes eorum: qui ad
 exorandum deum per militem agente bellum
 conueniant: se orsum in tutiore consistere:
 sciscitabat quod essent hi: quod ve acturi
 illo conuenissent. Erant autem plurimi eorum
 de monasterio Bancor: in quo tantum fere
 fuisse numerus monachorum ut cum in septem
 portiones esset cum prepositis sibi rectoribus
 monasterium diuisum nulla harum portio minus
 quam. ecc. homines haberet. qui omnes de labore
 manuum viuere solebant. Horum ergo plurimi
 ad memoratam aciem pacto ieiunio triuano:
 cum alijs orandi causa conueniant: habentes
 defensorum nomine Brochmalium: qui eos

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

intētos p̄cib; a barbaroz gladijs p̄cege-
ret. Quoz causam aduentus cū itellerit
secret; Edlfrith ait. Ergo si aduersū nos
ad dñm suū clamāt. p̄fecto et ipi quib; ar-
ma nō ferāt p̄tra nos pugnāt qui aduersū
nos imp̄catorib; p̄sequunt. Itaq; in hos
p̄mū arma verti iubet. et sic ceteras nefan-
de militie copias nō sine magno exercitū
sui dāno deleuit. Extinctos in ea pugna
ferē de his q̄ ad adorādū venerunt viros
circiter mille ducentos: et soluz. l. fuga est
lapsos. Brocmail ad p̄mū hostiū aduētuz
cum suis terga vertens eos q̄s defende-
re debuerat inermes ac nudos ferētib;
gladijs reliquit. Sicq; cōpletū est p̄sagiū
sancti Augustini: quib; ip̄o iā multo ante
tpe ad celestia regna sublato: vt et t̄p̄alis
interitū vltionē sentirēt p̄fidi: q̄ oblata si-
bi p̄perne salutis p̄silia sp̄reuerāt.

Ut idem Bellitū ac Justuz ep̄os fe-
cerit et de obitu eius

Capitulum III.

Anno dñice incarnationis sexcente-
simo quarto Augustin⁹ Britāni-
rum archiep̄us: ordinauit duos
ep̄os Bellitū videlicet et Justuz
Bellitū quidē ad p̄dicandū puincie ori-
entaliū saxonuz: q̄ tñ se fluuiū dirimunt a
cantia: et ipi orientali mari cōtiguū. q̄z me-
tropolis Lōdonia ciuitas ē sup ripā p̄fa-
ri fluminis posita: et ipa mltoz emptoz
pploz terra marisq; venientū. In q̄ vic-
gēte tūct̄pis Sabareth nepos Edelbre-
chti et sorore Ricula regnabat: quib; sub
ptate posit⁹ eiusdē Edelbrechti q̄ oib; vt
supra dictum est: vsq; Humbre fluminis
Angloz gētib; impabat. Ubi vero et hec
puincia verbū veritatis p̄dicante Belli-
to accepit: fecit rex Edilbrecht i ciuitate
Londonia eccliam sancti Pauli apli: in
qua locū sedis ep̄alis et ip̄e et successores
eius haberēt. Justum vero in ipa Cantia
Augustin⁹ ordinauit ep̄m i ciuitate Do-
rouerni q̄ gens angloz a p̄maris quon-
dam illius qui dicebatur. Brofroses ce-
stre cognominat. Distat autē a Dorouer-
ni milib; passuz ferme. xxiii. ad occiden-
tē in qua rex Edilbrecht eccliaz beati An-
dree apli fecit: qui etiā ep̄is vtriusq; eccle-
sie dona multa sicut et Dorouernēses ob-
tulit: sed et territoria ac possessiōes i vsuz

eoꝝ qui erāt cū ep̄is adiecit. Defunctus
est autē deo delict⁹ pater Augustin⁹: et posi-
tū corp⁹ ei⁹ foras iuxta eccliam beatoruz
aploꝝ Petri et Pauli: cui⁹ supra memini-
m⁹: q̄ necdū fuerat p̄fecta: nec dedicata.
Hoc p̄o vt dedicata est intro in latum et
in porticu illi⁹ aquilonali decenter sepul-
tū est. In q̄ etiā sequentiū archiep̄oz oim-
sūt corpa tumulata: p̄ter duoz tantū mo-
do id ē Theodori et Berethualdi. q̄z cor-
pora i ista ecclia posita sunt: eo q̄ p̄dicta
portic⁹ plura capere nequunt. Dabet at
in medio sui pene altare in honore beati
Gregorij pape dedicatū: in q̄ per om̄e sab-
batū a p̄bytero loci illius agende eoꝝ so-
lēniter celebrātur. Scriptū p̄o est in tum-
ba eiusdē Augustini epitaphium b̄mōi:
Hic requiescit dñs Augustin⁹ Dorouer-
nensis archiep̄s p̄m⁹ qui olim huc a bea-
to Gregorio rhomane vrbis p̄tifice di-
rect⁹: et a deo opatiōe miraculoꝝ sufful-
t⁹ et Edilberthū regē ac gentē illius ab ido-
loꝝ cultu ad fidē ch̄i p̄duxit. cōpletis in
pace dieb; officij sui defunct⁹ est. vii. kalē
darum iunij eodē rege regnante.

Ut Laurētius cuz ep̄is suis Scotos
vnitatē sancte ecclesie: et maxime i pascha
obseruādo sequi monuerit: et vt Bellit⁹
rhomam veniret pascha.

Capitulum IIII.

Accessit Augustino i ep̄atū Lau-
renti⁹: quē ip̄e idcirco adhuc ve-
niens ordinauerat: ne se d̄functo
status ecclie tam rudis vel ad ho-
rā pastore destitut⁹ vacillare inciperet.
In quo et exemplū sequebat̄ p̄mi pastoris
ecclie: hoc est beatissimi apli Petri prin-
cipis: qui fundata rhomana ecclia ch̄i-
sti Clementē sibi adiutorē enāgelizandū
simul et successorē cōsecraste p̄hibet. Lau-
rētius archiep̄us gradu potius strenuis
sime suadāmētā ecclie nobiliter iacta vi-
dit augmētare: atq; ad p̄fectū debitū cul-
minis et crebra voce sancte exhortatio-
nis et continuis pie operationis exem-
plis prouehere curauit. Deniq; non solū
noue que Anglis erat collecta ecclesie cu-
ram gerebat: sed et verum Britannie pro-
ximam incolunt proximis pastores im-
pendere sollicitudinē curabat. Siquis

dem vbi scotoz in prefata ipsorum patria quō & britannū. In ipsa britannia vitā ac professionē minus ecclesiasticā in multis esse cognouit. Maxime pro pasche ac solēnitate nō suo tēpore celebraret: sed vt supra docuim⁹: a. xiiij. luna vsq; ad. xx. dominice resurrectionis diē obseruādū esse putaret. Scripsit cum episcopis suis exhortatoriā ad eos eplam: obsecrās eos & cōtēstās vnitatē pacis & catholice obsequationis: cū ea que toto orbe diffusa est ecclesia christi tenere. Cui⁹ videlicet eple p̄cipiū hoc est. Dominis charissimis fratribus ep̄is vel abbatib; per vniuersas Scotiaz: Laurētius: Bellitus: & Justus ep̄i serui suoz dei. Duz nos sedis aplice more suo sicut in vniuersa orbe terrarū in his occiduis partib; ad p̄dicandū gentib; paganis dirigeret: atq; in hāc insulā que britannia nuncupat̄ cōtigit introisse anteq; cognosceremus credētes q; iuxta morem vniuersalis ecclesie ingredere in magna heretia sanctitatis tā britones q; scotos venerati sum⁹. Sz cognoscētes britones scotos meliores putauimus. Scotos vero Daganū episcopū in hanc quā sup̄ memorauimus insulam: & Columbanū abbatē in gallis venientē nihil discrepare a britonib; in eozū cōuersatione didicim⁹. Nam Daganus episcopus ad nos veniens non solū cibum nobiscū: sed nec in eodem hospitio quo vescebamur sumere voluit. Visit idē Laurenti⁹ cū coepiscopo pis suis etiam britonū sacerdotibus litteras suo gradui condignas: quibus eas in vnitare catholica confirmari satagit. Sz quantū hec agendo profecerit adhuc presentia tempora declarant. His tēporib; venit Bellitus Ludonie episcopus romā de necessarijs ecclesie angloz cū apostolico papa Bonifacio tractatur⁹. Et cū idem papa reuerendissimus cogere synodū episcopozū italie de vita monachoz & quiete ordinaturus: & ipse Bellitus inter eos assedit. Anno. viij. imperij Focatis principis indiē. xij. tertia die kalendarū marciā: vt queq; erāt regulariter decreta sua quoq; auctoritate subscribēs confirmāz ac britannā rediēs secū angloz ecclesijs mādāda atq; obseruāda deferrz vna cum epistolis quas idem pontifex deo dilecto

archiepiscopo Laurētio & clero vniuerso similiter & Edilbrechto rege atq; genti angloz direxit. Hic est Bonifaci⁹ quartus a beato Gregorio romane vrbis ep̄s qui impetrauit a Foca principe donari ecclesie christi tēplū romē qd̄ pantheon vocabatur antiq̄t⁹ quasi simulacrū eēt omnīū deoz. In quo ipse eliminata omnīū spurcicia fecit ecclesiā sacre dei genitricis atq; omnīū martyzū christi: vt exclusa multitudine demonū multitudo ibi sanctorū memoria haberet.

Ut defunctis Edilbrechto & Seiberechto regib; successores eoz idolatriam resuscitaret. ob quod & Bellit⁹ ac Justus a Britannia discesserunt.

Capitulū. V.

Ano ab incarnatōe dñica. dcccij. q̄ est añ. xxiij. primus ex quo Augustin⁹ cū socys ad p̄dicationez gēti angloz missus est. Edilbrecht rex cantuarioz p̄ regnū tpale qd̄. lvi. ānis gloriosissime tenuerat eterna celest; regni gaudia subiit. Qui terti⁹ qd̄ in regib; gētis angloz cūctis australib; eozū puicys qui Dūbre fluuio & cōtiguīs ei terminis sequestrant a borealib; imperauit. Sz primus omnīū celi regna cōscendit. Nā primus imperiū hmoi Elli rex australiū saxonū. Secundus Kalin rex occidentaliū saxonū q̄ lingua ipoz Lecculin vocabat. Terti⁹ vt diximus Edilbrecht rex cantuariozū Quart⁹ Redual rex orientaliū angloz qui etiā viuēte Edilbrechto eidē sue genti ducatū p̄bebat obtinuit. Quint⁹ Eduini rex nordanhimbroz gētis: id est ei vsq; ad borealē Humbri flumīs plaga inhabitat maiore potētia cūctisq; britannā incolūt angloz pariter & britonū populis p̄fuit p̄ter cantuarijs tm̄. Nec nō Deuanias britonū insulas que inter hyberniā & britannā sita sunt angloz subiecit imperio. Sext⁹ Osvald & ipse nordanhimbrozū rex christianissim⁹ iisdem finibus regnum tenuit Septim⁹ Osuu frater eius equaliter p̄terne terminis regnū nonnullo tpe coercēs pictoz quoq; ac scotoz gētes q̄ septētrionales britanie fines tenēt maxime ex parte perdomuit ac tributarias fecit: sz h̄ post modū. Defunctus est vero rex Edilbrecht die. xxiij. mensis februarij post. xxi. ānos

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

accepte fidei: atq; in porticu sancti Dar-
tini intra ecclesiā beatorū aploꝝ Petri z
Pauli sepultus: vbi z Berecta regina cō-
dita est: qui inter cetera bona q̄ gentis sue
cōsulendo cōferebat etiā decreta illi iudi-
cioꝝ iuxta exēpla rōmanoz cū cōsilio sa-
pientiū constituit. Que p̄scripta angloꝝ
sermone actenus habent z obseruātur ab
ea in quib; primit^o posuit qualiter id da-
re deberet: qui aliquid rerū vel ecclesie vel
episcopi vel reliquozū ordinū furto aufer-
ret volens scz tuitionē eis quos z quoz
doctrinā susceperat prestare. Erat autem
idem Edilbrecht filius Turminrici: cui^o
pater Occa: cui^o pater Orich cognomē-
to Disc: a quo reges cantuariozum solēt
Discingas cognominare. Cui^o pater Hē-
gist q̄ cū filio suo Disc inuitat^o Auurtiger-
no britaniā primus intrauit: vt supra retu-
limus. At p̄o post mortē Edilberhti cum
filio eius Ladbald regni gubernacula sus-
cepisset magno tenell^o adhuc ibi ecclesie
cremētis detrimēto fuit. Siquidē non so-
lū christi fidē recipe noluerat: sed z forni-
cationi pollutus est tali qualē nec inter gē-
tes auditā apostre testat: ita vt vxozes pa-
tris haberet. Quo vtroq; scelere occasio-
nē dedit ad priore vomitū reuertēdi his q̄
sub imperio sui parentis vel pauore vel ti-
more regio fidei z castimonie iurasuscepe-
runt: nec sup me flagella distinctionis per-
fido regi castigādo vel corrigēdo defuere.
Nam crebra mētis vesanie z spiritus im-
mūdi inuasiōe premebat. Auxit hec pro-
cellam huiuscemodi perturbatiōis etiam
mors Saberhti regis orientaliū saxo-
num qui vbi regna perēnia petens tres fi-
lios suos qui pagani perdurauerūt regni
tēporalis heredes reliqt. Leperūt illi mox
idolatrie quā viuēte eo aliquantulū inter-
misisse videbāt palam seruire: subiectisq;
populis idola colēdi liberā dare licentiā
Lūq; viderēt pōtificis celebrati in eccle-
sia missaz solēnis eucharistiā populo da-
re dicebāt: vt vulgo fertur ad euz barbari
inflati stulticiā: quare non z nobis porrigi
panē nitidū quez z patri nostro Saba (sic
nāq; eū appellare cōsueuerāt) dabas z po-
pulo adhuc in ecclia dare nō desistis Qui
bus ille respōdebat. Si vultis abluī fōte
illo salutarī quo pater vester ablut^o est: po-

testis etiā panis sancti cui ille participa-
bat esse particeps. Sin autem lauacrū vi-
te cōtēnitis: nullatenus valetis panem vi-
te percipere. At illi: nolumus inquit fon-
tē illū intrare: qui nec illos opus habere
nouimus: s; tamē pane illo refici volum^o.
Lūq; diligēter ac sepe ab illo essent admo-
niti. nequaquā fieri posse: vt absq; purga-
tione sacrosancta quis oblatiōi sacrosan-
cte cōmunicaret. Ad vltimū furore cōmo-
ti aiebāt. Si nō vis assentire nobis in tā
facili causa quā petimus: non poteris iā
in nostra prouincia demorari. Et expulso-
runt eum: ac d̄ suo regno cū suis abire ius-
serunt. Qui expulsus inde venit Cantuaz
tractaturus cum Laurentio z Justo co-
episcopis quid in his esset agendū. Decre-
tumq; est cōmuni cōsilio: quia sati^o eēt vt
omnes patriaz redeuntes libera ibi mēte
domino deseruierēt: q̄ inter rebelles fidei
barbaras sine fructu residerent. Discesse-
re itaq; primi Dellitū z Justus: atq; ad
partes gallie secesserūt: ibi z nunc finē expe-
ctare disponētes. S; nō multo tpe reges
q̄ p̄conē a se p̄itatis expulerāt demoniac^o
cultib; impune seruiēbāt. Nā egressi p̄tra
gentē Scuissoꝝ in preliū oēs pariter cum
sua militia corruerūt: nec (licet auctoribus
p̄ditis) excitatū ad scelera vulgus potuit
corrigi: atq; ad simplicitatē fidei z cbarita-
tis que est in christo reuocari.

Ut corrept^o ab aplo Petro Laurenti^o
Ladbaldū regē ad christū cōuerteret: qui
mox Dellitū z Justū ad p̄dicādū reuoca-
uerit. Caplm. VI.

Um p̄o Laurētius Dellitū Ju-
stūq; secuturus: ac britaniā esset
fluctur^o insit ipa sibi nocte i eccle-
sia beatorū aploꝝ Petri z Pauli
de qua frequēter iaz diximus stratū para-
ri. In quo cū post mltas preces ac lachry-
mas ad deū pro statu ecclesie fufas ad de-
scendū mēbra posuisset atq; obdormisset:
apparuit ei beatissim^o apostoloꝝ p̄nceps
z multū illū t̄mpore secrete noctis flagel-
lis artioribus afficiens suscitabatur apo-
stolica distinctione quare gregē quez sibi
ipse crediderat reliquerat: vel cui pastorū
oues christi in medio lupozum posita s fu-
gens ipse dimitteret. An mei inquit obli-
tus es exēpli: qui p̄ paruulis christi quos

mibi in iudiciū sue dilectōis cōmendane
rat: vincula: verbera: carceres: afflictōes:
ipam postremo mortē: mortē autē crucis:
ab infidelib; etiā inimicis christi ipse cuz
christo coronādus pertuli. His beati Pe
tri flagellis: simul z exhortationib; anima
tus famul⁹ christi Laurētius mox mane
facto venit ad regē: z resecto vestimēto qn
tis esset verberib; laceratus ostendit. Qui
multū miratus z inquirēs quis tāto viro
tales ausus esset plagas istigere. Ut audi
uit: qz causa sue salutis eps ab aplo christi
tanta esset tormēta plagasq; perpeusus ex
timuit. Vultū atq; anathematizato omni
idolatrie cultu: abdicato cōnubio nō legi
timo suscepit fidē christi: z baptizatus ec
clesie reb; quantū valuit in omnib; cōsule
re ac faner curauit. Visit etiā galliā z re
uocauit Bellitū z Justū: eosq; ad suas ec
clesias libere instituēdas redire precepit:
qui post annū ex quo abierāt reuerfi sunt.
Et Justus quidez ad ciuitatē Troisi cui
fuerat redijt. Bellitū vero Lūdoniensis
epm recipere noluerūt: idolatris pōtifici
bus magis seruire gaudētes. Nō em̄ tano
ta erat ei quāta patri ipsi⁹ regni potestas:
vt etiā nō: entib; ac contradicentib; paga
nis antistite sue possz ecclie reddere. Uer
rūtū ipse cū sua gēte ex quo ad dñm cōuer
sus est diuinis se studuit mācipare preces
ptis. Deniq; z in mōasterio btissimi aplo
rū pncipis eccliam sancte dei genitricis
fecit q̄ cōsecrauit archiep̄s Bellitus.
Ut Bellit⁹ ep̄s flāmas ardētes sue ci
uitatis orādo restrinxerit.

Capitulū. VII.

De enī rege btūs archiep̄s Lau
rētius regnū celeste p̄scendit: atq;
in ecclesia z monasterio sc̄i apli
Petri iuxta p̄decessorē suū Augu
stinū sepult⁹ dicq̄rta nonarū februariarū.
Postq; Bellitus q̄ erat Lūdonie ep̄s se
dem Dorouernēsis ecclesie tert⁹ ab Au
gustino suscepit. Justus autē adhuc super
stes Trofensem regebat ecclesiā. Qui cuz
magna ecclesiā angloz cura ac labore gu
bernabāt: susceperūt scripta exhortatoria
a pontifice romane z aplice sedis Boni
facio quē post de⁹ dedit ecclesie. sedit āno
in carnationis dñice. dcccxiij. Erat autem
Bellitus quidē corporis infirmitate. id

est podagra gnat⁹: s; mētis gressib; sanis
alacriter terrena queq; transiliēs: atq; ad
celestia regna semp amāda petēda z que
renda puolās. Erat carnis origine nobilē
sed culmie mētis nobilior. Deniq; vt vnū
virtutis ei⁹ vnde cetera itelligi possint te
stimoniū referā. Tempore quodā ciuitas
Dorouernēsis p culpā in curie igni corru
pta crebrescētib; cepit flāmis cōsumi q̄b;
cū nullo aq; iniectu posset aliq; obsisterē
iāq; ciuitatē eēt pars vastata nō minima
atq; ad ep̄m furēs se flāma dilatare. Con
fidens episcopus in diuinū vbi humanū
ōerat auxiliū: iussit se obuam seuiētib; z
huc illucq; volantib; igniū globis referri.
Erat autē eo loci vbi flāmarū imper⁹ ma
xime incumbibat martyriū beatorū quat
tuor coronatoz. Ibi ergo platus obseqn
tuz manib; ep̄s cepit orādo periculū infir
mus abigere: qd̄ firme fortiū manus mul
tū laborādo nequiuērāt. Nec mora vent⁹
qui a meridie flās vbi incendia sparferat:
cōtra meridiē reflexus primovim furoris
sui a lesione looz q̄ cōtra erāt abstraxit:
ac mox fundit⁹. q̄scēdo flāmis parit so
pitis atq; extictis cōpescuit. Et qz vir del
igne diuine charitatis fortiter ardebat: q̄
tēpestates potestatu aeriaz a suo suorq;
lesione crebris orationib; vel exhortatio
nibus repellere cōsueuerat: merito ventis
flāmisq; mūdialib; pualere: z ne sibi suisq;
nocerēt obtinere poterat. Et h ergo post
q̄ annis quinq; rexit ecclesiaz Eadbaldo
regnāte migravit ad celos. Sepultusq; ē
cū p̄ib; suis in sepe dicto monasterio: z ec
clesia beatissimi pncipis aplozū: anno ab
in carnatione dñi. dcccxiij. die nono kalē
dis martij.

Ut Bonifacius papa Justo successorē
cuius palliū: z epistolā miserit.

Capitulū. VIII.

Ut statim successit in pōrificatu
Justus qui erat Trofensis eccle
sie ep̄s: illi hec ecclesie romanū p
se cōsecrauit episcopus: data sibi
ordinandi episcopos auctoritate a pōtifi
ce Bonifacio: quē successorēz fuisse Deus
dedit supra meminimus. Cui⁹ auctoritas
ista est forma. Dilectissimo fratri Jus
to: Bonifaci⁹ q̄ deuote: q; et vigilat p
christo euangelio elaborauerit vestra fra

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

ternitas nō solū eplē a vob̄ directe tener: imo indulta desup̄ op̄i vestro p̄fectio id̄i-
cauit. Nec em̄ oīpotens deus: aut sui no-
minis sacz: aut fructū vestri laboris de se
ruit: dū ip̄e p̄dicatozibz ecclie fideliter rez
promisit. Ecce ego vobiscū sum oībz diebz
vsq; ad p̄sumationē seculi. Qd̄ specialiter
iniuncto vobis ministerio eius clemētia
d̄monstrauit a piens corda gētū ad susci-
piendu p̄dicationis vestre singulare myz-
steriū. Dagno em̄ p̄mio fatigioz vestroz
delectabilē cursuz bonitat̄ sue suffragiū
illustrauit: dū creditoz vobis talentoz fi-
delissime negociationis officijs vberē fru-
ctum imp̄dēs ei qd̄ signare possētis mul-
tiplicatis generatiōibz preparauit. Hocq;
etiā illa vobis repensatiōe colatur est: qui
iniuncto ministerio iugiter p̄sistentes lau-
dabili patiētia redemptionē gētis illi? ex-
pectastis: z vestris vt p̄fruerēt meritis eo-
rum est saluatio p̄inata dicēte d̄no. Qui
perseuerauerit vsq; in finē hic saluus erit.
Saluati ergo estis spe patiētie z tolerātie
virtute: vt infidelū corda naturali ac sup̄-
stitioso morbo purgata sui consequerētur
misericordiā saluatoris. Susceptis nāq;
apicibz filiū nostri Adalualdi regis repe-
rimus quāta sacra eloquū eruditione ei?
animū ad vere p̄uersionis: z in dubietate
fidei credulitatē fraternitas vestra perdu-
perit. Qua ex re de longanimitate clemen-
tie celestis certā assumentes fiduciā nō so-
lum suppositaz ei gētū plenissimā salutē
imo queq; vicinaz vestro quoq; predica-
tionis ministerio credimus subsequendū
quatenus sicut scriptū est. Cōsummati ope-
ris vobis merces a retributore omniū bo-
norū domino tribuat. Et vere per omnez
terrā exisse sonus eorū: z in fines orbis ter-
re verba ip̄oz vniuersalis gentiū cōfessio
suscepto christiane sacramēto fidei prote-
statur. Palliū preterea per latozē p̄sentinz
fraternitati tue benignitatis studijs inui-
tati direximus: qd̄ videlicz tantā in sacro
sanctis venerādis mysterijs licentiā vt ed̄i-
imperauim? Concedētes etiā tibi ordina-
tōes episcopoz: erigēte oportunitate do-
mini p̄uenienti misericordia celebrare ita
vt christi euangeliū plurimoz annūciatio-
ne in omni bz gentibz que nec duz cōuerse
sūt dilatez. Studeat ergo tua fraternitas

hoc qd̄ sedis apostolice humanitate per-
cepta intemerata mentis sinceritate serua-
re intendis. Cuius rei similitudinē tā pre-
cipuū indumētū humeris tuis baiulandū
susceperis. Talēq; te implorata clementia
exhibendū stude vt indulti muner̄ p̄mia
nō cū reatitudine: sed cū cōmodis animā-
rum ante tribunal summi z v̄turi iudic̄
representes. Deus te incolumē custodiat
dilectissime frater.

De impio regis Eduini: z vt veniēs ad
euāgelizādū ei Paulin? primo filiā ei cū
alijs fidei ch̄riane sacramentis imbuerit.

Capitulū. IX.

Quo in tēpore etiā gens Flordan-
himbroz: hoc ē: ea gēs natio an-
gloz q̄ ad a d̄lonez hūbz fl̄ umis
plagaz h̄itabat cū rege suo Edui-
no p̄bū fidei p̄dicante Paulino cuius sup̄
meminimus suscepit. Cui videlicz regi in
auspiciū suscipiēde fidei z regni celest̄ po-
testas etiāz terreni creuerat imperij ita vt
qd̄ nemo angloz aū eū oēs britānie fines
q̄les ip̄oz vel britonuz puincie habitabāt
subditōe acciperet: qn̄ z meuanias insulas
sicut z supra docuim? impio subiuga uic̄
angloz. Quaz prior q̄ ad austrū est z situ
amplior z frugū p̄uentu atq; vbertate feli-
cior nongentoz. lx. miliariū mensuraz iuz-
ta estimationē angloz. Secūda trecēto-
rū z vltra spaciū tenet. Huic autē gētī oc-
casio fuit p̄cipiēde fidi q̄ p̄far? rex cogna-
tione iunctus est regibus cantuariorū ac-
cepta in coniugem Edilberge filia Edel-
berthi regis que alio noīe Tate vocabat̄.
Cuius consortiuz cū primo ip̄e missis p̄-
cis a fratre eius Eadbaldo qui tū regno
cantuariorū perat peteret. Responsum est
nō esse licitū ch̄ristianā virginē pagano in-
cōiugiū dari ne fides z sacramēta celestis
regis cōsortio p̄phanarent̄ regis q̄ veridi-
cultu esset proxius ignar?. Que dū Edui-
no verba nūcū referrēt: p̄misit senihil oīz
modis contrariū ch̄ristiane fidei que vir-
go colebat esse facturū: quin potius p̄mis-
surū vt fidē cultūq; suē religionis cū omi-
bus qui secuz venissent viris siue feminis
sacerdotibus seu ministris more ch̄ristia-
no seruaret. Neq; abnegauit se etiam ean-
dem subiturū esse religionē: si tamē exami-
nata a prudentibz sanctior ac dō dignior

posset inueniri. Itaq; pmissit virgo atq; Eduino mittit: et iuxta qd dispositus fuerat ordinatus eps vir deo dilectus Paulin⁹ qd cu illa veniret. caq; et comites ei⁹ nepaganos possent societate pollui: quotidiana exhortatione et sacramentorum celestium celebratione confirmaret. Ordinatus est autem Paulin⁹ eps a Justo archiepiscopo sub die .xij. klis. aug. ano ab incarnatione domini .dccc. lxxv. Et sic cu prefata virgine ad regem Eduinū quasi comes copule carnalis aduenit. Sed ipse potius toto animo intendens vt gete qua adibat ad agnitionem veritatis aduocans iuxta vocem apli vni viro virginē castā exhibere christo Lunc; in puincia venisset laborauit multū: vt et eos qd secū venerāt ne a fide deficerēt domio adiuuante cōtineret: et aliquos si forte posset de paganis ad fidei gratiā predicādo cōuerteret. Sed sicut aplos ait. Quāuis multo tēpore illo laborāte in verbo deus seculi huius excecavit mētes infidelium: ne eis fulgeris illuminatio euāgelij glorie christi. Anno autem sequenti venit in puinciam quidā Sicarius vocabulo Eumer miss⁹ a rege occidentalium saxonū nomine Luichelmo: sperans se regem Eduinū regno simul et vita priuaturū: qui habebat sic ambicipitē toxicatū vt si ferri vuln⁹ min⁹ ad mortē regis sufficeret peste iuuaret veneni. Peruenit autē ad regē primo die pasche iuxta amnē Domuentionez vbi tūc erat villa regalis. Intrauitq; quasi nunciū domini sui referēs et cum simulatā legationez ore astuto volueret exurrexit repente et euaginata sub veste sita impetū fecit i regē. Quōd cū videret minister regis amicissimus nō habens scutum ad manū quo regem a nece defenderet mox interposuit corpus suum ante ictū pungētis. Sed tantū hostis ferri infixit: vt per corpus militis occisi etiā regem vulneraret. Qui cū mox gladius impetiretur in ipso tumultu etiā aliū de militibus cui nomen Ford herisica nefanda peremit. Eadē autē nocte sacrosancta domine pasche pepererat regina filiā regi cui nomē Eanfled. Lunc; idē rex presentē Paulino episcopo gratias ageret dñs suis pro nata sibi filia. Ecōtra episcopus gratias cepit agere domio christo: regi qd astringere qd ipse precibus suis apud illū obti-

nuerit: vt regina sospes et absq; dolore graui sobole procrearet. Cui⁹ verbis delectatus rex promisit se abrenūciās idolis christo seruiturū: si vitam sibi et victoriā donaret pugnātū aduersus regem a quo homicida ille qui eum vulnerauerat missus: et in pignus promissionis implende eandē filiā suā christo consecrandā Paulino episcopo cōsignauit. Que baptizata est die sancto pentecostes prima de gente Flordanhimbroz cum .xj. alijs de familia ei⁹. Quo tēpore curatus a vulnere sibi pridem inflictō rex collecto exercitu venit aduersus regē occidētaliū saxonū: ac libello inito vniuersos quos in necē suam conspirasse didicerat: aut occidit: aut in deditiōne recepit. Sicq; victor in patriā reuersus nō statim et incōsulte sacramēta fidei christiane percipere voluit: quāuis nec idolis ultra seruauit: ex quo se christo seruiturū esse pmisserat: verū primo diligentius ex tēpore et ab ipso venerabili viro Paulino rationē fidei ediscere: et cū suis pmatibus quos sapientiores nouerat curauit pferre qd de his agēdū arbitrarent. Sed et ipse cū esset vir natura sagacissimus: sepe diu solus residēs: ore quidē tacito: sed in intimis cordis multa secū colloquēs quid sibi esset faciendū: que religio seruanda tractabat.

Ut papa Bonifacius eundē regē: mittens litteras: sit hortatus ad fidem.

Capitulū. X.

Quo tēpore exhortatorias ad fidem litteras a pōtifice sedis apostolice Bonifacio accepit: qz ista est forma. Exēpla eple beatissimi et apostolici pape vrbis rhomane ecclie Bonifacii directe viro glorioso Eduino regi anglorū. Viro glorioso Eduino regi anglorū Bonifacius episcopus seruus seruorum dei: licet sūme diuinitatis potentia humane locutionis officijs explanari nō valeat: quippe qui sui magnitudine ita iuisibilis atq; inuestigabili eternitate consistit. Ut autē nulla ingenij sagacitas quanta sit cōprehendere disslerereq; sufficiat: quia tamen eius humanitas ad insinuationez suireferatis cordis ianuīs qd de semetipso pferent secreta humanis mentibus inspiratiōe clemēter infudit: ad annuncandā vobis plenitudinez fidei christiane sacer

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

dotales curauimus sollicitudinē preroga-
re: vt perinde christi euāgelizans q̄ saluator
noster omnib; precipit gentib; predicari:
vestris quoq; senibus inserētes salutis ve-
stre remedia p̄pinquarētur. Superne igi-
maiestat; clemētia que cuncta solo verbo
p̄ceptiōis sue cōdidit z creauit celū vide-
licet z terrā: mare z oīa que in eis sunt: dis-
positis ordinibus q̄bus subsisterēt coeter-
ni verbi sui cōsilio z sancti spiritus vni-
tate dispensans hominē ad imaginē z similitu-
dinē suā ex limo terre plasmātū p̄stituit ei
que tamē tantam p̄mij prerogatiuā indul-
sit: vt eū cūctis preponeret: atq; fuato ter-
mio p̄ceptiōis eternitatis subsistētia pre-
muniret. Hunc ergo deū patrē filiū z spi-
ritū sanctū q̄ est idiuidua trinitas ab or-
tu solis vsq; ad occasum: humanū genus
quippe vt creatorē omniū atq; factorē suū
salutifera p̄fessione fide veneratur z colit.
Cui etiā summitates imperij: rerūq; pote-
states submisit: q̄ eius dispositio om-
niū prelatis regnorū concederet. Eius er-
go bonitatis misericordia toti? creature
sue dilatāde subdiētā in extremitate ter-
re positarū gentiū corda frigida sancti spi-
ritus feruore in sui quoq; agnitōe mirabi-
liter est dignata succedere. Que eī in glo-
riose filij nostri Audubaldi reg; gētibusq;
ei suppositis in illustratōe clemētia redem-
ptoris fuerit operata plen? ex vicinitate
locoꝝ vestrā gloriā p̄dicimus cognouisse.
Eius ergo mirabile donū z in vobis certa
spe celesti longanimitate conferri cōfidi-
mus. Cū profecto gloriosam cōiugem ve-
strā que nostri corporis pars esset in oscis
eternitatis premio per sacri baptismat; re-
generationē illuminatā agnouim?. Unde
p̄senti stilo gloriosus vos adhortādos cū
omni affectu intime charitatis curauim?
quatenus abominatis idolis: eorūq; cul-
tu: spretisq; phanorū fatuitatib; z auguria-
rū deceptabilib; blandimētis credatis in
deū patrē omnipotentē: eiusq; filiū iesum
christū z spiritū sanctū: vt credentes a dia-
bolice captiuitatis nexib; sancte z indiu-
due trinitat; cooperāte potētia absoluti
eterne vite possitis ēē participes. Quāta
antez rectitudis culpa teneant; astricti hī
q̄ ad idolatriarū perniciosissimā supsticio-
nē colentes amplectunt; eorū quos quos co-

lunt exēpla perditiois infinnāt. Unde de
eis per psalmistā dicit. Omnes dñi gentiū
demonia dñs autez celos fecit. Et iterum.
Oculos habēt z nō vident: aures habēt z
nō audiūt: nares habēt z non odorabunt.
Manus habēt z nō palpabūt: pedes habēt
z nō ambulabūt. Similes ergo effici-
untur his q̄ spes cōfidentie ponūt in eis.
Quō em̄ iuuandi quēlibet possunt habere
virtutes: hī q̄ ex corruptibili materia infe-
riorū etiā suppositorūq; tibi manib; con-
struūtur: quib; videlicet artificij humanū
accōmodās eis: inanimatā mēbrozū simili-
tudine cōtulisti: qui nisi a te moti fuerint
ambulare nō poterūt: s; tāq; lapis in vno
loco positus ita cōstructi: nihilq; intelligen-
tie habētes: ipsaq; insensibilitate obruti:
nullā neq; ledēdi neq; iuuādi facultatē ad-
epti sunt. Qua ergo mētis deceptioe eos
deos quib; vos ipsi imaginē corporū tradi-
distis colētes sequimini iudicio discreto
reperire non possum?. Unde oportet vos
suscepto signo sancte crucis: per quā huma-
nū genus redemptū est: execrādo diaboli-
ce versutie supplantationē: qui diuine boni-
tatis operib; inuidus: emulusq; cōstitit:
a cordib; vestris abijcere. Iniectisq; mani-
bus hos quos catenus materie compage-
vobis deos fabricastis: cōfringendos dia-
minuendosq; sum opere curate. Ipse em̄
eorū dissolutio corruptioq; que nūq; viuē-
tem spiritū habuit: nec sensibilitatē a suis
factorib; potuit quolib; modo suscipere vo-
bis patēter insuet q̄ nihil erat q̄ caten?
colebatis: dū profecto meliores vos q̄ spi-
ritū viuētē a domino percepistis eorū cō-
structiōi nihilomin? existat;: quippe quos
deus omnipotēs ex primi hominis quē pla-
smavit cognatōe deductos per secula inu-
merabilib; paginib; pullulare constituit.
Accedite ergo ad agnitioē ei? qui vos
creauit: qui in vobis vite insufflauit spi-
ritū: qui pro nostra redemptioe filiū suū vni-
genitūz misit: vt vos ab originali peccato
eriperet: z ereptos de potestate diabolice
nequitiē celestib; p̄mij muneraret. Susci-
pite s;ba p̄dicatoꝝ z euāgelij christi q̄ vo-
bis annūciāt; q̄tenus credētes sicut sepi?
dictū est: in deū patrē omnipotentē: z i-
iesum christum eius filium: z spiritum san-
ctū z inseparabilem trinitatem fugatis de

moniorū sensib; expulsa q̄ a vobis sollicitudine venenosi ⁊ deceptabilis hostis p̄ aquā ⁊ sp̄m̄ factū renati ei cui crediderit; in splēdore glorie sempiternae cohabitare eius opitulaciōe ⁊ munificentia valeat; Preterea benedictionē p̄torū vestri beati Petri apostolorū p̄cipis vobis direximus: id est camisiā cū ornatura in auro vna ⁊ lena anciriana vna q̄d petim⁹ vt eo benignitatis an̄o gloria vestra suscipiat quo a nobis noscitur destinatū

Ut coniugem ip̄ius per eplam salutis illius sedulā agere curā monuerit.

Capitulum XI.

Ad coniugē q̄ ei⁹ Edilbergā huiusmodi lras idē p̄tifer misit. Exēplar eplē beatissimi ⁊ ap̄lici Bonifacii pape vrbis rome. dilecte Edilberge regie Eduini regis dñe gloriose ⁊ filia Edilberge regie: bonifacii ep̄s seruus seruoz dñi. Redēptorū nostri benignitas hūano generi q̄d p̄cioso sanguine sui effusio ē a vinculis diabolice captiuitat; eripuit multe. p̄uidētie quibus salueret; p̄ p̄tinuit remedia: quatenus sui nōis agnitionē diuerso modo gentib; innotescens creatorē suū suscepto christiane fidi agnosceret sacramento. q̄d ⁊ quidem in vestre glorie sētib; celesti collatū mūere mystica purgatiōis vestre regeneratio patēter inuit. magno ergo largitat; dñice bñificio mens n̄ra gaudio exultauit: q̄ scintilla orthodoxe religiōis in vestri dignat⁹ est cōuersiōe succedere. Ex qua re nō solū gloriose coniugis. imo totius gentis suppositē vobis intelligētiā in amorē sui facili⁹ inflāmaret. Didicim⁹ nāq; referētib; his qui ad nos gloriose filii nostri Audubaldi regis laudabilē p̄uersionē nunciātes p̄uenerūt: q̄d etiā vestra glia christiane fidei suscepto mirabili sacramēto p̄is ⁊ dōplacitis iugit opibus enitescat. Ab idoloz etiā cultu: seu fanozū auguriarum illecebris se diligēter abstinēat: ⁊ ita i amorē redēptoris sui immutilata deuotione p̄sistēs inuigilet: vt ad dilatandā christianam fidē incessabiliter nō desistat operā cōmodare. Eūq; de gloriose cōiuge v̄ro paterna charitas sollicite p̄sisset cognouimus q̄ catenus abominādis idolis ser-

uiens ad suscipiendā vocē p̄dicatozū suaz distulerat obediētiā exhibere. Qua ex re nō modica nobis amaritudo p̄gesta est: ab eo q̄ pars corpis vestri ab agnitione summe ⁊ indiuidue trinitatis remāsit extranea. Quā paternis officiis vestre gloriose christianitati nostrā cōmonitionē nō distulimus conferēdā: adhortantes quatenus diuine inspirationis imbuta subsideis importune ⁊ oportune agenduz nō differas: vt ⁊ ip̄e saluatoris n̄ri dñi Jesu ch̄i coopante potentia ch̄ianozū numero copulet vt p̄inde intemperate societatis federe iura teneas maritalis consortij. Scriptū nāq; est. erūt duo in carne vna: Quō q̄ vnitas vobis cōiūctiōis inesse dici poterit si a nostre fidei splendore interpositis detestabilis erroris tenebz; remāsit ille alienus. Quā rōni p̄tinuo insistens a longanimitate celestis clemētie illuminatiōis illius beneficia impetrare nō desinas. Ut vicz q̄s copulatio carnal; affect⁹ vnuz quodāmodo corpus exhibuisse monstrat: hos q̄ vnitas fidei etiam post hui⁹ vite trāsitiū i p̄petua societate cōseruet. Insiste q̄ gloriose filia: et sumis conatus duriciā cordis ip̄ius diuinorū preceptorū insinuatōe mollire sumope dematura: infundens sensib; eius quātuz sit placiditas quod credendo suscepisti mysteriū: quantum ve sit admirabile q̄ renata premium consequi meruisti. frigiditatez cordis ip̄ius sanctispiritus anūnciatione succende: quatenus amoto corpore p̄uiciosissimi cultus diuine fidei calore eius intelligentiā tuarū adhortationū frequentatione succendat. Ut p̄fecto sacre scripture testimonium per te expletū indubitanter p̄clareat. Saluabit vir infidelis p̄ mulierē fidelē. Ad hoc em̄ misericordiaz dominice pietatis cōsecuta es: vt fructuz fidei creditorūq; tibi beneficiorūq; redēptorū tuo multiplicē resignares. Quō ⁊ quōdem suffragāte p̄sidio benignitatis ip̄i⁹ vt explere valeas assiduis non desistim⁹ precib; postulare. His ergo premissis paterne vobis dilectiōis exhibētes officia hortamur vt nos reperta portitoris occasiōe de his q̄ per vos superna potētia mirabiliter in conuersatione cōiugis vestri sumpsisse que vobis gentis dignat⁹ fue-

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

rit operari prosperis quātū his nūcijs reuelatis: quatenus sollicitudo nostra quae de vestri vestrorumque omnium anime salute optabilia desiderant expectet vobis nunciatis reuelatis: illustrationemque diuine propiciationis in vobis diffusam opulenti cognoscetes: bilateralis confessione largitori omnium bonorum deo et beato Petro apostolorum principi vberes merito gratias exoluam. Preterea benedictionem protectoris vestri beati Petri apostolorum principis vobis direximus: id est speculum argenteum et pectinem eburneum in auratum. quod petimus ut eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat: quo a nobis noscitur destinatum.

Ut Eduinus per visionem quandam sibi exulati ostendat sit ad credendum puocatus
Capitulum XII.

Ecquidē memoratus papa Bonifacius de regis Eduini: ac gentis ipsius litteris agebat. Sed et oraculum celeste quod illi quondam exulanti apud Redualdum regem anglorum pietas diuina reuelare dignata est: non minus ad suscipienda vel intelligenda doctrina monita salutaris sensum inuinit illis. Cū ergo videret Paulinus sibi diffusculter posse sublimitatem animi regalis ad humilitatem vie salutaris: et suscipiendum mysterium viuifice crucis inclinare: ac per salutem illius simul et gentis cui preerat et verbo exhortationis apud homines et apud diuinam pietatem verbo deprecacionis ageret: tādē ut vere simile videretur didicit in spiritu quod vel quale esset oraculum regi quondam celitus ostensum: ne exinde distulit: quin continuo regem ammoneret implere votum quod in oraculo sibi exhibito se facturum promiserat: si temporis illius erumnis exemptus ad regni fastidia pueniret. Erat autem oraculum huiusmodi. cum persequente illum Edilfrido: qui ante eum regnavit: per diuersa occultus loca vel regna multo annorum tempore profugus vagaret: tandem venit ad Redualdum obsecrans ut vitam suam a tanti persecutoris insidijs tutam seruaret. Qui libenter eum suscipiens: promisit se quae petebat esse facturum. At postquam Edilfrid in hac eum puincia apparuisse: et apud regem illius familiariter eum socijs habitare cognouit: misit nuncios ad Redualdum pecuniam multam per-

ce eius offerret. neque aliquid proficeret: misit se cūdo. misit tertio. et copiosiora argenti dona offerens: et bellum illi si cōtemneret indicēs. Qui vel minus fractus: vel corruptus muneribus cesset deprecanti: et siue occidere se Eduinum: seu legatarium tradere promisit. Quod ubi fidelissimus quidam amicus illius animaduertit intrauit cubiculum quod dormire disponebat. Erat autem prima hora noctis. Et euocatum foras quod erga eam ageretur promississet edocuit: et insuper adiecit. Si vis hac ipsa hora educam te ad hanc puincia et ea in loca te introducam ubi nunquam te vel Redualdum vel Edilfrid inuenire valeat. Qui ait. Has quidem ago benivolentiae tue: non tamen hoc facere possum quod suggeris: ut pactum quod cum tanto rege inuicem ipse promissum irritam faciam. cū ille mihi nihil mali fecerit nihil adhuc inimicitiarum intulerit: quoniam potius si moritur sum ille me magis quam ignobilior quam mortem tradat. Quo enim nunc fugiam qui per omnes britanniae puincias: tot annorum temporumque curriculum vagabundus hostium vitam insidias. Ab eo tamen igitur amico remansit Eduinus solus foris residens: et mestus ante palatium multis cepit cogitationum estibus affici. quod ageret: quod ve pedem verteret nescit. Cūque diu tacitus mentis angoribus: et ceco carperet igni vidit subito in tempeste noctis silentio: appropinquantes sibi hominem: vultus barbarusque incognitus. quem videns ut ignorans et inopinatum non parum expauit. At ille accedens salutauit eum et interrogauit quare illa hora ceteris quiescentibus: et alto sopore pressis: solus ipse mestus in lapide puigil sederet. At ille vicissim seiscitabat: quod ad eum pertineret: verum ipse intus an foris noctem transigeret. Qui respondens ait. Ne me estimes tue mesticie: et insomniorum et foris sece ac solitarie sessiois causas nescire. Scio enim certissime qui es: et quare meres: et que ventura tibi in proximo mala formidas. Sed dicito mihi quod mercedis dare velles ei: si quod sit quod his te meroribus absoluat: et Redualdo suadeat: ut nec ipse tibi aliquid mali faciat: nec tuis te hostibus promedium tradat. Qui cum se omnia que posset: huic talis per mercedem beneficium daturum esse responderet. Adiecit ille: quod si etiam te regem futurum extinctis hostibus in veritate pro-

mittat: ita ut non solum omnes progenitores tuos: sed et omnes quante reges in gente Anglorum et potestatis fuerat transcendas. At Eduinus constantior interrogando factus non dubitabat promittere: quin ei qui tanta sibi beneficia donaret: dignis ipse gratiarum actionibus responderet. Tunc ille tertio. Si autem inquit his qui tibi tanta taliaque dona veraciter aduentura prodixerit: etiam consilium tibi tue salutis ac vite melius atque utilius quam aliquis de tuis parentibus: aut cognatis unquam audiuit ostendere poterit: nunquam ei obtemperare: et monita eius salutaria suscipere consentis. Nec distulit Eduinus: quando continuo polliceretur: ut se in omnibus secutum doctrinam illius: qui se tot ac tantis calamitatibus ereptum ad regni apicem puerberet. Qui accepto responso: prestavit in his qui loquebatur cum eo imposuit dexteram suam capiti eius dicens. Cum ergo tibi signum aduenerit: memeto huius temporis: ac loquere nostrum: et ea que nunc promittis adimplere ne differas. Et his dictis ut fertur repente disparuit: ut intelligeret non hominem esse qui sibi apparuisset: sed spiritum. Et cum regis inuenis solus adhuc ibidem sederet: gauisus quidem decollata sibi consolacione: sed multum sollicitus ac mente sedula cogitans quod esset ille: vel unquam veniret quod hec sibi loqueretur. Venit autem profatus amicus illi letosque vultu salutans eum. Surge inquit: intra: et sopitis ac relictis curarum anxietatibus quieti membra sili et animi componere. quia mutatus est cor regis. nec tibi aliquid male facere. sed fidem potius pollicitam suare disponit. Postquam ei cogitatione sua. de qua tibi ante dixit: regine in secreto reuelauit reuocauit eum illa absentatione ammonens quia nulla ratione conueniat tanto regi amicum suum optimum in necessitate positum auro vendere. imo fidem suam: quam omnibus ornamentis preciosior est: amore pecunie perdere. Quid plura: fecit rex ut dictum est. nec solum exul nunciis hostilibus non tradidit: sed etiam eum ut in regnum pueniret adiuuit. Nam mox redemptibus domum nunciis exercitum multum ad debellandum Edulfriidum collegit copiosum. eumque sibi occurrentem cum exercitu multum impari. Non enim dederat illis spacium quo totum suum congregaret: atque adnaret exercitum occidit in finibus gentis merciorum ad orientalem plagam amnis qui

vocatur Idle. In quo certamine et filius Redualdi vocabulo regnari occisus. Ac sic Eduinus iuxta oraculum quod acceperat: non tantum regi sibi infesti insidias vitauit: verum et eidez perempto in regni gloriam successit. Cum ergo predicante verbum dei Paulino rex credere differret: et per aliquod tempus ut diximus horis competentibus solitari sederet quod agendum sibi esset: que religiose quedam sedulus secum ipse scrutari consueisset: ingressus ad eum quadam die vir dei imposuit dexteram capiti eius: et an hoc signum agnosceret requisit. Qui cum tremens ad pedes prostrare vellet: leuauit eum quasi familiari voce affatus. Ecce inquit hostium manus quod timuisti domino donante euasisti. Ecce regnum quod desiderasti ipso largiente precepisti. Memeto ut tertium quod promissisti facere non differas suscipiendo fidem eius: et precepta seruando que te et a temporalibus aduersis eripies: temporis regni honore sublimauit. et si deinceps voluntati eius quam per me tibi predicat obsequium dare volueris: etiam a perpetuis malorum tormentis te liberans ad eterni seculi regni in celis faciat esse participem.

Quale consilium idem cum principibus suis de percipienda christi fide habuerit: et ut pontifex eius suas aras prohibeuerit.

Capitulum XIII.

Quibus auditis rex suscipere quod de se fide quam docebat et velle et debere responderebat. Ulex adhuc cum amicis principibus et consiliariis suis se de hoc collatum esse dicebat: ut si et illi eadem cum eo sentire vellent omnes pariter in fonte vite christo consecrarentur. et annuente Paulino fecit ut dixerat: Habito ei cum sapientibus consilio sciscitabat singillatim ab omnibus quibus sibi doctrina hec eatenus inaudita et noua diuinitas quod predicabat cultus videretur. Cui primus pontificum ipsius. Quasi continuo respondit. Tu vide rex quale sit hoc quod nobis predicat: ego tibi verissime quod certum didici profiteor: quia nihil omnino virtutis habet: nihil utilitatis religio illa quam hucusque tenuimus. Nullus enim tuorum studiosus quam ego culture deorum nostrorum se subdidit: et nihilominus multi sunt qui ampliora a te beneficia quam ego et maiores accipiunt dignitates: magisque prosperant in omnibus que

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

agenda vel acquirenda disponūt. Si autem dñi aliquid valerēt me potius inuare vellent qui illis impensius seruire curauit. Unde restat vt si ea que nūc nobis noua p̄dicātur meliora esse et fortiora habitata exāminatiōe p̄spexeris: absq; vllō cunctamine suscipere illa festinem. Quisq; suasioni verbisq; prudentib; alio optima tū tribuēs assensum p̄tinuo subdidit. Talis in quib; mihi videt rex vita hoīm presens in terris ad cōparatiōem ei⁹ qd nob incertū est t̄pis: quale cū te residēte ad cenā cū ducib; ac ministris tuis tpe p̄uina li: accenso quidē foco in medio et calido effecto cenaculo: furētib; aut foris p̄ oīa turbib; h̄emaliū pluuiaz v̄l niuū. Adueniēs vnus passerū domū citissime puolatuerit. Qui cū p̄ vnū ostiū ingrediens: mox per aliū exierit: ip̄o qdē tpe quo int⁹ est h̄emis tempestate nō tangit: s; tñ paruisimo serenitatis admomento excursus mox de h̄eme in h̄emē regrediens tuis oculis elabit. Ita at̄ vita hominū ad modicū apparet: qd aut sequat̄ qd ve p̄cesserit p̄suis ignoram⁹. Un̄ si hec noua doctrina certi⁹ aliqd attulit: merito sequenda eē videt. His similia et ceteri maiores natu ac regis p̄siliarij diuinit⁹ admoniti p̄sequebāt. Adiecit at̄ Loisi q; vellet ip̄m Paulinū diligent⁹ audire de deo que p̄dicabat verbū facientē. Qd cū iubente rege faceret exclamauit audis ei⁹ sermonibus dicēs. Jā olim intellexi n̄bil eē qd colebam⁹: q; videlicet quanto studiosius in eo cultu veritatē querebas: tanto min⁹ inueniebā. Hunc aut apte p̄fiteor: quia in hac p̄dicatiōe veritas daret illa que nob vite salutis et beatitudis eterna dona valeat tribuere. Un̄ suggero rex vt templa et altaria que sine fructu vtilitat; sacrantim⁹ oci⁹ anathemati et igni cōtra damus. Quid plā: p̄buit palā assensum euāgelizandi b̄tō Paulino rex: et abrenūciata idolatria fidē se christi suscipere cōfessus est. Lunq; p̄fato p̄tifice sacroz suor; quereret: quis aras et phana idolor; cū septis quib; erāt circūdata p̄m⁹ p̄phanare deberet. Ille r̄ndit. Ego. Quis em̄ ea que p̄ stulticiā colui: nec ad exemplū oīm aptius q̄ ip̄e p̄ sapiētiaz mihi a dō p̄o donatā destruiam. Statimq; abiecta sup̄stitiōe va-

nitat; rogauit sibi regē arma dare et equū emissariū que ascēdēs ad idola destruenda veniret v̄l arma ferro v̄l p̄ter i equo eq̄tare. Accinct⁹ ergo gladio accepit lanceam i manu. et ascēdēs emissariū regis p̄gebat ad idola. Qd aspiciēs vulg⁹ estimabat eū isanire. Nec distulit ille mox vt appiabat ad phanū p̄phanare illō iniecta i eo lancea quā tenebat: multūq; gauis⁹ de agnitiōe veri dei cultus: iussit socijs destruere ac succēdere phanuz cū oīb; septis suis. Ostendit aut loc⁹ ille quōdaz idolorū nō lōge ab Eburaco ad orientē viuirannē deruentionē. et vocat̄ hodie Botmundin Bahaam. vbi p̄tifer ille inspirate deo vero polluit ac destruxit eas q̄ ip̄e sacrauerat aras.

Ut idem Eduinus cum sua gente fidelis sit factus: et vbi Paulinus baptizauerit.

Capitulum XIII.

Sic accepit rex Eduin⁹ cū cunctis gentis sue nobilibus ac plebe per plurima. fidē et lauacrū sanctere: generatiōis anno regni sui. xj. q̄ ē ann⁹ dñice incarnatiōis. dccc. lxxij. Ab aduentu p̄o angloz in britaniā annus circiter. clxxx. Baptizatus est autē Eburaci die sancto pasche pridie iduum aprilis. in ecclesia sancti Petri apli quaz ibidez ip̄e deligno cuz cathecizare v̄sq; ad percipiendum baptisma imbuerūt et citato opere cōstruxit. In qua etiā ciuitate ip̄i doctori atq; antistiti suo Paulino sedē ep̄at⁹ donauit. Mox aut vt baptisma cōsecutus est curauit docēte eodez Paulino maiorem ip̄o i loco et angustiorē d lapide fabricare basilicā. In cui⁹ medio ip̄m qd pri⁹ fecerat oratoriū includeret. Preparat⁹ q̄ fundament⁹ i giro poris oratoriū p̄ quadruncipit edificare basilicā. Sed priusq; altitudo parietis esset cōsumata rex ip̄e impia nece occisus opus idē successorī suo. Oswaldo p̄ficienduz reliquit. Paulinus autem ex eo tempe. vj. annis p̄tinuis idē v̄sq; ad finem imperij regis illius verbū dei annuente ac fauente ip̄o in ea. p̄uincia p̄dicabat. Credebātq; et baptizabant quotquot erāt p̄ordinati ad vitam eternam. In quibus erant Osfride: Adfrid

filij regis Eduini: qui ambo ei exuli nati sunt. de quo Enburga filia Lerali regis mercionaz baptizati sunt tpe sequenti et alij liberi ei de Edilberga regina progeniti Edilhim et Edildridis filia et alter filius Thueffrea: quoz pmi albatu adhuc rapti sunt de hac vita et Ebura ci in ecclia sepul ti Baptizat et Jffi filij Ostridi: sed et alij nobiles ac regij viri no pauci. Tant aut fert tuc fuisse feruor fidei ac desideriu lauacri salutaris genti nordanhyembroz: vt quoda tpe Paulin venies cu rege et regina i regia villaz q vocat Adgefrin. xxxvj. dieb ibide cu eis cathecizadi et baptizandi officio deditus moraret: qb dieb cunctis a mane vsq ad vesperanil aliud ageret qd cofluent eo de cunctis viculis ac locis plebez chri sbo salutis instruere. atq instructuz in flumio Gleni qui primus erat lauacro remissiois abluer e. Nec villa tpe sequenti regu deserta: et alia p illa e facta in loco qui vocat Deluim. Hec quidem in puincia Bernicioz. sed et in puincia Deiroz: vbi sep manere cu rege solebat baptizabat in flumio Sualua q vicu cata ractu preterfluit. Adum oratoria vel baptisteria in ipo exordio nascetis ibi ecclie poterat edificari. Atq i campo dono vbi tuc etia villa regia erat fecit basilicam: qua postmoduz pagani a quib Eduinus rex occisus est cu tota eade villa succenderut. Pro qua reges posteriores fecere sibi villa i regioe q vocat Loidis. Euasit aut igne altare qd lapideu erat et seruatur adhuc in monasterio reuerendissimi abbatu Thuduulsi: qd e insilua Elmete

Ut puincia orientaliu angloz fidez chri susceperit. **Caplm. XV.**

Quanta aut deuotionez Eduin erga cultu pitat habuit: vt etia regi orientaliu angloz Carualdo filio Redualdi psuaderet: relictis idoloz supstitionib fidez et sacra chri cuz sua puincia suscipe. et qda pz ei Redualdi dudum in Cantua sacramentis chriane fidez imbutus est: sed frustra. Nam redies domu ab vxore sua et quibusda peruersis doctorib seductus est: atq a sinceritate fidez deprauatus habuit posteriora peiora priorib: ita vt i more antiqz samarita

noru et chro seruire videret et dñs qbus antea seruebat. Atq in eode phano et altare haberet ad sacrificia chri et arulam ad victimas demonioz: qd videlicz phanu rex eiusde puincie Aduulf: q nunc etate fuit vsq ad suu tps pdurasse et se in pueritia vidisse testabat. Erat aut pfar rex Reduald natu nobil quilibet actu ignobilis filius Tytili: cuius pater fuit Gulf fa a q reges angloz orientaliu Thaulstingas appellant. Veruz Corpuald no mlto postq fidez accepit tpe occisus est a viro gentili noie Richberecho: et exinde tribus annis puincia in errore versata est: donec accepit regnu eiusde frat Corpualdi Sigbrecht: vir p oia lindissi qd pma ad me doctissim atq christianissimus. Qui viuente adhuc fratre cuz exularet in gallia fidez sacramentis imbutus est. Quoru participem mox vbi regnare cepit totaz sua puincia facere curauit. Cuius studiis gliosissime fauit felix eps q de Burgundioz ptib: vbi ortus et ordinatus cu venisset ad Honoriu archiep m ei qui indicasset desideriu suu: misit eu ad pdicadu verbu vite pfate nationi angloz. Nec vota ipi incassuz cecidere: quin potius fructum in ea multiplicē credentiu populoz pius agri spiritualis cultor inuenit. Siquidē tota illa puincia iuxta sui nois sacramentū a longa iniquitate atq infelicitate liberata: ad fidez et opa iusticie ac ppetue felicitatis dona perduxit. Accepitq sedē epat in ciuitate Elummocri. Et cuz. xvij. annis eiusde puincie pontificali regimie pesser: ibidem in pace vitam finiuit.

Ut in puincia Lindisi predicauerit: et de qualitate regni Eduini.

Caplm. XVI.

Predicabat aut Paulinus verbū et iaz puincie meridiane Dumbre fluminis ripaz ptingens vsq ad mare. Prefectusq Lindocoline ciuitat cui nomē erat Blecca pmū cum domo sua couertit ad dñm. In q videlicz ciuitate et eccliam opis egregij de lapide fecit. Cui tecto vel longa incuria vltimostili manu defecto parietes stare vident. et omib anis aliqua miracula sanitarum in eode loco solēt ad vtilitatē eoz qui fidelit qrun ostendi. In q ecclesia Pauli

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

nus trāscunte ad ch̄m Justo: Honorius p̄ eo cōsecrauit ep̄m: vt in sequētib; suo loco dicem⁹. De huius fide puincie narrauit mihi p̄sbyter ⁊ abbas q̄dā vir veracissimus de monasterio Portaneu vocabulo Deda retulisse sibi quēdā seniorē baptizatū se fuisse dimidia a Paulino ep̄o presente rege Eduino: ⁊ mltā ppli turbaz in fluuio Trebenta iuxta ciuitatē que lingua angloꝝ Troulvinga a cestir vocat. Qui ēt effigies eiusdē Paulini referre esse solitus q̄d esset lōge stature: paululū icura⁹: nigro capillo: facie macilēta: naso adunco ptenui: venerabilis simul et terribilis aspectu. Habuit autē secū in ministerio ⁊ Tobū diaconū: viz vtiq; industriū ac nobilē in christo ⁊ in ecclia: q̄ ad nostra vsq; tpa pmansit. Tanta autē eo tpe pax in britānia quāq; versum imperiū regis Eduini puenerat fuisse phibet: vt (sicu t hodie in puerbio dicit) etiā si mulier vna cuz res ceter nato puulo vellet totaz p̄ ambulare insulā a mari ad mare: nullo se ledēte valeret. Tātū rex idē vtilitatis sue gentis consuluit: vt plerisq; in locis vbi fontes lucidos iuxta publicos viāz trāsīt⁹ p̄spexit: ibi ob refrigeriū viantiū erectis stipitib; ⁊ creos cancos suspēdi iuberet. neq; hos q̄sq; nisi ad vsum necessariū contigere p̄ magnitudine vltimoris eius auderet: vlt̄ amoris vellet. Tanto h̄o excellentie in regno habuit: vt nō solū in pugna ante illuz vexilla gestarent: s; ⁊ tpe pacis eq̄tantem inter ciuitates siue villas: aut prouicias suas cum ministris semper antecedere signifer cōsueuisset. Necnō ⁊ incedente illo vbilibet per plateas illō gen⁹ vexilli q̄d rhomani Tufam: angli appellāt Thuuif ante eū ferri solebat:

Ut idem ab Honorio papa exhortatorias l̄ras accepit: q̄ etiā Paulino palliū miserit. Caplm. XVII.

Quo tpe presulatus sedis aplice Honorius bonifacii successor habebat: q̄ vbi gentes nordanhibroꝝ cū suo rege ad fidē p̄fessionē neq; ch̄i Paulino euāgelizāte p̄uersaz eē didic̄: misit eidē Paulino palliū. misit ⁊ regi Eduino l̄ras exhortatorias: paterna illū charitate accendēs vt i fide p̄itat⁹ quā accepant p̄sistere sp̄ ac p̄ficere curarent,

Quaz videlicet litteraz iste est ordo. Domino excellentissimo atq; p̄cellētissimo filio Eduino regi angloꝝ: Honorius ep̄us suus seruoꝝ salutē. Ita ch̄ianitatis v̄te integritas circa cōditōꝝ sui cultū fidei ē ardore succensa: vt longe lateq; resplendeat: ⁊ in oī mūdo annūciata v̄ti opis multiplicit̄ referat fructū. Sic ei vos reges esse cognoscit⁹: dū regē ⁊ creatorē vestruz orthodoxa p̄dicatiōe edocti deū venerādo creditis: eiq; q̄d hūana valet conditio mētis v̄te sincerā deuotionem exoluitis. Quid deo nostro aliud offerre valebim⁹: nisi vt in bonis actib; p̄sistentes: ip̄m q; auctorē hūani gēnis cōfidentes eū colere: eiq; vota nūc reddere festinem⁹. Et ideo excellentissime fili paterna vos charitate q̄ conuenit exhortamur: vt h̄ q̄d vos diuina misericordia ad suaz grām vocare dignata est: sollicita intētide ⁊ assiduis orōnib; seruare oīmodo festinet: vt qui vos in p̄senti seculo ex oī errore absolutos ad agnitōem sui nominis est dignat⁹ pducere: ⁊ celestis patrie vobis p̄paret mātionē. Predicatoris igit̄ vestri domini mei aplice memorie Gregorij lectiōe frequenter occupati p̄ oculis affectum doctrine ip̄i⁹: q̄d p̄ v̄ris animab; libenter exercuit: habetote: q̄tenus eius oratio ⁊ regnū vestrū populiūq; augeat: ⁊ vos oīpotēti deo irrephēsibiles representet. Ea h̄o q̄ a nobis p̄ vestris sacerdotib; ordināda sperastis: h̄ p̄ fidei vestre ē sinceritate: q̄ nobis multimoda relatiōe p̄ p̄sentū portitores laudabilē insinuata ē: gratuito animo attribuere illi sine vlla dilatione p̄uidemus. et duo pallia vtrozūq; metropolitanorū. id est Honorio ⁊ Paulino direxim⁹: vt duz q̄s eoz de h̄ seculo ad auctorē suū fuerit acersitus: in loco ip̄i⁹ alter ep̄oz ex hac nostra auctoritate debeat subrogare. q̄d q̄dē tā p̄ vestra ē charitat⁹ affectu q̄ p̄ tantarū puinciarū spacia q̄ int̄ nos ⁊ vos eē noscunt: sum⁹ inuitati cōcedere: vt in oībus deuotioni vestre nostrū p̄cursuz: ⁊ iuxta vestra d̄sideria p̄barem⁹ incolumē excellentiam v̄tam grā sup̄na custodiat.

Ut Honorius q̄ Justo in ep̄atu. Dornuernensis ecclesie successit ab eodē papa Honorio palliū ⁊ l̄ras accepit.

Caplm. XVIII.

Nec interim Justus archiepiscopus ad celestia regna sublati. iij. iduū no-
 uembriū die. et Honorius p̄ illo est
 p̄sulatū electus. Qui ordinatus ve-
 nit ad Paulinū. et occurrere sibi illo in lin-
 docolmo hntus ab augusto Doruuerne-
 sis ecclie p̄secratus est astites. Cui etiā p̄fa-
 tus papa Honorius misit palliū et l̄as: i
 q̄b̄ decreuit hoc c̄p̄m quod i epl̄a ad Edui-
 nū regem missa decreuerat. s. vt cum Do-
 ruuernēsis vel Eburacēsis astites p̄ hac
 vita trāsierit: is qui sup̄est cōsors eius de
 gradus habebat potestātē altez ordinādi
 in loco ei⁹ q̄ transierat sacerdotē: ne sit ne-
 cesse ad r̄omanā vsq; ciuitatē p̄ tā proli-
 xa terrarū et maris spacia pro ordinādo ar-
 chiepiscopo sp̄ fatigari. Quarū etiā te-
 xtum litteraz in nostra hac historia pone-
 re cōmodū duximus. Dilectissimo fra-
 tri Honorio. Honorio inter plurima que
 redemptor nostri misericordia suis famu-
 lis dignat̄ bonorū munera p̄rogare illud
 etiā clement̄ collata sue pietat̄ munificē-
 tia tribuit: q̄tēs p̄ fraternos affectus: vt
 animā dilectiōe quadā contēplatiōe alter-
 nis aspectib; rēp̄sentat: p̄ quib; maiestati
 eius gratias indefinēter exoluimus. Cūq;
 votis supplicib; exoram⁹: vt vestrā dilecti-
 onē in p̄dicatiōe euangelij laborantem et
 fructificantē: sectantēq; magistri et capiti
 sui Gregorij regulā p̄peti stabilitate cōfir-
 met: et ad augmentū ecclie sue potiora p̄
 vos suscitet incrementa: vt fide et ope in ti-
 more dei et charitate vestra adquisitio des-
 cessorūq; vestrorū: que per domini Grego-
 rij exordio pullulat conualescendo ampli-
 us extendat: vt ipsa vos dominici eloquij
 promissa in futuro respiciant. Vosq; vox
 ista ad etnā festiuitatē euocet. Venite ad
 me omnes qui laboratis et onerati estis: et
 ego reficiā vos. Et iterum. Euge serue bo-
 ne et fidelis: quia sup̄ pauca fuisti fidelis
 per multa te constituā: intra in gaudiū do-
 mini tui. Et nos eadē fratres charissimi
 hec vobis pro eterna charitate exhortati-
 onis verba p̄mittentes: que rursus pro ec-
 clesiarū vestrarū p̄uilegijs cōgruere pos-
 se conspicimus: non desistimus imp̄t̄re.
 Et tam iuxta vestrā petitionē: q̄ filiorum
 nostrorū regū vobis p̄senti nostra p̄cepti-
 one vice beati Petri apostolorū principis

auctoritatē tribuimus: vt q̄ vnū ex vobis
 diuina ad se iusserit gratia vocari is qui su-
 p̄stes fuerit alterū in loco defuncti debeat
 episcopū ordinare. Pro qua etiā re singla
 vestre dilectioni pallia pro eadem ordina-
 tione celebrāda direximus: vt per nostre
 p̄ceptionis auctoritatē possitis deo pla-
 citam ordinationē efficere. quia vt hec vo-
 bis cōcederemus lōga terraz marisq; in-
 ternalla que inter nos ac vos obsistūt ad
 hec nos p̄descēdere coegerit: vt nulla pos-
 sit ecclie vestraz iactura per cuiuslib; occa-
 sionē obtentū quoquo modo perueni-
 re: sed potius cōmissi vobis populi deu-
 tionē plenius p̄pagare. De⁹ te incolumen
 custodiat dilectissime frat. Data die ter-
 tia iduū iuniarū imperatib; dominis no-
 stris p̄ssimis augustis Heradio āno ex
 xiiij. p̄. eiusdem anni. xiiij. atq; Constanti-
 no filio ipsius anno. xiiij. et consular⁹ ei⁹
 āno. iij. s. et Heradio felicissimo cesare. id
 est filio ei⁹ anno. iij. indic. iij. id est anno
 dñice incarnationis. d. c. xiiij.

Ut p̄mo idem Honorius: et post Joan-
 nes l̄as gēti scotoz. p̄ pasche obſuatiōe
 simul et p̄ pelagiana herese miserit.

Capitulum XIX

Quit idē papa Honorius literas
 etiam genti scotoz. quos in ob-
 seruatiōe s̄acti pasche errasse cō-
 perat: iuxta qd̄ sup̄ docuim⁹: sol-
 lert̄er exhortans ne paucitatē suā in extre-
 mis terre finibus constitutam: sapientio-
 rem antiquis siue modernis q̄ p̄ orbē crāt
 christi ecclie estimarēt: ne vestra pascha-
 les cōputos et d̄creta synodaliū totius or-
 bis p̄t̄ficū aliō pascha celebrarēt. Sed
 Joānes qui et successor ei⁹ dē Honorij
 Severino successit. Cū adhuc esset elect⁹
 in p̄t̄ficatū p̄ eodē errore corrigendo: lit-
 teras eis magna auctoritate atq; eruditōe
 plenas direxit euidēt astruēs: qd̄ dñicū pa-
 sche diē. xv. luna vsq; xxi. qd̄ in nicena sy-
 nodo p̄batū est oporteret: necnō et p̄ pel-
 giana heresi: quam apud eos reuiscere
 didicerat: cauēda ac repellēda in eadez il-
 los epl̄a monere curauit. Cui⁹ epl̄e p̄nci-
 pius est. Dilectissimis et s̄ctissimis Ton-
 nano Colūbano Chromāo Dimao et Ba-
 gitāo ep̄is: Chromāo Vernianoq; Lagi-
 strano Stellano et Segeno presbyteris:

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

Sarano ceterisque doctoribus seu abbatibus scotis Hilarius archiepiscopus et seruus locum sancte sedis aplice Joannem diaconum et in deonomie electus. Item Joannes primicerius et seruus locum sancte sedis aplice et Joannes seruus dei consiliarius eiusdem apostolice sedis. Scripta que per latrones ad sancte memorie Severinum papam adduxerunt eo de hac luce migrante reciproca responsa ad ea que postulata fuerant siluerunt. Quibus referatis ne dum tate quod scidus caligo indiscussa remaneret repperimus quosdam puencie vestre contra orthodoxam fidei nouam ex veteri heresim renouare conantes pascha nostrum in quo imolatus est christus: nebulosa caligine refutantes et. xiiij. luna cum hebreis celebrare nitentes: que apostolice principio manifeste declaratur et nuprime temporibus illis hanc apud eos heresim exortam: et non totam eorum gentem: sed quosdam meis hac fuisse implicatos. Exposita autem ratione paschalis obseruatione ita de pelagianis in eadem epistola subdit. Et hoc quoque cognouimus quod virus pelagiane hereseos apud vos denuo reuiuiscit quod omnino hortamur ut a vestris mentibus huiusmodi venenatum superstitionis facinus auferatur. Nam qualiter ipsa quoque execranda heresis damna est: latere vos non debet. quia non solum per istos ducentos annos abolita est: sed et quotidie a nobis perpetuo anathemate sepulta damnatur. et hortamur ne quoque arma combusta sunt apud vos eorum cineres scisci tabantur. Nam quis non excretur superbum eorum conamem et impium: dicentium posse sine peccato hominem existere ex propria uoluntate et non ex gratia dei: et primum quod blasphemie et stultiloquium est dicere esse hominem sine peccato. quod omnino non potest: nisi vnus mediator dei et hominum: homo christus iesus: qui sine peccato est conceptus et partus. Nam ceteri homines cum peccato originali nascentes testimonium per uaricationis Ade: et iam sine peccato actuali existentes portare noscunt: secundum prophetam dicentem. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis conceptus me mater mea.

Ut occiso Eduino Paulinus Cantuarum rediens Drosensis ecclesie presulatus susceperis.

Capitulum. XX

Unto Eduino cum. xvij. annis gentem Anglorum simul et britannorum gloriosissime presserit. Equibus etiam se ipse: ut diximus. christi regno militauerunt. Rebellaui aduersus eum Edualla rex britonum auxilium prebente illi. Penda uero strenuissimo de regio genere merciorum. qui et ipse ex eo tempore gentis eiusdem regno annis. xxij. varia sorte presuit. Et conferto graui prelio in campo que uocatur Bethfelth occisus est. Eduinus. die. iij. iduum octobris. anno dominice incarnationis. d. cxxxij. cum esset annorum. xlvij. eiusque totus vel interemptus vel dispersus exercitus. In quo etiam bello ante illum vnus filius eius Osfrid iuuenis bellicosus cecidit: aliter Edsritb necessitate cogente ad Penda regem transfugit: et ab eo postmodum regnante Osualdo contra fidem iurisiurandi preemptus. Quo tempore maxima est facta strages in ecclesia uel gente nordanbimbrozum: maxime quod vnus ex ducibus a quibus acta est paganus: alter quia barbarus erat pagano senior. Siquidem Penda cum omni merciorum gente idolis deditur et christiani erat nominis ignarus. At uero Edualla: quous nomen et professionem haberet christiani: adeo tamen erat animo ac moribus barbarus: ut nec sexui quidem muliebri vel innocue paruulorum parceret etatis: quin uniuersos atrocitate ferina morti per tormenta contraderet: multo tempore totas eorum prouincias obachando puagatus. ac totum genus anglorum britanie finibus erasurum se esse deliberans. Sed nec religio christiane que apud eos exorta erat aliquid impendebat honorem. Quippe cum usque hodie moris sit britonum fidei religionem que anglorum pro nihilo habere: neque in aliquo eis magis communicare quam paganis. Allatum est autem caput Eduini regis eburacum et illatum postea ecclesie beati Petri apostoli quam ipse cepit: sed successor eius Osuald perfecit. ut supra docuimus. Positum est autem in porticu sancti pape Gregorii a cuius ipse discipulis uerbum uite susceperat. Turbatis itaque rebus nordanbimbrozum huius articulo cladis cum nil alicui preuidetur: nisi in fuga esse uideretur Paulinus assumpta secum Edilberge regina quam prede adduxerat rediit cantuam nauigio atque ab

Honorio archiepiscopo et rege Edulbaldo multum honorifice susceptus est. Venit autem illuc duce Baasso milite regis Eduini fortissimo: habens secum Deanfredum filium et Ulcferam filiam Eduini et Iffi filium Osfridi filii eius: quos postea mater metu Edboldi et Osvaldi regum misit in Galliam nutriendos regi Decberechtio: ibique ambo in infantia defuncti: et iuxta honorem vel regis pueris vel innocentibus christi congruam in ecclesia sepulti sunt. Attulit quoque se cum vasa preciosa Eduini regis plurima: in quibus et crucez magna aurea: et calicem aureum consecratum ad ministerium altaris: que hactenus in ecclesia cantue servata monstrant. Quo in tempore Profensis ecclesia pastorem minime habebat: eo quod romanus presul illius ad Honorium papam a Justo archiepiscopo legatarius missus absorptus fuerat fluctibus italicis maris: ac per hoc curam illius prefatus illius invitatioe Honorii antistitis et Edboldi regis suscepit ac tenuit: usque dum et ipse suo tempore ad celestia regna cum glorioso fructu laboris ascendit: in qua ecclesia moriens pallium quocumque a romano papa acceperat reliquit. Reliquat autem in ecclesia sua eburaci Jacobum diaconum: virum utique ecclesiasticum et sanctum: qui multo ex hinc tempore in ecclesia manens magnas antiquo hosti preda docendo et baptizando eripuit. Cuius nomine vicus in quo maxime solebat habitare iuxta catartas usque hodie cognominatur. Qui quum cantandi in ecclesia erat peritissimus: recuperata postmodum pace in provincia: et crescente numero fidelium etiam magister ecclesiastice cantationis iuxta morem romanorum seu catuariorum multis cepit extirpare. Et ipse senex et plenius dierum iuxta scripturas patrum viam secutus est.

Explicit liber secundus ecclesiastice historie gentis anglorum.

Incipit Liber tertius

us ecclesiastice historie gentis anglorum: cum re collecta capitulorum annotatione.

Ut primi successores Eduini regis et fidem sue gentis perdiderit et regnum. Porro Osvaldus christianissimus rex utrumque restauravit
Capitulum I

Iterfecto in

pugna Eduino suscepto pro illo regnum Deiorum de qua provincia ille generis prosapiam et primordia regni habuerat filius patris eius Esfrici vocabulo Osfrich: qui ad predicationem Paulini fidei erat sacramentis imbutus. Porro regnum Berniciorum: nam in his duas provincias gens nordanhimbrogum antiquitus diuisa erat suscepit filius Edilfridi qui de illa provincia generis et regni originem duxerat nomine Esfrid. Si quidem tempore toto quo regnavit Eduini filius usque prefatus regis Edilfridi quum ante eum regnauerat cum magna nobilitate iuuentute apud scotos sine pictos exulabat. Ibi quoque ad doctrinam scotorum catholicizati et baptismatis gratia sunt recreati. Qui ut mortuo rege inimico patriam sunt redire permisi: accepit per mus eorum quem diximus. Eanfrid regnum Berniciorum qui uterque rex: ut terreni insulas sortitus est sacramenta regni celestis quibus initiatus erat anathematizatio prodidit: ac se priscis idolatrie sordibus pollens: dum pendens restituit. Nec mora utrumque rex britonum Ledualla impia manu: sed iustitiatione peremit. Et prius quidem proxima estate Osfridum dum se in oppido municipio temerarie obsidisset: eruptos subito cum suis omnibus imparum cum toto exercitu devenit. Deinde cum anno integro provincias nordanhimbrogum non ut rex victor possideret: sed quasi tyrannus seuiens disperderet: ac tragiaca cede dilaceraret. Tandem Esfridum inconsulte ad se cum XII. electis militibus postulante pacis gratia venientem si forte dannaui. Infaustus ille annus et omnibus bonis erosus usque hodie permanet: tamen propter apostasiam regum anglorum qui fidei sacris se exuerant: quod propter vesaniam britonici regis tyrannidem. Tunc cum placuit regum tempore communitatibus: ut ablata de medio regum perfidorum memoria: id est animis sequeretur regum. i. Osvaldi viri deo dilecti regno assignaret. Quo post occasionem fratris Eanfridi superueniente puo exercitu: sed fide christi munito infidus britonum dux cum imensis illis copiis quibus nihil resistere posse iactabat iteremptus est in loco qui lingua anglorum denistes brunna. id est riuus denisi vocatur.

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

Ut de ligno crucis quod idem rex contra baros pugnatur ereperat inter innumera sanitatum miracula quidam adolescens sit brachij languore curatus.

Capitulum II

O Stedit autem usque hodie et in magna veneratōe habet locus ille ubi veturus ad hanc pugnam Osvald signum sacre crucis erexit: ac flexis genibus deum deprecatus est. ut in tanta rebus necessitate suis cultoribus celesti succurreret auxilio. Denique fertur quod citato ope cruce ad foueam parata in qua statui deberet ipse fide feruens hanc eripuerit ac foueae ipsi posuerit: atque vtraque manu erectam tenuerit: donec adgesto a militibus puluere terra figeretur. Et hoc facto elato in altum voce cuncto exercitu proclamauerit. Flectamus omnes genua et deum omnipotentem ac verum in communi deprecemur: ut nos ab hoste superbo ac feroces sua miseratione defendat. Scit enim ipse quod iusta pro salute gentis nostre bella suscepimus. Fecerunt omnes ut iusserat. Et sic incipiente diluculo in hostem progressi iuxta meritum sue fidei victoria potiti sunt. In cuius loco orationis innumere virtutes sanitatum noscunt esse patrate: ad indicium videlicet ac memoriam dei eius. Nam et usque hodie multi de ipso ligno sacre crucis astulas excidere solent quas cum in aquas miserint: eisque languentes homines ac pecudes potauerint siue asperserint: mox sanitati restituntur. Vocatur locus ille lingua anglorum Hefenfeld quod dici potest latine celestis capus: quod certe vtiq; presagio futurorum antiquitus nomen accepit: significans nimirum quod celeste ibidem erigendum tropheum celestis inchoanda victoria celestia usque hodie forent miracula celebranda. Est autem locus iuxta mare illum quo rhomani quondam ab arcendis barbarorum impetu totam a mari usque ad mare circumterere britaniam: ut super docuimus: in quo videlicet loco consuetudine multo iam tempore fecerunt fratres Augustaldensis ecclesie que non longe abest aduenientes omni anno pridie quam postea idem rex Osvald occisus est vigilias pro salute anime eius facere: plurimaque psalmodiarum laude celebrata victimam pro eo mane sacre oblationis offerre. Qui etiam crescentem bonam consuetudinem nup ibidem ecclesie constructa sacratio est et cunctis honorabilioribus omnibus locum facere.

efficacia
verilli. s. crucis
erecti. N.

Nec immerito: quod nullus ut conperimus fidei christiane signum: nulla ecclesia: nullus altare in tota Bernicioz gente erectum est prius quam hoc sacre crucis vexillum novum militie eductor dicam te fidei deuotione contra hostem immanissimum pugnatur statueret nec ab re est vnum e pluribus que ad hanc crucez patrate sunt prout miraculum narrat. Quidam e fratribus eiusdem Augustalde nsis ecclesie nomine Bothelm qui nunc superest ante paucos annos dum incautus forte noctu in glacie incederet repente corruens: brachium contriuit ac grauissima fractura ipsius cepit molestia fatigari: ita ut nec ad os quod ad ducere ipsum brachium nullatenus dolore arcente valeret. Qui cum die quadam mane audiret vnum de fratribus ad locum sancte crucis ascendere disposuisse: rogauit ut aliquam ibi partem de illo ligno venerabili rediens afferret. Credere se dicens quod pro hoc donante domino salutem possit consequi. Fecit ille ut rogatus est: et reuersus ad vesperam sedentibus iam ad mensam fratribus obtulit ei aliquid de veteri musco quo superficies ligni erat obsita. Qui cum sedens ad mensam non haberet ad manum ubi oblatum sibi munus reponeret misit hoc in sinum sibi. Et dum iret cubitum oblitus alicubi deponere permisit suo in sinu permanere. At medio noctis tempore cum euigilaret sensit quid frigidum suo lateri adiacere. Ad motumque manu requirere quid esset: ita sanum brachium manumque repperit ac si nihil unquam tati languoris habuisset.

Ut idem rex postulans de gente Scottorum acceperit Aidanum: Eidemque in insula Lindiffarnensi sedes episcopatus donauerit.

Capitulum III

I Des ergo Osvald mox ubi regnum suscepit desiderans totam cuius posse cepit gentem fidei christiane gratia inuicem Cuius exprimenta primaria in expugnandis barbaris iam ceperat. Visit ad maiores natu scotorum: inter quos exulas ipse baptismatis sacramenta cum his qui secum erant militibus consecutus erat. petens ut sibi mitteretur antistes: cuius doctrina ac ministerio gens quam regebat anglorum dominice fidei et dona disceret et suscipere sacramenta. Neque aliqui tardius quod petebat impetrauit. Accepit namque pontificem Aidanum summe mansue

fudinis et pietatis ac moderaminis virum
 habentemque zelum dei: quibus non plene scien-
 tia. Namque dies pasche dominicum more sue-
 gentis: cuius superius mentionem fecimus?
 a. xiiij. luna. usque ad. xx. obsuare solebat. Et
 etiam ordine septentrionalis scotorum prouin-
 cia et omnis natio Pictorum illo adhuc tem-
 pore pascha dominicum celebrabat: estimas
 se hac obseruantia sancti ac laude digni
 patris Anatholi scripta secutus. quod quod
 dem an vez sit perit? quisque facillime cog-
 noscit. Porro gentes scotorum que in au-
 stralibus hibernie insule partibus moraban-
 tur iam dudum ad admonitionem apostolice sedis
 attitit pascha canonico ritu obseruare
 didicerunt. Veniente igitur ad se episcopo rex locum
 sedis episcopalis in insula Lindisfarnensis
 ubi ipse petebat tribuit. qui videlicet locus
 accedente ac recedente reumate bis quoti-
 die instar insule maris circumluitur undis.
 His renudato litore et iugis terre reddi-
 tur: atque eius admonitionibus humiliter ac li-
 benter in omnibus auscultans ecclesiam christi
 in regno suo multum diligenter edificare
 ac dilatare curauit. Ubi pulcherrimo sepe
 spectaculo contigit ut ei euangelizante an-
 tistite qui angloz linguam perfecte non nouer-
 rat ipse rex suis ducibus ac ministris iter-
 pres verbi existeret celestis: quia nimirum
 tam longo exilio sui tempore linguam scotorum
 iam plene didicerat. Exinde cepere plures
 per dies de scotorum regione venire britan-
 niam: atque illis angloz prouincis quibus
 regnauit Oswald magna deuotione ver-
 bum fidei predicare: et creditibus gratiam
 baptismi quicumque sacerdotali erant gra-
 du predicti ministrare. Construuntur ergo
 ecclesie per loca: consuebant ad audiendum
 verbum dei populi gaudentes: donabantur
 muneribus possessiones et territoria ad in-
 stituenda monasteria. imbuebantur prece-
 ptoribus scotis parvuli angloz una cum
 maioribus studiis et obseruatione discipli-
 ne regularis. Nam monachi erant. maxime
 qui ad predicandam venerant: mona-
 chus ipse episcopus Euanus utpote de insula
 que vocatur Budestinatus. Qui monasterium
 sancti pene septentrionalium Scotorum et omnium
 Pictorum monasterium in quo tempore arce tene-
 bat: regedisque eorum populis preerat: qui videlicet in
 sula ad insulam quidem britannie pertinet non ma-

gno ab eo freta discreta: sed donatioe Pictorum:
 qui illas Britannie plagas incolunt
 iam dudum monachis scotorum tradita eoque
 illis predicatioe fidem christi preceperunt.

Quam gens Pictorum fidem christi suscepit
 Caplm. III.

S Idem anno incarnationis dominice
 quingentesimo quinquagesimo quinto quod
 tempore gubernaculum rhomani imperatoris
 Grigij post Justinianum Justinus mi-
 nor accepit: venit de hibernia presbyter et ab-
 ba habitu et vita monachi insignis nomine
 Coluba Britannie predicaturus presbiteri di-
 cimus septentrionalium Pictorum: hunc etiam ardu-
 is atque horretibus montium iugis ab australi-
 bus eorum sunt regionibus sequelstrate. Nam
 quod ipsi australes Picti qui intra eosdem mon-
 tes habent sedes: multo ante tempore ut per-
 bibent relicto errore idolatrie fidei preceperunt
 acceperunt: predicante eis verbum prima episcopo
 reuerendissimo et sanctissimo viro de
 natione britonum qui erat rhome regulariter
 fidei et mysteria veritatis edoctus: cui se-
 dem episcopatus sancti Martini episcopi nomine
 et ecclesia insignes: ubi ipse etiam corpore
 una cum pluribus sanctis requiescit. Jam
 nunc angloz gens obtinet quod locus ad prouin-
 ciam Berniciorum pertinet vulgo vocatur ad can-
 didam casam: eo quod ibi ecclesiam de lapide in
 solito britonibus more fecerit. Venit autem
 britanniam Coluba regnante Pictis Bru-
 dio filio Delochon rege potentissimo nono
 anno regni eius: gressus illam verbo et
 exemplo ad fidei christi conuertit. Unde et
 prefata insula ab eis in possessionem monaste-
 rij faciendi accepit. Neque ei magna est: sed
 si miliarium. v. iuxta estimationem angloz: quod
 successores eius usque hodie tenent: ubi et ipse
 sepultus est cum esset annorum. lxxvj. post annos cir-
 cit. xxxij. ex quo ipse britanniam predicaturus
 adijt. Fecerat autem prius quam britanniam veniret
 monasterium nobile in hibernia quod a copia
 roborum de Armach lingua Scotorum: hunc
 campus roborum cognominatur. Ex quo utro-
 que monasterio plurima exinde monasteria
 per discipulos eius et in britanniam et in hy-
 berniam propagata sunt. In quibus omnibus idem
 monasterium insulanum in quo ipse requiescit
 corpore principatum tenet. Habere autem so-
 let ipsa insula ex rectore sepe abbatem presbyterum

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

rum: cuius viri et ois puincia et ipsi etiam ordine inusitato debeant esse subiecti: iuxta exemplum primi doctoris illius qui non episcopus sed presbyter extitit et monachus. De cuius vita et verbis nonnulla a discipulis ferunt scripta haberi. Verum qualiscumque fuerit ipse nos habet de illo certum tenemus: quod reliquit successores magna continentia: a diuino amore regulari que institutione insignes. In tempore quidem summe festiuitatis dubios circulos sequentes: utpote quibus longe ultra orbem positus nemo synodalia paschalis obseruantie decreta porregerat: tantum ea que in prophetis: euangelicis: et apostolicis litteris discere poterant pietatis et castitatis opera diligent obseruantes. Permansit autem huiusmodi obseruantia paschalis apud eos tempore non pauco: hoc est usque ad annum dominice incarnationis. dccxv. per annos. cl. Adueniente ad eos reuerendissimo et sanctissimo patre et sacerdote Egberecto de natione anglorum qui in hybernia diuinitus exuauerat per christum (eratque doctissimus in scripturis et loquax vite perfectione eximius) correctus per eum et ad verum canonicum pasche diem translatus. Que tamen et antea non semper in luna. xiiii. cum iudeis: ut quidam querebant: sed in die quidem dominica: alia tamen quam docebatur hebdomada celebrabat. Sciebatur ei ut christiani resurrectione dominicam quam prima sabbati facta est prima sabbati semper esse celebranda. Sed ut barbari et rustici quoniam eadem prima sabbati quam nunc dominica dies cognominatur veniret minime didicerant. Verum quod gratia charitatis feruere non amiserunt: et hoc quod noticiam ad perficere meruerunt: iuxta premissum apostoli discitis. Et si quid aliter sapitis et hoc quod deus reuelauit. de quo plenius in sequentibus suo loco dicendum est.

De Ulita Aidani episcopi.

Capitulum V

A hac ergo insula ab horum collegio monachorum atque puincia anglorum instituenda in christo missus est Aidan accepto gradu episcopus: qui tempore eidem monasterio Segeni abbas et presbyter presuit. Unde inter alia viuendi documenta saluberrimum abstinentie vel continentie clericorum exemplum reliquit. Cuius doctrinam id maxime commendabat omnibus quod non aliter quam vivebat cum suis ipse docebat. Nihil enim huius

mundi querere: nil amare curabat. Cuncta que sibi a regibus vel diuitibus seculi donabantur: mox pauperibus que occurreret erogare gaudebat. Discurrere per cuncta et urbana et rustica loca non equorum dorso: sed pedum incessu victus nisi maior sorte necessitas compulisset solebat. Continuis vicibus aliquos vel diuites vel pauperes incedens aspexisset: presertim ad hos diuites: vel ad fidei suscipiende sacramentum si infideles essent inuitaret: vel si fideles in ipsa fide confortaret: atque ad elemosinas bonorum operum executionem et verbis excitaret et factis. In tantum autem vita illius a nostri temporis segnicia distabat: ut omnes qui cum eo incedebant siue ad tonsi siue laici meditari deberent: id est a legendis scripturis: psalmis discendis operibus dare. Hoc erat quotidianum opus illius: et omnium qui cum eo erant vicibus locorum aduenissent. Et si forte euenisset (quod tamen raro euenit) ut ad regis conuiuium vocaretur intrabat cum uno clerico aut duobus: ut vbi paululum reficiebat accelerabat oculi ad legendum cum suis siue ad orandum egredi. Cuius exemplis informati tempore illo religiosi queque viri ac femine consuetudinem fecerunt per totum annum: excepta remissione quinquagesime paschalis quarta vel sexta sabbati ieiunium ad nonam usque horam pertulere. Nullumque diuitibus honorem siue timorem gratia si que deliquissent reticebat: sed aspectu iuuetudine corripere. Nullam potentibus seculi pecuniam: excepta soluta esca si que hospitio suscepisset: unquam dare solebat. Sed ea potius que sibi a diuitibus donaria pecunia largiebantur: vel in usus pauperum. ut diximus: disponebat: vel ad redemptionem eorum qui iniuste fuerunt venditi disponebat. Denique multos quos proprio dato redemerat: redemptos postmodum suos discipulos fecit: atque ad sacerdotales usque gradus erudiendo atque instituendo peruenit. Fere autem quod dum de puincia scotorum rex Osualdus postulari antistitem: qui sibi sueque genti presbiter fidei ministraret: missus fuerit primo alius austerioris animi vir. Qui cum aliquod diuinitus anglorum predicans nihil proficeret: neque libenter a populo audiret redierit patriam: atque in conuentu seniorum retulerit quod nihil potuisse docendo genti ad quam missus erat potuisset: eo quod essent homines indomabiles et dure ac barbare mentis. At illi ut perhiberet tra-

etatu magnu in concilio quid esset agendu habere ceperunt: desiderantes quidem gēti q̄ petebant saluti esse: sed nō recepto quez miserat p̄dicatoze dolentes. Tūc ait Au- dan. Nā z ipe p̄cilio intererat ad euz de q̄ agebat sacerdotē. Videt̄ mihi frat̄ q̄ duri or̄ in isto indoctis auditoribz fuisti: z non eis iuxta aplicam disciplinā p̄mo lac dō- ctrine mollior̄ porrexisti: donec paulatī enutriti s̄bo dei ad capiendā p̄fectiora: z ad faciendā sublimiora dei p̄cepta suffice- rēt. Quo audito oīm q̄ p̄sedebant ad ipm ora z oculi uersi diligēt q̄d disceret di- scutiēbāt: z ipm eē dignū ep̄atu: ipm eru- diendos i credulos z indoctos mitti debe- re decernūt. Qui gr̄a discretiōis q̄ virtus- tum mater est ante oīm p̄bata imbutus sicq̄ illū ordinātes ad p̄dicanduz miserūt. Qui vbi t̄ps accepit sicut prius modera- mine discretiōis ita postmodū et ceteris p̄tutibz ornat̄ apparuit.

Dereligiōe ac pietate mirāda Oswal- di regis. Capitulū. VI.

Huius igit̄ antistiti doctrina rex Oswaldū cū ea cui p̄erat gēte an- gloz instituit: nō soluz incognita p̄genitoribz suis regna celoz spe- rare didicit: sed z regna terraz plus q̄ vlli maiorū suoz ab eodez vno deo q̄ fecit ces- lū z terrā p̄secut̄ est. Deniqz oēs natiōes z puincias britānia que in quattuor lin- guas id est britonū: pictoz: scotorū: z an- glorū. diuise sunt in ditiōe accepit. Quo regni cūmie sublimat̄ nihilomin̄ quod mix dictū est: paupibz z peregrinis semp̄ humilis benign̄ z larḡ fuit. Deniqz fert̄ q̄ t̄pe quodā cū die sancto pasche cū p̄fate po ep̄o cōsedisset ad prandium: positusqz esset in mensa corā eo discus argente⁹ re- galibz epulis refertus: etiā iāqz essent ma- nus ad panem benedicendum missurū: in- trasse subito ministrū ip̄i: cui suscipiēdo rū inopum erat cura delegata: z indicasse regi quia multitudo paup̄ez vndecunqz adueniēs maxime p̄ plateas sederet: po- stulans aliqd̄ elemosyne a rege: Qui mox dapes sibi met appositas deferri paup̄- bus: s̄z discū cōfringit: atqz eisdez minua- tum diuidi p̄cepit. Quo viso p̄ntifex qui assidebat delectatus tali facto pietat̄ ap- prehendit dexteraz eius z ait. Nunq̄ in

ueterescat hec man⁹. z ita. Nō iuxta votū b̄ndictionis eius puenit. Nam cuz inter- fecto illo pugna man⁹ cū brachio a ces- tero essent corpore refectē: contigit vt hā- ctenus incorrupte p̄durēt. Deniqz in v̄- beregia q̄ a regina quodā vocabulo Deb- ba cognominat̄ loculo incluse argenteo i ecclia sancti Petri seruantur: ac dignō a cunctis honore venerantur. Hui⁹ indū- stria regis Deiorū z Bernicioz provin- cie que eaten⁹ ab inuicē discordabant: in vnam sunt pacem: et velut vnum compa- ginate i populum. Erat aut̄ nepos Edui- ni regis ex sorore Acha. dignūqz fuit vt tantus p̄cessor tales haberet de sua san- guinitate z religiōis heredē z regni.

Ut puincia occidentaliū Saxonū ver- bū dei p̄dicante Byrino suscepit: z d̄ suc- cessoribz ei⁹ Agilbercto: et Eleutherio.

Capitulū. VII.

Huius rex occidentaliū Saxonū q̄ antiquit̄ Beuisse vocabant̄ re- gnante Lyniglisso fidē christi sus- cepit. Predicante illis p̄buz By- rino ep̄o q̄ cum cōsilio pape Honorij ve- nerat britāniā. p̄mittens q̄dez se illo p̄sen- te in intimis vltra angloz p̄ibz: quō nul- lus doctor p̄cessisset: sancti fides semina esse sparsurum. Unde z iussa eiusdez pon- tificis p̄ Asteriū genuesem ep̄m in ep̄at̄ cōsecrat̄ ē gradū. S̄z britāniā pueni- ens. ac p̄mū Beuissoz gēte ingrediēs: cū oēs ibidē paganissimos inueniret: vtiū esse ratus est ibi poti⁹ verbuz p̄dicare: q̄ vltra p̄grediens eos q̄bz p̄dicare deberet inquirere. Itaqz euāgelizante illo in p̄fa- ta puincia cuz rex ip̄e cathecizatus fon- te baptismi cum sua gente abluere: Con- tigit tūc temporis sanctissimū ac victori- osissimū regē nordanbimbroz Oswaldū affuisse: eūqz d̄ lauacro exēntē suscepisse: ac pulcherrimo prosus z deo digna con- sortio cuius erat filiaz accepturus in cō- iugem ip̄m prius secūda generatiōe deo dedicatum sibi accepit in filium. Dona- uerunt ergo ambo reges eidem ciuitatez que vocat̄ Dorcic: ad faciendā inibi sedem episcopalem: vbi factis dedicatisqz eccle- sijs: munitisqz ad dominū pro eius labor- re populis aduocatis migravit ad domi- num. Sepultus ē in eadē ciuitate. z post

*Efficiā Elecmof.
vide in p̄fate dō*

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

annos multos. Hec de epatum agente tra-
stus inde inuenta ciuitatez atq; in eccle-
sia beatorū apoloꝝ Petri ⁊ Pauli posi-
tus est. Defuncto autem et rege successit
in regnum filius eius Comualch: qui et
fidem ⁊ sacra regni celestis suscipere renuit:
⁊ nō multo post etiā regni terrestris poten-
tiā pdidit. Repudiata enī sorore Pēdan
regis merciorū q̄ duxerat aliā accepit vxorē:
ideoq; bello potit⁹ ac regno pur⁹ a ab
illo secessit ad regē orientaliū Anglorū cui
nomē erat Anna: apd̄ quē triēnio exulās
fidē cognouit ac suscepit veritatis. Hanc
⁊ ipse apd̄ quē exulabat rex erat bonus: et
bona ac sc̄ta sobole felix: vt in sequentib⁹
docebim⁹. Cum p̄o restitutus eēt i regnū
Comualch venit in puinciam de hyber-
nia pōtifex q̄dā nomie Agilberchtus na-
tione q̄dem gallus: sed tamē legendarū
grā scripturarū in hybernie nō paruo tpe
demoratus: Cōiunxitq; se regi sponte mi-
nisteriū pdicādi assumēs. cuius eruditio
nē atq; industriaz videns rex rogauit euz
accepta ibi sede epali sue gentis manere
pontificē. Qui p̄cib⁹ ei⁹ annuens multis
annis eidē gēti sacerdotali iure p̄fuit.
Tādē rex q̄ saxonū linguā tantū nouerat
ptel⁹ barbare loq̄le subintroduxit i puin-
ciā aliā sue lingue ep̄is vocabulo Uini ⁊
ipm i gallia ordinarū: diuidēs q; in duas
parrochias puincias: huic in ciuitate Cle-
ta q̄ a gente saxone Uintancestir appel-
lat⁹ sedes epatus tribuit. Unde offensus
grauiter Edilberchtus q̄ hoc ip̄o in con-
sulto ageret rex redijt galliam: ⁊ accepto
epatu parisiē ciuitatis ibidez senex ⁊ ple-
nus diez obiit. Nō mult⁹ aut̄ annis post
abscissum ei⁹ a britānia transfact⁹ pulsus
ē ⁊ Uini ab eodē rege ab epatu: q̄ secedēs
ad regem merciorū vocabulo Uulfheri
emit p̄cio ab eo sedē Londonie ciuitatis:
eiusq; ep̄s vsq; ad vite sue terminū mansit.
Sicq; puincia occidentaliū saxonū
tpe nō pauco absq; p̄sule fuit. Quo etiam
tpe rex p̄fatus ip̄ius gētis grauissimis re-
gni sui damnis sepissime ab hostib⁹ affli-
ct⁹: tādē ad memoriā reduxit q̄ eū p̄idez
p̄fidia regno pulerit fides agnita christi
in regnū reuocauerit. Intellexitq; etiaz
tunc destituta pontifice puincia recte
pariter diuino fuerit destituta presidio.

Visit ergo legatarias in galliā ad Agil-
berchtū submissa illū satisfactiōe dep̄cās
ad epatum sue gentis redire. At ille se ex-
cusans ⁊ venire nō posse p̄testans. q̄ ep̄is
scopatu pp̄ie ciuitatis ac parochie tene-
ret astric⁹. Ne non obnixe petēti nil fer-
ret auxiliū misit. p̄ se illū p̄sbyterū Eleus-
theriū nepotē suū q̄ ei si vellet ordinaret
ep̄s: dicēs q̄ ip̄e eū dignū esse epatu iudi-
carz. Quo honorifice a pp̄lo ⁊ a rege susce-
pto rogauerūt Theodorū tūc archiep̄m
Doruernēsis ecclie ip̄m sibi antistitē cō-
secrari. Qui cōsecrat⁹ in ip̄a ciuitate mul-
tis annis epatū Heuissorū ⁊ synodica san-
ctione sol⁹ sedulo moderamine gessit.

Ut rex Cātuariorū Earconbrecht idola
destrui p̄cepit: ⁊ d̄ filia ei⁹ Eartongota et
p̄p̄ina eius Edilberg sacrat⁹ deo virgini-
nibus. Capitulū. VIII.

Ano dñice incarnationis. dcl.
Eadbald rex cātuariorū trāsiss ab
hac vita Earcōberechtō filio re-
gni gubernacula reliquit. Que il-
li suscepta. xxiij. ānis ⁊ aliq̄t mensib⁹ no-
bilissime tenuit. Hic p̄mus regū anglorū
in toto regno suo idola reliq̄t ac destrui
simul: ⁊ ieiuniū. xl. diez obseruari p̄inci-
pali auctoritate p̄cepit. Que ne facile a
quopiā posset p̄temni in trāsgressores di-
gnas et cōpetentes punitiones p̄posuit.
Cui⁹ filia Earcongota vt cōdigna paren-
ti soboles magnaz fuit virgo p̄tuit: ser-
uiens deo in monasterio quod in regiōe
francoꝝ p̄structū est ab abbatisa nobilif-
sima vocabulo Fara in loco qui dicitur
Hibrige. Hā eo tpe nec dū multis in re-
giōe angloꝝ monasterijs p̄structis: mul-
ti de bruta de britānie monachice p̄uersa-
tionis grā frācoꝝ vel galliaz monasteria
adire solebāt: sed ⁊ filias suas eiusdē eru-
diendas: ac sponso celesti copulādas mit-
tebant. Maxime mbrige et incale et i an-
dilegū monasterio. In q̄s erat Sethrit
filia vxoris Anne regis orientaliū an-
glorum: cuius supra meminimus: et filia
naturalis eiusdē regis. Edilbergeq; vtra-
q; cum esset peregrina p̄ merito virtus-
tum eiusdem monasterij Brigenfis abba-
tissa constituta. Luus regis filia maior
Sexburg vxor Earcōberechtō regis canz

tuariorum habuit filiam Earcogathā: de qua sum^{us} dicturi. Hui^{us} autē virginis deo dicite multa quod ab incolis loci illi^{us} solent operari et signa miraculorum usque hodie narrari. Uerū nos de transitu tū illi^{us} quod celestia regna petiit aliqd breuiter dicere sufficiat. Imminente igitur die sue uocationis cepit circumire in monasterio casulas infirmarum christi famularum: earumque uel maxime que uel etate profecte: uel probitate erant morum insigniores: quarum se omnibus humiliter commendans obitu prime suū quem reuelatione didicerat nō celabat esse futurum. Quā uidelicet reuelatione huiusmodi esse prohibebat: uidisse sese albatōrum cateruā hominum idē monasteriū intrare: hosque a se interrogat quod quererent: aut quod ibi uellet respondisse quod ob hoc illo fuerint destinati ut aureū illud numisma quod eo de Cantua uenerat secum assumerent. Ipsa autē nocte in cui^{us} ultima parte. i. incipiente aurore presentis mundi tenebras transiens supernam migravit ad lucē. Multi de fratribus eiusdem monasterii quod alii erant in edibus iam manifeste se cōcent^{er} angelorum psallentium audisse referebāt: sed et sonitū quasi plurime multitudinis monasterii ingrediētis. Unā mox egressi dinoscere quod esset uiderunt lucē celitus emissam fuisse: maximamque sanctam illā animā carnis uinculis absolutā ad eterna patrie celestis gaudia ducebatur. Addūt et alia que in ipsa nocte in monasterio eodem diuinit^{er} fuerint ostensa miracula. Sed hec nos ad alia tendentes suis narrare permittim^{us}. Sepultū est autē corpus uenerabile virginis et spōse christi in ecclesia beati protomartyris Stephani. Placuitque post diē tertium uel lapis quod monumētū tegebatur amoueret et altius in ipso loco reponeret. Quod dū fieret tante flagrantie suauitas ab imis ebulliuit ut cunctis que astabant fratribus et sororibus quasi opobalsami cellaria eē uiderent aperta. sed et matertera eius: de qua diximus: Edilberg et in ipsa deo dilectam perpetue uirginitatis gloriā in magna corporis continētia seruauit: que cuius esset uirtutis magis post mortem claruit. Cum enim esset abbatissa cepit facere in monasterio suo ecclesiam in honore omnium apostolorum in qua suum corpus sepeliri cupiebat. Sed cū opus idē ad mediū ferme esset perductū: illa ne perficeret morte precepta ē:

et in ipso ecclesie loco ubi desiderabat condita. Post cui^{us} mortē fratribus alia magis curatibus intermissus est hoc edificium annis septē quibus cōpletis statuerūt ob nimietate laboris hui^{us} structurā funditus relinquere. Quia ipso abbatisse illo loco eleuata in ecclesia que esset perfecta ac dedicata transferri. Et aperientes sepulchrum eius ita intermeratū corpus inuenere: ut a corruptione concupiscētie carnalis erat immune: et ita de nouo lotū: atque alijs uestibus indutū trāstulerūt illud in ecclesiam beati Stephani martyris. Cui^{us} uidelicet natalis ibi solet in magna gloria celebrari die nonarum iuliarum.

Ut in loco in quo occisus est rex Oswald crebra sanitarum miracula facta: utque ibi primo iumentum cuiusdam uiantis: ac deinde de puella paralytica sit curata.

Capitulum IX.

Ragnauit autē Oswald rex christianissimus nordanbimbrozum nouē annis: annumerato illo anno quem et uisualis impietas regis britonum et apostasia clemēs regum anglozum detestabile fecerat: siquidem ut supra docuimus: uno anno omnium sensu firmatus ē ut nomen et memoria apostatarum de catalogo regum christianozum et priorum aboleri deberet: neque alio quo regno eorum annus adnotari. Quo cōpleto anno curriculo occisus ē cōmissio grauius proli ab eadē gente pagana: paganoque regem merciozum: a quo et predecessor eius Eduin^{us} pemptus fuerat in loco qui lingua anglozum nūcupatur Daserfelth: anno etatis sue xxxviii. die quinto mensis augusti. Cui^{us} quanta fides in deū: que deuotio mentis fuerit: etiā post mortē uirtutum miraculū claruit. Namque in loco ubi pro patria dimicans a paganis interfectus est: usque hodie sanitates infirmorum et hominum et pecorum celebrari non desinunt. Unde cōtingit ut puluerem ipsum ubi corpus eius in terraz corruit multi auferentes: et in aquā mittentes suis pro hoc infirmis multum cōmodi afferrent. Qui uidelicet mos a deo increbuit ut paulatim ablata exinde terra fossam ad mēsurā stature uiriliter altū reddiderit. Hec mirādū in loco mortis illius infirmos sanari que spū dū uiueret infirmis et pauperibus consulere: et elemosynas dare operes ferre non cessabat

Miracul. Oswaldi

ex puluere curant infirmi ubi Oswaldi occisus.

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

Et multa quidem in loco illo: vnde de puluere loci illius facta sunt miracula narrat. Sed nos duo tantum que a maioribus audiuntur referretatis diximus. Non multo post interfectionem eius exacto tempore contigit ut quidam equo sedens iter iuxta locum ageret illum: cuius equus subito lassescere: consistere: caput in terram declinare: spumas ex ore dimittere: et augescere dolore imo in terram cepit ruere. Desiluit eques. et stramine substrato cepit expectare horam qua aut melioratum reciperet in mentem: aut relinqueret mortuum. At ipsum diu graui dolore vexatum cum diuersas in partes se torqueret repente volutando deuenit in illud locum ubi sepe memorabilis occubuit. Hec mora quiescente dolore cessabat ab in sanis membrorum motibus: et consuetudo equorum more quasi post lassitudinem in diuersis locis vicissim sese voluere. statimque erurgens quasi sanum per omnia vireta herbarum avidius carpere cepit: quo ille viso ut vir sagax ingenium intellexit: aliquid mire sanctitatis huic loco quod equus est curatus inesse. Et posito ibi signum non multo post ascendit equum: atque hospitium quo proposuerat accessit: quo dum adueniret inuenit puellas ibi neptem patrisfamilias longo paralysis morbo grauatas. Et cum familiares domus illius de acerba puelle infirmitate ipso presente querentem cepit dicere ille de loco ubi caballus suus esset curatus. Quid multa: imponentes carro duxerunt ad locum illum: ibidemque depositi erunt. At illa posita in loco obdormiuit parumper: et ubi euigilauit sanam se ab illa corporis dissolutione sentiens: postulata aqua ipsa lauit faciem: crines composuit: caput linteo cooperuit. et cum his qui se adduxerunt sana pedibus incedendo reuersa est.

Ut puluis loci illius contra ignem valuerit
Capitulum. X.

¶ **Q**uod tempore venit aliquis quidam de natione britonum (ut fertur) iter faciens iuxta ipsum locum in quo prefata erat pugna completa. Et vidit vnum loci spatium cetero campo viridius ac venustus: cepitque sagaci animo conicere quod nulla esset alia causa insolite illo in loco viriditatis: nisi quod ibidem sanctior cetero exercitus viri aliquis fuisset interfectus. Tulit itaque de pul-

uere terre illius secum: illigans in linteo contingas quod futurum erat quod ad medellam infirmam cum idem puluis proficeret: et pergens itinere suo peruenit ad vicum quendam vespere intravitque in domum in qua vicini cenantes epulabantur et susceptus a dominis domus resedit et ipse cum eis ad conuiuium appendens linteo cum puluere quem attulit in vna postea parietis. Lunam diutius epulis atque ebrietate vacaret accenso gradum igne in medio contigit volantibus in altum scintillis culmen domus quod erat virgis contextus: atque fenestro tectus subitaneis flammis impleri. Quod cum repente conuiue terrore confusi conspicerent fugerunt foras: nil ardenti domui etiam iamque periture perdesse valentes. Consumpta ergo domo flammis: postea solummodo in qua puluis ille inclusus pendebat tuta ab ignibus et intacta remansit. Qua visa protulere mirati sunt valde: et perquirentes subtilius inuenierunt quod de illo loco adsumptus erat puluis vbi regis Oswaldi sanguis erat effusus. Quibus patefactis ac diffamatis longelateque miraculis: multi per dies locum frequentare illum: et sanitatum ibi gratiam capere sibi suisque ceperunt.

Ut super reliquias eius lux celestis tota nocte steterit: et ut per eas sint demoniaci curati.
Capitulum. XI.

¶ **A**ter quam nequaquam silentio preter eundem reor quod virtutis illius ac miraculi celestis fuerit ostensus. Cum ossa eius inuenta atque ad ecclesiam in qua nunc seruantur translata sunt. Factum est autem hoc per industriam regine merciorum Ostride. que erat filia fratris eius. Osium qui post illum regni apicem tenebat: ut in sequentibus dicemus. est monasterium nobile in puincia Lindisli nomine Beardan. quod eadem regina cum viro suo Adilredo multum diligebat: venerabat: excolebat. in quo desiderabat honoranda patrum sui ossa recondere. Cumque venisset: carrum in quo eadem ossa ducebantur in cubete vespere in monasterium profectum noluerunt ea que erant in monasterio libenter excipere: quod et si sanctum eum nonerant: tamen quod de alia puincia ortus fuerat et super eos regnum acceperat veteranis eius odium etiam mortuum insequerentur. Unum factum est ut ipsa nocte reliquie allate foris per

manerēt: tētorio tū maiore sup̄ carrū in q̄
inerāt oñso. s; miracū celest; oñsio q̄ reue
rēt ea suscipiēda a cūct; fidelib; eēt pate
fecit. Nam tota nocte colūna lucis a car
ro illo ad celum vsq; porrecta oib; pene
eiusdē Lindisse puincie loc; cōspicua sta
bat. Unde mane facto fratres monasterij
ill; q̄ pridie abnuerūt: diligēter ip̄i pete
re ceperūt vt apud se eedē sancte ac dō dī
lecte reliquie pderent. Tota igit ossa itu
lerūt i thecā quā in hoc pparauerūt: atq;
in ecclia iuxta honore cōgruū posuerūt
vt z regia viri sc̄i psona memoriā habe
ret eternā: vexillū eius sup̄ tumbaz auro z
purpura cōpositū apposuerūt. Ipsamq;
aquā in qua lauerūt ossa in angulū sacra
rij fuderūt. Ex quo tpe factū est vt ip̄a ter
ra q̄ lauacrū venerabile suscepit: ad abigē
dos ex obsessis corporib; demōes gratia
salutaris haberet effectū. Deniq; tpe seq̄n
te cū pfata regina in eodē monasterio mo
raret venit ad salutandaz eam abbatissa
quedā venerabilis q̄ vsq; hodie supest vo
cabulo Edilbilt soroz viroz sc̄toruz Edel
uini et Eduini: quoz prior ep̄s i Lindissi
puincia. sc̄os erat abbas i mōasterio q̄ vo
cat Peartaneu: a quo nō longe z illa mo
nasteriū habebat. Luz ergo veniens illuc
loqueretur cum regina: atq; inter alia ser
mone de Oswaldo exorto diceret q; z ip̄a
lucem ipsa nocte illa supra reliquias eius
ad celum vsq; altaz vidisset. Adiecit regi
na de puluere pauimenti in quo aq̄ laua
cri illius effusa est multiaz sanati essent
ifirmi. At illa petit sibi portionē pulueris
salutiferi dari et accipiēs illigatū panno
pdidit i capsella: z redijt. Trāfacto h̄ tpe
aliquāto cū esset i suo monasterio venit il
lic quidam hospes qui solebat nocturnis
sep̄us hor; repēte ab imundo spiritu gra
uissime vexari. Qui cuz benigne suscept;
post cenā i lecto membra posuisset subito
a diabolo arrept; in clamare: dentib; frēs
dere: spumare: z diuersis motib; cepit mē
bra torquere. Lunq; a nullo vl' teneri vl' li
gari potuisset: cucurrit mīster z pulsans
ad hostiū nūciavit abbatisse. At illa ape
riēs ianuā monasterij exiit ip̄a cum vna
sc̄timonalij feminarū ad locū viroz. Et
euocās presbyteroz rogauit secū venire ad
patientem. Ubi cū veniētes viderūt mul

tos affuisse: q̄ vexatum tenere adsuissent:
motus eius isanos cōprimere conati neq;
qua q̄ valebant. Dicebat psbyter exorcis
mos z queq; poterat p sedādo miseri fu
rore agebat. sed nec ip̄e quis multū labo
rās pficere aliqd valebat. Lūq; nil saluti
furcti supesse videret: repēte venit i mētē
abbatisse puluis ille p̄fat;. Statiq; iussit
ire ministrā. z capsellā i q̄ erat adducere: z
cū illa afferēs. q̄ visa cuz intraret atriū do
m; i cui; iteriorib; demōios; torq̄bat; p̄tis
cuit ille subito: z q̄si somnū laxat; depou
suit caput: mēbra in q̄tez oia p̄posuit cō
ticuere oēs: intentiq; ora tenebāt quē res
exitū haberet z solliciti expectātes. z post
aliquātū hore spacium resedit q̄ vexabat z
grauiter suspirās mō inq̄t sanū sapio. re
cepi ei sensuz animi mei. At illi sedulo sci
scitabant quō h̄ p̄rigisset. Qui ait. Vox
vt h̄go hec cuz capsella quā portabat ap
ppinquit atrio dom; hui; discessere oīs
q̄ me p̄mebant spūs maligni: z me relicto
nūq; p̄paruerūt. Tūc dedit eis abbatiss
sa portiunculaz de puluere illo z sic data
oratiōe a psbytero noctē illā detissimā du
xit. Nec aliqd extoto nocturni timor;
aut vexatiōis ab antiq; hoste ptulit.

Ut ad tumbā ei; sit puerul; a febre cuz
ratus. Capitulū. XII.

Equate debic tpe fuit i eodē mo
nasterio puerul; q̄dā lōgo febril;
suz icōmodo ḡuit vexat;. Qui cuz
die q̄daz sollicit; horaz accessiōis
expectaret ingress; ad cū q̄dā de fratrib;
His inq̄t mi nate doceā te quō curer; ab
hui; molestia lāguoz;. Surge igredere ec
clesiā z accedēs ad sepulchru; Oswaldi
ibi reside: z q̄et; manēs ad here tūbe: vide
ne exreas ide nec d̄ loco mouear; donec ho
ra recessiōis febril; trāsierit. Tūc ip̄e itra
bo z educaz te inde. Fecit vt ille suaserat.
Sedētēq; eū ad tūbam sc̄i ifirmitas tan
gere neq; p̄sumpsit: qn tū timēs aufugit
vt nec secūda die: nec tertia: nec vnq; ex
inde eū auderet p̄tigere. Nō ita eēt gestū
q̄ referebat mibi frater inde adueniēs: ad
iecit q; eo adhuc tpe q̄ mecū loq̄bat super
eēt i eodē monasterio iā iuuenis ille i quo
tūc puero factū erat h̄ miraculuz sc̄itaz;.
Nec mirādū p̄ces regis illi; iā cū dño re
gnātis multū valere ap̄d en; q̄ tēperalib;

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

regni quōdā gubernacula tenens magis p
etno regē solum laborare ac deprecari solebat.
Deniq; fertur a tpe matutine laudis se
pius ad diē vsq; in orōnib; pstitit: atq;
ob crebrū morē orādi siue grās agēdi do
mino semper vbicūq; sedens supinas sp
sup genua sua manū habere solit. sic. vul
gatū est hoc et incōsuetudine puerbū ver
sum q; etiā inter verba oratiōis vitam si
nierit. Flāq; cū armis et hostibus circūse
pius iamq; videret se esse perimēdū ora
uit pro animab; exercitū sui. Quā dicūt in
prouerbio: deus miserere animab; dixit
Oswald cadēs in terrā. Ossa illius trāssta
ta et condite sūt in monasterio qd̄ dixim.
Porro caput in manus cū brachijs a cor
pore precisas iussit rex q̄ occiderat in sti
pitibus suspendi. Quo post annū deue
niens cum exercitu successor regni eius
Osinu abstulit ea. et caput quidem i cimi
terio Lindisfrānsis ecclesie in regia po
cunitate manū cū brachijs pdidit.

Ut in Hybernia sit quidaz a mortis ar
ticulo p eius reliquias reuocatus.

Capitulū. XIII.

Nec solū icelyti fama viri britānie
fines lustrauit vniuersos: sed etiā
trās oceanū lōge radiosa salufi
re lucis spargens germanie sil et
hybernie partes attingit. Deniq; reuerens
dissim. antistes acta solet referre: q̄ cum
rhomā vadens apd̄ scitissimū Fresonū gē
tis archiepi spū Ulbrozdū cū suo anti
stite Ulfrido moreret: crebro eū audire
mirādis reliquijs eiusdē reuerēdissimi re
gis in illa puincia gesta fuerint narrare.
S; et in hybernia cū psbyter adhuc pere
grinā p eterna patria duceret vitā: rumo
rem sanctitatis eius in ea quoq; insula lō
ge lateq; iam pcrebuisse ferebat. E quib;
vnū qd̄ int̄ alia retulit miraculū p̄senti no
stre historie inserēdū credidim. Tēpore
inqt̄ mortalitatis que britāniā hyberniāq;
lata strage vastauit: percussus est eiusdē cla
de pestis inter alios scholasticos quidaz
de genere scotoz: doct. quidez vir studio
litteraz: s; erga curā pperue sue saluatio
nis nil omnino studij et industrie gerēs.
Quicuz se morti p̄imum videret timere
cepit et pauere: ne mor̄ mortuus ob meri
ta scelerum ad inferni claustra raperetur.

Elamauitq; me cū essem in vicino posu:
et integra tremēs suspiria flebili vocetas
lia mecū q̄rebat. Quides inqt̄ qui iam cre
scēte corpis molestia ad articulū subside
morti cōpellor. Nec dubito me post mor
tē corpis statim ad perpetuā anime mor
tē rapiēdū. ac ifernalib; subdēdū esse tor
mētis: q̄ tempore nō pauco inter studiū
diuine lectiōis diuinoz potius implica
mētis q̄ diuinis solebam seruire manda
tis. Inest autē animo (si mihi pietas su
perna aliqua viuendi spacia donauerit)
vitiosos mores corrigere atq; ad iperius
diuine voluntatis totā ex integro mētē:
vitāq; transferre. Verū noui non hoc esse
meriti mei: vt inducias viuendi vel acci
piā: vel me accepturum esse confidaz: nisi
forte misero mihi et idigno veniā p auxili
um qui illi fideliter seruerūt p̄iciari di
gnatus fuerit. audiūim. aut̄ et fama cre
berrima quia fuerit in gente vestra rex mi
rāde sanctitatis vocabulo Oswald: cui
excellētia fidei et veritatis etiā post mor
tem p̄tutū frequētium opatiōe claruerit.
Precorq; si aliquid reliquiaz illi penes
te meritum habes afferres mihi: si forte
mihi dñs p ei. merita misereri voluerit.
At ego respōdi. Habeo quidē de ligno in
q̄ caput ei. occisi a paganis infixū est et si
firmo corde credider. p̄t diuina pietas p
tātū meritū viri et hui. vite spacia longio
ra pcedere: et ingressum te vite penitis di
gnū reddere. Nec morat. ille integrā se i
B habere fidē respōdebat. Tunc bñ dixit
aquā et astulā roboris p̄bati imittens ob
tulit egro potandū. nec morat: meli. habes
recepit: et pualescēs ab infirmitate multo
deinceps tpe vixit: toto q̄ ad deū corde et
ope puersus oib; vbicūq; pueniebat cle
mentia p̄j conditoris et fidelib; ei. famu
lis gloriā predicabat.

Ut defuncto Paulino Thamar p eo
Thofensis ecclie presulatū suscepit: et
humilitate mirabili Osuini: q̄ ab Osinu
crudeli cede pemptus est.

Capitulū. XIII.

Translato ergo ad celestia regna
Oswaldo suscepit regni terrestris
sedē pro eo frater ei. Osinu inue
nis. xxx. circiter. annoz et p ānos
xxvij. laboriosissime tenuit. Impugnat

videlicet ab ea q̄ fratrem occiderat pagana gente mercior: et a filio q̄ suo Aluctrido nec nō et a fratre suo. id est fratris sui qui ante eum regnavit. id est filio Edualdo. Cuius anno secundo h̄ est ab incarnatione dñice anno. DC. lxxij. reuerendissimus pater Paulinus quondam quidē Eburacensis h̄ tunc ep̄s Profensis civitatis trāsijt ad dñm. vj. iduū octob. die Qui decē et nouē annos et menses duos et xxi. dies ep̄atum tenuit. Sepultus est in secretariobeari apli Andrei: q̄ rex Edilbrecht a fundamentis in eadē Profensi civitate cōstruxit. In cuius locū Honorius archiep̄s ordinavit Thamar: oriundū quidē de gente cantuarior: sed vita et eruditione antecessoribus suis equandū. Habuit autē Osuinum p̄mis sui tēporibus cōsortē regie dignitatis: vocabulo Osuinus stirpe regis Edvini hoc est filii Osrici: de q̄ supra retulim⁹. viz. eximie pietatis et religionis: q̄ puincie Deiroz sex annis in maria oim rex affluentia et ip̄e amabilis oibus p̄fuit. Sed nec eum ille qui ceterā trāsūbrane gentis partes ab aquilone: id est Bernicioz puinciaz regebat habere pacē potuit: q̄n potuit in grauescētibz causis dissensionū miserima hunc cede pemit. Si quidē sgregato contra inuicē exercitū: cū videret se Osuinū cū illo qui plures habebat auxiliarios nō posse bello cōflicteratus est vtili⁹ tunc dimissa intentione bellandi seruari se ad tēpora meliora. Remisit ergo exercitū quē sgregauerat: ac singulos domū redire p̄cepit a loco qui vocatur Ulfars duū: id est mōs Ulfari: et est a vico cataractone et ferme milibus passuū p̄tra solsticialē occasus secret⁹. Diuertit q̄ ip̄e cū vno t̄m milite suo fidelissimo noīe Condberī celandus in domo comitis Hunualdi: quē etiā ip̄s sibi amicissimū autumabat. Sed beu probdolor lōge aliter erat. Nam ab eodem comite proditū eum Osuinū cum p̄fato ip̄i us milite per p̄fectū suū Ediluinūz detestanda omnibus morte interfecit. Quod factum est die. xiiij. kal̄s septemb. anno regni eius nono in loco qui dicitur Ingetblingū vbi postmodū castigādi bui⁹ facinorū grā mōasteriū cōstruētū est. In q̄ p̄ vtriusq̄ regis et occisi videlicet: et ei⁹ q̄ occidere iussit aie redemptioe q̄radie dñi p̄ces offerri debent. Erat autē rex Osuinus et aspectu ve-

nust⁹: et statura sublimis et affectu iocundus et moribus ciuilibz et manu omnibus nobilibus simul atq̄ ignobilibus largus. Vñ cōtigit vt ob regiaz ei⁹ et animi et vult⁹ et meritorū dignitatē ab omnibus diligere. et vndiq̄ ad eius ministeriū de cunctis q̄ puincis viri etiā nobilissimi cōcurrerēt. Cum inter ceteras virtutis et modestie. et (vt ita dicā) specialis benedictiois glorias etiam maxime fuisse fert̄ humilitatē: vt vno p̄bauerint exemplo: donauerat equū optimū antistiti Aidano: in quo ille quous ambulare solitus vltimū flūctū trāsire: vlti alia quilibet necessitas insisteret viā pagere posset. Cuius paruo interiecto tēpore paup̄ quidā occurreret: et elemosinā petēs desiliēs ille p̄cepit equū ita vt erat strāt⁹ regaliter pauperi dari. Erat ei multum misericors et cultor pauperū ac velut pater miserorū. Hoc cū regi esset relatū dicebat ep̄o: cum forte ingressuri essent ad prandium. Quid voluisti dñe antistes equū regium quē te cōueniebat propriū habere pauperi dari? Nunquid nō habuimus equos viliores plurimos: et alias species que ad pauperū dona sufficerēt: quous illū eis equum nō dares quē tibi specialiter possidēdum elegi. Cui statim ep̄us. Quid loqueris inquit rex? Nū tibi charior est ille filius eq̄ q̄ ille filius dei? Quibus dictis intrabāt ad prandēdū. et ep̄iscopus quidē residebat in suo loco. Porro rex venerat et cepit confitens ad focum calefieri cum ministris. Et repente inter calefaciētes recordans p̄bū quod dixerat illi antistes discit se gladio suo: et dedit illum ministro: festinusq̄ accedens ante pedes ep̄i corruit: postulās vt sibi placatus esset quia nunquid inquit deinceps aliquid loquar de hoc: aut iudicabo quid. vel quantū de pecunia nra filijs dei tribuas. Quod vidēs ep̄s mltū p̄mituit: ac statim exurgēs leuauit eum: promittēs se multū illi esse placatū: dūmodo ille residens ad epulas tristitiā deponeret. Dūq̄ rex iubente ac postulāte ep̄iscopo leticiā recipere cepit contra ep̄s tristis vsq̄ ad lachrymarū profusionē affici. Quē dū presbyter suus lingua patria quā rex et domestici eius nō nouerant quare lachrymaret interrogass̄. Scio inquit q̄ nō multo tēpore victur⁹ est rex. Nūq̄ enī vidi aū hac

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

humilē reges. Unde animaduerto citius illū ex hac vita rapiendū. Nō em̄ digna est hec gens talem habere rectorē. Nec mlto post dira atistitis p̄sagio tristi regis funere: de quo supra dixim⁹: impleta sunt. Sz z ipe antistes Aidā nō plus q̄. xij. post ocisionē regis: quē amabat die: id ē prid. Kal septemb. de seculo ab lat⁹ p̄petuā laborū suorum a dño p̄mia recepit.

Ut ep̄s Aidā nautis z tempestatem futuram p̄dixerit: et oleū sanctum quo hanc sedarent dederit.

Caplm XV

Qui cui⁹ meriti fuerit etiā miraculorū signis intern⁹ arbiter edocuit. Et q̄b̄ tria memorie cā p̄oes resat⁹ est. Presbit⁹ q̄dam noie Atta multe grauitat⁹ ac veritat⁹ vir: z ob id oib⁹ etiā ip̄is p̄ncipib⁹ seculi honorabilis Luz mitteret Cantuam ob adducendam inde cōiugē regi Osinu filia videlicet Eduini regis. Easledā: q̄ occiso patre illuc fuerat adducta. Qui terrestri quidē itinere illo venire: sz nauigio cū virgine redire disponebat. Accessit ad ep̄m Aidanū: obsecrās eū p̄ se suisq̄ q̄ tūc iter erāt aggressuri dño supplicare. Qui b̄ndicēs illos ac dño cōmēdās dedit etiā oleū sc̄tificatū. Scio inq̄dens qz vbi nauē ascēderit⁹: tēpestat⁹ vobis z vētus strari⁹ supueniet. Sz tu mēto h̄ oleū qd̄ tibi do vt mittas in mare et statim quiescētib⁹ ventis serenitas maris vos leta p̄sequetur. Accepto desideratoq̄ itinere donū retinet. z cūcta vt p̄dixerat antistes ex ordie cōpleta sunt. et q̄dem in primis furētib⁹ vndis pelagi tentabāt naute ancoris in mare missis nauē retinere: neq̄ hoc agētes aliqd̄ p̄ficiēbāt. Lūq̄ mergētib⁹ vndiq̄ et implere incipientib⁹ nauē fluctib⁹: mortē sibi omnes iniere etiam iamq̄ adesse viderēt. Tandē p̄sbiter reminiscēs verba antistitis assumpta ampulla misit de oleo in pōtū: z statim vt p̄dictū erat suo quieuit a feruore. Sicq̄ factū est vt vir dei p̄phetie spiritū tēpestatem p̄dixerit futurā: et p̄ virtutē eiusdem sp̄s sh̄a c̄ exortā: q̄nis corpāliter absens sopiuerit. Qui⁹ ordinē miracli nō quilibet dubi⁹ relator: sed fidelissim⁹ mibi nostre ecclesie p̄sbiter Lynimund vocabulo nar-

rauit: q̄ se hoc ab ipso Atta p̄sbitero i q̄z p̄ quē cōpletū est audisse p̄hibebat.

Ut idem admotū ab hostibus vrbis regie ignem orando amouerit.

Caplm XVI

Aliud eiusdē patris memorabile miraculū ferme mlti q̄ nosse potuerūt. Nā tpe ep̄atus ei⁹ hostilis mercionū exercit⁹ p̄da ducenoz dābimbrozū regiōes ip̄ia clade lōgelateq̄ deuastans: puenit ad vrbes vsq̄ regiā q̄ ex Bebbe q̄ndam regie vocabulo cognominatur: eamq̄ neq̄ armis: neq̄ obsidiōe capere poterat flāmis assumere conat⁹ est. Discessitq̄: z viculis que in vicinia vrbis inuenit aduexit illo plurimā cōgeriez trabiū: tignozq̄ parietū virgeoz z tectis enei. Et his vrbes in magna altitudie circūdedit a parte q̄ terre est cōtigua. Et dū vētū opportunuz cerneret illato igne cōburere vrbem nisi⁹ est. Quo tpe reuerendissimus antistes Aidan in insula farne: q̄ duobus ferme milib⁹ passuū ab vrbe p̄cul habetur morabatur. Illo em̄ sepi⁹ secreta oratiōis z silētij causa secedere cōsueuerat. Deniq̄ vsq̄ hodie locū sedis illi⁹ solitarie in eadē insula solēt ostēdere. Qui cū vent⁹ furentibus globuz ignis ac fumuz supra muros vrbis exhalare cōspiceret: fert eleuat⁹ ad celū ocul⁹ manibusq̄ cū lachrymis dixisse. Vide dñe q̄nta mala facit p̄da. Quo dicto statim mutati ab vrbe vēti in eos qui accenderāt flāmarū incendia retorserūt: ita vt aliq̄ lesi: omnes territi pugnare vltra vrbem cessarent quam diuinitus iuuari cognouerant.

Ut destina ecclesie cui idē accūsib⁹ obi erat ardentib⁹ ceteris domus flāmis absumi nequerit z de interna vita illi⁹.

Caplm XVII

Unc cū dies mort⁹ egredie corpe cogeret cōpletis ānis episcopat⁹ sui. xvij. erat in villa regia nō lōge ab vrbe de qua p̄fati sum⁹. In hac enim habens ecclesiaz et cubiculum sepi⁹ us ibidem diuertit ac manere: atq̄ inde ad p̄dicādū circūquaq̄ cōsueuerat exire. qd̄ ip̄m et in alijs villis regijs facere solebat vtpote nihil proprie possessionis: excepta

ecclesia sua et adiacentibus agris habens:
 Zetederunt ergo ei egrotanti tectorium ad oc-
 cidentalem ecclesie partem: ita ut ipsum tectorium
 parieti hereret ecclesie. Unde factum est ut ad
 cuius destine que extrinsecus ecclesie munimi-
 ne erat appositae spiritum vite exhalaret vlti-
 mum. Obijt autem xvij. epatus sui anno. prid-
 kals septembris. Cuius corpus mox inde
 translatum ad insulam Lindisfarnensium atque in
 cimiterio fratrum sepultum est. Et interiecto
 tempore aliquanto cum fabricata esset ibi basilica
 maior atque in honore beatissimi apostolorum prin-
 cipis dedicata: illo ossa eius translata: atque
 ad dexteram eius altaris iuxta venerationem
 tanto pontifici digne condita sunt. Succes-
 sor vero ei in epatum Sinan et illo ipse ab Hu-
 scotoz insula ac monasterio destinatus ac
 tempore non pauco in epatu permansit. Corripit autem
 post aliquod annos ut penda merciorum
 rex cum hostili exercitu hec in loca pueniens
 cum cuncta que poterat ferro flammaque perderet: vi-
 culque ille in quatuordecim obijt vna cum ecclesia
 memorata flammis assumeret. Sed nimirum
 immodum sola illa destina cui incubes obijt
 ab ignibus circum cuncta vorantibus absumi non
 potuit. Quo clarescente miraculo mox ibi
 dem ecclesia restaurata et hec eadem destina in
 monumentum est parietis ut ante fuerat for-
 rinsecus appositae. Rursusque pacto tempore aliquo
 to euenit per culpam incurie vicum eiusdem et ipsas
 pariter ecclesiam ignibus consumi: sed nec tunc
 quidem eandem tagere flamma destina valebat.
 Et cum magno utique miraculo ipsa eius for-
 mina ingrediens quibus edificatio erat affixa
 perderet: ipsam tamen ledere nullatenus sinebat.
 Tunc tertia edificata vbi ecclesia destina illa
 non ut antea de foris in fulcimentum domus
 apposuerunt: sed intro ipsam ecclesiam in me-
 moriam miraculi posuerunt: vbi intrantes genu-
 flectere ac misericordie celestis supplicare
 deberent. Corripitque multos ex eo tempore gratiam
 sanitatis in eodem loco consecutos: quoniam etiam
 astutis ex ipsa destine excisis: et in aquam mis-
 sis plures sibi suisque languorum remedia con-
 quisiere. Scripsit hec de persona et opibus vi-
 ri prefati nequaquam in eo laudans: aut eligens
 hoc quod de obseruantia pasche minus per-
 fecte sapiebat: imo hoc multum detestans. In-
 cut in libro quem de temporibus composui mani-
 festissime probauit. Sed quasi verax histori-
 cus septemplex ea que de illo: siue per illam sunt

gesta describens: et que laude sunt digna in eius
 actibus laudans ad utilitatem legentium memo-
 rie commendas. Studium videlicet pacis et cha-
 ritatis continentia: et humilitatis animi tre-
 et auaricie victorie: superbie simul et vane glo-
 rie contemptore. Industria faciendi simul et
 docendi mandata celestia solertia lectio-
 nis et vigiliarum auctoritatem sacerdoti dignare
 darguedi superbos ac potentes pariter et infir-
 mos consolandi ac pauperes recreandi vltimo
 fendendi clementiam. Qui (ut breviter mul-
 ta comprehendat) quantum ab eis qui illum nos-
 uere didicimus: nil ex omnibus que in euange-
 licis: siue apostolicis: siue prophetis litteris
 faciendi cognouerat pretermittere: sed cun-
 cta pro suis viribus opibusque explere cura-
 bat. Hec in prefato atistite multum proplector
 et amo quia nimirum hec de placuisse non
 ambigo. Quia autem pascha non suo tempore obserua-
 bat: vel canonicum eius tempus ignorans: vel
 sue gentis auctoritate nec agnatum sequere
 deuctus non approbo: nec laudo. In quo
 tamen hoc approbo: quia in celebratioe sui
 pasche non aliud corde tenebat: venerabat
 et predicabat: quod nos. id est redemptionem
 generis humani per passionem resurrectionem
 ascensionem in celos mediatorum dei et hominum
 iesu christi. Unde et hac non ut quidam falso
 opinatur. xiiij. luna in qualibet feria cum in
 deis. sed die dominica se agebat a luna a. xiiij.
 usque ad vicesimam propter fidem videlicet domini
 ce resurrectionis quam vna sabbati factam pro-
 spem nostre resurrectionis quam eandem vnam sab-
 bati que nunc dominica dies dicitur veraciter
 futuram sancta ecclesia credebat.

De vita vel morte religiosi regis Sig-
 berecht. Caplm. XVIII

Is temporibus regni orientaliu an-
 gloz post Eurpualdum Redualdi
 successoris Sigberecht fratris eius
Nepfuit homo bonus et religiosus: qui dudum
 in gallia duz inimicicias Redualdi fugi-
 ens exulari lauacrum baptismi precepit: et pa-
 triam reuersus vbi regno positus est: mor-
 ea que in galliis bene disposita vidit imita-
 ri cupiens instituit scholam. in qua pueri lit-
 teris erudiretur: iuuante se episcopo Fe-
 lice quem de catua acceperat: eiusque pedago-
 gos ac magistros iuxta morem cantuari-
 rum prebente. Tantumque rex ille celestis regni

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

amator factus est vt ad vltimū relictis regni negocijs: et cognato suo Egrice commendatis: qui et antea partē eiusdē regni tenebat: intraret mōasteriū qđ sibi fecerat atq; accepta sibi tōsura p̄ eterno mag; regno militare curaret. Quod dū multo tpe faceret cōtigit gentē merciorū duce rege Penda aduersus oriētales anglos in bellum p̄cedere. Qui dū se inferiores in bello hostib; aspicerēt: rogauerūt: Sigberechtū ad cōfirmandū milites cōuenire in p̄liū. Illo nolēte ac cōtradicente: inuitū de monasterio eruētes duxerūt in certamē: sperantes minus animos militū trepidare minus p̄sente duce quodā strenuissimo et eximio posse de fuga meditari. Sed ipse p̄fessiois sue nō imemor dū opimo esset valatus exercitu: nō nisi virgam tñ habere in manu voluit. Occisusq; est vna cū rege Egrice et cūctus eorum insistentib; paganis cesus sine dispsus exercit;. Successor autē regni illoꝝ factus est Anna fili;. Eni de regno gñe vir optim; atq; optime genitor solus. de q̄bus in sequētib; suo tpe dicitur dū ē. Qui et ipse postea ab eodē pagāo merciorū duce: a q̄ et p̄decessores ei; occisus ē

Ut Furse; apud oriētales anglos monasteriū fecerit. et de visioib; vel sanctitate ei;: cui etiā caro post mortē incorrupta testimonium p̄hibuerit.

Capitulum XIX

Ex dū adhuc Sigberecht regni insulas teneret supuenit d̄ hybernia vir sanctus nomine Furse;: p̄bo et actib; clar;: sed egregi; insigne p̄tutib; cupiēs p̄ dño vbiq; sibi opportunū inuenir; pegrinā ducere vitā. Qui cū ad puiciā oriētalium pueniss; āglorū: susceptus est honorifice a rege p̄fato. et solitū sibi op; enāgelizādi exequēs multos et exēplo p̄tut; et incitamento f̄mōis: vltimū incredulos ad christū p̄uertit vel etiā credentes ampli; in fide atq; amore christi cōfirmavit. Ubi q̄daz infirmitate corpis arreptus āgelica visioe p̄fruit: in q̄admonitus est cepto p̄bi ministerio sedul; insistere: vigilisq; cōsuetis et orōibus indefess; incubere: eo q̄ cert; sibi exit;: sed incerta eiusdē exit; hora futura. dicēte dño. Uis

gilate itaq; q̄ nescit; diē neq; horā. Qua visioe confirmat; curauit locū monasterij quē a p̄fato rege Sigberecht acciperat velocissime p̄struere: ac regularib; instituire disciplinis. Erat at monasteriū siluaz. et maris vicinitate amenū: p̄structū in castro quodā qđ lingua angloꝝ enobherburg id ē vrbis enobberi vocat;. Quod deinde rex puicie Anna: ac nobiles qui q̄ angustiorib; edificijs ac donarijs adornauerūt. Erat at vir iste d̄ nobilissimo genere scotoꝝ. Sz longe anio nobilior q̄ carne. ab ipso tpe puericie sue curā nō modicā lectioib; sacris sil; et monasticis exhibebat disciplinis. et qđ maxie fctōs decet cūcta q̄ agēda didicerat sollicit; agere curabat. Quid multa: p̄cedēte tpe et tpe sibi monasteriū in q̄ liberius celestib; studijs vacaret p̄struxit. Ubi corrept; infirmitate. sicut libell; de vita ei; p̄scriptus sufficienter edocet: rap; est e corpe. Et a vespa vsq; ad gallicātū corpe exiit; angelicoꝝ agminū et aspect; intueri: et laudes beatas meruit audire. Referre at erat solit; q̄ apte eos in alia resonare audiret. ibūt sc̄i de p̄tute in virtutē. Et itez. vidēbit de; deoꝝ in sion. Qui reduct; in corpore et die tertia rursum eductus: vidit nō solū maiora beatoꝝ gaudia: sz et maxima malignoꝝ spiritū certamina: qui crebris accusatioib; improbi iter illi celest; interducere p̄tendebāt. Nec tñ p̄tegentib; euz angelis q̄cquaz p̄ficiēbāt. De quibus oibus si qui pleni; scire vult. id ē q̄nta fraudis solertia demones et actus eius et verba sup̄flua et ipas etiā cogitatioes quasi in libro descriptas replicauerit: q̄ ab angelis sanctisq; ac viris iust; sibi inter angelos apparentibus leta vlt tristia cognouerit: legat ipm d̄ quo dixi libellū vite ei; et multū ex illo vt reoz p̄fect; spirituales accipiat. In q̄b; tñ vnū ē q̄ et nos in hac historia ponere mltis cōmodū duxim;. Euz q̄ in altū esset elat; iussus est ab angelis q̄ eūd ucebāt respicere in mundum: At ille oculos inferiora deflectens: vidit quasi vallem tenebrosam subitus se imo positam. Uidit et quattuor ignes in aere non multo ab inuicem spacio distātes. Et interrogās Angelos quē essent hi ignes: audiuit hos esse ignes q̄ mūdū succendētes

essent cōsumpturi. Unū mēdaciū. cū hoc q̄ i baptismo abrenūciare nos sathane et omnibus operibus eius pmisimus: mini me implemus. Altez cupiditatis: cū mundi diuitias amori celestium preponimus. Tertium dissentionis: cum animas proximoz etiā in supuacuis reb⁹ offendere non formidamus. Quartus impietatis: cū in firmiores spoliare et eis fraudez facere p̄ nihilo duximus. Crescentes v̄o paulatim ignes vsq; adinūcē sese extēderūt: atq; in īmensum adunate sunt flāme. Cūq; appropinquassent p̄fimescens ille dicit angelo. Dñe ignis mihi appropinquē. At ille. Nō nō incēdisti inquit: nō ardebit te. Nam si terribilis iste ac grandis esse rogas videt̄ tamē iuxta merita operū singulos examinat: q; vniuscuiusq; cupiditas i hoc igne ardebit. Sicut ei quis ardet in corpe p̄ illicitam voluptatē: ita solutus corpe ardebit per debitā penā. Tūc vidit vnū de tribus angelis qui sibi in tota vtraq; visioe ductores affuerūt p̄cedentē ignes: flāmas diuidere: et duos ab vtroq; latere circūnolātes ab igniā se periculo defēdere. Vidit autē et demones p̄ ignez volantes incēdia belloz cōtra iustos struere. sequūtur aduersus ip̄m accusationes malignoz spiriū: bonoz copiosior celestium agminū visio. Sed et viroz de sua natione sanctorū quos olim sacerdotū gradu nō ignobiliter potitos fama iam vulgante cōpererat a quib; nō pauca que vel ipsi vel omnib; q̄ audire vellent multū salubria essent audiunt. Qui cū verba finissent et cū āgelicis spiritib; ipsi quoq; ad celos redirēt: remāserūt cū beato Furseo tres angeli: de quibus diximus q̄ eū ad corpe referret. Cūq; p̄fato igne maxio appropinquet: diuisit q̄ dem angelus sicut p̄ ignē flāme. sed vir dei vbi ad patefactā inter flāmas ianuā p̄uenit: arripientes imundi spiritus vnū de eis quos in ignib; torrebāt iactauerūt in eū: et p̄tingentes humez: maxillāq; ei⁹ incēderūt. Cognouitq; hominē: et que vestimenta eius morietis accepit ad memoriā reduxit. quē angelus sanctus statim apprehendens in ignē reiecit. Dicebatq; hostis malignus. nolite repellere quē ante susceperistis. Nā sicut bona ei⁹ peccatorū susceperistis: ita et de penis eius p̄cipies esse de

betis. Cōtradicēs āgelus. Nō inqt̄ p̄pter auariciam: sed p̄pter saluandā eius animā suscepit. Cessauitq; ignis. Et cōuersus ad eū angelus. Quod incendisti inquit: Hā sit in te. Si em̄ viri in peccatis suis mortui: pecuniā nō accepisses: nec penā ei⁹ in te arderet. et plura locutus qd̄ erga salutē eoz qui peniterēt esset agendū salubri sermone edocuit. Qui postmodū in corpore restitutus om̄i vite suctpe signū incendij qd̄ in anima pertulit visibile cūctis in humero maxillāq; portauit. Virumq; in modum q̄ anima in occulto passa sit caro palam p̄mōstrabat. Curabat autē semp si cut et ātea cōsueuerat om̄ibus opus virtutuz et exemplis ostendere et p̄dicare sermonibus. Ordinē autē visionū suaz illis solum modo q̄ p̄pter desiderij cōpūctionis interrogabāt expōere volebat. Superest adhuc quidam frater senior monasterij nostri q̄ narrare solet dixisse sibi quēdam multuz veracem ac religiosum hominē q̄ ipsum Furseū viderit in puincia oriētalū āgloz: illasq; visioes ex ipsi⁹ ore audierit. Adhūc ens: quia temp⁹ h̄yemis fuerit acerrimū et glacie constrictum: cum sedēs in tenui veste vir iste iterdicēdū p̄pter magnitudinē memorati timoris vel suauitatis quasi in medie estatis caumate sudauerit. Cum ergo ad superiorem redeamus multis annis in scotia verbuz dei omnibus annūcians tumultus irruētium turbarū non facile ferret: relictis omnibus que habere videbatur ab ipsa quoq; isula ad patriā discessit. Et paucis cū fratrib; p̄ britones in puinciam angloz deuenit: ibiq; p̄dicans verbum. vt diximus monasterij nobile cōstruxit. Quib; rite gestis cupiens se ab oibus seculi huius et ipsi⁹ q̄ monasterij neogocij alienare reliqt̄ mōasterij: et animaz curaz fratri suo Fallano et p̄sbyteris Solbano et Dicullo: et ip̄o ab oib; mūdi rebus liberi anachoretica p̄uersatōe vitā finire disposuit. Habuit altez fratrem vocabulo Alanū: qd̄ mōasterij p̄batōe diuturna ad heremiticā vitā p̄uenit. Tūc q̄ solus petēs annū totū cū ea i p̄tinētia et orōib; i q̄tidiais manū vixit laborib;. Dein turbatā icursioe gētī lū puiciā vidēs: et mōasterij q̄ p̄icēz imiere p̄uidēs dimissis ordiate om̄ib; nauigauit galliā: ibiq; a r̄ge frācoz

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

Blodorus vel patricio Herconualdo honorifice susceptus monasterium construxit in loco latimaco noiato. Ac non multo post in firmitate correptus die clausit ultimus. Cuius corpus idem Herconualdus patricius accipiens seruauit in porticu quodam ecclesie qui in villa sua cui nomen erat perroma faciebat: donec ipsa ecclesia dedicaretur. Quod cum post dies. xxvij. esset factum et corpus ipsum in porticu ablatum pro altare esset recedendum: inuentum est illesum ac si eadem hora de hac luce fuisset egressus. Sed et post annos iij. constructa domuscula cultiori receptui corporis eius de quadam oriente altaris adhuc sine macula corruptiois inuentum ibidem digno cum honore translatum est. Ubi merita illius multis sepe constat deo operante claruisse virtutibus. Nec et de corporis eius incorruptioe breuiter attigimus: ut quanta esset viri sublimitas legentibus nota existeret. Que cuncta in libello eius sufficienter. Et de alijs comilitonibus ipsius quisque legerit inueniet.

Ut defuncto Honorio pontificatu sit functus Deus dedit. et que tunc illo orientaliu angloꝝ que Hronsef ecclesie fuerit antistes. Caplm. **XX**

Posterea defuncto Felice orientaliu angloꝝ episcopo: post decem et quatuor annos accepit episcopatum Honorius loco eius ordinauit. Thomam diaconum eius. de puincia Siruioꝝ et post quatuor annos sui episcopatus de hac vita subtrahit Berethgislum cognomine bonifacium de puincia cantuarioru loco eius substituit. Et ipse quoque Honorius post quatuordecim annos sui cursus impleuit migravit ex hac luce anno ab incarnatione domini. dcliiij. post kal. octobris et cessante episcopatu per annum et vii menses electus est archiepiscopus cathedre Doruernensis sextus Deus dedit de gente occidentaliu saxonu. Que ordinaturus uenit illuc Thamar antistes ecclesie Hrofesis. Ordinatus est autem die. vij. kal. aprilis et rexit ecclesiam annos. ix. menses iij. duos dies. et ipse defunctus Thamar consecrauit pro Damianum: qui de gente australium saxonu erat oriundus.

Ut puincia mediterraneoru Angloꝝ sub rege Peada christiana sit facta Caplm. **XXI**

In tempore mildiengli. id est mediteranei angli sub principe Peada filio Pedan regis fide et sacra fuitatis precepit. que cum esset iuuenis optimus ac regis nomine ac persona dignissimus prelatus est a patre regis genitum illi. Venitque ad regem Floridam himbroy. Quis postulas filiam eius Aluchfredam sibi iugem dari. neque aliter quod petebat impetrare potuit: nisi fide christi ac baptisma cum gente cui perat acciperet. At ille audita predicatioe fuitatis et promissione regni celestis: spes resurrectionis ac future immortalitatis libenter se christianum fieri uelle professus est: etiam si regine non acciperet. persuasus maxime ad precipiendam fidem a filio regis. Quis nomine Aluchfredus qui erat cognatus et amicus eius bene sororem ipsius iugem uocabulo Lymburgam filiam Peada regis. Baptizatus est ergo a Sinano episcopo cum omnibus que secum uenerat comitibus ac militibus eorum que famulis uniuersis in uico regis illustri que uocat ad muz. Et arreptus quatuor presbyteris que ad docendam baptizandam gentem illam et eruditionem et uita uidebant idonei multo cum gaudio reuersus est. Erant autem presbyteri Ledardus Adda et Betti et Diurna. quorum ultimam natione scotus: ceteri fuere de anglis. Adda autem erat frater Uttan presbyteri illustris: et abbas monasterii que uocat Laprecaput cuius super meminimus. Venientes igitur in puincia memorati sacerdotes cum principe predicabant prebui: et libenter auditi sunt. Multis quoque quod tidie et nobiliu et infirmorum abrenunciato a sorde idolatrie: fidei se fonte abluti. Nec prohibuit Peada rex quoniam etiam in suo habet mercionatione uerbu si que uellent audire predicare. Quin potius odio habebat et despiciebat eos quos fide christi imbutos operam fidei non habere deprehendit: dicens: contemnendos esse eos et miseros qui deo suo in quem crederent obedire contenerent. Lecta sunt hec biennio ante mortem Peada regis. Ipse autem occiso cum Quis rex christianissimus regnum eius acciperet ut insequerentibus dicemus. factus est diurna unus ex prefatis quatuor sacerdotibus episcopus mediterraneorum angloꝝ simul et merciorum a Sinano episcopo. Paucitas enim sacerdotum congebant unum antistitem duobus populis profici. Qui cum paulo sub tempore non paucorum domiolebem acquisisset defunctus est apud mediterraneos anglos: in regione que uocatur

Feppingū. Suscepitq; p̄ illo ep̄atū col-
lach & ipe de natiōe scotoꝝ. Qui nō mul-
to post ep̄atu relicto reuersus ē ad insulā
hu: vbi plimoz caput & arcē scoti habue-
re cenobiorum. Succedente illō i ep̄atu
Thū bere viro religioso & monachica vi-
ta instituto: natiōe q̄dē anglo: sed a scot̄
ordinato ep̄o q̄d t̄pib; Uulfberi regis: de
q̄ in sequētib; dicem⁹: factū est.

Ut orientales saxonēs fidem quaz du-
dū abiecerāt sub rege Sigberecho p̄di-
cante Ledd receperint.

Caplm. XXII.

Et t̄pē etiā orientales saxonēs fidē
quā olim expulso Dellito anti-
stite abiecerāt istātia reḡ Osiiu
receperūt. Erat em̄ rex eiusdē gē-
tis Sigberecht q̄ post Sigberechtū co-
gnomēto paruū regnauit amic⁹ eiusdem
Osiiu reḡ. q̄ euz frēq̄nter ad eū i puincia
Flordāhimbroz veniret. Solebat em̄ eū
hortari ad intelligēdū deos esse nō posse
q̄ hoīm manib; facti eēnt. dei creādi ma-
teriā vniā v̄ lapidē eē nō posse: quoz reci-
sure vel igni absumerent: v̄ in vasa q̄libet
hūani vsus formarent: v̄ certe despectui
habita foras p̄hcerent: & pedib; p̄culcarē-
tur: in terrā verterent. deū pot̄ itelligen-
dū maiestate icōprehensibilē. hūanis ocul̄
inuisibilē: oipotētē & eternū: q̄ celū & terrā &
humanū gen⁹ creasset: nō i vili et caduco
metalloy sed i celis esse credēda. Veritoꝝ
q̄ itelligēdū: qz oēs q̄ volūtātē eius a quo
creati sūt discerēt & facerēt: eterna ab illo
p̄mia essent p̄cepturi. Hec & hmōi multa
euz rex Osiiu regi Sigberecho amica-
bili & q̄si fraterno cōsilio sepe inculcaret:
tandem iuuante amicorum consensu cre-
didit & facto cum suis cōsilio cum exhor-
tatiōe fauētib; cūctis & annuentib; fidei
baptizat⁹ ē cū eis Asinano ep̄o in villa re-
gia: cui⁹ supra meminim⁹ q̄ cognominat⁹
ad murū. Est aut̄ iuxta muruz q̄ olim rho-
mani britāniā insulā p̄cinxere. xij. milibus
passuū a mari orientali secreta. Igitur rex
Sigberecht eterni reḡ iā ciuis effect⁹ tē-
palis sui regni sedē repetit. Postulās ab
Osiiu rege vt aliq̄s sibi doctoz darz q̄
gētē suā ad fidē ch̄i p̄uerterēt: ac fōte sa-
lutari abluerent. At ille mittens ad puin-
ciam mediterraneozū angloꝝ clamauit

ad se virū dei Ledd. & dato illi socio alte-
ro quodā p̄sbytero misit p̄dicare verbuz
genti orientaliū saxonū. Ubi cū oia p̄am-
bulātes multā dño ecclesiaz p̄gregassent
p̄tigit quodā t̄pē eundē Ledd redire do-
mū: ac puenire ad eccliam Lindissarnen-
sem p̄pter colloquiū Sinani ep̄i. q̄ vbi p̄-
speritatē ei op⁹ euāgelij cōperūt fecit euz
ep̄m in gentē orientaliū saxonū: vocat⁹ ad
se in ministeriū ordinationis alijs duob;
ep̄is. Qui accepto gradu ep̄atus rediit
ad puincia: & maiore auctoritate ceptum
opus explens fecit per loca ecclias: p̄sby-
teros et diaconos ordinauit: q̄ se in p̄bo
fidei & ministerio baptizandi adiuuaret:
maxime in ciuitate que lingua saxonum
Ithancestir appellat. Sz in illa q̄ Tiba-
burg cognomiat: quoz p̄or locus est in
ripa pente amnis: secūdus in ripa camen-
sis: in q̄b; collecto examie famuloꝝ ch̄i
disciplinā vite regulari in quātuz rudes
adhuc capere poterāt erudiri docuit. Cū
qz tempe nō pauco in p̄fata puincia gau-
dente rege cōgaudēte vniuerso pp̄lo vi-
te celestis institutio quotidianū sumeret
augmētū. cōtigit ip̄m regez istigante oīm
bonoz inimico p̄inquoꝝ suoz manu in-
terfici. Erāt at̄ duo germani fratres qui
hoc facim⁹ patrarūt. Qui cū interroga-
rent cur h̄ facerēt: nil aliud r̄ndere potuerūt:
nisi ob h̄ se iratos fuisse & inimicos regis
q̄ ille nimīū suis p̄cere soleret inimicis: &
factas ab eis iniurias mox obsecrantib;
placidamēte dimitteret. Talis erat cul-
pa regis. p̄ qua occideret q̄ euāgelica pre-
cepta deuoto corde suaret: in qua tamē
morte ei⁹ inoria iuxta p̄dictuz viri dei ha-
est ei⁹ culpa punita: Habuerat em̄ vn⁹ ex
his qui eū occiderūt comitib; illicitū cō-
ingū. q̄d cū ep̄s p̄hibere & corrigere eum
nō posset excōicauit eū: atq; oīmib; qui se
audire velint p̄cepit ne domū eius intra-
rent: neq; de cibis illius acciperēt. Eōtē
psit aut̄ rex p̄ceptum. & rogatus a comite
intrauit epulaturus domū eius qui cū
abisset obuiauit ei antistes. At rex intus
ens cū mox tremefactus desiliuit equo ce-
ciditq; ante pedes ei⁹ veniā reatus postu-
lans. Flā & ep̄us pariter desiliuit. sedit
em̄ ipe in equo. Iratus aut̄ tetigit regē ia-
centē virga quā tenebat manu. & pontifiz-

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

cali auctoritate prestās: dico tibi inquit: quia noluit te trahere a domo patris et damna-
nati illius tu in ipsa domo mori habes. Sed
credendum est quod talis mors viri religiosi non
solum talem culpam diluerit: sed etiam meritum
ei auerit. Quia nimirum ob causam pie-
tatis que propter obseruationem mandatorum
christi trahit. Successit autem Sigbereco
in regnum Suidhelm filii Sexbaldi: qui
baptizatus est ab ipso Ledde in puincia orien-
taliū Anglorum in vico regio que dicitur rendlesha.
id est mansio rendili. Suscepitque eum ascen-
dente de fonte sancto Edilualdo rex ipsius
genti orientalium Anglorum Fuffanna rex-
gis eorundem.

Ut idem episcopus Ledda locum monasterii con-
struendi ab Oswald rege accipiens oroni-
bus et ieiunijs domino consecrauerit: et de obitu
tu ipsius.

Capitulum. XXIII.

Debat autem idem vir domini cum apud ori-
entales saxonas episcopatus officio
fungere septem et suam idem enim
danhimbroy puincia exhortandi
gratia reuocare. Que cum Oswald filii Osual-
di regis que in deorum partibus regnum habe-
bat viz septem et sapientem probum et moribus vir-
deret: postulauit eum possessionem terre aliam
quam a se construendum monasteria in qua ipse rex
et frequentius ad deprecandum dominum verbumque au-
diendum aduenire et defunctos sepelire de-
beret. Nam et ipse fideliter credidit multumque iu-
uari eorum orationibus quotidianis que illo in lo-
co domino seruiret. Habuerat autem idem rex
secum fratrem germanum eiusdem episcopi vocabulo
Lelin viz eque deo deuotum qui ipse ac fa-
milie ipsius verbum et sacramenta fidei (erat
ei presbyter) ministrare solebat. per cuius noti-
ciam maxime ad diligendum noscedumque episcopi
puenit. Fanes ergo votis regis antistes
elegit sibi locum monasterii construendi in mo-
tibus arduis ac remotis. In quibus latronum
magis latibula ac lustra ferarum que habitacu-
la fuisse videbant hominum: ut iuxta prophetiam
Esaie in cubilibus in quibus prius dracones
habitabant oriret viros calamituriūci. id
est fructus bonorum operum ibi nasceret ubi pri-
us vel bestie commorari: vel homines bestialiter
vivere consueuerat. Studens autem vir domini ac-
ceptum monasterii locum primo precibus ac
ieiunijs a peccatis flagitiorum sorde purgare:
et sic in eo monasterii fundameta iacere:

postulauit a rege ut sibi totum xl. tempus quod in-
stabat facultate ac licentia ibidem orationis
causa demorandi concederet. Quibus diebus cunctis:
excepta dominica: ieiunium ad vesperam iuxta
morem prelatans: nec tunc quidem nisi panes
pmodicum et vnum ouum gallinatum cum par-
uo lacte aqua mixtum percipiebat. Dicebat
enim hanc esse consuetudinem eorum quibus norma
discipline regularis didicerat: ut accepta
nuper loca ad faciendum monasterium vel ec-
clesiam prius orationibus ac ieiunijs domino consecra-
rent. Cuiusmodi dies xl. restarent: venit qui
clamaret eum ad regem. At illene opus religi-
osum negotiorum regalium causa intermitte-
re petiit presbyterum suum Lymbillum: qui
etiam frater germanus erat ipsius pia cepta
complere. Cui cum ille libenter acquiesceret ex-
pleto studio ieiuniorum et orationis fecit ibi
monasterium quod nunc Lentsigen vocatur. Et
religiosis moribus iuxta ritum Lindisfarnes
suum ubi educatus erat instituit. Qui cum anno-
nis multis et in prefata puincia episcopatus ad-
ministraret. et huiusmodi quoque monasterii statu-
tibus prepositus curam gereret: casu contingit ut
ad ipsum monasterium tempore mortalitatis adue-
niens tactus ibidem infirmitate corporis ob-
iret: que primo quidem foris sepulchrum est. Tempore autem
precedente in eodem monasterio ecclesia est in
honorē beati dei genitricis de lapide facta:
et in illa corpus ipsius ad dexteram altaris re-
conditum. Dedit autem episcopus regendum post se mo-
nasterium fratri suo Leadda: qui postea episcopus
factus est: ut insequentibus dicemus. Quatuor
siquidem quos diximus germani fra-
tres Ledda et Lymbil et Laelm et Leadda
quod raro inueniunt omnes sacerdotes domini fue-
re preclari: et duo ex eis summi sacerdotum gra-
du functi sunt. Cum ergo episcopus defunctus ac
sepultus in puincia nordanhimbroy audi-
rent: fratres qui in monasterio eius erant
in puincia orientaliū saxonum venerunt illo
de suo monasterio homines circiter xxx. cupi-
entes ad corpus sui patris aut vivere si sic
deo placeret: aut morientes ibi sepeliri: que lib-
enter a suis fratribus et commilitonibus susce-
pti. omnes ibidem supueniente prefate pestilen-
tie clade defuncti sunt: excepto vno puerulo
quem orationibus patris sui a morte postulat esse
se seruatum. Nam cum multo post hec tempe-
rius uiueret: et scripturis legēdis operam daret:
tandem didicit se aqua baptismatis non esse

regeneratū: z mox aqua lauacri salutaris ablutus etiā postmodū ad ordines psbyterij p̄motus est: multūq; i ecclesia utilis fuit. De q̄ dubitādū bec crediderit qn̄ intercessiōib; vt dixi: sui p̄ris ad cui⁹ corp⁹ dilectiōis ip̄i⁹ gr̄a venerat sit ab articulo mortis retent⁹: vt z ip̄e sic mortē euaderet eternā: z alijs queq; fratrib; ministeriū vite ac salutis docēdo exhiberet.

Ut puincia mercioꝝ occiso rege Pennda fidez ch̄i suscepit: et Osuu. p̄ adēpta victoria deo ad p̄struēda monasteria dederit.

Capitulū. XXIII.

Dis t̄pib; rex Osuu cuz acerbis z intolerabilis pateret irruptiones sepe dicti regis mercioꝝ q̄ frat̄e ei⁹ occiderat: ad vltimum necessitate cogēte p̄misit se ei munera z maiora q̄ credi pōt ornamenta regia vel donaria i p̄ciū pacis largitur: dūmō ille domū rediret: et puincias regni ei⁹ vsq; ad internitionē vastare desineret. Cuz rex pfidus nullaten⁹ p̄cib; illi⁹ assensuz p̄beret: q̄ totā ei⁹ gentē a puo vsq; ad magnū delere atq; exterminare decreuerat: respexit ille ad diuine auxiliū pietatē q̄ ab impietate barbarica posset eripi. Clotoq; se obligās: si pagan⁹ inq̄t nescit accipe nostra donaria: offeram⁹ ei q̄ nouit dño do nro. Nouit ergo q̄ si victor existeret filiā suā dño sacra p̄ginitate dicandā offerret: et sic cuz paucissimo exercitu se certamini dedit. Deniq; fert q̄ tricies maiorē pagani habuerint exercitū. Siq̄dē ip̄i. xxx. legiones ducibus nobilissimis instructas i bello habuer. Quib; Osuu rex cū Aluchfrido filio perparū: vt dixi habēs exercitū: sed ch̄o duce p̄fusus occurrit. Flā ali⁹ filius eius Ecfrid eo tpe in puincia mercioꝝ ap̄d reginā Linuise obses tenebat. Filius at̄ Oswaldi regis Didilwald qui eis auxilio esse debuerat in parte erat aduersarioꝝ. eisdēq; cōtra patriam z patrū suoz pugnaturis ductor extiterat: quib; ipso tempe pugnandi sese pugna subtraxerat: euentūq; discriminis tuto i loco expectabat. Inito aut̄ certamine fugati sūt z celi pagani duces. regū. xxx. qui ad auxiliū venerāt pene oēs interfecti. In q̄bus Edilbere frater anna regis orientaliū angloꝝ: qui post eū regnauit auctor ip̄e bel-

li perditis militib; sine auxilijs interemptus. Et q̄ prope fluiū Juniet pugnātū est: qui tunc p̄e inundantia pluuiāz late aluē suū: imo oēs ripas trāsierat. Conrigit vt multo plures aq̄ fugientes q̄ beluātes p̄deret ensis. Tūc rex Osuu iuxta qd̄ dño vouerat pro collata sibi victoria gr̄as dño referēs dedit filiā suā Edilberdā: q̄ vix dū vni⁹ anni impleuerat: perpetua ei virginitate cōsecrādā. Donatis inq; sup. xij. possessiūculis terrarū: in q̄b; ablato studio militie terrestris ad exercendam militiā celestē: supplicādūq; p̄ pace gentis ei⁹ etna deuotiōi sedule monachoz locuscus facultasq; suppeteret. E q̄bus videlicet possessiūculis sex in puincia deiroꝝ: sex in bernicioꝝ dedit. Singule vero possessiones. x. erāt familiarū: id ē simul oēs. cxx. Intrauit aut̄ p̄fata regis Osuu filia deo dicāda monasteriū qd̄ nūcupat heruten: id ē insula cerui: cui Luncbild abbatissa p̄fuit. Que post bienniuꝝ cōparata possessione. x. familiaruz in loco qui dicit̄ strenuesbalech ibi mōasteriū cōstruxit. In q̄ memorata regis filia p̄mo discipula vltē regularis: deinde etiaz magistra extitit: donec cōpleto. lx. annoꝝ numero ad complexum z nuptias sp̄si celestis virgo beatata intraret. In quo monasterio z ip̄a: et pater eius Osuu: z mater eius Eanfled: z pater matris eius Eduinus: z multi alij nobiles i ecclesia sancti Petri apli sepulti sūt. Hoc aut̄ bellum rex Osuu in regione Loidis. xij. regni sui āno. xvij. die kal. decembris: cum magna vtriusq; populū vtilitate confecit: Flam z suam gentē ab hostili paganoruz depopulatione liberauit: z ip̄am gentē mercioꝝ finitimarūq; prouinciaz de secto capite perfido ad fidē christiane gratiā cōuertit. Prim⁹ aut̄ez i prouincia mercioꝝ simul z lin diffarorū: ac mediterraneorū angloꝝ factus est eps. Diuina: vt supra dixim⁹: qz ap̄d mediterraneos anglos d̄funct⁹ ac sepult⁹ ē Secundus Lellach: qui relicto ep̄at⁹ officio viuēs: ad scotiam redijt: vterq; de genere scotoꝝ. Tertius Triūpheri de natione quidē angloꝝ: sed edoctus z ordinat⁹ a scotis qui erat abbas in monasterio qd̄ dicitur Ingethlingū ip̄e est locus i q̄ occisus est rex Osuu: vt supra meminim⁹.

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

Nā regina Eanfled p̄p̄nqua illi⁹ ob casti-
 gationē nec ei⁹ iniuste postulauit a rege
 Osiuu vt donaret ibi locū monasterio cō-
 struēdo p̄fato dei famulo Trūphere: qz
 p̄p̄nquus z ipe erat regis occisi. In quo
 videlicz monasterio orōnes p̄ytriusqz res
 regis assidue: id est z occisi: z ei⁹ qui occide-
 re iussit eterna salute fierēt. Idez autē rex
 Osiuu tribz ānis post occisionez Penda
 regis mercioz genti: necnō et ceteris aus-
 traliū prouinciaz populis p̄fuit q̄ etiā
 gentē pictoz maxima ex parte regno an-
 glorūz subiecit. Quo tēpore donauit p̄-
 fato Pēada filio regis Pēdā eo q̄ esset
 cognatus suus regnum australiū mercio-
 rū qui sunt (vt dicūt) familiaz humiliarū
 humiliuz discreti fluuio treanta ab aq̄lo
 naribz mercis: quoz terra ē familiaz. iij.
 miliū: s̄z idem Pēada primo vere multuz
 nefarie perempt⁹ est proditione (vt dicūt)
 cōiugis sue in ip̄o tēpore festi paschalis.
 Cōpletis āt tribz annis post interfectio-
 nē Pēdan regis: rebellarūt aduersus re-
 gem Osiuu duces gentis mercioz immi-
 net Eafa z Edelbrecht leuato ī regē Uul-
 bere filio eiusdē Pēdā a adolescēte quem
 occultū seruauerāt. Eiectis principibz re-
 gis nō prope fines suos fortiter simul z li-
 bertatē receperūt. Sicqz cū suo regelibe-
 ri: ch̄io p̄o regi p̄ sempiterno ī celis serui-
 re gaudebāt. p̄fuit autem rex idez genti
 mercioz annis xvij. Habuitqz primuz
 episcopus Trūpheri: de quo sup̄ dixim⁹:
 scōm Jaromā. tertium Eadan: quartuz
 Vinfridū. Omnes hi per ordinē sibimet
 succedentes sub rege Uulfere genti mer-
 ciozū episcopatū sunt functi.

Ut questio sit mota de tempore pasche
 aduersus eos qui de scotia venerāt.

Capitulū. XXV.

Fterea Aidano ep̄o de hac vita
 sublato Finan p̄ illo gradū ep̄ar⁹
 a scotis ordinatus ac missus acce-
 perat: qui in insula Lindisfarnen-
 si fecit eccliam episcopali sede cōgruam.
 quā tamē more scotoz non de lapide: sed
 d̄ robore secto totā cōposuit atqz arundi-
 ne texit: Quā tēpore sequētī reuerēdissi-
 m⁹ archiep̄s Theodorus in honore bea-
 ti Petri apostoli dedicauit. S̄z et episco-
 pus loci illi⁹ Eatzbrecht ablata arundine

plūbilaminis eā totā: hoc ē z tectū z ip̄os
 quoqz parietes cooperire curauit. His tē-
 poribz questio facta est frequēs et magna
 de obseruatione pasche cōcertantibz eis
 qui de cantua vl̄ de gallis aduenerant qz
 scoti dominicū pasche diez cōtra vniuer-
 salis ecclie morē celebrarent. Erat in his
 acerrimus vir pasche defensor nomie ro-
 man: natione quidē scotus: sed gallie vel
 italie partibz regula eccliaſtice veritatis
 edoctus: q̄ cū Finanō confligens multos
 quidē correxit: vel ad solertiozes veritatē
 inquisitionē accēdit: nequa q̄z tamē Finā
 nū emēdare potuit: quin pot⁹ eēt hō fero-
 cis animi acerbiora castigādo z apertum
 veritatis aduersariū reddidit. Obserua-
 bat autē Jacob diaconus quōdā vt supra
 docuim⁹: venerabilis archiep̄i Paulini:
 verū z catholicū pasche cuz oibus quos
 ad correctionē erudire poterat. Obserua-
 bat et regina Eanfled cum suis: iuxta qd̄
 in cantua fieri viderat: habens secum de
 cātua p̄sbyterū catholice obſeruatiōis no-
 mine Rhomanū. Cū nōnunqz cōtigisse
 fertur illis tēporibus vt bis in anno vno
 pascha celebraret. Et cuz rex pascha dñi
 cum solitis ieiunijs faceret: tunc regina
 cū suis persistēs adhuc in ieiunio diē pal-
 marū celebraret. Nec autē dissonantia pa-
 schalis obseruatiōe viuēte Aidano patie-
 ter ob omnibz tolerabat qui patie-ter intel-
 lerāt: qui z si pascha p̄tra morē eoz qui
 ip̄m miserāt facere non potuit. Opera tū
 fidei pietatis z dilectionis iuxta morem
 omnibz sanctis p̄suetū diligenter exequi
 curauit. Unde ab omnibz: etiā his qui de
 pascha aliter sentiebāt merito diligebat
 nec solū a medio cribz: verū ab ip̄is quoqz
 ep̄is Honorio cantuariorū z Felice orien-
 taliū angloz veneratiōe habitus est. Des-
 functo autem Sisano qui post illum fuit
 cū Colmanus in ep̄atum succederet. et
 ipe missus a scotia grauior de obseruatio-
 ne pasche: necnon et de alijs eccliaſtice
 vite disciplinis p̄trouersia nata est. Vnde
 de merito mouet hec questio sensus z cor-
 da multoz timētū: ne forte accepto ch̄i-
 anitatis vocabulo in vacuū currerēt aut
 cucurrissent. Peruenit z ad ip̄as p̄cipū
 aures Osiuu videlicet regis et filij eius
 Aluchfridi: qz nimirū Osiuu a scot⁹ edou

ctus ac baptizat: illoꝝ etiã lingua optis
me imbutus nil meliꝝ q̄ q̄ illi docuissent
autumabat. Porro Aluchfrid magistrus
habuit eruditionis christiane Uilfridũ
virum doctissimũ. Hæc et rhomam prius
ppter doctrinã ecclesiasticã adierat et apud
Dalfinũ archiep̄m galliaz lugduni multũ
tũ tempis egerat: a quo etiã r̄sure eccles-
siastice coronã suscepit. Huius doctri-
nã oĩbꝝ scotoꝝ traditiõibꝝ iure p̄ferendũ
sciebat. Un̄ ei etiã donauerat monasteriũ
xl. familiarũ i loco q̄ dicit̄ nirhyphũ. Quẽ
videlicet locũ paulo ante eis q̄ scotos se-
quebant̄ i possessionẽ monasterij dederat.
Sed q̄ illi postmodũ data sibi optione
magis loco cedere q̄ suaz mutare p̄sue-
rudinẽ volebat̄ dedit eũ illi qui dignã lo-
co et doctrinã haberet et vitã. Uenerat eo-
tpe Agilberechtus occidentalium saxonũ
ep̄s cuiꝝ supra meminimꝝ amicꝝ Aluch-
fridi regis et Uilfridi abbat̄ ad puinciaz
nordãimbroy: et apud eos aliquãdiu de-
morabat̄: q̄ etiã Uilfridũ rogatu Aluch-
fridi in p̄fato suo monasterio p̄sbyterũ fa-
cit. habebat aut̄ secuz ip̄e p̄sbyterũ nomie
Agathone. Nota ergo ibi questioe d̄ pa-
scha v̄l tonsura. vel alijs rebꝝ ecclesiasticis
dispositũ est: vt in monasterio qd̄ d̄ stre-
nes halch: qd̄ it̄p̄tat̄ sinꝝ fari. Cui Lun-
chil abbatissa deo deuota femia postulat
vel poscit synodũ fieri: et hec questio termi-
nari deberet. Uenerũtq̄ illo reges ambo
pater scilicet et filiꝝ ep̄scopi Colmanꝝ cuz
clericꝝ suis de scotia. Agilberechtꝝ cum
Agathone et Uilfrido p̄sbyterꝝ Jacobo
et germanꝝ i horũ pte erãt. Luncchild abba-
tissa cũ suis i parte scotoꝝ: in q̄ erat etiã
venerabilis ep̄s Ledd iã duduz ordinatꝝ
a scotis: vt sup̄ docuimꝝ: qui et it̄pres in
eo cõcilio vigilantissimꝝ vtriusq̄ p̄tis ex-
titit. Primusq̄ rex Osium p̄missã p̄fatiõẽ
q̄ oporteret eos qui vni deo furer̄ vnaz
viuendi regulam tenere: nec discrepare i
celebratiõẽ sacramẽtoꝝ celestium qui vnuz
omnes in celis regnũ expectarent inqui-
rendum potius que esset verior traditiõ:
et hæc ab omnibꝝ cõmuniter esse sequẽdã.
Iussit priõ dicere ep̄scopũ suũ Colmanũ
q̄ esset ritus et vnũ originẽ ducẽs ille quez
ip̄e sequerẽt. Tũc Colmanꝝ pascha inq̄t
hoc qd̄ agere soleo a maioribꝝ meis acce-

pi qui huc me ep̄scopũ miserũt q̄ oēs pa-
tres nostri viri deo dilecti eodẽ modo ce-
lebrasse noscũtur. Qd̄ nec incõtẽndũ et
reprobandũ esse videat̄ ip̄m est qd̄ beatus
euãgelista Joannes discipulus specialit̄
dño dilectꝝ cuz oĩbus quibus p̄cerat ecc-
lesijs celebrasse legit̄. Quo hec et his si-
milia dicẽte inssit rex et Agilberechtũ pro-
ferre in mediũ morẽ sue obseruatiõis vn-
de initiũ haberet v̄l qua nunc auctorita-
te sequerẽt. Respõdit Agilberechtus: lo-
quã obsecro vice mea discipulus meus
Uilfrid p̄sbyter: quia vnũ ambo sapimus
cũ ceteris q̄ hic assidẽt ecclesiastice tradi-
tionis cultoribꝝ: et ille melius ac manife-
stius ip̄a lingua angloꝝ q̄ ego per inter-
p̄tem p̄t̄ explanare que sentimꝝ. Tunc
Uilfrid inuente vt diceret ita exorsus est.
Pascha qd̄ facimꝝ inquit vidimꝝ rhome
vbi beati apostoli Petrꝝ et Paulus vixẽ-
re: docuere: passi sũt et sepulti et ab omnibꝝ
celebrari: hoc in italia: hoc in gallia quas
dicẽdi vel orãdi studio p̄transiuimus ab
omnibꝝ agi cõsperimus. Hoc africa: asia:
et egyptũ greciã et omnẽ orbem q̄cũq̄ ch̄i
ecclesia diffusa est per diuersas nationes
ac linguas: ac nõ diuerso t̄pis ordine ge-
ri cõperimus: p̄ter hos tamẽ et obstina-
tiõis eoz complices pictos dico et britõ-
nes cũ quibꝝ de duobꝝ vltimis oceani in-
sulis et his nõ totis contra totũ orbẽ stul-
to labore pugnãt. Cui hec dicenti respon-
dit Colmanꝝ. Virũ quare stultũ appella-
re velitis laborẽ nostrũ: in quo tanti apl̄i
qui sup̄ pectꝝ domini recumbere dignus
fuit exẽpla sectamur: cũ ip̄m sapiẽtissime
vixisse omnis mũdus nouerit. At Uilfri-
dus. Absit vt Joannem stulticie reprehẽ-
damus: cuz scita legis moysaice iuxta lit-
teras seruari: iudaizante adhuc in multis
ecclesia: nec subito valẽtibꝝ apostolꝝ oẽm
legis obseruantiaz qui a deo instituta est
abdicare. Quõ simulachra que a demoni-
bus inuenta sũt repudiare omnes qui ad
fidẽ veniũt necesse est: videlicet ne scãdas-
lum facerent eis qui inter gentes erant iu-
deis: Hinc est enim q̄ Paulꝝ Timotheũ
circũcidit: q̄ hostias in templo immola-
uit q̄ cum Aquila et Priscilla caput Ebo-
rinti totondit ad nihil videlicet vrilenisĩ
ad scandalũ vitandam iudeoz. Hinc qd̄

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

idē Paul⁹ Jacobo ait. *Vides frat q̄t mi-
lia sunt in iudeis qui crediderūt: z oēs hī
emulatores sūt legis: nec tamē hodie claz
rescēte p mundū euāgelio necesse est: imo
neclitū fidelib⁹ vel circūcidī: vel hostis
as deo victimaz offerre carnaliuz. Itaq̄
Joānes fm legis psuetudinē. xiiij. die mē-
sis primi ad vesperā incipiebat celebrati-
onem festi paschalis: nū curans vtrū hec
sabbato: an alia qualibet feria pueniret.
At vero Petrus cum rhome pdicaret me-
mor: quia dominus prima sabbati resur-
rexit a mortuis: ac mundo spem resurre-
ctionis contulit: ita pascha faciendum in-
tellexit: vt fm psuetudinez ac pcepta legi.
xiiij. luna pmi mēsis eque sic Joānes ori-
entem ad vesperaz semper expectaret. Et
hec exorta: si dñica dies que tunc p̄ia sab-
bati vocabat⁹ erat mane ventura in ipa ve-
spera pascha dñicuz celebrare incipiebat.
Quō et nos omnes hodie facere solem⁹.
Sin autē dominica nō p̄imo mane post
lunā. xiiij. sed. xvj. aut decima septima: aut
alia qualibet luna vsq̄ ad. xxj. esset ventu-
ra expectabat eā: z precedente sabbato ve-
spera sacro sancto pasche solēniaincho-
abat. Sicq̄ fiebat vt dominica pasche
dies nō nisi a. xv. luna vsq̄ xxj. seruaretur.
Neq̄ hec euāgelica z aplica traditio legē
soluit: s; potius adimplet. In q̄ obseruā-
dū pascha a. xiiij. luna. primi mēsis ad ve-
sperā vsq̄ ad. xxj. lunā eiusdem mēsis ad
vesperā pceptū. in quā obseruantia imi-
tandā oēs sancti Joannis successores in
asia post obitū eius: z omnis p orbē eccle-
sia cōuersa est: z hoc esse verū pascha hoc
solum fidelib⁹ celebranduz niceno cōcilio
nō statutū nouiter: sed cōfirmatū est: vt ec-
clesiastica docet historia. Inde p̄stat vos
Colmane neq̄ Joannis vt autumat⁹ ex-
empla sectari: neq̄ Petri: cui⁹ traditioni
scientes p̄tradicitis: neq̄ legi: neq̄ euāge-
lio i obseruatiōe vestri pasche p̄gruere. Jo-
annes em̄ ad legis moysaice decreta tem-
pus paschale custodiens nil de p̄ma sab-
bati curabat: qd̄ vos nō facit⁹ qui nō nisi
prima sabbati pascha celebratis. Petrus
a. xv. luna vsq̄ ad. xxj. diē pasche dñicū ce-
lebrabat: qd̄ vos nō facit⁹: q̄ a. xiiij. ad. xx.
lunā diē dñicū pasche obseruat⁹: ita vt. xiiij.
luna ad vesperaz sepi⁹ pascha incipiatis*

cui⁹ neque lex vllā fecit mētionē: neq̄ au-
ctor ac dator euāgelij. Domin⁹ in ea: s; in
xiiij. vel vetus pascha manducauit ad ve-
sperā: vel noui testamēti sacramēta i cō-
memorationez sue passionis ecclesie cele-
brāda tradidit. Itemq̄ lunā. xxj. quaz lex
maxime celebrādam cōmendauit a cele-
bratione vestri pasche funditus elimina-
tis. Sicq̄ vt dixi in celebratione summe
festiuitatis neq̄ Joāni: neq̄ Petro: neq̄
legi neq̄ euāgelio cōcordatis. His cōtra
Colmanus. Nunqd̄ ait Anatholius vir
sanctus: z i pfata historia ecclesiastica mul-
tū laudatus legi vel euāgelio cōtraria sap-
puit qui a. xiiij. vsq̄ ad. xx. pascha celebrā-
dū scripsit. Nunqd̄ reuerēdissimū patrez
nostrū Colūbā z successores ei⁹ viros deo
dilectos: qui eodē modo pascha fecerunt
diuis paginis cōtraria sapuisse credēdūz
est. Cum plurimi fuerint in eis quozū san-
ctitati celestia signa z virtutū que fecerūt
miracula testimoniū pbuerunt. quos ipse
sanctos esse nō dubitās semp eoz vitam
mores z disciplinam sequi nō desisto. At
Ulfridus. Cōstat inquit anatholiū virū
sanctissimum doctissimū ac laudē esse di-
gnissimū: sed quid vobis cū illo: cum nec
eius decreta seruetis. Ille ei⁹ pascha suo
regulā vtiq̄ veritatis sequens circulum:
xix. annoz posuit: quē vos aut ignorat⁹:
aut agnito z a tota ch̄i ecclesia custoditū
pnibilo contēnitis. Ille sic in pasche do-
minica. xiiij. lunā computauit: vt hāc ea-
dem ipsa die morem egyptiorum. xv. lunā
ad vesperā esse fateret⁹. Sic itē. xv. diē do-
minico pasche vt hanc declinata eadem
diē esse. xxj. crederet. Cuius regulam di-
stinctiōis vos ignorasse probat q̄ alquorū
tiens pascha manifestissime ante plenili-
nium: id est in. xiiij. luna facitis. De patre
autē vestro Colūbā z sequacib⁹ ei⁹ quoz
sanctitatem vos imitari: z regulam ac p̄-
cepta celestibus signis confirmata sequi
perhibetis: possum respondere qui mul-
tis in iudicio dicentibus domino q̄ i no-
mine ei⁹ p̄phetauerit: z demonia eiecerit
z p̄tutes mltas fecerint respōsur⁹ sit dñs
q̄ nunq̄ eos nouerit. Sed absit vt de pa-
trib⁹ vestris hoc dicā: qz iustius multo ē
de icognit⁹ bonū credere q̄ malū. Vñ z il-
los dī famulos ac dei dilectos eē nō nego

qui simplicitate rustica: sed intentiōe pia deū dilexerūt. Neq; illis multū obesse paſce talē reor obſuantia: q̄s diu null' adueniat q̄ eis iſtituti p̄fectionis decreta q̄ ſequerent' oñderet. q̄s vtiq; credo ſi q̄ tunc ad eos catholicus calculator adueniret: ſic eius monita fuiſſe ſecuturos quō ea q̄ nouerant ac didicerāt dei mādāta p̄bant fuiſſe ſecuti. Tu autē z filij tui ſi audita decreta ſedis aplice: imo vniuerſalis ecclie: z hec litteris ſacris p̄firmata ſequi p̄tentiſ: abſq; vlla dubietate peccatis. Et ſi em̄ patres tui ſancti fuerūt nunq̄d vniuerſali q̄ p̄ orbē eſt ch̄i ecclie hoz eſt paucitas vna de angulo extreme inſule p̄ferēda: Et ſi ſctūs erat ac potens p̄tutib; ille colūba veſter: imo z noſter ſi ch̄i erat. Nū p̄ferre potuit beatiffimo ap̄loz p̄ncipē: Cui dñs ait. Tu es petrus: z ſup hanc petrā edificabo eccliam meā: z porte inferi nō p̄ualebūt aduerſus eā: z tibi dabo claves regni celoz. Nec porate Ulfrido dixit rex. Uerene Colmane hec illi petro dicta ſunt a dño: Quia ait vere rex. At ille Habetis in q̄t vos p̄ferre aliq̄d tante p̄tatis veſtro colūbe datū. At ille ait. Nil ruruſum rex. Si vtriq; veſtrū inq̄t in hoc ſine vlla p̄trouerſia p̄ſentiant q̄ hec p̄ncipaliter Petro dicta. z ei claves regni celoz ſint date a dño. Rñderūt etiā vtriq;. At ille ita p̄cluſit. Et ego vobis dico: q̄ hic eſt oſtiarius ille cui ego p̄tradere nolo. Sed inquantū noui vel valeo huius cupio in oib; obedire ſtatutis: ne forte me adueniente ad fores regni celoz non ſit q̄ reſerat auerſo illo q̄ claves tenere p̄bat. Nec dicēte rege fauerūt aſſidentes quiſſine aſtātes maiores vna cū mediocrib; abdicata minus perfecta iſtitutiōe ad ea que meliora cognouerāt ſeſe tranſſerre feſtinant.

Ut Colman victus domum redierit: et Tuda p̄ illo ep̄atu ſit functus: qualisq; illis doctorib; ecclie fuerit habitus.

Capitulum XXXVI.

In itoq; p̄ſictu ac ſoluta p̄cione Agiberechtus domū rediit Colmanā vidēs ſp̄retā ſuā doctrinā ſeſctāq; eſſe d̄ſpectā aſſūpt; his q̄ ſeſe q̄ voluerūt. id eſt q̄ paſca catholicū z tōſurā coronē. Nā z de hoc q̄ſtio non minima

erat: recipere nolebāt ſcotiam reſſus eſt: tractaturus cū ſuis q̄d de his facere d̄beret. Sed relictis Scotoz veſtigijs ad ſuam ſedē rediit: vti putā agnita obſeruatiōe catholici paſce. Facta autē hec queſtiō anno dñice incarnationis. dclxiij. q̄ fuit annus Oſiuu regis. xxij. Ep̄atus autē ſcotoz quā geſſerūt in puincia angloz ann' xxx. ſiquidem Aidā. xvij. annis. Finan. x. Colman tribus ep̄atus tenuere. Reuerſo autē patriā Colmano ſuſcepit p̄ illo ep̄atū Floridan himbrozū famulus ch̄i Tuda q̄ erat apud ſcotos auſtrinos eruditus: atq; ordinatus ep̄s habēs iuxta morē puincie illius coronā tonsure eccliaſtice: z catholice t̄pis paſcalis regulā obſeruans. Vir q̄dam bonus ac religioſus: ſ; p̄ modico tēpore eccliam regens venerat de ſcotia tenente adhuc pontificatū Colmano: z diligenter ea que ad fidem ac veritatē p̄tinet z verbo cunctos docebat z opere. Porro fratrib; q̄ in lindiffarnenſi ecclia ſcotis abeuntib; remanere maluerūt p̄poſitus eſt abbas iure vir reuerendiſſimus ac manſuetiſſimus Eata q̄ erat abbas monaſterio q̄d vocat' malros: q̄d aiunt Colmanuz habiturū petiſſe z ipetrat' a rege Oſiuu: eo q̄ eſſet idem Eata vnus de. xij. pueris Aidani: quos p̄mo ep̄atus ſui t̄pore de nauigatione angloz erudiendos in ch̄iſto accepit. Multū nāq; eundem ep̄m Colmanuz rex p̄ſita illi prudētia diligebat. Ip̄e eſt Eata q̄ nō multo poſt eidem ecclie Lindiffarnenſis ep̄us factus eſt. Abiens autē domuz Colman aſſumpſit ſecum partem oſſium reuerendiſſimi p̄ris Aidani. Partem vero in ecclieſis cui ſerat reliquit z in ſacrario eius condi p̄cepit. Quātē autē p̄ſimonie: cuius p̄tinentie fuerit ip̄e cū p̄deceſſorib; ſuis teſtabatur etia; locus ille quē regebant: vbi abeuntibus eis excepta ecclia pauciſſime domus reperte ſūt. Hoc eſt: ille ſolū modo ſine quib; p̄uerſatio civilis eſſe nullatenus poterat. nil pecuniarū abſq; pecorib; habebant. Si q̄d em̄ pecunie a diuitibus accipiebant mox paupib; dabant. Nā neq; ad ſuſceptionē potentium ſeculi: vel pecunias colligē: v' domos p̄uideſ' neceſſe fuit. Qui nūq; ad eccliam niſi orōnis tm̄ z audiēdi verbuz dei cauſa veniebant. Rex ip̄e cū oportuz

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

nitatis exegisset cū. v. tñ ac tñ. vj. mīstr' ve-
niebat: et expleta in ecclia oratiōe discede-
bāt. N si forte eos ibi reficiētingeret. sim-
plici tantū et quotidiano fratrum cibo pten-
ti nil ultra querebāt. Tota em̄ fuit sollicitu-
do doctorib' illis deo fūcēdi nō seculo: to-
ta cura cordis excolēdi nō ventris. Tñ et
in magna erat veneratōe tpe illo religiōis
habitus: ita vt vbicūq; clericus aliq; aut
monachus adueniret gaudenter ab oib'
tanq; dei famulus exciperet. Et iam si in
itinere pgens inueniret occurebāt et flexo
cervice vel manu signare: vel ore illius ses-
bñdici gaudebāt. Uerbis q; hor' exhorta-
toris diligēter auditū pbebāt. Sed et die-
bus dñicis ad eccliaz sine ad monasteria
certatū reficiēdi corpis: s; audiendi ser-
monis dei grā p̄luebāt. Et si q; sacerdo-
tū in vicū forte deueniret: mox cōgregati
in vnū vicini verbuz vite ab illo expetere
cunctabāt. Nā neq; alia ip̄is sacerdotib'
aut clericis vicos adēdi q; p̄dicandi ba-
ptizandi: infirmos visitādi. Et vt breuiter di-
cam anias curandi causa fuit: q; intantū
erant ab omī auaricie peste castigati vt ne
territoria ac possessiōes ad destruenda mo-
nasteria nisi a potestatib' seculariō acti ac-
ciperēt. Que p̄suetudo p omnia aliquanto
post hec tpe in eccliaz Flordanhimbros-
rū seruata est. Sed de his satis dictū.

Ut Egberecht vir sanctus de natione
Anglor' monachicam in hybernia vitam
duxerit. **Caplm. XXVII.**

De anno dñice incarnationis. dc
lxiij. facta erat eclipsis sol' die ter-
tio mēsis. Datū hora circiter dci-
ma diei. Quo etiā anno subita pe-
stilētie lues depopulat' p̄us australib' bri-
tānie plagis. Flordanhimbros' q; puin-
ciam corripuens: atq; acerba clade diutius
longe lateq; deseniēs magnā hoim mul-
tudinē strauit. Qua plaga p̄fatus dñi sa-
cerdos Tuda raptus est de mō: et in mo-
nasterio qd vocat' Pegnalech honorifice
sepultus. Nec aut' plaga Hyberniā q; in-
sulaz pari clade p̄mebat. Erant ibidem eo
tpe multi nobiliū sil' et mediocriū de gēte
Anglor'. Qui tpe Finani et Colmani ep̄o-
rū relicta insula patriā vel diuine lectiōis
vel p̄tinētioris vite grā illo secesserāt. Et
qdē mox se monastice p̄uersatiōi fideliter

mancipauerūt. alij magis circūcūdo p cel-
las m̄gror' lectiōi operā dare gaudebant
Quos oēs scoti libentissime suscipientes
victum eis q̄tidianū sine p̄cio: libros q; q;
ad legendū et magisteriū gratuitum p̄bere
curabāt. Erāt inter hos duo iuuenes ma-
gne indolis de nobilib' anglor' Edilhun
et Ecberecht: quorum p̄or' frater Edilhun:
viri eque deo dilecti: q; et ip̄e eo sequēte hy-
berniā grā legendi adijt. Et bñ instructus
patriā redijt: atq; ep̄us in puincia lindisse
factus multo eccliaz tpe nobilissime rexit.
Di q; cū essent in monasterio quod lingua
scotoz' Rathmelfigi appellat': et omnes socij
ip̄oz' vel mortalitate de seculo rapti: vel p
alia essent loca dispersi. Corrupti sunt am-
bo eiusde' mortalitatis et quissime afflicti.
E q; Egberecht: sic mihi referebat qdā
veracissimus et venerandus Cantue p̄sby-
ter: q; se hec ab ip̄o audisse p̄hibebat: cū se
estimaret moriturus egressus est tpe matu-
tino de cubiculo: in q; infirmi q̄secebāt resi-
dens solus in loco oportuno: cepit sedu-
lus cogitare de actib' suis et compunctus
memoria p̄ctōz' suoz' faciē lachrymis ab-
luebat. Ad quē intimo ex corde deu' p̄ca-
bat: ne adhuc mori deberet pusq; vel p̄te-
ritas negligētias q; in puericia sine infā-
tia cōmiserat p̄fectus ex tpe castigaret: vt
in bonis se opib' abundantius exerceret.
Vouit etiā votū q; a deo pegrinus viues-
re vellet vt nunq; in insulā in qua natus. i.
britanniā rediret: q; p̄ter solennē canonis-
ci tēpis psalmodiā si nō valitudo corpis
obstiteret quotidie psalteriū totum in me-
moria diuine laudis decantare: q; in omī
septimana diem cū nocte ieiunus trāsire
Lū q; finitis lachrymis p̄cib' et votis do-
mū rediret: inuenit sodalem dormientem
et ip̄e quoq; lectulū p̄scendēs cepit inque-
tez membra laxare. Et cū paululū quiesce-
ret expergefactus sodalis resperxit euz: et
ait. O frater Egberechti: o qd fecisti spe-
rabam quia pariter ad vitam eternam in-
trarem. Veruntamen scito: quia que
postulasti accipies. Didicerat em̄ p̄ vilios-
nem et quid ille petisset: et quia petita im-
petrasset. Quid multa: ip̄e Edilhun pro-
xima nocte defunctus est. At vero Egb-
erecht decussa molestia egritudinis con-
ualuit: ac multo post tpe viuēs: acceptūq;

sacerdotij gradum dignis ornatis actibus post multa virtutū bona ut ipse desiderabat nup. i. anno dñice incarnationis. dcc. xxix. cū eēt ipse ānoz. xc. migravit ad regna celestia. Duxit aut vitā in magna hūilitate: mansuetudinis: continentie: simplicitatis: et iusticie pfectōe. Uñ et gētis sue: et illis in quibus exulabat natiōibz Scotorū siue pictoz. et exemplo viuendi: et instantia docēdi: et auctoritate corripiendi: et pietate largiēdi de his que a diuitibz acceperat multū pfectit. Addidit aut votis que diximus ut in. xl. semp nō plus q̄ semel in die reficeret: non aliud q̄ panē ac lac tenuissimū. et hoc cū mensura gustaret. Quō vicz lac pridienouū in fiala pōere solebat: et post noctē ablata superficie crassiore ipse residuum cū modicū continentie etiā. xl. dieb. añ natiuitatē dñi: totidē quoq; post pacta solennia Pentecostes: hoc est quinquagesime semp obseruare curabat.

Ut defuncto Zuda Ulfrid in gallia: Leadda apud occidentales saxonos in p uincia nordanbimbroz sint ordinati epi. Caplm. XXVIII.

Posterea rex Aluchfrid misit Ulfridū p̄sbyterū ad regem galliaz q̄ eū sibi suisq; p̄secrari faceret ep̄m. Et ille misit eū ordinādū ad Agilberchtū d̄ q̄ sup̄ dixim⁹: q̄ relicta britānia parisiace ciuitatē fact⁹ fuerat ep̄s: et cōsecratus est magno cū honore ab ipso ueniētibz plurimis ep̄is in vico regio q̄ vocat̄ in cōpeditio. Quo adhuc in trāsmarinis partibz p̄pter ordinationem demorante imitatus industria filij regis Dsiuu: misit cantua virū sc̄m̄ modestū moribz scripturaz lectōi sufficiēter instructū et ea que in scripturis agēda didicerat opibz solerter exequentē q̄ Eburacēsis ecclie ordiaret ep̄s. Erat autē p̄sbyter vocabulo Leadda: frat̄ reuerēdissimi antistit̄ Ledd: cui⁹ sepi⁹ meminim⁹: et abbas mōasterij illius qd̄ vocatur Ledisgen. Misitq; cū eo rex p̄sbyter suū vocabulo Eadhedū q̄ postea regnante Efrido h̄ip̄sis ecclie p̄sul factus est. Uex illi cantua pueniētes inuenerunt archiep̄m Deusdedit iā migrasse de seculo: et nec dū aliū p̄ eo p̄stitū fuisse p̄tificē: Uñ diuerterūt ad puincia occidentaliuz

saxonū: vbi erat vin is ep̄s: et ab illo est vir p̄fatus p̄secratus antistes. Assumptis in societate ordinationis duobz de britonum gente ep̄is: q̄ dñicum pasce diez ut sepius dictū: sec⁹ morē canonicū. a. xiiij. vsq; ad xx. lunā celebrant. Nō em̄ erat tunc vllus excepto illo Vine in tota britānia canonicē ordinatus ep̄s. Cōsecratus ḡ in ep̄atū Leadda: maximā morē cepit eccliaſtice veritati et castitati curā imp̄dere humilitatē continentie: lectōi operā dare: oppida: rura: casas: vicos: castella p̄pter euāgelizanduz nō eq̄tando: sed ap̄loz morē pedibz incedendo pagrare. Erat autē de discipulis Adriani: iisdē actibz ac moribz iuxta exēplū ac fratris sui Ledd suos instruere curauit auditores. Veniēs q; britāniā Ulfrid iam ep̄s factus: et ipse p̄ plura catholice obseruatiōis moderamina eccliaſis angloz sua doctrina p̄tulit. Uñ factū ut crescente p̄ dies institutiōe catholica Scoti oēs q̄ inter anglos cōmorabant̄ aut his manus darēt: aut suā rediret ad patriam.

Ut Uirhardus p̄sbyter ordinādus in archiep̄m de britannia sit missus rhomā: quē remissa morē scripta pape ibidē obisse narrauerūt. Caplm. XXIX.

Is t̄p̄ibz reges Angloz nobilissimi Dsiuu puicie Nordanbimbroz: et Ecliberecht cātuariuz habitio in se p̄silio qd̄ d̄ statu angloz esset agendū. Intellexerat ei⁹ facit̄ Dsiuu quibus educatis a scotis: q; rhomana esset catholica et aplica ecclia. Assumpsit cū electiōe et cōsensu sancte ecclie genti angloz virū bonum et aptū ep̄m p̄sbyter no mine Uirhardū de clero deusdedit ep̄i. et hūc antistitē ordinādū Rhomā miserūt: quatenus accepto ipse gradu ep̄atus: catholicis p̄ oēm britāniā eccliaſis Angloz ordinare posset antistes. Verū Uirhart romā p̄uētus p̄us q; p̄secrari in ep̄m posset morte p̄cept⁹ est: et h̄mōi l̄re regi Dsiuu britāniā remisse sūt. Dño excellentissimo filio Dsiuu regis saxonū: vitalianus ep̄s seruus seruozū dei. Desiderabiles literas excellentie v̄re suscepimus quas relegētes cognouimus eius p̄ssimā deuotionē seruētissimūq; amorē quem habet p̄ter beatā vitā. et q; dextera dñi i p̄tegenere ad verā et aplicam fidem sit conuersus

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

speras vt sic in sua gente regnat z ita z cuz
chrode futuro conregnare. Bndicta igit
gens q̄ talē sapiētissimū z di cultorē p̄mes
ruit h̄c regē. q̄ nō selū ip̄e dei cultor exti
tū: s; etiā oēs subiectos suos meditat die
ac nocte ad fidē catholicā atq; aplicā pro
sue aie redēptōe p̄uerti. Quis em̄ audies
hec suauia nō letet? Quis n̄ exultet z gau
deat in his p̄ijs opib; q; z gēs vestra ch̄o
oipotenti deo credidit fm̄ diuinorū p̄phaz
rū voces: sic scriptū est in Esaia: In die il
la radix Jesse q̄ stat in signū p̄p̄oz ip̄m gē
tes dēp̄cabunt. Et iterū. Audite insule et
attendite ppli de longe. Et post paululum
Paruū inqt est vt mibi sis seru⁹ ad susci
tandas trib; Jacob z feces israel p̄uertē
das. Dedi te in lucē gentium vt sis salus
mea vsq; ad extremū terre. Et rursuz. Re
ges videbūt z p̄surgent p̄ncipes z adora
būt. Et post pusillū. Dedi te in fedus ppli
vt suscitares terrā: z possideres heredita
tes dissipatas: z diceres his q̄ vincti sunt
exite. Et his q̄ in tenebris reuelamini. Et
rursuz. Ego dñs vocauī te in iusticia: z ap
prehēdi manū tuā z suauī z dedi te in lucē
gentiū z in fedus ppli: vt aperires oculos
cecoz z educeres de p̄clusionē vinctū de
domo carceris sedentē in tenebris. Ecce
excellētissime fili q̄ luce clari⁹ est nō so
lū de vobis: sed etiā de om̄ib; p̄phetatū gē
tib; q; sint crediture in ch̄o oim̄ p̄ditore
Quāobrem oportet vestrā celsitudinē vt
pote mēbrū existens ch̄i in om̄ib; piāz res
gulā seq̄ p̄niter p̄ncipis ap̄oz: siue i pa
sca celebrandū: siue in om̄ib; que tradide
runt sancti apli Petrus z Paulus: qui vt
duo luminaria celi illumināt mundū: sic
doctrina eozū: corda hoīm̄ quotidie illu
strat credentiū. Et post nōnulla q̄ de cele
brando p̄orbē totum vno vero pasca loq̄
tur hoīem deniq; inquit docibilē: z in oi
bus ornatū antistitez fm̄ vestroz scripto
rum tenorē: minime valuimus nunc repe
rire p̄longinquitate itineris. profecto em̄
dum hm̄oi apta repertaq; p̄sona fuerit eū
instructū ad vestrā dirigimus patriā: vt
ip̄e z viua voce z p̄ diuina oracula om̄ez
inimici zizaniā ex om̄i vestra insula cū di
uino nutu eradiceat. Nunuscula a vestra
celsitudine beato p̄ncipe ap̄oz directa: p̄
eterna eius memoria suscipimus: gr̄as q;

ei agimus: ac p̄ eius incolumitate iugiter
deus dēp̄camur cū ch̄i clero. Itaq; q̄ hec
obtulit munera de hac subtractus est lu
ce sic vsq; ad limina ap̄oz: pro q̄ valde lu
mus p̄tristati cur hic esset defūctus. Ve
rūtū gerul⁹ haz vestroz literaz v̄is mi
sis z bñficia sc̄oz martyz Laurentij: Jo
annis: z Pauli. et Gregorij: atq; Pāchra
tij: eis fecimus dare vestre excellentie p̄fe
cto oēs p̄tradicedas. Nā z p̄iungi v̄e n̄e
sp̄ritali filie direximus p̄ p̄fatos gerulos
crucē clauē aureā habētes d̄ sacratissimū
vinculis b̄roz Petri et Pauli ap̄ozū. De
cuius pio studio cognoscētes tātū cūcta
sedes aplica vna nobiscū letat quātū ei⁹
pia opa corā d̄o flagrat z vernat. Festinet
igit q̄ sumus v̄ia celsitudo vt optam⁹ totā
insulā suā deo ch̄o dicare. p̄fecto em̄ has
bet p̄tectorē humani generis redemptorē
dñm n̄m iesum ch̄m: q̄ ei cuncta p̄sp̄era
impartiet z in nouū ch̄i pplm̄ coaceruet
catholicā ibi z aplicā p̄stituēs fidē. Scri
ptū est em̄: q̄rite p̄mū regnū dei z iustitiā
eius: z hec oia adūcient vobis. Nimirū ei
querit z impetrauit et ei oēs sue insule vt
optamus suadent: paterno itaq; affectu
salutātes vestrā excellētiam diuinā iugiter
p̄camur clementiā que vos vestrosq; oēs
in om̄ib; bonis opib; auxiliari dignetur
vt cum christo in futuro regnetis seculo:
Incolumē excellentiam vestram gr̄a sup
nacu stodiāt. Qui sane p̄ Uigbardo rep̄
tus ac dedit catus sit antistes libro sequen
te opportunius dicet

At orientales saxonēs tpe mortalitatz
ab id olatria reuersi: p̄ instantiam Jarus
man ep̄i: mox sunt ab errore correcti.

Capl'm. XXX.

Adem tpe puincia orientaliū sac
xonū post Uidhelmū: de quo sup̄
diximus: p̄fuere regis Sigberet
Sebbi: quibus ipsi reges mercioz
Uulthe resubieci que vici puincia cuz p̄
fate mortalitatz clade p̄meretur Sigberi
cum sua p̄te ppli relicti ch̄ristiane fidei sa
cramētis ad apostasiam p̄uersus est. Nā
z ipse rex et plurimi de plebe siue optima
tib; diligentes hanc vitā z futurā nō que
rentes: siue etiā nō esse credētes ceperunt
p̄bana q̄ derelicta erant restaurare: z ado

rare simulacra quasi hec possēt a mortali
tate dēdi. Porro soci⁹ eius & coheres re-
gni eiusdē Sebba magnā fidē pceptaz cū
suis omībz deuotiōe seruauit magna: vt
in sequētibz dicem⁹: & vitā fidelē felicitate
cōpleuit. Quō vbi rex Uulfberī cōperit fū-
dem videlicet puicīe ex pte pphanatā mi-
sit ad corrigendū errorem reuocādāq; ad fi-
dez veritatē puicīā Jarumā ep̄m qui suc-
cessor erat Trūpberī. Qui multa agēs sol-
ertia iuxta qd mibi p̄byter q̄ comes itiz-
ner⁹ illi & coopator p̄bi extiterat referebat
Erat em̄ religiosus & bonus vir lōge late-
q; guagatus: & pplm & regē p̄fatū ad viāz
iusticie reduxit adeo vt relict⁹ siue destru-
ct⁹ pphanis arisq; q̄s fecerāt aperirēt eccle-
sias: ac nomē ch̄i cui cōtradixerāt cōfite-
ri gauderēt. Mag⁹ cū fide resurrectōis in
i lo q̄ in p̄fidie sordibz inter idola viuere
cupiētes. Quibz ita gest⁹ & ip̄i sacerdotes
doctoresq; eoz domū rediere letātes.

Explicit liber tertius

Incipit liber quartus
ecclesiastice historie gētis angloz. cū
recollecta caploz annotatione.

Ut defuncto Deusede wigbart ad sus-
cipiendū ep̄atū romā sit missus. Sed illo
ibidem defuncto Theodor⁹ archiep̄s or-
dinatus et cū Adriano abbate sit britan-
niam missus.

Caplm I

Anno memo-
rato eccl̄y sol⁹ et mox
subita pestilentia quod &
Colman ep̄scopus vna-
nimi catholicarū intenz
toe iugaz ad tuos reuersus ē. Deusede
fext⁹ eccl̄ie doruernēs̄is ep̄us obiit p̄die
iduū iuliaz. Sz & Erconbrecht rex cātū-
arioz codē mēse ac die d̄funct⁹ Ecberech-
to filio sedē regni reliq̄t: quā ille susceptaz
p nouē annos tenuit. Tūc cessāte nō pau-
co modico tpe ep̄atu missus est rhomā ab
ip̄o simul & a rege nordāhimbrioz Osuu:
vt in p̄cedēti libro dixim⁹ wigbart p̄bye
vir in ecclesiasticis disciplinis doctissim⁹

de genere angloz petēs peccātia angloz
ep̄z ordiari. Nullis parit ap̄lico pape vo-
narijs & aureis atq; argēteis vasīs n̄ pau-
cis qui vbi rhomā puenit cui⁹ sedi ap̄lice
tēpore illo Vitalianus p̄erat: post q̄ itine-
ris sui causā p̄fato pape ap̄lico patefecit
nō mlto post & ip̄e & oēs pene q̄ euz eo ad-
uenerāt socij pestilētia supueniēte d̄leti sē
At ap̄licus papa habito de his p̄silio q̄si-
uit sedulus quē eccl̄ijs archiep̄o angloz
mitteret. Erat autē in mōasterio hiridano
qd est non longe antea policāpani abbas
Adrianus vir natiōe afer sacris diligēt
imbutus monasterialibz simul et ecclesia-
sticis disciplinis institutus: grece pariter &
latielingue pitissimus. Hūc ad se accitū
papa iussit ep̄atu accepto britaniā venire
qui indignū se tāto gradui respōdēs ostē-
dere posse se dixit aliū cui⁹ magis ad sus-
cipiendū ep̄atū & eruditio pueniret & etas.
Lūq; monachū quēdaz de vicino virginū
monasterio nomie Adriani p̄tifici offer-
ret: hic ab oibz qui nouere dign⁹ ep̄atu iu-
dicatus est. Uex pondus corporee infir-
mitatis ne ep̄s fieri possit obstitit. Et rur-
sum Adrian⁹ ad suscipiendū ep̄iscopatū
actus est. Qui petens iducias si forte ali-
um qui ep̄scopus ordinaretur ex tempe-
posset inuenire. Erat ip̄o tempore rhome
monachus Adriano notus nomie Theo-
dorus natus ex tharso cicilie. vir & secula-
ri & diuina literatura. & grece instructus
latine: probz moribus & etate venerādus.
id est annos habens etatis. lxxvj. Hūc of-
ferens Adrianus pontifici vt ep̄scop⁹ or-
dinaretur obtinuit: his tñ cōditionibz in-
terpositis vt ip̄se eū p̄ducerz britaniā eo
q̄ iā bis ptes galliarū diuersis ex causis
adiisset. & ob id maiorē huius itineris pa-
gendū noticiā haberet: sufficiensq; esset in
possessōe hominū pprioz. Et vt ei doctri-
ne coopator existens diligēt attenderet:
ne qd ille p̄trariū p̄itati fidē grecoz more
in ecclesiā cui p̄erat iroduceret. Qui sub
diaconus ordinat⁹ q̄tuor expectauit mē-
ses donec illi coma cresceret q̄ in coronā
tōdi possz. Habuerat em̄ tōsurā more oriē-
talū sc̄ti Pauli apli. Qui ordinatus est a
Vitaliano papa anno d̄nice incarnatiōis
d̄clxxvij. sub die. vij. Kalēdarū april. do-
minica. et ita vna cū Adriano. vi. kl. iun.

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

britannia missus est. Qui cum parit per mare ad *Vassiliam*: ac deinde per terram archelas puenisset. et tradidissent Joani archiepiscopo civitatis illius scripta commedaticia *Uitaliani* pontificis. retenti sunt ab eo quousquebroinus maior domus regie copiam p gendi quoquo vellent tribuit eis. Qua accepta *Theodorus* pfectus est ad *Agilbereschtum* parisiensium episcopus: de quo superius diximus et ab eo benigne susceptus et multo tempore habitus est. *Adrianus* prexit ad *Emmelenonum* et postea ad *Pharaonem* *Weldorum* episcopus. et bene sub eis diutius fuit. Coegerat ei eos imminens hyems: ut vbi cumque potuissent quieti manerent. Quod cum nunciis certinarrassent *Egberecto* scilicet episcopo quem petierant a romano antistite in regno francorum misit illo continuo *Redfridum* pfectum suum ad adducendum eum. Quo cum venisset assumpsit *Theodorus* cum *Ebroini* licentia: et perduxit eum ad portum cui nomen est *Louventum* vbi fatigatus infirmitate aliquantisper moratus est: et cum conualescere cepisset nauigauit britanniam. *Adrianum* autem *Ebroinus* retinuit: quonia suspicabat eum habere aliquam legationem impatoris ad britannie reges aduersus regnum: cui tunc ipse maximam curam gerebat. Sed cum tale nihil illud habere vel habuisse veraciter conperisset absoluit eum: et per *Theodorum* ire permisit. Qui statim ad illum venit dedit ei monasterium beati *Petri* apostoli vbi archiepiscopi *Lantue* sepeliri ut pfatus sum solent. Precepit ei *Theodoro* abeunti dominus apostolicus ut in diocesi sua pvideret et daret ei locum in quo cum suis apte degere potuisset.

Ut *Theodoro* cuncta pagrade anglorum ecclesie cum catholica pitate litterarum quoque sanctarum ceperit studiis imbui. et ut *Puta* p *Damiano* *Profesis* ecclesie sit factus episcopus. *Capitulum. II*

Deruenit autem *Theodor* ad ecclesias suas secundo postquam psecratus est anno die. vi. *Kalazar* *ianuariar* dominica. et fecit in ea annos. xxj. menses. iij. dies. *xxvj.* *Wox* pagrata insula tota quam versuz angloz gentes morabant. *Fla* et libetissime ab omnibus suscipiebatur atque audiebatur. relictum viuendi ordinem ritum celebrandi pasche canonicum per omnia comitate et coopante *Adriano* disseminabat. *Is* primus erat in ar-

chiepiscopis cui omnis anglorum ecclesia mandare pferret. Et qui litteris sacris sicut et secularibus: ut diximus: abundanter ambo erant pstructi. Congregata discipulorum caterua scientie salutaris quotidie flumina irrigandis eorum cordibus emanabant. Ita ut etiam metricis artem astronomice et arithmetice ecclesiastice disciplinam inter sacrorum apicium volumina suis auditoribus pstraderet. Indicio est quod vsque hodie supersunt de eorum discipulis que latinam grecamque linguam eque ut ppariaz inque nati sunt norunt: Neque vniquam prius ex que britanniam petierunt angli feliciora fuere tempore dum fortissimos christianos habentes reges cunctis barbaris nationibus essent terrore. et omnium vota ad nupaudita celestis regni gaudia penderet. Et quicumque lectioibus sacris cuperet erudiri haberet in prompto magistros qui docerent. Sed et sonus cantandi in ecclesia quos eatenus in *Lætua* tamen nouerunt ab hoc tempore per officia anglorum ecclesiarum discere ceperunt. Primusque excepto *Jacob*: de quo supra diximus: cantandi magister *Flordanhimbros* ecclesie *Eddi* cognomemto. *Stephanus* fuit inuitatus de *Lætua* a reuerendissimo viro *Ulfrido* que primus inter episcopos que de anglorum gente essent catholico viuendo more ecclesiarum anglorum tradere didicit. Itaque *Theodor* plusquam vniuersas ordinabat locis opportunis et episcopus et ea que minus perfecta repperit. His que iuuatibus corrigebat. In quibus *Leadda* episcopus cum argueret non fuisse rite consecratus. Respondens ipse voce humillima dixit. Si me inquit non isti episcopatum non rite suscepisse: libent ab officio discedo. Quipe que neque me vniquam esse dignum arbitrabar: sed obedientie causa insus subire quis indignus consensit. At ille audiens humilitatem responsionis eius dixit non eum episcopatum dimittere debere. Sed ipse ordinationem eius denuo catholica ratione consumauit. Eo autem tempore que defuncto *Deus* dedit *doruernensis* ecclesie episcopus que rebar ordinabat mittebatque. *Ulfrid* que de britannia galliam ordinatus est missus. et quam ante *Theodorum* redijt ipse etiam in *Lætua* presbyteros et diaconos vsque dum archiepiscopus ad sedem suam pueniret ordinabat. At ipse veniens mox in ciuitate *Prosi* vbi defuncto *Damiano* episcopus iam diu cessauerat: ordinauit virum magis ecclesiasticis disciplinis in-

stitutū z vite simplicitate stentū q̄ i secu
lireb̄ strenuū: cui nomē erat Putta. Da
xime aut̄ modulādi in ecclia more roma
noz̄ que a discipulis pape Gregorij̄ didi
cerat peritū.

Et Leadda: de quo supra dictū est: pro
uincie Mercioz̄ sit ep̄s dat̄: et de vita et
obitu et sepultura eius.

Capitulū. III.

Et tpe puincie mercioz̄ rex Uulf
berri presuit: qui cū mortuo iaru
mano sibi suisq̄ a Theodoro epi
scopū dari peteret: nō eis nouū
voluit ordinari ep̄m. s̄ postulatū a rege
Dsiuu vt illis ep̄s Leadda daret: q̄ tūc i
monasterio suo Inlestigabe etiā vitā age
bat Uilfrido admistrāte ep̄atū Eburacē
sis ecclie: necnō z oim̄ Florðanhimbroz̄:
s̄ z Pictoz̄: q̄usq̄ rex Dsiuu ip̄eritū pren
dere poterat. Et qz̄ moris erat eidem reue
rēdissimo antistiti opus euangeliū magis
ambulādo p̄ loca q̄ eq̄tādo pficere. Dul
tūq̄ renitētes studio et amore p̄ laboris
ipe eū manu sua leuauit in equū: qz̄ nimi
ruz̄ sanctū esse virū cōperit: atq̄ equo ve
hi quo esset necesse cōpulis. Susceptum
itaq̄ ep̄atum gentis mercioz̄ z lindissaz̄
roz̄ Leadda iuxta exempla patrū antiq̄o
rū in magna vite p̄fectione administrare
curauit. Cui et rex Uulfberri donauit ter
rā. l. familiarū ad cōstruendū monasterium
in loco q̄ dicit̄ Audbarne. id est ad nemus
in puincia lindissi. In quo vsq̄ hodie in
stituta ab ip̄o regularis vite vestigia p̄ma
nēt. Habuit aut̄ sedē ep̄alem i loco q̄ vo
cat̄ Licithfelth: in quo z defunctus ac se
pult̄ est ibi vsq̄ hodie. sequentiū q̄z̄ pro
uincie illi ep̄oz̄ sedes ē. Fecerat ip̄o sibi
māsiōnē nō longe ab ecclia remotiorem:
in qua secretius cuz̄ paucis. id est septem
sive octo fratrib̄ quotiēs a labore z̄ mini
sterio p̄bi vacabat orare ac legere solebat.
Qui cū in illa puincia duob̄ annis ac di
midio eccliaz̄ gliosissime rexit: affuit sup
no dispensante iudicio temp̄ d̄ q̄ loquit̄
Ecclesiastes. qz̄ temp̄ mittendi lapides z̄
temp̄ colligēdi. Supueniat nāq̄ clades
diuinit̄ missa que p̄ mortē carnis viuos
ecclie lapides de terrenis sedib̄ ad edifi
ciū celeste trāfferret. Cūq̄ plimis de ecclie
sua eiusdē reuerēdissimi antistit̄ de carne

subtractis veniret hora ip̄i vt trāsiret eē
h̄ mūdo ad dñm. Contigit die quadaz̄ vt
in p̄fata mansiōe forte ipe cū vno tm̄ fra
tre cui vocabulū erat Quini commorare
tur: ceteris eius socijs p̄ causa optima ad
eccliam reuersis. Erat aut̄ idē Quini mo
nachus magn̄ meriti z̄ pura itentōe sū
perne retributiōis mūdū derelinquēs: di
gnusq̄ p̄ oia cui dñs specialit̄ sua reuela
ret arcana: dignus cui fidē narrati audi
entis accōmodaret. Uenerat em̄ cū regi
na Edildride de puincia orientaliū anglo
rū. Eratq̄ ip̄m̄ ministroz̄ et p̄nceps doz̄
m̄ ei. Qui cuz̄ crescente fidei feruore se
culo renūciare disponderet: nō hoc segnit̄
fecit: sed z̄ adeo se mundi reb̄ eruit vt re
lictis oib̄ q̄ habebat simplici tantū habi
tu indutus: z̄ securim z̄ ascia in manu fe
rens veniret ad monasteriū eiusdē reue
rēdissimi p̄ris q̄ vocat̄ Lestingen. Nō ei
ad ociū: vt quidā: sed ad laborē se mona
steriū intrare signabat: qd̄ ip̄m̄ etiā factō
mōstrauit. Nā q̄ min̄ sufficiebat medita
tioni scripturaz̄: eo amplī op̄i manuum
studii impendebat. Deniq̄ cū ep̄o in p̄fa
ta māsiōe p̄ sua reuerētia deuotionis int̄
fratres habit̄ cū illi int̄ lectiōi vacabāt:
ipe foris q̄ op̄ esse videbat opabat. Qui
cū die quadā tale aliquid foris ageret dis
gressis ad eccliaz̄ socijs: vt dicere ceperā
z̄ ep̄s sol̄ in oratorio loci lectiōi vel orati
oni operaz̄ daret. Audiuit repente: vt pos
tea referebat: vocē suauissimā cantantiū
atq̄ letatiū de celo ad terras vsq̄ descen
dere. Quā videlicet voces ab eūro aūstro
id est ab alto brumalis exortus p̄mo se au
disse dicebat. ac deinde paulatī eū sibi ap
propinquare: donec ad tectum vsq̄ orat
orij̄ in quo erat ep̄s pueniret: q̄ igressa to
rū impleuit atq̄ in giro circū dedit. At il
le dū sollicit̄ i ea q̄ audiebat animū inten
deret: audiuit dentio trāsacto quasi dimi
dio hore spacio ascendere de tecto eiusdē
oratorij̄: idē leticie canticū: et ip̄a q̄ vene
rat via ad celos cū ineffabili dulcedie cō
uertit. Qui cū aliquatū ore quasi atroni
tus maneret: et qd̄ hec essent solerti anio
scrutare: aperuit ep̄s fenestrā oratorij̄ et
sonitū manu faciens: vt sepī cōsueuit: si
q̄s foris esset ad se intrare p̄cepit. Intro
iuit ille p̄stitit̄. Cui dixit antistes. Clade

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

cito ad ecclesiaz et Osini fratrem huc venire facito: tu quod si adesto. Qui cum venissent primo admonuit eos ut virtute dilectionis et pacis ad inuicem: et ad omnes fideles suaret. Instituta quoque discipline regularis: que vel ab ipso didicissent et in ipso vidissent: vel in patrum precedentium factis: sine dictis inuenissent: indefessa instantia sequentur. Deinde subiit diem sui obitus iam prime instare. Namque hospes inquit ille amabilis quod fratres nostros visitare solebat: ad me quod et hodie venire: eque seculo euocare dignatus est. Propter quod reuertentes ad ecclesiam dicite fratribus ut et meum exitum domino (cuius hora incerta est) vigiliis orationibus: bonis operibus peruenire meminerit. Cumque hec et hominibus plura loqueretur: atque illi precepta eius benedictione iam multum tristes existeret: rediit ipse solus qui carnem celestem audierat: et prosternens se in terram ait. Obsecro pater licet interrogare. Interroga inquit quod vis. At ille. Obsecro inquit dicas quod erat caritativum illud letitium quod auidi venientium de celis super oratorium hoc: et post tempus rediit ad celos. Respondit ille. Si voces carnis audisti: et celestes superuenire certum cognouisti: precipio tibi in nomine domini ne hoc cuiquam ante meum obitum dicas. Reuera autem angelorum fuere spiritus qui me ad celestia que semper amabam ac desiderabam prima vocare venerunt. Et post dies septem se redituros: ac me secum adducturos esse permiserunt. Quod quidem ita ut dictum erat opere completum est. Nam postquam festum languore corporis tactus est: et hoc post dies in grauescente septimo ut permittitur ei fuerat die postquam obitum suum dominici corporis et sanguinis preceptum munivit soluta ab ergastulo corporis anima sancta ducentibus (ut credi fas est) angelis comitibus eterna gaudia petiuit. Non autem mirum si diem mortis vel potius die dominici letus aspexit: quem semper usque dum viveret sollicitus expectare curauit. Namque inter plura continentie: humilitatis: doctrinae: orationis: voluntarie paupertatis: et ceterarum virtutum merita intantum erat timori domini subditus: intantum nouissimorum suorum in omnibus operibus suis memor: ut sicut mihi quod dicitur fratres de his qui in scripturis erudiebant et erat in monasterio ac magisterio illius educatus vocabulo Tunbrecht: referre so-

lebat: si forte legente eo vel aliud quid agerere repente flatus venti maior assurgeret: continuo misericordiam domini inuocaret: et eam generi humano propiciari rogaret. Si autem violentior aura insisteret iam clauso codice procederet in faciem: atque obnixus orationi incuberet. At si procella fortior perurgeret: vel esset conuscatio ac contritus terras et aera terrerent: tunc veniens ad ecclesiam sollicitus orationibus ac psalmis donec serenitas acris rediret fixa mente vacaret. Cumque interrogaret a suis quare hoc faceret: responderebat. Non legistis: quod in tonitruo de celo dominus: et altissimus dedit vocem suam: misit sagittas suas et dissipauit eos: fulgura multiplicauit et conturbauit eos. Nouet enim aera dominus: ventos excitat: iaculat fulgura: de celo intonat ut terrigenas ad timendum se suscitet: ut corda eorum ad memoriam futuri iudicii reuocet: ut superbiam eorum dissipet: et conturbet audaciam. reducto ad mentem tremendo illo tempore quando ipse celis ac terris ardentibus venturus est in nubibus cum potestate magna ac maiestate ad iudicandos viuos ac mortuos. propter quod inquit: oportet nos ammonitione eius celesti debito cum timore et amore respondere. Ut quotiens aere commoto manum quasi ad feriendum minitans erexit: ne adhuc tamen percutit mox imploremus eius misericordiam: et discussis penitralibus cordis nostri: atque expurgatis vitiis ruderibus solliciti ne vniquam percuti mereamur agamus. Conuenit ergo reuelationi et relationi prefati fratris de obitu vniuersi antistitis etiam sermo reuerendissimi patris: de quo supra diximus: qui dudum cum eodem Leada adolecente et ipse adolecens in hybernia monachica in orationibus et continentie meditatione diuinarum scripturarum vitam sedulus agebat. Sed ille postmodum patriam reuersus peregrinus pro domino usque ad finem vite permansit. Cum ergo veniret ad eum longo post tempore gratia visitationis de Britannia vir sanctissimus et continentissimus vocabulo Hilgald. qui erat abbas in prouincia Lindissi. et ut sanctos decebat de vita patrum proprium sermonem faceret: atque hanc emulari gauderet: interuenit mentio reuerendissimi

mi antistite Leadda. Dixitque Ecgbrecht. Scioboiem in hac insula adhuc in carne manentem: quod cum vir ille de mundo transiret vidit animam Leddi fratris ipsius cum agmine angelorum descendere de celo: et asumpta secum anima eius ad celestia regna redire. Quod virum dicitur: an d alio aliquid diceret nobis manet incertum. Obiit autem Leadda sexto die nonas martiarum. et sepultus est quidem primo iuxta ecclesiam sancte marie: sed postmodum ibidem destructa ecclesia beatissimi principis apostolorum Petri in eadem sunt ossa translata. In quo utroque loco ad indicium virtutis illius solent crebra sanitatum miracula operari. Denique nuper freneticus quidam dum per cuncta errando discurreret: devenit ibi vespere: nescientibus sive non curantibus loci custodibus et ibi tota nocte requiescens mane sanato sensu egressus mirantibus et gaudentibus cunctis quod ibi sanitatem domino largiente consequeretur ostendit. Est autem locus ibi sepulchrum tumba lignea in modum domunculi facta: cooptus: habens foramez in pariete per quod solent hi qui causa devotionis illo adveniunt manum suam immittere: ac partem pulveris inde absumere. Quam cum aquas miserint: atque has infirmatibus iumentis: sive hominibus gustandas dederint: mox infirmitatis ablata molestia cupite sospitatis gaudia redibunt. In cuius locum ordinavit Theodoros Vinfridum virum bonum et modestum. quod sicut predecessores eius provinciarum merciorum et mediterraneorum anglorum et lindissarorum episcopus officio preesset. In quibus cunctis Gualfheri qui adhuc superat sceptrum regis tenebat. Erat autem Vinfrid de clero eius cui ipse successerat antistitis: et diaconatus officio sub eo non paucum tempusungebat.

Ut Colman episcopus relicta Britania duo monasteria in Scotia: unum Scotis: alterum Anglis quos secum adduxerat. fecerit.

Capitulum III.

Posterea Colmanus quod de Scotia erat episcopus relinquens Britanniam tulit secum omnes quos in lindissarorum insula congregaverat scotos. sed et de gente anglorum viros. xxx. qui utriusque monachice conversationis erat studijs imbuti. et relictis in ecclesia fratribus aliquibus primo venit ad insulam In unum erat ad predicandum frater anglorum

rum genti destinatus. Deinde secessit ad insulam quandam parvam que ad occidentalem plagam ad hiberniam percul secreto sermone scotum Lombilboun de id est insula vitule albe nuncupatur. In hac ergo perveniens construxit monasterium: et monachos inibi quos de utraque natione collectos adduxerat collocauit. Qui cum invicem concordare non possent eo quod scoti tempore estatis frigus colligentes derelicto monasterio per nota sibi loca dispersi vagarentur. At post hyeme succedente rediret: et his qui angli preparaverant communiter uti desiderabant. Quasi Colmanus huic dissensionis remedium et circumiens omnia prope vel longe inuenit locum in hibernia insula aptum monasterio construendo: quod lingua scotorum magis nominatur. Emitque partem eius non gramine ad construendum ibi monasterium a comite ad cuius possessionem pertinebat. et hac conditione addita ut pro ipso etiam qui eis locum commodaret persistentes ibi monachi domino preces offerret. Et constructo statim monasterio iuvante etiam comite et vicinis omnibus anglis ibidem collocavit. Relictis in prefata insula scotis. quod videlicet monasterium usque hodie ab anglis tenebatur incolis. Ipse namque est quod nunc gramine de modico effectum in iugeto consuevit vocari. et conversis iam dudum ad meliora instituta omnibus egregium examen continet monachorum: qui de provincia anglorum ibidem collecti ad exemplum venerabilium patrum sub regula et abbate canonico in magna continentia et sinceritate proprio labore manuum vivunt.

De morte Osii et Ecgbrechti regum: et de synodo facta ad locum Herutfrod: cui presidebat archiepiscopus Theodoros

Capitalium V.

Nono die incarnationis. de lxx. quod est annus secus ex quo Britanniam venit Theodoros. Osii rex nordahimborum preclusus est infirmitate quod et mortuus est anno etatis sue. lviij. qui tamen eo tempore tenebat amorem romane et apostolice institutionis: ut si ab infirmitate saluaretur etiam romam venire: ibique ad loca sancta vitam finire disponderet. Vinfridumque episcopum ducem sibi itineris fieri promissa non parva pecuniarum donatione rogaret. Qui defunctus die. xv. kalendas martiarum. Ecgfridum filium

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

regni heredē reliquit. Cuius anno regni tertio Theodor⁹ cogit conciliū episcopo rū vna cum eis qui canonica patrū statuta diligenter et nosset magistris ecclie plurib⁹. Quib⁹ parit⁹ gregatis diligenter ea que vnitati pacis ecclesiastice cōgruerēt: eo q^o pontificē decebat: animo cepit obseruanda docere. Cui⁹ synodice actionis huiusmodi textus est. In nomine domini dei et saluator⁹ nostri iesu christi regnante imperpetuū ac gubernante suā eccliaz: eodez dño nro iesu christo placuit conuenire nos iuxta morem canonicū venerabilū tractaturos de necessarijs ecclie necessitatib⁹. Cōuenimus autem die. xiiij. mensis septembris indicione prima in loco q^o dicitur Herutfrod. Ego quidem Theodor⁹ quis indignus ab apostolica sede destinat⁹ Doruvernensis ecclie episcop⁹ et confacerdos ac frater noster reuerendissimus Bisi orientaliū angloꝝ episcopus: quibus etiam frater et confacerdos noster Ulfrid norðanhimbꝝ gentis episcopus per proprias legatarias affuit: affuerūt fratres et confacerdotes nostri puta episcopus castelle cantuariꝝ Profescestr. Leutherius episcopus occidentaliū saxoꝝ num. Ainfred epus puincie mercioꝝ. Cūq^{ue} in vnū cōuenientes iuxta ordinē quib⁹ suū residisset. Rogo inquā dilectissimi fratres timorē et amorē redemptoris nostri: vt in cōmuni omnes p^{ro} nostra fide tractem⁹: vt queq^{ue} decreta ac diffinita sunt a sanctis ac pbabilib⁹ patrib⁹: incorrupte ab omnib⁹ nobis seruentur. Hec et alia q^{ue} plura que ad charitatem ptimebāt vnitatemq^{ue} ecclie pseruandā psecutus suz. Cūq^{ue} explessem plocutionem interrogauī vnūquēq^{ue} eoz p ordinē: si consentiret ea que a patrib⁹ canonicē sūt antiquit⁹ decreta custodire. Ad q^{od} oēs confacerdotes nostri respondentes dixerūt. Optime omnibus placet queq^{ue} diffinierūt sanctoꝝ canones patrū: nos quoq^{ue} omnes alacri animo libentissime seruare. Quib⁹ statim ptuli eundē librū canonū et ex eodē libro decē capitula que per loca notaueram: que maxime nobis necessaria sciebat illis coram ostendi. Et vt hec diligentius ab omnib⁹ suscipere rogauī. Primum capitulū vt sanctum diem pasche in cōmuni omnes

seruemus dominica post. xiiij. lunam pmi mensis. Scdm vt null⁹ episcopoꝝ parochiam alterius inuadat: sed contēt⁹ sit gubernatiōe credite sibi plebis. Tertium vt queq^{ue} monasteria deo cōsecrata nulli episcopoꝝ liceat ea in aliq^{uo} inquietare: nec q^{uo}q^{ue} de eoz reb⁹ violēter abstrahere. Quartū vt ipi monachi non migrent de loco ad locū: hoc est d^{icitur} nonasterio ad monasteriū: nisi p missionē ppiū abbatis: sed in ea pmaneat obedientia quaz tempore sue cōuersionis pmissit. Quintū vt null⁹ clericoꝝ relinquēs p: opriū epum passim quolibet discurrat: neq^{ue} alicubi veniens absq^{ue} commendatiōis litteris sui pfulis suscipiā. Et si semel suscept⁹ ē et noluerit inuitat⁹ redire: et susceptoꝝ: et his qui susceptus est ex cōmunicatiōi subiacebit. Sextū vt episcopi atq^{ue} clerici peregrini cōtenti sint hospitalitatis munere oblato: nulliq^{ue} eoz liceat vlluz officiū sacerdotale absq^{ue} pmissu episcopi in cuius parrochia esse cognoscit agere. Septimū vt bis in āno synodus cōgretur. Sed quia diuerse cause impediunt placuit oib⁹ in cōmuni vt kal. augusti in loco qui appellat^{ur} Elofaes h^{ic} semel i anno greget. Octauū vt nullus epozum se preferat alteri p ambitionē: sed oēs agnoscat tps et ordinē cōsecratiōis sue. Nonū capitulū i cōmuni tractatū est vt plures episcopi crescēte numero fidelīū augerent. Sed d^{icitur} hac re ad p̄sens silem⁹. Decimū p coniuugijs: vt nulli liceat nisi legitimum habere cōubiū. Null⁹ incestū faciat: null⁹ cōiugem p̄riā: nisi vt sanctum euāgelium docet fornicatiōis causa relinquat. Et si q^{ui} q^{ui} p̄riā expulerit cōiugē legitimo sibi matrimonio p̄iunctaz: si christian⁹ esse recte voluerit nulli alteri copulet: sed ita pmaneat aut p̄rie recōciliet p̄iugi. His itaq^{ue} capitulis i cōi tractat⁹ ac diffinitis vt nullū deinceps ab aliq^{uo} nostrū oriet cōtentiōis scādaluꝝ: aut alia palijs diulgarent: placuit vt queq^{ue} diffinita sūt vnusquisq^{ue} nostrū man⁹ p̄rie subscriptiōe confirmaret. Quisq^{ue} igitur cōtra hanc sententiā iuxta decreta canonū nostra etiā cōsensione ac subscriptiōe manus nostre pfirmatā quo modo viuere vel venire: eamq^{ue} infringere tentauerit: nouerit se ab omni officio sacerdotali et nra societate separatus.

Diuina nos gratia in unitate sancte ecclesie sue viuentes custodiat icolumnes. Facta autem est hec synodus anno ab incarnatione domini. dclxxiiij. Quo anno rex cantuariorum Eggbrecht mense Julio obierat succedente in regnum fratre Lothere quod ipse annos xj. et menses. viij. tenuit. Bisi autem episcopus orientaliu angloꝝ qui in prefata synodo fuisse presbiter ipse erat successor Bonifacii: cuius super memorauimus: vir multe sanctitatis et religionis. Naz Bonifacio post. xvij. annos episcopus sui defuncto episcopus pro eo Theodorus ordinate factus est. Quo adhuc supposita sed grauissima infirmitate ab administratione episcopatu prohibito: duo sunt pro illo Eccii et Balduini electi et consecrati episcopi. Ex quo usque hodie provincia illos duos habere solet episcopos.

Ut deposito Uinfrido Sexuulfus episcopus eum accepit: et Earcannaldus orientaliu saxonibus sit episcopus datus.

Capitulum. vi.

Non multo post hec elapso tempore offensus a Uinfrido merciorum episcopo pro merito cuiusdam inobedientie Theodorius archiepiscopus deposuit eum de episcopatu: post annos accepti episcopus non multos: et in loco eius ordinauit episcopum pro Sexuulfum qui erat constructor et abbas monasterii quod dicitur Medeshamstedii regione Hiruorum. Deposito pro Uinfrido rediit ad monasterium suum quod dicitur Adbarue: ibique optima conuersatione vitam finiuit. Tunc etiam orientaliu saxonibus quibus eo tempore prefuert Sebbi et Sigberi: quorum supra meminimus Earcannaldum constituit episcopum in ciuitate Londonia. Cuius videlicet viri in episcopatu et ante episcopatum vita et conuersatio fertur fuisse sanctissima. sicut etiam nunc celestium signa virtutum indicio sunt. Etenim usque hodie feretrum eius caballarium quo infirmus vehi solebat seruatum a discipulis eius multos febricitates: vel alio quolibet incommodo fessos sanare non desistit. Non solum autem suppositi eidem feretro vel appositi curant egrotantes: sed et astute de illo abscessu atque ad infirmos allate citam illis solent afferre medelam. Sic sane postquam episcopus factus esset duo preclara monasteria: unum sibi: alterum sorori sue Edilburge construxerat. Quod utrum

regularibus disciplinis optime instituerat. Sibi quidem in regione Sudergeonia iuxta fluuium Tamenre: in loco qui vocatur Serothesei. i. Lerote insula. Sorori autem in orientaliu saxonu provincia: in loco qui nuncupatur in bericingu: in quo ipsa deo deuotaru matris ac nutrix posset existere feminarum. Que suscepto regimine monasterii condigna se in omnibus episcopo fratre: et ipsa recte viuendo et subiectis regulariter ac pie consulendo prebuit: ut etiam celestia indicio fuerent miracula.

Ut in monasterio Bericingensi ubi corpora sanctimonialiu feminarum poni deberent celesti luce monstrati.

Capitulum. v.

In hoc enim monasterio plura preterita sunt signa patrata: que et ad memoriam edificacioneque sequenti ab his que mouere descripta habent a multis. Equibus et nos aliqua historie nostre ecclesiastice inserere curauimus. Cum tempestas sepe dicte cladis late cuncta depopulans: etiam partem monasterii huius illam quam viri tenebant inuasisset: et passim quotidie rapetur ad dominum: sollicita mater congregationis qua hora etiam monasterii partem que ancillarum dei caterua a viroꝝ erat secreta contubernio eadem plaga tangeret. Crebrius interuentu sororum perquirere cepit quo loco monasterii corpora sua poni et cimiterium fieri vellent cum eas eodem que ceteros exterminio raptari e mundo contingeret. Cumque nil certi responsurum: et si sepius inquireret a sororibus accepisset. accepit ipsa cum omnibus certissimum superne provisionis responsum. Cum enim nocte quadam expletis matutine laudibus psalmos dominus egressus de oratorio famule christi ad sepulchra fratrum qui eas ex hac luce precesse rant solitas domino laudes decantarent: ecce subito lux emissa celitus veluti linteam magnum venit super omnes: tantoque eas stupore percudit ut etiam canticum quod canebant tremefacte intermitterent. Ipse autem splendor emisse lucis in cuius compatatione sol meridians videri posset obscurus non multo post illo eleuatus in loco in meridianam monasterii hoc est ad occidentem oratorii secessit: ibique aliquodiu remoratus: et ea loca operiens sic videtibus cunctis ad celi se alta subdit: ut nulli esset dubium quod ipsa lux que antea

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

famularū ch̄i esset ductura vel susceptura in celis: etiā corpib; earū locū in quo reque-
scerent: et diem resurrectionis essent expe-
ctatura monstraret. Cui⁹ radius lucis tā-
tus extitit vt quidā de fratrib; senior qui
in ip̄a hora in oratorio eorū cū alio iunio-
re posit⁹ fuerat referrēt. et mane q̄ ingres-
si per rimas ostiorū: vel fenestrarum radij
lucis omnem diurni luminis viderentur
superare fulgorem.

Ut in eodem monasterio puerulus mo-
riens ḡginē q̄ erat secutura vocauit: vt q̄
alia de corpore egressura iam particulam fu-
ture lucis aspexerit.

Capitulum VIII.

Rat i eodē monasterio puer trinu-
circiter nō amplius annoꝝ Elica
noie: q̄ ppter infantilē ad huc eta-
tem i virginū deo dedicatarū sole-
bat cella nutririb; meditari. Hic p̄fata
pestilētia tact⁹ vbi ad extrema puenit cla-
mauit tertio vnā de cōsecratis ch̄i ḡgini-
bus pprio eaz nomine quasi presentē allo-
quē. Eadgit eadgit eadgit. et sic t̄minās
tpalē vitā itrauit eternā. Et ḡgo illa quas
moriēs vocabat mox i loco quo erat eadē
atta cta i infirmitate ip̄o q̄ vocata est die d̄
hac luce subtracta: et illū qui se vocauit ad
regnuꝝ celeste secuta est. Item quedam ex
eisdem ancillis dei cuz p̄fato tacta mor-
bo: atq; ad extreme esset p̄ducta cepit subi-
to circa mediā noctē clamare his qui si-
bi ministrabāt: petēs vt lucernā que inibi
accensa erat extinguerēt. ad extremū intu-
lit. Scio q̄ me hec insana mente loqui ar-
bitramini: sed iam nūc non ita esse cogno-
scite. Nā vere dico vobis q̄ domū hāc tā-
taluce impletam esse p̄spicio: vt nostra illa
lucerna mibi omnib; modis esse videat ob-
scura. Et cū nec adhuc quideꝝ talia loquē-
ti quisquis responderet vel assensum pre-
beret. Itē dixit. Accendite ergo lucernā
illam qui videre diu vult. At tamen scito
te quia nō est mea lux. Incipiente auroꝝ
mibi aduentura ēst. Cepitq; narrare quia
apparuerat sibi vir dei quidā qui eodē an-
no fuerat defunctus dicens: q̄ adueniēte
diluculo perennem esset exitura ad luceꝝ.
Cuius veritas visionis cita circa exortuꝝ
diem puella morte probatum est.

Que sint ostensa celitus signa cū et ip̄a
mater cōgregatiōis illius em̄do trāsiret.
Capitulum IX.

Um autē et ip̄a mater pia deo deu-
te cōgregatiōis Edilburg esset ra-
pida de m̄do apparuit visio mi-
randa cuidā de sorozib; cui nomen
Thozithgid: q̄ multis iaz annis in eodem
monasterio cōmorata et ip̄a semp in oību
militate ac sinceritate deo seruire satage-
bat: et ad intrix discipline regularis eidem
matri existerē minores docēdo v̄l castigā-
do curabat. Cui⁹ vt p̄tus iuxta aplm in in-
firmitate p̄ficere: tacta est repēte grauis
simo corpis morbo: et pannos nouē pia re-
demptorū nostri p̄uisione multū fatigata:
videlicet vt q̄cquid in ea vitij sordidantē
inter virtutes p̄ ignoratiā vel in curiā diu-
tine resedisset: totuꝝ hoc caminus diutine
tribulatiōis excoqueret. Hec autē quadaꝝ
nocte incipiente crepusculo egressa de cu-
biculo quo manebat: vidit manifeste quaz
si corp⁹ hoīs qd̄ esset sole clar⁹ syndone i-
uolutū in sublime fere eleuatū videlicet d̄
domo i qua sorozes pausare solebāt. Cui⁹
q; diligentius intueret q̄ trabente leuare-
tur sursuꝝ hec q̄ cōtemplabat species cor-
poris glorioꝝ. vidit q̄si funib; auro clari-
oribus in supna tolleretur: donec celis pa-
tentib; itroducta ampli⁹ ab illa videri nō
potuit. Hec dubiū remāsit cogitati de vi-
sione qn̄ aliq; d̄ p̄gregatiōe citi⁹ esset mo-
riturus: cui⁹ aia p̄ bona q̄ fecisset opa q̄si
p̄ funes aureos leuāda esset ad celos. Qd̄
reuera ita contigit. Nam nō multis inter-
positis dieb; deo dilecta mater p̄gregati-
onis ip̄i⁹ ergastulo carnis educta ē. Cui⁹
talē fuisse p̄stat vitā vt nemo q̄ eā nouerit
dubitare debeat qn̄ ei exeunti de hac vita
celesti patrie patuerit ingressus. In eo de-
niq; monasterio q̄ daz erat femia sanctimo-
nialis: et ad seculi huius dignitateꝝ nobis-
lis: et i amore futuri seculi nobilior. que ita
multis iam annis omni tempe fuerat offi-
cio destituta vt ne vnū quidē mouere ip̄a
mēbrum valeret. Hec vbi corp⁹ abbatisse
venerabilis in eccliam delatum donec se
pulture daret p̄gnit. postulauit se offerri
illo: et i modū orantiū ad illd̄ adinclinari.
Qd̄ dum fieret q̄si viuente allocuta roga-
uit vt apud misericordiaz p̄j conditoris

impetraret se a tantis tamque diutinis cruci-
atibus absolui. Nec multo tardius exau-
dita est. Nam post dies duodecim ipsa edu-
cta ex carne temporales afflictiones eterna
mercedem mutauit. Cum ergo profata christi famu-
la Theobrigid tres adhuc annos post obi-
tuz domine in hac vita teneretur: inter ea
qua pre diximus infirmitate decocta est: ut
vix ossibus hereret. Ad ultimum cum tempus
iam resolutionis eius instaret non solum mem-
brum ceterorum: sed et lingue motu caruit. Quod
dum tribus diebus ac totidem noctibus ageret: su-
bito visione spiritaliter recreata os et oculos
aperuit: aspiciensque in celum sic ad eam quam itu-
ebatur visionem cepit loqui. Gratias est mi-
hi multum aduenisti: tuus et beneuenisti. Et
dicto parumper reticuit: quasi responsum eius
quod videbat et cui loquebatur expectans. Rur-
sumque quasi leuiter indignata subiunxit. Neque
quod hoc leta ferre queo. Rursumque modicum
silens tertio dixit. Si nullatenus hodie fieri
potest obsecro ne sit longum spacium in medio.
Et sic antea parum silens ita sermonem conclu-
sit. si omnimodis ita definitum est: neque hanc sen-
tentiam licet immutari. Obsecro ne amplius
quod hec solum modo prima nox intersit. Qui-
bus dictis interrogata a circumstantibus cum
quo loqueretur. Cum charissima inquit mea ma-
tre Edilburge. Ex qua intellexere quod ipsa ei tem-
pus transmigrationis primum nunciare venisset.
Nam et ita interrogabat. Transacta vna die
et nocte soluta carnis et infirmitatis vin-
culis ad eterna gaudia salutis intrauit.

Ut ad cimiterium eiusdem monasterii oras
ceca lumen receperit.

Capitulum X

Accessit autem Eduburgi officio ab-
batisse duota domo famula nomine Hil-
dild. Multisque annis. id est usque ad
ultimam senectutem eidem monasterio
strenuissime in obsequia discipline regulari
et in eam que ad communes usus pertinet re-
uerentia profuit. Cui cum propter angustiam loci in
monasterium constructum est placuisset: ut ossa
famulorum famularumque christi que ibidem fuerant
tumulata tollerentur: et transferentur omnia in ec-
clesiam beate dei genitricis: vnoque transferentur in
loco. Quoties ibi claritas luminis celestis
quanta sepe flagrantia miranda apparuerit
odori: que aliter inter signa ostensa in ipso li-

bro de quo excerptimus quisque legerit in-
ueniet. Sane nullatenus preter eam dum
arbitror miraculum sanitatis quod ad ipsum
cimiterium deo dicente congregatio factum
idem libellus refert. Erat quippe in primo
comes quidam cuius uxor ingruente oculis
caligine: subita tamen per dies eadem mole-
stia crebrescente grauata est ut ne minima
quidem lucis alicuius posset particulam vi-
dere. Cui dum aliquandiu cecitatis huius no-
ctis clausa manerent: repente venit in me-
tem: quia si ad monasterium delata virginum
sanctimonialium ad reliquias sanctorum pe-
teret: perditam possit recipere lucem. Nec dis-
tulit quin continuo quod mente conceperat
expleret. Perducta namque a puellis suis in
monasterium: quia in primo erat ubi fides
sue sanationis integram se habere professam est
introducta est in cimiterium. Et cum ibidem
diutius flexis genibus oraret: nihilo tardius
us meruit exaudiri. Nam exurgens ab ora-
tione priusquam exiret de loco petite lucis gra-
tiam recepit et que famularum manibus addu-
cta fuerat: ipsa libero pedum incessu domum
leta reuersa est: quasi ad hoc solummodo lu-
cem amitteret temporale: ut quanta sancti
christi lux in celis que gratia virtutis pos-
sideret sua sanatione demonstraret.

Ut rex eiusdem puencie Sebbi in mo-
nachica conuersatione vitam finierit.

Capitulum XI.

Tempore pererat regno orientalis
Eum saxonum (ut idem est libellus docet)
et multum deo deuotus nomine Seb-
bicus supereminens. Erat ei reli-
giosus actibus: crebris precibus: pijs elemosyna-
rum fructibus et honoribus preteritis que et olim iam
si non obstinatus coniugis animus diuortium
negaret: relicto regno subisset. Unde
multis visum et sepe dictum est: quod talis animus
mi virum episcopum magis quam regem ordinare de-
ceret. Cumque annos. xxx. in regno miles re-
gni celestis exegisset: correptus est corporis
infirmitate permaxima: qua et mortuus
est. Ammonuitque coniugem ut vel tunc di-
uino se seruitio pariter manciparent. Quod
amplius pariter mundum amplecti: vel po-
tius mundo seruire non possent. Quod dum
eger impetraret ab ea: venit ad antistitem
Lidonic civitatis vocabulo Ualdheri qui

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

Erconualdo successerat: et per eius benedictionem habitum religionis quem diu desiderabat accepit. Attulit autem eidem summam pecuniam non parvam pauperibus erogandam, nil omnimodis sibi reservans, sed pauperum spiritu magis propter regnum celorum manere desiderans. Qui cum ingrauescente profata egritudine die sibi mortis imminere sensisset, timere cepit homo animi regalis ne ad mortem veniens tanto affectu dolore aliquid indignum sue persone vel ore proferret vel aliorum motu gereret membrorum. Unde accito ad se prefato urbis Londonie in qua nunc ipse manebat episcopo: rogavit ne plures commorante quam ipse episcopus et duo sui ministri adessent. Quod dum episcopus libentissime se facturum promitteret, non multo post idem vir dei cum membra sopori dedisset vidit visionem consolatoriam: que omnem ei anxietatem memorate sollicitudinis auferret. Insuper et qua die esset hanc vitam terminaturus ostenderet. Vidit autem (ut post ipse referebat) tres ad se venisse viros claro indutos habitu quorum unus residens ante lectulum eius statibus his qui secum advenierant comitibus: et interrogantibus de statu eius quem languentem visitare venerat: dixisse quod anima eius et sine ulla dolore et cum magno lucis splendore esset egressura de corpore. Sed et tertium ex die idem quo esset moriturus insinuavit. Quod ita verumque ut ex visione didicit completum est. Nam die hinc tertio completa hora nona subito quasi leviter obdormiens sine ulla sensu doloris emisit spiritum. Cuius corpori tumulando preparaverunt sarcophagum lapideum sed cum huic corpus imponere cepissent inveniunt hominem mensure palmi longiorem esse sarcophago. Dolentes ergo lapides in quantum valebant addiderunt longitudini sarcophagi quasi duorum mensuram digitorum: sed nec sic corpus capiebat. Unde facta difficultate tumulandi cogitabant: aut alium querere loculum, aut ipsum corpus si possent in genibus inflectendo brevare donec ipso loculo caperetur. Sed mirares non nisi celitus facta ne aliquid horum fieri debere, prohibuit. Nam subito altate episcopo et filio regis eiusdem ac monacho Sigbardo qui post illum cum fratre suo Fredo regnavit et turba hominum modica inventus

est sarcophagus illud congrue longitudinis ad mensuram corporis adeo ut a parte capitis etiam cervical possit interponi. A parte vero pedum mensura quattuor digitorum in sarcophago corpus excederet. Conditus est autem in ecclesia beati doctoris gentium: cuius edoctus monitus celestia sperare didicerat.

Ut ipsum occidentaliu saxonu pro Eleutherio Naeddi episcopi huiusmodi ecclesie, proputa Helmu: et pro ipso Sebmundu acceperit et qui tunc nordanhimbroz fuerint episcopi.

Capitulum XII

Quartus occidentaliu saxonu antistes Eleutherius fuit: siquidem primus Birinus: secundus Agilbertus: tertius extitit Uini. Cuius mortuus est Comulach qui regnate idem Eleutherius episcopus factus est: acceperunt sub reguli regnum gentis: et divisum inter se tenuerunt annis circiter. et ipsius regnantibus defunctus est ille et episcopus sanctus Naeddi pro eo consecratus a Theodoro in civitate Londonia: cuius episcopatus tempore de vicis atque amoris sub regulis Lednalla suscepit imperium. Et cum duobus annis hoc tenuisset tandem de superni regni amore compunctus reliquit: eodem adhuc presule ecclesiarum gubernante: ac Romanis ibi vitam finivit ut in sequentibus latius dicendum est. Anno dominice incarnationis. dclxxvi. cum Edilred rex merciorum ad ducto maligno exercitu captivam vastaret: et ecclesias ac monasteria sine respectu pietatis vel divini timoris fedaret. Civitatem quoque Droghda in qua erat Putta episcopus quibus eo tempore absens communi clade absumpsit. Quod ille ubi perit ecclesiam videlicet suam rebo ablatam omnibus de populata diuertit ad Sexuulfum merciorum antistitem: et accepta ab eo possessione ecclesie cuiusdam et agelli non gradis ibidem in pace vitam finivit. Nil omnino de restaurando episcopatu suo agens: qui (sicut et super diximus) magister in ecclesiasticis quam in mundanis rebus erat industrius. Sed in illa solus ecclesia deo serviens, et ubicumque rogabatur ad docenda ecclesiastica carmina divertens. Pro quo Theodoro in civitate huiusmodi Helmu consecratus episcopus: sed illo post non multum pro inopia regis ab episcopatu decidit atque ad alia loca descendit Sebmundum pro eo substituit antistitem. Anno dominice incarnationis. dclxxviii. qui est annus imperii regis Ecgfridi oc

tanus. Apparuit mense augusto stella que dicitur cometa: et tribus mensibus permanens matutinis horis oriebat: excelsam radiantis flammę quasi columnam præferens. Duo etiam anno oritur inter ipsum regem Ecgfridum et reuerendissimum antistitem Uulfridum dissentione pulsus est idem antistes. a se de sui episcopatus: et duo in locum eius substituti episcopi qui Nordanhimbrogum genti præsent. Bosa videlicet qui deiorum et Eata qui Bernicioz puincia gubernaret. Dicunt in ciuitate eborac: ille Dagustaldensis siue in Lindisfarrensi ecclesia cathedrali habens episcopalem. ambo de monachorum collegio in episcopatus gradum adsciti. Cum quibus et Eadbed in puincia Lindisfarorum quam nuperrime rex Ecgfrid supato in bello et fugato Uulfbere obtinuerat ordinatur episcopus. et hunc eadem puincia primum accepit presulez secundum Edeluinum. tertium Eadgarium. quartum Linibertum quem in presenti habet. Habebat enim ante Eadbedum antistites Sexulfum qui etiam mercioz et mediterraneoz angloz simul episcopus fuit. Unde et expulsus de lindisfarrensi in illaz puinciaz regimine permanens. Ordinati sunt autem Eadbed Bosa et Eata eboracii ab archiepiscopo Theodoro qui etiam post tres abscissionis Uulfridi annos horum in numero duos addidit antistites Trumbrechtum ad ecclesiam augustaldensem et remanente Eata ad lindisfarrensem et Trumuinum ad puincia pictoz. que tunc temporis angloz erat imperio subiecta. Eadbedum de lindisfarrensi reuersum: eo quod Edilred puincia recepisset rhipensium ecclesie presuit.

Ut Uulfrid episcopus puincia australium saxonum ad christum conuerterit.

Capitulum XIII

Uulfridus autem ab episcopatu suo Uulfrid et multa diu loca peragatus rhomez adijt: britaniam redijt. Et si propter inimicicias memorati regis in patriam siue parochiam recipere non potuit. non tamen ab euangelizando potuit ministerio cobiberi. Siquidem diuertens ad puincias australium saxonum que post catuarios ad austrum et ad occidentem usque ad occidentales saxonum pertingit. habens terram familiarum. vii. milium et eo adhuc tempore paganus cultibus fuit: huic uerbis fidei et lauacris salutem ministrabat. Erat autem rex gentis illius Edilualcb non

multo ante baptizatus in puincia mercioz presente ac suggerente Uulfbere. A quo etiam egressus de fonte loco filij susceptus est. In cuius signum adoptionis duas illi puincias donauit. uelut uidelicet insulam et meanuarorum puincia in gente occidentaliu saxonum. Itaque episcopus concedente imo multum gaudente rege primos puincie duces ac milites sacrosancto fonte abluibat. Uerum presbyteri Eappe et Padode et Bruchelin et Diddi ceteraque plebs uel tunc tempore sequente baptizabant. Porro regina nomine Eeafe insula. id est uiciorum puincia fuerat baptizata. Erat autem filia Enfrida fratris Eanberi: que ambo cum suo populo christiani fuere. Ceterum tota puincia australium saxonum diuini nominis et fidei erat ignara. Erat autem ibi monachus quidam de natione scotoz uocabulo Dicul. habens monasterium modicum in loco qui uocatur Bosanham siluis et mari circumdatus: et in eo fratres. vii. in humili et pauperi uita domino famulantes. Sed puinciali nullus eorum uel uitam emulari uel predictionem curabat audire. Euangelizantes autem genti episcopus Uulfrid non solum ab erumna perpetue damnationis. uerum et ad adde infande temporalis interitus eripuit. Siquidem tribus annis ante aduentum eius in puincias: nulla illis in locis pluuia ceciderat. Unde et fames acerbissima plebem inuadens impianece perstrauit. Denique fertur: quia sepe. xl. simul aut. l. homines inedia macerati procederant ad precipitium aliquod siue ripam maris: et iunctis misere manibus pariter omnes aut ruina perituri: aut fluctibus absorbedi deciderent. Uerum ipsa die quo baptisma fidei gratiam suscepit illa: descendit pluuia serena et copiosa: resoruit terra: redijt uiridantibus aruis annus letus et frugifer. Sicque abiecta prisca superstitione ex sufflata idolatria cor omnium et caro omnium exultauerunt in deum uiuum. Intelligentes cum qui uerus est deus et interioribus se bonis et exterioribus celestibus gratia ditasse. Nam et antistes cum uenisset in puincia tantumque ibi famis penam uideret. docuit eos piscandovi etum querere. Namque mare et flumina eorum piscibus abundabant. Sed et piscandi gratia gratia nulli: nisi ad anguillas tantum inerat. Collectis ergo undecumque retibus anguillaribus boies anti-

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

stis miserūt in mare: et diuina se iuuante gratia mox cepere pisces diuersi generis trecentos. Quibus trifariarū diuisis. c. pauperibus dederūt. c. ex his a quibus retia acceperūt. c. in suos vsus habebāt. Quo beneficio multū antistes cor oim in suū vertit amorē. et libēt⁹ eo p̄dicante celestia sperare ceperunt: cuius ministerio tpalia bona sumpserunt. Quo tpe rex Edilua ch donauit reuerēdissimo antiste Wilfrido terrā lxxxvij. familiarū. vbi suos homines qui exules vagabāt recipe posset vocabulo Selesu qd̄ dicit̄ latine insula vituli marini Est aut̄ locus vndiq; mari circūdat⁹ p̄ter ab occidēte vnde habet ingressum amplitudinis quasi iactus funde qualis loc⁹ a latinis peninsula: a grecis solet cherronesos vocari. Hunc ergo locū cuz acceperūt episcopus Wilfrid fundauit ibi monasteriū: ac reglari vita instituit maxia ex his quos secuz adduxerat fratribus: quod vsq; hodie successores eius terre noscunt. Nā ip̄e illis in partibus annos quinq;. id est vsq; ad mortem Efridi regis merito omnibus honorabilis officium episcopatus et verbo exercebat et ope. Et qm̄ illis rex cuz p̄fata loci possessione omnes qui ibidem erant facultates cū agris et homibus donauit omnes fide christi institutos vnda baptismatis abluit. Inter quos seruos et ancillas ducentos quinq; quos omnes vt baptizandos a fuitute dñica saluauit: etiā libertatem donando humane iugo seruitutis absoluit.

Ut intercessione Oswaldi regis pestifera mortalitas sit sublata.

Capitulum. XIII

In quo tūc monasterio nonnulla celestis gratie dona spiritualiter ostēsa fuisse p̄hibent. Utpote vbi nup̄ expulsa diaboli tyrānide ch̄s iam regnare ceperat. Ex q̄bo vnū quē mihi reuerēdissim⁹ antistes. Acta sepius referre: et a fidelissimis eiusdē monasterij fratribus sibi relatū asserere solebat memorie mandare cōmodū dixim⁹. Eodē ferme tpe q̄ ip̄a puincia nomē ch̄i suscepit: multas britānie puincias mortalitas seu corrūpibat. Que cū p̄fatū mōasteriū cui tūc f̄gēdo religiosissim⁹ ch̄i sacerdos vocabulo Eap-

pan p̄fuit multitudine dispensationis attingeret. Multiq; sibi de his qui cū antiste illo venerāt. siue de illis qui de eadē puincia saxonū nup̄ ad fidē fuerāt vocati passim de hac vita raperētur: visus est fratribus triduanū ieiuniū agere: et diuinā suppliciter obsecrare clementiā: vt misericordiam sibi dignaretur imp̄dere: et siue periclitantes hoc morbo a p̄senti morte liberaret: seu raptos e mundo a p̄petua anime dānatione seruare. Erat tunc tēporis in eodē monasterio puculus quidam de natione saxonū nuper vocatus ad fidē q̄ eadem tactus infirmitate non paucō tpe recubatus in lectulo iacebat. Cum ergo secunda memorata ieiuniū ac supplicatio num dies ageretur: forte ip̄m puerū hora ferme secūda diei in loco in quo eger iacebat solum inueniri: cui diuina dispensatione subito beatissimi apostolorū p̄ncipes dignati sunt apparere. Erat em̄ puer multum simplex ac mansueti animi sinceraq; deuotiōe sacramēta fidei q̄ susceperat seruans. Salutantes ergo illū verbis p̄missimis apli dicebāt. Noli timere fili mortē pro qua sollicit⁹ es. Nos autem te hodierna die ad celestia regna sumus perducaturi. Sed primū expectare habes donec misse celebrentur: ac viatico domici corporis ac sanguis accepto sic infirmitate simul et morte absolutus ad eterna in celis gaudia subleueris. Clama ergo ad te p̄sbyterū Eappan: et dicito illi quia dñs exaudiuit preces vestras et deuotionē: ac ieiunia p̄piti⁹ asperxit: neq; aliquis de hoc monasterio siue adiacētibus ei possessiunculis hac clade vltra moriturus est. Sed omnes qui alicubi de vestris hac egritudine laborant resurrecturi a lāguore pristina sūt sospitate recuperandi: preter te solū qui hodierna es die liberandus a morte et ad visionē dñi ch̄i cui fideliter seruisti p̄ducendus in celū. quod diuina vobis misericordia p̄ intercessionē religiosi ac deo dilecti regis Oswaldi: qui quondam genti Forandanhimbroz et regni temporalis auctoritatem et christiane pietatē que ad regnum penne ducit deuotionē sublimē p̄fuit cōferre dignata est. Hac etei die idē rex ab infidelibus in bello corporalit̄ extinctus: mox ad sempiterna aiaz gaudia assumpt⁹ in celū

et electorum est sociatus agminibus. Querat in suis codicibus in quibus defunctorum est adnotata dispositio: et inueniet illud hac (ut diximus) die raptum esse de seculo. Celebrat et missas per cuncta monasteria oratoria huius sine per gratia ruitatione exauditas suas deprecaciones: siue etiam in memoriam prefati regis Oswaldi quondam ipsorum genti pererat. Ideoque per eis quasi per sue gentis aduenis supplex orabat ad dominum. Et cunctis convenientibus ad ecclesiam fratrum communicat omnes sacrificios celestibus et ita soluto ieiunio corpus quoque suis reficiant alimentis. Que cum omnia vocato a se presbytero puer verba narrasset. Interrogauit eum sollicitus quales essent habitus vel speciem viri qui sibi apparuissent. Respondit. preclari omnino habitus: et vultu erant letissimi ac pulcherrimi quales nunquam ante videram. Nequaquam hominum tanti decoris ac venustatis esse posse credebam. Unus qui dem attonsus erat ut clericus: alius barbaram habebat phrygam. Dicebantque quod unus eorum Petrus: alius vocaretur Paulus: et ipsi essent ministri domini et saluatoris nostri Jesu christi ad tuitionem nostrum monasterii missi ab ipso de celis. Credidit ergo presbiter pueri presbyter: ac statim egressus requisit in annali suo et inuenit eadem ipsa die Oswaldum regem fuisse pemptum. Vocatisque fratribus parari prandium: missas fieri: atque omnes communicare more solito precepit: simul et infirmantem puero de eodem sacrificio domini ce oblationis particulam deferri mandauit. Quibus ita gestis non multo post eadem ipsa die puer defunctus est. Suaque morte probauit vera fuisse verba que ab apostolis christi audierat. Sed et hoc eis presbiter testimonium perhibuit quod nemo preter ipsum tempore illo ex eodem est monasterio raptus de mundo. Ex qua nimirum visione multi qui hec audire potuerunt: et exhortanda in aduersis diuinam clementiam ad salutaria ieiuniorum remedia subeunda sunt mirabiliter accensi. Et ex eo tempore non solum in eodem monasterio: sed et in plerisque locis alijs cepit annuatim eiusdem regis ac militis christi natalicium dies missarum celebratione venerari.

Ut Ledualla rex interfecto rege Beuissorum Ediluach puincia illa seua cede ac de populatone attrinuerit. Capitulum XV.

132

Atterea supueniens cum exercitu Ledualla iuuenis strenuissimus dregio genere Beuissorum cum exularet a patria sua interfecit regem Ediluach: ac puincia illa seua cede ac de populatone attrinuit. Sed mox expulsus est a ducibus regis Berechtuno et Antbuno: quod deiceps regnum prouincie tenuerunt. Quorum prior postea ab eodem Ledualla cum esset rex Beuissorum occisus est: et puincia grauiore seruitio subacta. Sed is qui post Ledualla regnabat filii puincia illa afflictione primo annorum tempore mancipari. Quare factum est ut toto illo tempore episcopum prius habere nequiret. Sed reuocato domum Ulfrido primo suo antistite ipsi episcopo Beuissorum id est occidentaliu saxonu quod essent inuenti in ciuitate subiacerent.

Ut Uecta insula christianos incolas susceperit. Cuius duo pueri statim post acceptum baptismum sunt interempti.

Capitulum XVI.

Est que et Ledualla regno potius Beuissorum cepit insulam Uectam: que eatenus erat tota idolatria dedita ac stragita cede omnes indigenas exterminare: ac sue prouincie homines per his sustinere contendit: voto se obligans quous non dum regeneratis: ut fertur in christo: quia si cepissent insulam quartam partem eius simul et parte domo daret. Que ita soluit ut hac Ulfrido episcopo qui tunc forte de gente sua supueniens aderat utendam pro domino offerret. Est autem mensura eiusdem insule iuxta estimationem angolorum mille ducentarum familiarum. Unde data est episcopo possessio terre trecentarum familiarum. Et ipse partem quam accepit commendauit cuidam de clericis suis cui nomen Beornium et erat filius sororis eius: datus illi presbyter nomine Diddila: quod omnibus qui saluare vellet verbum ac lauacrum vite ministraret. Ubi silentio pretereundum non esse reor quod in primis temporibus eorum qui de eadem insula credendo saluati sunt: duo regum pueri fratres videlicet Bruualdi regis insule speciali sunt deignati coronati. Siquidem imminetibus insule hostibus fuga lapsi sunt de insula: et in primis victorum puincia translata. Ubi cum delati in locum qui vocatur ad lapidem occu

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

landos se a facie regis victoris credidissent proditi sunt: atque occidi iussi. Quod cum audisset abbas quidam et presbyter vocabulo Linibrecht habens non longe abinde monasterium in loco qui vocatur Reuchford: id est vadum arundinis venit ad regem qui tunc isdem in partibus occultus curabat a vulneribus que ei inflata fuerant preliando in insulam vectam. Postulavitque ab eo ut si necesse esset pueros interfici prius eos liceret fidei christiane sacramentis imbui. Concessit rex et ipse instructos eos verbo veritatis ac fonte salutari ablutos de ingressu regni eterni certos reddidit. Hoc quilibet in statu carnifice mortem leti subire teporalis: per quam se ad vitam anime perpetuam non dubitabant esse transituros. Hoc ergo ordine postquam omnes britanniarum provincie fidem christi susceperant: suscepit et insula vecta: in qua tamen ob erumnam externe subiectionis nemo gradum ministerii ac se dis episcopalis ante Danibele qui nunc occidentalium Saxonum et Heuissorum est episcopus accepit. Sita est autem hec insula contra medium australium saxonum genuissorum interposito pelago latitudinis trium milium qui vocatur soluente. In quo videlicet pelago bimestris oceanus qui circum britanniam ex infinito oceano septentrionali erumpunt sibi inuicem quotidie copugnantes occurrit vltro hostium fluminis bohemia qui per terras vitorum qui ad regionem Heuissorum pertinet prefatum pelagus intrant: finitoque conflictu in oceanum refusi vnde venerant redeunt.

De synodo facta in campo Hedtsfeld presidente archiepo Theodoro.

Capitulum XVII

In temporibus audientibus Theodoro fidem ecclesie Constantinopoli perturbata: et ecclesias anglorum quibus preerat ab hominum labe immunes perdurare desiderans. Collecto venerabilium sacerdotum doctorumque plurimorum ceterum: cuius essent fidei singuli sedulus inquirebat omniumque vnanime in fide catholica repperit consensum. Et hanc synodalibus litteris ad instructionem memoriamque sequentium commendare curavit. Quarum videlicet litterarum illud exordium est

In nomine domini nostri Iesu christi salvatoris imperantibus dominis piissimis nostris Ecgrido rege Dumbrenensium anno .x. regni eius sub die .xv. kal. octob. indic. octava. et Egilredo regi mercinensium anno .vi. regni eius et Alidulfo rege estraglorum anno .xvii. regni eius et Lodtbario rege cantuariorum: regni eius anno .iiii. presidente ipso Theodoro gratia dei archiepo britannie insule et civitatis Doruvernensis: vna cum me sedentibus ceteris episcopis britannie insule viris venerabilibus propositis sacrosanctis euangelis in loco qui saxoico vocabulo Hedtsfeld nominatur pariter tractantes fidem rectam et orthodoxam exposuimus. Sicut dominus noster Iesus incarnatus tradidit discipulis suis: qui principaliter viderunt et audierunt sermones eius: atque sanctorum patrum tradidit symbolum: et generaliter omnes sancti et vniuersales synodi et omnis probabilius catholice ecclesie doctorum chorus. Nos itaque sequi nos pie atque orthodoxe iuxta diuinitus inspirata doctrinam eorum professi credimus consonanter et confitemur secundum sanctos patres proprie et veraciter patrem et filium et spiritum sanctum trinitatem et in vnitatem consubstantialem et vnitatem in trinitate: hoc est vnus deus in tribus subsistentibus vel personis consubstantialibus equalis glorie et honoris. Et post multa huiusmodi que ad recte fidei confessionem pertinebant: hoc quoque sancta synodus suis litteris addidit. Suscepimus sanctas et vniuersales quique synodos beatorum et deo acceptabilium patrum: id est qui in niceana congregati fuerunt. ecc. xviii. contra Arium impiissimum et eiusdem dogmata. Et in Constantinopoli. cl. contra vesania Damascenorum et eudoxi et eorum dogmata. Et in Ephesorum primo ducentorum contra nequissimum nestorium et eiusdem dogmata. Et in calcedone ducentorum et triginta contra Euthimum et nestorium et eorum dogmata. Et iterum in Constantinopoli quinto congregati sunt concilio in tempore Iustiniani minoris contra Theodoros et theodorici et eorum dogmata. Contra Cirillum et paulo post. Et synodus que facta est in urbe roma in tempore Martini pape beatissimi. indic. viii. imperante Constantino piissimo anno nono. Suscepimus et glorificamus dominum nostrum Iesu christum sic uti glorificauerunt nihil addentes vel

subtrahentes et anathematizamus corde et ore quos anathematizauerunt: et quos susceperunt suscipimus: glorificantes deum patrem sine initio: et filium eius unigenitum ex patre generatum ante secula: et spiritum sanctum procedentem ex patre et filio inenarrabiliter: sicut predicauerunt hi quos memorauimus supra sancti apostoli et prophetarum et doctores. Et nos omnes subscribimus quod cum Theodoro archiepiscopo fidem catholicam exposuimus.

De Joanne cantore sedis apostolice qui propter docendum venerat britanniam
Capitulum XVIII.

Atererat huic synodo pariterque catholice fidei decreta firmabat vir venerabilis Joannes archidiaconus ecclesie sancti apostoli Petri: et abbas monasterii beati Martini: qui nuper venerat a rhoma per iussione[m] pape Agathonis: duce reuerendissimo abbate cognomine Benedicto: cuius supra meminimus. Cum autem idem Benedictus destruxisset monasterium Britannie in honore beatissimi apostolorum principis iuxta ostium fluminis Duri: venit rhomam cum coopatore ac socio eiusdem operis Lolfrido: qui post ipsum eiusdem monasterii abbas fuit (quod et ante sepius facere consueuerat) atque honorifice a beate memorie papa Agathone susceptus est. petijtque et accepit ab eo monimentum libertatis monasterii quod fecerat epistola privilegij ex auctoritate apostolica firmatum: iuxta quod Egfridus regem voluisse ac licentiam dedisse nouerat. Quo procedente et possessione terre largiente ipsum monasterium fecerat: accepit et prefatum Joannem abbatem britanniam perducendum quatinus in monasterio suo cursum canendi annu sicut ad sanctum Petrum rhome agebat edoceret. Egijtque abbas Joannes ut iussione[m] acceperat pontificis: et ordine videlicet et ritu canendi ac legendi viua voce prefati monasterii cantores edocendo: at ea que totius anni circulo in celebratioue dierum festorum poscebat etiam litteris mandando. que habitenus in eodem monasterio seruata: et a multis iam sunt circūquaque transscripta. Non solum autem idem Joannes ipsius monasterii fratres docebat: verum de omnibus pene eiusdem prouincie monasterijs ad audiendum eum que cantando erant periti perfluebant. Sed et

ipsum per loca in quibus doceret multi inuitate curabant. Ipse autem excepto cantandi vel legendi munere: et aliud in mandatis ab apostolico papa acceperat: ut cuius esset fidei anglorum ecclesia diligenter edisceret: rhomam rediens referret. Nam et synodum beati pape Martini cum episcoporum consensu non multo anterhome celebrata: contra eos maxime qui vna in christo operatione et voluntate predicabant secum veniens attulit: atque in prefato religio sissimi abbatis Benedicti monasterio scribendam commendaui. Tales namque eo tempore constantinopolitane ecclesie multum turbauerat. Sed domino donante predicti iam et vinciti sunt. Unum volens Agatho papa sicut in alijs prouincijs ita etiam in britannia. qualis esset statum ecclesie discere. Hoc negocium reuerendissimo abbati. Joanni britanniam destinato in iunxit quod bene collecta. per hunc in britannia synodo quam diximus inuenta est in omnibus fides inuiolata catholica: datumque illi exemplar eius rhomam perferendum. Verum ille patriam reuertens non multo postque oceanum transijt arreptus infirmitate: ac defunctus est. Corpusque eius ab amicis propter amorem sancti Martini cuius monasterio perat Turonis delatum atque honorifice sepultum est. Nam et benigne ecclesie illius hospitio cum britanniam iret exceptus est: rogatusque multum a fratribus ut rhomam reuertens illo itinere reuertere: atque ad eam diuerneret ecclesiam. Denique ibidem adiutores itineris et iniuncti operis accepit: qui et in itinere defunctus est: nihilominus exemplum catholice fidei anglorum rhomam perlatum est. atque ab apostolico papa omnibus que audire vel legere gratatissime susceptum.

Ut Edildrida regina perpetua permanserit. Cuius nec corpus in monumento corrumpi poterit.

Capitulum XIX.

Accepit autem rex Egfrid coniugem nomine Edildridam: filiam Anne regis orientaliū anglorum: cuius sepius mentionem fecimus viri bene religiosi ac per omnia mente et opere egregij. Quam et alter ante illum vir habuerat uxorem: principem videlicet australium giruorum vocabulo Tondbrecht. Sed illo post modicum temporis ex quo eam accepit defuncto: data est regi prefato. Cuius consortio cum vteretur duodecim annis perpetuo tamen mansit vir

V
catholice
tenuerat

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

ginitatē integritate gloriosa: sic mihimet
sciscitanti. Cū hoc an ita est: quibusdā ve
nisset ī dubiū beate memorie **Uilfrid** ep̄s
referebat dicens se testē virginitatē ei⁹ esse
certissimū adeo vt **Ecgfridus** pmiserit se
ei terras ac pecunias multas esse donatur
si regine possit psuadere ei⁹ vti connubio
q̄ sciebat illā nullū viroz plus illo dilige
re. Nec diffidendū est nostra etiā etate fie
ri potuisse qd̄ euo precedēte aliquoties fa
ctū fideles historie narrant: donante vno
eodēq̄ domino: qui se nobiscū vsq̄ ī finez
seculi manere pollicet. Nā etiā signū di
uini miraculi quo eiusdez femine sepulta
caro corrumpi nō potuit indicio est: quia
virili p̄tactu incorrupta durauerat. Que
multū diu regē postulans: vt seculi curas
relinquere: atq̄ ī monasterio tantuz vero
regi christo seruire permitteret: vbi vit ali
quādo impetrauit. Intrauit monasteriū
Ebbe abbatisse q̄ erat amita **Ecgfridi** reḡ
posito in locū quē **Eolud** urbē nomināt:
accepto velamine sanctimonialis habit⁹
a p̄fato antistite **Uilfrido**. Post annuz 30
ip̄a facta est abbatissa in regione q̄ vocat̄
Elge. vbi p̄structo monasterio virginū dō
deuotaz p̄plurimū mater virgoz et exemplis
vite celestis esse cepit et monitis. De qua
ferē: quia ex quo monasteriū petijt nunq̄
lineis: sed solū laneis vestimētis vti volu
erit. raroq̄ ī calidis balneis p̄ter iminen
tibz solēnijs maioribz. vbi gratia: pasche:
pentecostes: epiphanie: lauari voluerit: et
tā nouissima oim lor̄ pri⁹ suo suarūq̄ mi
nistrarū obsequio ceter̄ q̄ ibi essent famu
labz ch̄ri. Raro p̄ter maiora solēnia vel ar
tiorē necessitatē plusq̄ semel p̄ diē mādu
cauerit semp: si nō infirmitas maior p̄bi
buisset. Ex tpe matutine synaxios vsq̄ ad
ortū diei ī ecclia p̄cibz intenta persistit.
Sūt etiā q̄ dicūt q̄ p̄pheticē sp̄m et pestilē
tiam q̄ ip̄a eēt moritura p̄dixerit: et numez
quoq̄ eoz qui de suo monasterio h̄ esset d̄
mundo rapiēdi palaz cunctis p̄sentibz in
timauerit. Rapta est aut̄ ad dñm ī medio
suoz post annos q̄tuor: ex quo abbatisse
graduz susceperat. Et ea q̄ vt ip̄a iusserat
nō alibi q̄ ī medio eoz iuxta ordinem q̄
transierat ligneo ī locello sepulta. Cui suc
cessit ī ministeriū abbatisse soroz ei⁹ **Ser
burb** quam habuerat ī cōiugem. **Earcō**

brecht rex cantuariorū. et cū decem annis
esset sepulta placuit eidez abbatisse leuari
ossa ei⁹ et in locello nouo positam in eccie
siam trāfferri. Iussitq̄ quosdā efratribz
querere lapidem de quo locellū in hoc fa
cere possent: qui assensu nauī ip̄a ei regio
eligiēdi q̄ est aquis et paludibz circūdata
neque lapides maiores habet: venerūt ad
ciuitatulam quōdāz desolatam non p̄cul
inde sitam que lingua angloz **Brandace**
stir vocat̄. et mox iuenerūt iuxta muros ci
uitatis locellū de marmore albo pulcerra
me factū: operculo quoq̄ similis lapidis
aptissime tectū. Unde intelligentes a do
mino suū iter esse p̄speratū gratias agen
tes retulerūt ad mōasteriū. Cūq̄ corp⁹ sa
cre virginis ac sponse christi ap̄erto sepul
cro esset prolatum in lucē ita incorruptū
inuentū est ac si eodē die esset defuncta si
ue humo cōdita: sicut et p̄fatus antistes
Uilfrid et mlti alij qui nouere testant̄. S̄
certiori noticia medic⁹ **Linitfrid** que p̄
sens illa eleuata de tumulo affuit qui et re
ferre erat solitus q̄ illa infirmata habue
rit tumorem maximuz sub maxilla. Iusse
runt me inquit incidere tumore illū vt efa
lueret noxi⁹ humor qui inerat. Qd̄ duz fa
cerē videbat̄ illa per biduum aliquanto le
ui⁹ habere: ita vt multi putarent q̄ sana
ri posset a languore. Tertia autem die pri
oribus aggrauata doloribz et rapta confe
stim de mundo dolorem omnē ac mortem
p̄petua salute ac vita mutauit. Cūq̄ post
annos eleuāda essent ossa de sepulchro: et
extento desup papilionē omnis congrega
tio hic fratrum inde sorozum psalles cir
cūstaret. Ipsa autem abbatissa intus cum
paucis ossa eleuatura et delatura itraffet
repente audiuius abbatissam intus cla
ra voce proclamare. sit gloria nomini do
mini. Nec multo post clamauerunt me in
tus reserato ostio papilionis vndiq̄ ele
uatum de tumulo et posituz in lectulo cor
pus sacre deo virginis quasi dormientis
simile. Sed et disco operto vultus indu
mento monstrauerunt mihi et iam vuln⁹
incisure quod feceram curatum ita vt mi
rum in modum pro ap̄erto et hiantē vul
nere cuz quo sepulta erat tenuissima tunc
cicatricē vestigia appareret. Sed et linte
amina omnia quibus inuolutum erat cor

M. dicitur S. Virg. qui supra
 pus integra apparuerūt. et ita noua vt ipso die viderent castis ei⁹ membris esse circū data. Ferunt autem que cū prefato tumore ac dolore maxillæ suæ colli premeretur multum delectata sit hoc genere infirmitatis ac solita dicere. Scio certissime quia merito in collo pondus languoris porto: in quo iuenculam memini me supuacua monilium pondera portare: et credo quod id me supna pietas dolore colli voluit grauari vt sic absoluar reatu supernacue leuitatis: duz mihi nunc pro auro et margaritis decollo rubor tumor ardorq; promineat. Contigit his tactu indumentorum eorundem et demonia ab obsessis fugata corporibus. et infirmitates alie aliquoties esse curatas. Sed et loculū in quo primo sepulta est nonnullis oculos dolentibus saluti fuisse perhibent. Qui cum suum caput eidem loculo apponentes orassent. mox doloris siue caliginis incomodum ab oculis amouerent. Lauerunt igitur virgines corpus: et nouis indutum vestibus intulerunt in ecclesiam: atq; in ea quod allatus erat sarcophago posuerunt: vbi vsq; hodie in magna veneratiōe habet. Virum hō immoduz

ita aptū corpi virginis sarcophagū inuentuz est: ac si ei specialiter preparatum fuisset. et locus quoq; capitis seorsum fabricatus ad mensurā capitis illi⁹ aptissime figuratus apparuit. Est autem Elge in provincia orientaliū Anglorum regio familiarū circiter sexcentorum insulitū dinem insule vel paludibus (vt diximus) circumdata vel aquis. vnde et a copia anguillarum que in istis paludibus capiuntur nomē accepit: vbi monasterium habere desiderauit memorata christi famula: quoniā de provincia eorundem orientalium Angloruz ipsa: vt prefati sumus: carnis originē duxerat.

Hymnus de illa
 Caplm. XX.

Uidet opportunum huic historie etiam hymnū virginitalis inserere: quem ante annos plurimos in laudem ac preconium eiusdem regine ac sponse christi (Et ideo veraciter regine quo sponse christi) eleiaco metro compositum et imitari more sacre scripture: cuius historie carmina plurima indita: et huius metro ac versibus constat esse composita.

Ima deus trinitas q̄ secula cuncta gubernas:
 Annue nūc ceptis alma deus trinitas
 Bella maro resonet: nos pacis dona canamus
 Munera nos christi bella maro resonet
 Carmina casta mihi fede nō raptus Helene:
 Illuxus erit lubricus carmina casta mihi.
 Dona superna loquar: misere nō prelia troie:
 Terra quibus gaudet dona superna loquar.
 En deus altus adiit venerande virginis aluum.
 Liberet vt homines en deus altus adiit.
 Femina virgo parit mundi deuota parentē:
 Porta Maria dei femina virgo parit.
 Gaudet amica cohors de virgine matre tonantes
 Virginitate micans gaudet amica cohors.
 Huius honor genuit casto de germine plures:
 Virgineos flores huius honor genuit.
 Ignibus vsta feris virgo nō cessat agathe:
 Eulalia perfert ignibus vsta feris.
 Casta feras superat mentes p̄ culmina tecla:
 Eufemia sacras casta feras superat.
 Leta ridet gladios ferro robustior agnes:
 Lecilia infestos leta ridet gladios.
 Vultus in orbe viget per sobria corda triumphos:
 Sobrietatis amor multus in orbe viget.

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

Nostra quoq̄ egregia iam tempora virgo beavit
 Edildrida nitet nostra quoqua egregia.
 Quia patre eximio regali z stemata clara:
 Nobilior domino est orta patre eximio
 Percipit inde decus regina z scepra sub astris:
 Plus supra astra manēs pcipit inde decus.
 Quid petis alma virū sponso iam dedita summo:
 Sponsus adest christus quid petis alma virū.
 Regis vt etherei matrē iam credo sequaris
 Tu quoq̄ sis mater regis vt etherei.
 Sponso dicata deo bis sex regnauerat annis:
 Inq̄ monasterio est sponsa dicata deo.
 Toto sacrata polo cellis vbi floruit actis:
 Reddit atq̄ animā tota sacrata polo.
 Virginis alma caro est tumultata bis octo nouembriis:
 Nec putet in tumulto virginis alma caro
 Christe tui est operis q̄ vestis z ipa sepulchro.
 Inviolata nitet tui est operis.
 Hydros z ater abit sacre p̄ vestis honore:
 Horbi diffugiunt hydros z ater abit.
 Zelus in hoste furit q̄ndam qui vicerat euā:
 Virgo triūphat ouans zelus in hoste furit.
 Aspice nupta deo que sit tibi gloria terris:
 Que maneat celis aspice nupta deo.
 Munera leta capis festiuis fulgida tedis:
 Ecce venit sponsus munera leta capis.
 Et noua dulcisono modularis carmina plectro:
 Spōso hymno exultas z noua dulci sono.
 Nullus ab alti throni comitatu segregat agni:
 Quā effectū tulerat nullus ab alti throni

Ut Theodorū ep̄us inter Ecgfriduz z
 Edilredum reges pacem fecerit.
 Caplm. XXI.

Anno Ecgfridi nono p̄serto gras
 uip̄lio int̄ ipm z Edilredū reges
 mercioz iuxta flumiū Treāta occi
 cisus est Elbami frater regis Ecg
 fridi iuuenis circit̄. xiiij. annoz vtriq̄ p̄
 uincie multū amabilis. Nā sororem eius
 q̄ dicebat Ostbridi rex Edilred hēbat vt
 orē. Lūq̄ materies belli acrior̄ et inimici
 cie lōgioz̄ int̄ reges p̄losq̄ feroces vide
 ref exorta Theodor⁹ deo dilect⁹ antistes
 diuio fret⁹ auxilio salutifera exhortatiōe
 ceptū tāti piculi fundit⁹ extiguit icēdiū:
 adeo vt pacat⁹ alterutrum regib⁹ ac p̄lis
 nulli⁹ aīa hoīs p̄iterfecto regis fratre: s̄ de
 bita solūmodo multa pecunia regi vltori
 daret. Qui⁹ federa pacis multo ex inde tpe
 int̄ eosdem reges: eozūq̄ regna durarūt.

Ut vincula cuiusdam captini cum peo
 misse cantarent soluta sint. *18 vincta*
 Caplm. XXII. *p̄ iacob. solu.*

Ep̄fato aut̄ plio q̄ occisus est rex
 Elbuini memorabile q̄ddā factuz
 eē p̄stat: qd̄ nequaq̄ silentio p̄ter
 eundū arbitroz: sed multoz saluti
 si ferat fore p̄ficuū. Occisus ē ibi int̄ alios
 s̄ militia ei⁹ iuuenis vocabulo huma: q̄ cū
 die illo z nocte seq̄nte int̄ cadauera occiso
 rū silis mortuo iaceret: tandē recepto spū
 reuixit: ac residēs sua vulnera p̄ut potuit
 ip̄e alligauit. Deīde modicū q̄scēs leua
 uit se z cepit abire sic: vbi amicos q̄ sui cu
 rā agerēt posset iuenire. Qd̄ dū faceret in
 uer⁹ ē z capt⁹ a viri⁹ hostil̄ exercit⁹: z ad do
 minū ipoz comitē vicz Edilredi regis ad
 duct⁹. A q̄ iterrogat⁹ q̄s eēt timuit se mili
 tē fuisse p̄fiteri: rusticū se poti⁹ z pauperē:
 atq̄ vxoreo vinculo colligatuz fuisse rēdit:

et propter victus militibus ad ferendum in expeditio-
 ne se cum suis sibi venisse testatur. At ille suscipiens eum: curam vulneribus egit. et ubi
 sanari cepit nocte eum ne auferret vinciri
 precepit: nec tamen vinciri potuit. Nam mox ut
 abire quod vincierat eadem sunt eius vincula so-
 luta. Habebat ei germanum fratrem: cui nomen
 erat Tuma presbyter et abbatem monasterii in
 civitate que hactenus ab eius nomine Tumiacestrum
 cognominatur. Qui cum eum in pugna percipit au-
 dierit venit querere: si forte corpus eius invenire
 posset. Invenitque alium illum pro omnia simillimum
 putavit ipsum esse. quem ad monasterium suum defe-
 rens honorifice sepeliit. Et per absolutio-
 nem eius septem missas facere curavit. Quas
 celebratio facta est quod dixit: ut nullus eum pos-
 set vincere quam continuo solueret. Interea co-
 mes que eum tenebat mirari et interrogare ce-
 pit: quare ligari non posset: an forte liras solu-
 torias de quibus fabule ferunt apud se haberet per
 quas ligari non posset. At ille respondit nihil tali-
 um artium nosse. Sed habeo fratrem inquit pres-
 byterum in mea provincia: et scio quod ille me inter-
 fectum putas. pro me missas crebras facit: et si
 nunc in alia vita essem ibi anima mea pro intercessi-
 onibus eius solueret a penis. Quibus aliquando
 tempore apud comitem teneret adversum eum
 diligenter considerabant ex vultu et habitu et
 sermonibus eius quod non erat de pauperibus vulgo ut
 dixerat: sed de nobilibus. Tunc secrete advo-
 cas eum comes interrogavit intentus: unde esset:
 promittens nihil ei mali facturum pro eo si simpli-
 citate sibi que esset pateret. Quod dum ille faceret
 ministrum se regis fuisse manifestas: respondit. et
 ego pro singula tua responsa cognoveram quod ru-
 sticus non eras. Et nunc dignus es morte. quia
 omnes fratres et cognati mei in illa sunt pugna in-
 terempti: nec tamen occidam ne fide quam
 promisi pariter. Ut ergo qualiter vendit eum
 Londoniam fresoni cuidam: sed nec ab illo:
 nec cum illo duceret vllatenus potuit alliga-
 ri. Verum cum alia atque alia vinculoz genera-
 hostes imponeret: cumque vidisset que emerat
 eum vinculis non potuisse cohiberi dona-
 vit ei facultatem se redimendi: si posset. A
 tertia autem hora quando missa fieri solebat se-
 pissime vincula soluebantur. At illo dato in-
 reuerendo ut rediret vel pecuniam illi pro se mit-
 teret venit Cantua ad regem Lodheri qui
 erat filius sororis Edildride regine: de qua
 supra dictum est: qui et ipse quondam eiusdem

regie minister fuerat: petijtque et accepit ab
 eo precium sue redemptionis: ac suo domino pro se
 ut promiserat misit. Qui post hec patriam re-
 uersus atque ad suum fratrem perveniens replica-
 vit ex ordine cuncta que sibi adversa: que in ad-
 versis solacia pervenissent. Cognovitque re-
 ferente eo illis maxime reprobis sua fuisse vincu-
 la soluta quibus pro se missas fuerant celebrata
 solentia. Sed et alia que picitanti ei comoda
 contigerant et prospera. pro intercessionem frater-
 nam et oblationem hostie. salutaris celitus sibi fu-
 isse donata intellexit. Multique hec a prefato
 viro audientes accensi sunt in fide ac deuotio-
 ne pietatis adorandi: vel elemosinas faci-
 endas vel offerendas domini victimas sacre
 oblationis pro reptione suorum que de seculo mi-
 grauerant. Intellexerunt enim quod sacrificium
 salutare ad redemptionem valeret et anime et cor-
 poris sempiternam. Hanc mihi historia etiam
 hi qui ab ipso viro in quo facta est audire
 narraverunt: unde etiam qui aliquando comperi indu-
 bitanter historie nostre ecclesiastice inseren-
 dam credidi.

De vita et obitu Hilde abbatisse.

Capitulum. XXIII.

Anno post hunc sequente: scilicet anno do-
 minice incarnationis. DCXXX. religi-
 osissima christi famula Hilda ab-
 batissa monasterii quod dicitur Stre-
 neshaich: ut supra retulimus. post multa que
 fecit in terris opera celestia ad percipien-
 da premia vite celestis de terris ablata transi-
 vit die. xv. kalendas decembris cum esset an-
 norum. lxxj. quibus equa partitione diuisis. xxx-
 iij. annos in seculari habitu nobilissime: con-
 uersata compleuit. Nam et nobilis natu erat
 hoc est filia nepotis Eduini regis vocabu-
 lo Heririci: cum que etiam rege ad predicationem
 beate memorie Paulini primi Fordanhim
 brozum episcopi fide et sacramenta christi sus-
 cepit: atque hanc usque dum ad eius visionem pue-
 nire meruit intemerata seruauit. Que cum
 relicto habitu seculari illi soli suire decre-
 uisset: secessit ad provinciam orientalem anglo-
 rum. Erat namque propinqua regis illius: desu-
 derans exinde si quo modo posset derelin-
 cta patria: et omnibus quecumque habuerat gal-
 liam pervenire: atque in monasterio Late-
 pegrinam pro domino vitam ducere: quo facili-
 us perpetuam in celis patriam posset mereri.

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

Nā z in eodē monasterio soror ipsius Heger-
resuid mater Aldulfi regis orientaliū An-
glorū regularibz subdita disciplinis: ipō
tpe coronā expectabat eternaz. Cui⁹ emu-
lata in exemplū z ipa pposito peregrinā-
di annū totū in prefata puincia retenta ē.
deinde ab Aidano episcopo patriā reuo-
cata accepit locū vnius familie ad septē-
trionalē plagaz muri fluminis: vbi eq̄ an-
no vno monachicā cuz p paucis socijs vi-
tam agebat. Post hec facta ē abbatissa in
monasterio qd vocat Herutheu: qd vicz
mōasteriū factū erat n̄ mlto añ a religiosa
christi famula Heiuque prima fem in arū
ferē in prouincia Flordanbimbroz pposi-
tū vestem qz sanctimonialis habitus con-
secrāte Aidano episcopo suscepisse. Sz
illa post n̄ multū tēpus facti monasterij se-
cessit ad ciuitatem calcariam que a gente
anglorū Kaelcacestir appellat: ibiqz man-
sionē sibi instituit. Prelata autē regimini
monasterij illi⁹ famula christi Hilda: mox
hec regularem vitam per omnia put a do-
ctis viris discere poterat: ordinare cura-
bat. Nam z epus Aidan et quiqz nouerāt
eam religiosi pro insita ei sapiētia z amo-
re diuini famulatus sedulo eā visitare: ob-
nix amare: diligēt: erudire solebant. Cū
ergo aliquot annos huic monasterio regu-
laris vite institutiōe multuz itenta p̄fesset:
cōtigīt eam suscipere etiam cōstruendum
siue ordinandum monasterium in loco q
vocat Streneshalch. quod opus sibi in-
iūctū nō segnit̄ impleuit. Nam eiusdez q̄-
bus prius monasteriū etiam hoc discipli-
nis vite regularis instituit. Et quidē mul-
ta inibi quoqz iusticie: pietatis z castimo-
nie: ceterarūqz virtutū: sed maxime pacis
z charitatis custodiam docuit: ita vt in ex-
empluz p̄mitiue ecclesie nullus ibi diues
nullus egens: omnibus essent omnia cōmu-
nia cū nihil cuiusqz esse videret p̄p̄iū. Tā-
te aut̄ inerat ipa prudentie vt nō solū me-
diocres quiqz i necessitatibz suis: sed etiaz
reges ac p̄ncipes nōnunqz ab ea consiliuz
quererēt z inuenirēt. Tantum dilectioni
diuinarū scripturarum suos vacare sub-
ditos: tantum opibz iusticie se exercere fa-
ciebat: vt facillime viderent̄ ibidez qui ec-
clesiasticū gradū: hoc ē altarj officiū apte
sibi et plurimi posse reperiri. deniqz qn̄

qz ex eodē mōasterio postea ep̄os vidim⁹:
z hos om̄s singularis meriti ac sc̄t̄itatis
viros: quoz hec sūt nom̄ia. Bosa. Actla:
Ostfor. Joānis et Ulfrid. Depmo supra
diximus qz de Buraci fuerat p̄secrat⁹ an-
tistes. De secundo breuiter intimandū qz
in ep̄iscopatū Dorcicestre fuerit ordina-
tus. De vltimis infra dicendū ē qz eoz pri-
mus Dagustaldensis. sc̄os Eburacēsis ec-
clesie ordinat⁹ ep̄iscopus. De medio nūc
dicamus qui cuz i vtroqz Hilde abbatisse
monasterio lectioni z obseruatiōi scriptu-
rarū operā dedisset: tandem p̄fectiora desi-
derās venit Cantuā ad archiep̄m beate re-
cordatiōis Theodoruz: vbi postea q̄ aliqz
diu lectiōibz sacris vacauit: z iam rhomas
adire curauit. qd eo tempis magne virtu-
tis estimabat. Et inde cū rediens britāniā
adiisse diuertit ad puincia Duicciorum.
cui⁹ tūc rex Ofric p̄fuit: ibiqz verbuz fidei
p̄dicās simul z exempluz viuēdi sese viuē-
tibz atqz audiētibz exhibēs multo tpe mā-
sit. Quo tempore antistes prouincie illius
vocabulo Bosel: tanta erat corporis infir-
mitate depressus vt officiuz ep̄iscopatus
per se implere nō posset. Propter quod oī
iudicio prefatus vir in ep̄iscopatū pro eo
electus: ac iubente Edilredo rege p̄ Ul-
fridum beate memorie antistitem qui tūc
temporis mediterraneoz Anglorum epi-
scopatū regebat ordinatus ē: pro eo qz ar-
chiep̄iscopus Theodorus iam defunct⁹
erat: z nōdum alius pro eo ordinatus ep̄-
scopus. In quā vicz prouinciaz paulo ante.
hoc est. ante p̄fatum virum dei Boseluz:
vir strenuissim⁹ et doctissimus atqz excel-
lent⁹ ingenij vocabulo Tatfrid de eiusdē
abbatisse monasterio electus est antistes.
Sz priusqz ordinari posset morte imatura
prereptus est. Nō solum autē prefata chri-
sti ancilla z abbatissa Hild: quam omnes
qui nouerant ob in signe pietatis z gratie
matrem vocare consueuerant. In suo mo-
nasterio vite exemplo presentibz extitit: sz
etiam in plurimis longius manentibus
ad quos felix industrie ac virtut⁹ eius ru-
mor peruenit occasionem salutis et corre-
ctionis ministravit. Oportebat namqz im-
pleri omnium qd mater eius Bregusuid
in infantia eius vidit. Que cum viro eius
Beriric epularet sub rege bitonum Cerdi

ce qui et veneno perijt: vidit p̄ somniū q̄si
 subitofublatum cum quem quesierit cum
 omni diligētia: nullūq; eius v̄spiam vesti-
 gium apparuerit. Uerū cum solertissime il-
 lum quesisset reperire sub veste sua monile
 p̄ciosissimū: qd̄ dū attentius cōsideraret
 tāti fulgore luminis refulgere videbatur
 vt omnes Britānie fines illi⁹ gratia splē-
 doris implet. Quod nimiz somniū vera-
 citer in filia eius de qua loq̄mur expletus
 est. Cuius vita nō sibi solūmodo: sed mul-
 tis bene viuere volentib; exempla operuz
 lucis p̄buit. Verum illa cum mult; annis
 huic monasterio p̄sset: placuit pio prou-
 fori salutis nostre sanctam eius aīam lon-
 ga etiaz infirmitate carnis examinarī: vt
 iuxta exemplū apostoli virt⁹ eius in infir-
 mitate p̄ficere. Percussa etenim febrib;
 acriter cepit ardore fatigari. Et p̄ sex cōti-
 nuos annos eadem molestia laborare nō
 cessabat: in quo toto tēpore nunq; ip̄a v̄l
 conditori suo gratias agere v̄l cōmissum
 sibi gregem et publice et puatiz docere pre-
 termittebat. Nam suo p̄claro exēplo mo-
 nebat oēs et in salute accepta coporis do-
 mino obtēperanter seruiendū: et in aduer-
 sis reb; siue infirmitatib; mēbroz fidelit̄
 domino eē gratias semp agēdas. Septi-
 mo ergo sue infirmitatis anno conuerso
 ad intranea dolore ad diē puenit vltimū.
 Et circa gallicantū p̄cepto viatico sacro
 sancte cōmuniōis: cū accersicis ancillis
 christi que erant in eodem monasterio de-
 seruanda eas inuicem: imo cum oibus pa-
 ce euangelica ammoneret. Inter q̄ba ex-
 hortationis leta mortē vidit: imo (vt q̄bis
 domini loquar) de morte transiit ad vi-
 tam. Qua videlicet nocte domin⁹ om̄ipo-
 tēs obitū ipsius in alio lōgius posito mo-
 nasterio qd̄ ipsa eodez anno cōstruxerat:
 et appellat Bacanos manifesta visio re-
 uelare dignatus est. Erat in eodem mona-
 sterio quedaz sanctimonialis femina no-
 mine Bega: q. xxx. et amplius ānos dedi-
 cata domino in virginitate i monachica
 conuersatiōe seruiebat. Hec tunc in dor-
 mitorio soroz; pausans/ audiuit subito
 in aere notū cāpane sonū quo ad oratio-
 nes excitari v̄l conuocari solebant: cum
 quis eoz de seculo fuiss; euocatus: aper-
 tisq; (vt sibi videbatur) oculis aspexit dos

mus culmine fusam desup lucē oīa reple-
 uisse. Cui videlicet lucido cū sollicita inten-
 deret: vidit aīam p̄fate dei famule in ipsa
 luce comitātib; ac ducētib; angel ad celū
 ferri. Cūq; somno excussa videret ceteras
 pausantes circa se sorozes: intellexit v̄l in
 somnio/ v̄l in visione mētis ostēsū sibi
 esse qd̄ viderat. Statimq; surgens nimio
 terrore p̄terita/ cucurrit ad p̄ginē q̄ tunc
 monasterio abbatisse vice p̄fuit: cui nomē
 erat Frigit: fletuq; ac lachrymis multū p̄-
 fusa: ac suspiria longa trabēs/ nunciauit
 matrē illaz oīm Hild abbatissam iam mi-
 grassē de seclō. Et se aspectante cum luce
 immēsa ducib; angelis/ ad eterna lumina
 lucis et supnoz p̄fortia ciuium ascendisse.
 Quod cū illa audiss; / suscitauit cunctas
 sorozes: et in ecclesia cōuocatis oratiōib;
 ac psalmis/ p̄ania matris opam dare mo-
 nuit. Quod cū residuo noctis tēpore dili-
 genter agerent: venerunt primo diluculo
 fratres qui eius obitum nūciauerūt a lo-
 co vbi defuncta est. At illi respōdentes di-
 xerunt se prius eadem cognouisse: et cum
 exponerēt p̄ ordinē quō hec/ v̄l quādo di-
 dicissent: inuentum est eadem hora trāsi-
 tum eius illi ostensum esse p̄ visionē. quia
 illic referebāt et exisse de mūdo. pulchraq;
 rerū cōcordia p̄curatū est diuinit⁹: vt cū
 illi exitū eius de hac vita viderent. tūc isti
 introitū eius in p̄petuā animarū vitā co-
 gnoscerēt. Distāt aut̄ inter se monasteria
 hec. xvi. ferme milib; passuū. Ferē autē q̄
 eadē nocte in ipso quoq; monasterio vbi
 p̄fata dei famula obiit/ cuidam virgini
 deo deuote que illam immēso amore dili-
 gebat/ obitus illius in visione apparuerit:
 que animā eius cū angelis ad celū ire cō-
 spexerit: atq; hoc ipsa qua factuz est hora
 bis q̄ secum erāt famulab; ch̄i manifeste
 narrauerit: easq; ad orādū p̄aia ei⁹ etiam
 pus q̄ cetera cōgregatio ei⁹ obitū cogno-
 uisset excitauerit. Qd̄ ita fuisse factū mox
 cōgregatiōi manifeste innotuit. Erat em̄
 hec ipsa hora cū alijs nōnullis ch̄i ancil-
 lis in extremis monasterij locis seorsum
 posita: vbi nup veniētes ad cōuersionē fe-
 mine solebāt p̄bari: donec regulariter insti-
 tute in societate p̄gregationis suscipent.

¶ In monasterio eius fratri cuidaz car-
 nendi gratia diuinitus sit cōcessa.

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

Capitulum. XXIII.

F huius monasterio abbatisse fuit frater quidam diuina gratia specialiter insignis: qui carmina religioni et pietati apta facere solebat: ita ut quicquid ex diuinis litteris per interpretes disceret: huius ipse post illius verbis poeticis maxima suauitate et compositioe compositis in sua id est angloꝝ lingua perferret. Cuius carminibus multorum sepe animi ad contemptum seculi et ad appetitum sunt vite celestis accensi. Et quidem et alij post illum in gente Anglorum religiosa poemata facere tenebant sed nullus ei equipari potuit. Namque ipse non ab hominibus neque per hominem institutus canendi artem didicit: sed diuinitus adiutus gratia canendi donum accepit. Unde nihil unquam frivolum superuacuum poematis facere potuit: sed ea tantummodo que ad religionem pertinent religiosa lingua docebat. Si quidem in habitu seculari usque ad tempora perfectioris etatis constitutus nil carminum aliquando didicerat. Unde nonnunquam in conuiuio cum esset leticie causa decretum ut omnes per ordinem cantare deberent: ille ubi appropinquare sibi citissime cernebat surgebat a media cenarum egressus ad suam domum residebat. Quod dum tempore quodam faceret et relicta domo conuiuium egressus esset ad stabula iumentorum que ei custodia nocte illa erat delegata: ibique hora competenti membra dedisset sopori: astitit ei quidam per somnium: cumque salutans ac suo appellans nomine: Cedmon inquit: cantamibi inquit. At ille respondit. Nescio inquit cantare. Nam et ideo de conuiuio egressus huc secessi: quia cantare non poteram. Rursum ille qui cum eo loquebatur. Atque ait: cantare mibi habes. Quid inquit habeo, cantare? At ille. Cantam inquit principium creaturarum. Quo accepto responso: statim ipse cepit cantare. in laudem dei conditoris versus quos nunquam audierat: quorum iste est sensus. Nunc laudare debemus auctorem regni celestis: potentiam creatoris et consilium illius facta patris glorie. Quod ille cum sit eternus deus omnium miraculorum auctor extitit. qui primo filium hominum celum per culmine tecti: de hinc terrarum cunctos humani generis omnipotens creauit. Sic est sensus: non autem ordo ipse verborum que dormiens ille canebat. Neque enim possunt carmina quibus optime com-

posita ex alia in aliam linguam ad verbum sine detrimento sui decoris ac dignitatis transferri. Exurgens autem a somno cuncta que dormiens cantauerat memoriter retinuit: et his mox plura in eundem modum verba deo digni carminibus adiunxit. Veniensque mane ad vilicum qui sibi pererat: quid domi percipisset indicauit: atque ad abbatissam perductus iussus est multis doctis viris precibus indicare somnium: et dicere carmen ut vniuersorum iudicio quid vel unde esset quod referebat probaret. Cuiusque est omnibus celestem ei a domino concessam esse gratiam: exponebatque illi quaedam sacre historie siue doctrine sermonem precipientes eum si possit hunc in modulationem carminis transferre. At ille suscepto negotio abiit: et mane rediens optimo carmine quod videbat compositum reddidit. unde mox abbatissa amplexa gratiam dei in viro seculari illum habitum relinquere et monasticum suscipere propositum docuit. Susceptumque in monasterium cum omnibus suis fratribus cohorti associauit: iussitque illum serie sacre historie doceri. At ipse cuncta que audiendo discere poterat: rememorando secum quasi mundum animal ruminando in carmen dulcissimum conuertebat. suauisque resonando doctores suos vicissim auditores faciebat sui. Canebat autem de creatione mundi et origine humani generis: et tota Genesis historia. De egressu israel ex Egypto et ingressu in terram repromissionis. De alijs plurimis sacre scripture historijs. De incarnatione: diuina passione: resurrectione: et ascensione in celum: de aduentu spiritus sancti: et apostolorum doctrina. Item de terrore futuri iudicij: et horrore pene gehennalis ac dulcedine regni celestis multa carmina faciebat. Sed et alia plura de beneficijs et iudicij diuinis: in quo cunctos homines ab amore sceleris abstrahere: ad dilectionem dei et solertiam bone actionis excitare curabat. Erat enim vir multum religiosus et regularibus disciplinis humiliter subditus. Aduersum hominem illos qui aliter facere volebant zelo magni feruoris accensus. unde et pulchro vitam suam sine concluso. Nam propinquante hora sui discessus. xiiii. diebus preueniente corporea infirmitate pressus est: adeo tantum ut et loqui toto tempore posset: et ingredi moderate. Erat autem prima casa in qua infirmiores et qui

ppemorturi esse videbant induci solebat. Rogavit ergo ministrū suū vespere incubēte nocte qua de seculo esset transitorius ut in ea sibi locum quiescendi prepararet. Qui miratus cur hoc rogaret qui nequaquam ad huc moriturus esse videbatur: fecit tamen quod dixerat. Cumque ibidem positi vicissim aliter qua gaudente animo unacum eis qui ibidem antea inerant loquerentur ac iocarentur: et iam medie noctis tempus esset transcensum. Interrogavit si eucharistiam intus haberet. Respondebat quid opus est eucharistia: neque ei mori adhuc habes qui tam hilariter nobiscum velut sospes loqueris. Rursus ille et tamen ait. Afferte mihi eucharistiam. Qua accepta in manu interrogavit si oēs placidā erga se animā et sine querela et controversia ac rancoris haberent. Respondebant oēs: placidissimā se mentē ad illū et ab omni ira remotū habere: eūque vicissim rogabant placidam erga ipsos mentē habere. Qui confestim respondit. Placidā ego mentē filioli erga omnes famulos dei gero. Sicque se celesti munens viatico vite alterius ingressi paravit. Et interrogavit quā prope esset hora qua fratres ad dicendas domino laudes nocturnas excitari deberent. Respondebat Non longe est. At ille. Bene ergo. Expectemus horam illam. Et signans se signo sancte crucis inclinavit caput ad cervical: modicumque obdormiens ita cum silentio vitam finivit. Sicque factum est ut quomodo simplici ac pura mente tranquillaque devotione domino servierat: ita etiam tranquillaque morte mundū relinquens ad eius visionem veniret. Illaque lingua qua tot salutaria verba in laudem conditoris composuerat: vltima quoque verba in laudem ipsius signanda sese et spiritus suū in manu eius commendando clauderet. qui etiam prescius sui obitus extitisset ex his que narrauimus videres.

Qualis visio cuidam viro dei apparuerit postquam monasterium Colodane urbis esset incendio consumptum.

Capitulum. XXV.

In temporibus monasterium virginum quod Colodiurbē cognominatur: cuius et supra meminimus: pro culpa et incurie flammis absumptum est. Non tamē a malicia inhabitantium in eo et precii

pue illorum qui maiores esse videbant contigisse omnes qui nouere facillime poterunt aduertere. Sed non defuit puniendis ammonitio diuine pietatis: qua correcti per ieiunia: fletus: et preces iram a se instar flammam iustitiarum iudicis auerterent. Erat namque in eodem monasterio vir de genere Scottorum Adaman vocabulo: ducens vitam in continentia et orationibus multum deo deuotam: ita ut nil unquam sibi vel potus: excepta die dominica et quinta sabbati: perciperet. Sepe autem noctes integras paugil in oratione transiret. Que quidem illi districtio vite artioris primo et necessitate emendanda de sue prauitatis obuenerat: sed procedente tempore necessitate in consuetudinem verterat. Siquidem in adolescentia sua scelerat aliquid commiserat: quod commissum ubi ad consilium suum rediit grauissime exhorruit: et se pro illo puniendum a districto iudice timebat. Accedens ergo ad sacerdotem a quo sibi sperabat iter salutis posse demonstrari: confessus est reatum suum: petensque ut consilium sibi daret quo posset fugere a ventura ira. Qui audito eius commisso dixit. Grande vulnus grandioris curam medele desiderat. et ideo ieiunium: psalmis. et orationibus quantum vales insiste: quo pro occupando facies domini in confessione propitium eum inuenire merearis. At ille quem nimius ree conscientie tenebat dolor: et internis peccatorum vinculis quibus grauabatur oculis considerabat absolui. Adolescentior sum. inquit etate et vegetior corpore: quicquid mihi impositum fuerit agendum dum saluus fiam in die domini: totum facile feram etiam si tota nocte stando in precibus: si integram septimanam iubeas abstinendo. Qui dixit. Multum est ut tota septimana absque alimento corporis perdures sed biuanum vel triduanum satis est obseruare ieiunium. Hoc facito donec post modicum tempus rediens ad me quid facere debeas et quod diu penitentie insistere tibi plenius ostendam. Quibus dictis et descripta sibi mensura penitendi abiit sacerdos. Et in grante causa subita secessit Hybernia: unde originem duxerat: neque ultra ad eum iuxta suum predictum rediit. At ipse memor precepti eius: et promissi sui totum se lachrymis: penitentia: vigiliis scriptis et continentia macipauit. ita ut quanta solum sabbati et dominica sic predicti reficeret: ceteris septimae diebus ieiunium permaneret. Cumque

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

faciendū suū Hyberniā secessisse: ibiq̄ defunctum esse audivisset: semp̄ ex eo tpe iuxta cōdictū eius memoratū cōtinētie modum observabat. Et q̄d causa diuini timoris semel ob reatum compūctus ceperat: iam causa diuini amoris delectat̄ p̄m̄is indefessus agebat. Quod dū multo tpe sedulus exequeret̄: contigit euz die quadaz de monasterio illo longius egressuz comitante secum vno de fratribz: pacto q̄ itine reredire. Qui cū monasterio p̄pinquarēt z edificia illi sublimiter erecta aspicerēt solutus est in lachrymas vir dei: z tristitiam cordis vultu indice prodebat. Quod intuens comes quare faceret inquisiuit. At ille. Lūcta inquit hec que cernis edificia publica v̄l p̄uata i primo estus ignis absumēs in cinerē cōuertet. Quōd ille audis ens mor vt intrauerūt monasteriū matricongregatiōis vocabulo Ebbe curauit indicare. At illa merito turbata d̄ tali p̄fatio vocauit ad se virum: z diligentius ab eo rem v̄l vnde hoc ipe nosset inquirebat. Qui ait. Super p̄occupat̄ noctu vigilis et psalmis vidi astantē mihi subito quenzdam incogniti vultus: cuius p̄sentia euz essem exterritus: dixit mihi: ne timerē: et quasi familiari me voce alloquēs. Benefacis inquit: quia tpe isto nocturno quietis non somno indulgere: sed vigilis z orōnibus insistere voluisti. At ego. Froui inquit multuz mihi esse necesse vigilis salutaribus insistere: z p̄meis erratibz sedulo doct̄ minū dep̄care. Qui adijciens. Verum inquit dicis: quia tibi z multis opus est peccata bonis opibz redimere: et euz cessant a laboribus rez tēporaliū tunc pro appetitu eternoꝝ bonoꝝ liberius laborare. sed hoc tamen paucissimi faciunt. Siquidez mō totum hoc monasteriū ex ordine perlustrans singuloꝝ casas ac lectos inspexi: z neminē ex omnibz p̄ter te erga sanitatē anime sue occupatum repperi: z oēs prozsus viri z femie aut somno torpent inertē: aut ad peccata vigilāt. Nam z domūcule q̄ ad orandū vel legēduz facte erant: nūc in comestationū: potationū: fabulationum: z ceterarum sunt illecebrarum cubilia cōuerse. Virgines quoq̄ deo dicatē contēpta reuerentia sue professiōis quotiēscūq̄ vacant texendis subtilioribz indumen-

tis operam dant: quibus aut seip̄as ad vicem sponsaz. in periculuz sui status adornēt: aut externoꝝ sibi viroꝝ amiciciā cōparent. Unde merito loco huic z habitatoribus eius grauis d̄ celo vindicta flammis seuientibz p̄parata est. Dixit autē abbatissa. Et quare non tuis hoc comptum mihi reuelari voluisti: Qui respondit. Timui p̄ter reuerentiā tuam ne forte nimī cōturbareris. Et tamē hanc cōsolationē habeas q̄ in dieb̄ hec tuis plaga nō superueniet. Qua diuulgata visione aliquantulum loci accole paucis dieb̄ timere: et se ipsis intermissis facinoribz castigare ceperunt. Verū post obitū ipsius abbatisse redierūt ad pustinas sordes: imo sceleratioꝝ fecerunt. Et cū dicerēt: pax et securitas ex templo p̄fate vltionis sūt pena mulctati. Que mihi cuncta sic esse facta reuerendissim̄ me cōpresbyter Eccl̄is referebat: q̄ tunc in illo monasterio degebat. Postea aut̄ discedētibus inde ob desolationē plurimis incolaz: in nostro monasterio p̄rimo tempore cōuersatus ibidēq̄ defunctus est. Hec ideo nostre historie inserenda credidimus: vt admonerem̄ lectorum operum dñi q̄ terribilis in cōsiliis sup̄ filios hoim: ne forte nos tēpore aliquo carnis illecebris seruiētes: minusq̄ dei iudiciū formidantes repētina ira eius corripiat: et v̄l t̄palibz damnis iuste seuiens affligat: v̄l ad p̄petuā p̄ditionē districtiꝝ exanimans tollat.

De morte Ecgfridi z Lotheri regum.

Capit̄. XXVI.

Anno dñice incarnationis. dclxxxiiij. Ecgfrid rex Flordāhiboꝝ misso Hyberniā cū exercitu duce be rechto vastauit misere gētē inozriā z natiōi āgloꝝ sp̄ amicissimā: ita vt in eccl̄is quidem: aut mōasterijs man̄ parceret hostilis. at insulam z quantuz valere armis arma repellebāt. Et inuocantes diuine auxilium pietatis celitus se vindicari cōtinuis deum p̄catiōibz postulabāt. Et quis maledici regnū dei possidere nō possunt. Creditū tamē est q̄ hi qui merito impietati sue maledicebāt ociꝝ penas sui reatus lucent. Siquidem anno post hūc proximo idem rex cum temere exercitū ad vastandū Pictoz p̄uinciam duxisset: multū

phibētibus amicis: et maxime beate memorie Ludbereco qui nup fuerat ordinatus episcopus. Introductus est simulatibus fugam hostibus in angustias inaccessorum montium et cum maxima parte copiarum quasi secum adduxerat extinctus: anno etatis sue. xl. regni autem. xv. die tertio decimo kalendas iunias. Et quidem ut dicitur. phibuerunt amici ne hoc bellum iniret: sed quoniam anno precedentem noluerat audire reuerendissimum Egberechtam ne Scoeciam nil se ledentem impugnarz. Datum est illi ex pena peccati illius ne tunc eos qui ipsum ab interitu reuocare cupiebant audiret. Ex quo tempore spes cepit et virtus regni Anglorum fluere ac retro sublapsa referri. Nam et Picti terram possessionis sue quam tenuerunt Angli et Scoeci qui erant in Britania: bristonium quoque pars non ulla libertatem receperunt quam et hactenus habent per annos circiter. xliij. Ubi inter plurimas gentes Anglorum vel interceptos gladio vel seruitio addictos: vel de terra Pictorum fuga lapsos: Etiam reuerendissimus vir domini Trumvini qui in eos episcopatus accepit: recessit cum suis qui erant in monasterio Ebbercurm: posito quidem in regione Anglorum sed in vicina freti quod Anglorum terras Pictorumque disternat eosque ubicumque poterat amicis per monasteria commendans ipse in sepe dicto famulorum famularumque dei monasterio quod vocatur Streaneshalch locum mansuionis elegit. Ibi cum paucis suorum in monachica districtione vitam non sibi solummodo: sed et multis utile plurimum annorum tempore duxit. Ubi etiam defunctus in ecclesia beati Petri apostoli iuxta honorem et vitam et gradum eius condignum conditus est. Preerat quidem tunc eidem monasterio regia regina Elfec: una cum matre etiam Flede: quaz supra fecimus mentionem. Sed adueniente illuc episcopo maximam regendi auxiliium simul et sue vite solacium de uota deo doctrix inuenit. Successit autem Ecgfrido in regnum Altfrit vir in scripturis doctissimus qui frater eius et filius Osuini regis esse dicebatur. Destructumque regni statum quibus intra fines angusti ore nobiliter recuperavit. Quo videlicet anno qui est ab incarnatione dominica. dclxxxv. Lothari canuariorum rex cum post Egberechtum fratrem suum qui non annis regnauerat: ipse duo decim annis regnasset mortuus erat. viij.

idus februarii. vulneratus namque est in pugna Australium Saxonum quasi contra eum Edric filius Egberechti aggregatus: et intermedendum defunctus. Ac post eum idem Edric anno uno ac dimidio regnauit. Quo defuncto: regnum illud aliquo tempore spacium reges duobus vel externi dispendiderunt: donec legitimus rex Uictred id est filius Egberechti confortatus in regno religione sui et industria gentem suam extranea inuasionem liberaret.

Ut vir domini Ludbereco sit episcopus. Utque in monachica adhuc vita positus vixerit vel docuerit. Caplm. xxvii.

Ipse etiam anno qui finem vite accepit rex Ecgfrid episcopus: ut diximus: fecerat ordinari Lindisfarnensium ecclesie virum sanctum et venerabilem Ludberechtum: qui insula parua que appellatur Farne et ab eadem ecclesia ferme millibus passuum in oceano procul abest: vitam solitariam annos plures in magna corporis et mentis continentia duxerat. Qui quidem a prima etate puericia studio religiose vite sperdebat. Sed ab ineunte adolescentia monachicum et nomen assumpsit et habitum. Intrauit autem primo monasterium Hailros: quod in ripa Tuidi fluminis positum: tunc abbas Eata vir omnimodum mansuetissimus ac simplicissimus gerebat. Qui propterea episcopus Hagustaldensis siue Lindisfarnensis ecclesie factus est: ut super memorauimus. An tempore illo propositus Boisil magnarum virtutum et prophetici spiritus sacerdos fuit. Huius disciplinatus Ludberecht humiliter subditus: et scientiam ab eo scripturarum: et bonorum operum sumpsit exemplar. Qui postquam migravit ad dominum Ludberecht eidez monasterio factus est propositus plures et auctoritate magistri et exemplo sue actionis regulariter instituebat ad vitam. Nec solum ipso monasterio regulari vite monita simul et exempla prebebat. sed et vulgus circumpositum longe lateque a vita stulte consuetudinibus ad celestium gaudiorum conuertere curabat amore. Nam multi fidem quaz habebant iniquis phanabant opibus: et aliqui etiam tempore mortalitatis neglectis fidei sacramentis quibus erat imbuti ad erraticam idolatrie medicamina percurrerant: quasi missam a deo conditore plagam incantationes vel phylacteria: vel alia quilibet demoniace artis arcana cohibere valerent. Ad utroqueque corrigendum

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

errore crebro ipse de monasterio egressus aliquoties equo sedens: sed sepius pedibus incedens circumpositas veniebat ad villas et viam veritatis predicabat errantibus: quod ipsum etiam Boisil suo tempore facere consueverat. Erat quippe moris eo tempore populis Anglorum ut veniente in villam clerico vel presbytero confluerent cuncti ad eius imperium verbum audituri libenter ea que dicebantur audiret libentius: que audire et intelligere poterant operando sequerentur. Porro Ludberecho tanta erat dicendi peritia: tantus amor persuadendi que cepat: tale vultus angelici lumen ut nullus penitus latebras eius cordis celare presumeret: quin omnes palam que gesserant confitendo proferrent: quia nimirum mirum hec eadem velle latere villo modo putabant: et confessis dignis ut impabat penitentie fructibus abstergerent. Solebat autem ea maxime loca pagrare et illis predicare in vinculis qui in arduis asperisque montibus procul positi alijs horrozierant ad visendum et paupertate pariter ac rusticitate sua doctorum arcebant accessum. Quos tamen ille libenter pro mancipat labore tanta doctrinae solertem excolebat industria: ut de monasterio egressus sepe hebdomada integra: aliquando duabus vel tribus nonnunquam etiam mensis pleno domum rediret. Sed demorat in montanis plebem rusticam pro predicacionis simul et opere salutis ad celestia vocaret. Cum ergo venerabilis domini famulum multos in Wailrosensi monasterio degentes annos magnis salutis signis effulgeret: transiit eum reuerendissimus abbas ipsius. Eam ad insulam Lindisfarnesium: ut ibi quibus fratribus custodienda discipline regularis et auctoritate prepositi intimaret: et propria actione premonstraret. Nam et ipsum locum tunc idem reuerendissimus pariter abbatis iure regerebat. Siquidem a temporibus ibidem antiquis et episcopus cum clero: et abbas solebat manere cum monachis: qui tamen et ipsi ad curam episcopi familiariter pertinerent. Quia nimirum Aidan qui primus eius loci episcopus fuit cum monachis illuc et ipse monachus adueniens: monachicam in eo conversationem instituit: scribente ei reuerendissimo papa Gregorio: quod et supra posuimus. Sed quia tua fraternitas inquit monasterii regulis erudita seorsum fieri non debet a clericis su-

is in ecclesia Anglorum que nunc auctore deo ad fidem perducta est: hanc debet conuersionem instituere que in initio nascentis ecclesie fuit patribus nostris: in quibus nullus eorum ex his que possidebant aliquid suum esse dicebat: sed erant eis omnia communia.

Ut idem in vita Anachoretica et fonte de saxosa terra orando produxerit: et segetem de labore manuum ultra tempus serendi acceperit.

Capitulum XXVIII.

Hinc Ludberecht crescentibus meritis religiose intentus ad Anachoretice quoque contemplacionis que dicitur silentia secreta peruenit. Uex quia de vita illius et virtutibus ante annos plures sufficenter et versibus heroicis et simplicis oratione conscripsimus. Hoc tamen in penitus commemorare satis sit quod aditur in sulam pretestatus est fratribus dicens. Si mihi diuina gratia in loco illo donauerit ut de opere manuum mearum viuere queam libens ibi morabor: sin alias ad vos citissime deo volente reuertar. Erat autem locus et aqua prorsus et frugibus et arboribus opus: sed et spirituum malignorum frequentia humane habitationi minus accomodus: sed ad votum viri dei habitabilis per omnia factus est. Siquidem ad aduentum eius spiritus recesserunt maligni. Cum autem ipse sibi ibidem expulsis hostibus mansionem angustam circumvallate aggere et domus in ea necessarias iuuante fratrum manu id est oratorum et habitaculum commune construxisset. Iussit fratres in eiusdem habitaculi parimento foueam facere (erat autem tellus durissima et saxosa) cui nulla omnino spes vene fontane videretur inesse. Quoddum facerent: ad fidem et preces famuli dei alio die aqua plena iuenta est. que usque ad hanc diem sufficenter cunctis illo aduenientibus gratie sue celestis copiam ministraret. Sed et ferramenta sibi ruralia cum frumento afferri rogauit. quod dum preparata terra tempore congruo seminaret: nil omnino non dico spicarum: sed ne herbe quidem ex eo germinari usque ad estatis tempora contigit. Unde visitantibus se ex more fratribus. hordeum iussit afferri: si forte vel natura soli illius: vel voluntas esset superni largitoris ut illius frugis ibi potius segetes

ouiret. Quod dum sibi allatū vltra omē tē
pus serēdi: vltra oēs spē fructificādi eodē
i agro sereret: mox copiosa seges exorta d
siderata pp̄ij labori di refectionē p̄bebat.
cū ergo ibidē mult' annis dō solitari' ser
uiret (tāta aut erat altitudo aggeris q̄ mā
sio eius erat vallata vt celū tm̄ ex ea cuius
itroitu sinebat aspicere posset). Cōtigit vt
p̄gregata synodo nō parua sub p̄sentia re
gis Ecgfridi iuxta fluuiū Alne i locū q̄ di
cit ad Tuifirdi: qd̄ significat ad duplex
vadū. Cui b̄tē memorie Theodor' archi
episcop' p̄siedeat vnanimō oim̄ p̄sensu
ad episcopatū ecclesie Lindisfarnēsis eli
geret. Qui cū multis legatarijs ac literis
ad se p̄missis nequaquā suo monasterio pos
set erui: tandē rex ip̄e p̄fatus vna cū sc̄tissi
mo antistite Trumvine: necnōz alijs religi
osis ac potentib' viris in insulā nauiga
uit. Cōueniunt z de ipsa insula Lindisfar
nēsi in hoc ip̄m multi de fratrib' genu fle
ctunt: oēs adiurant per deū: lachrymas
fundūt: obsecrāt: donec ip̄s q̄z lachrymis
plenū dulcib' extrahūt latebus atq̄ in sy
nodū pertrahūt. Qui dū peruenit: quib'
multū renitēs vnanimi cunctozū volūta
te supat. atq̄ ad suscipiēdū ep̄at' officiu
collū summ̄ittere cōpellit. Eo maxime vi
ctus sermone q̄ famulū dei Boisil cū mē
te p̄phetica cūcta que ei essent supuentura
patefaceret: antistitē quoq̄ eum futuruz
esse p̄dixerat. Necnō statim ordiatio decre
ta sed pacta hyeme q̄ imminebat in ip̄a so
lēnitate paschali cōpleta est. Eboraci sub
p̄sentia p̄fati regis Ecgfridi: cōueniētib'
ad p̄secrationē ei' septē episcopis: in qui
bus beate memorie Theodor' primatū te
nebat. Electus est autē primo in episcopa
tū Hagustaldensis ecclesie pro Trumbes
rechtō qui ab episcopatu fuerat deposit'.
Sed quoniā ip̄e p̄ Lindisfarnēsi eccle
sie in qua conuersatus fuerat dilexit p̄feci
ci: placuit vt eata reuerso ad sedē ecclesie
Hagustaldēsis cui regēdo p̄mo fuerat or
dinatus Ludberecht ecclesie Lindisfar
nēsis gubernacula susciperet. Qui susce
ptū ep̄atus gradū ad imitationē beatorū
apostolorū virtutū ornabat operib'. Com
missam nāq̄ sibi plebē z orationib' p̄tege
bat assiduis z ammonitionib' saluberrī
mis ad celestia vocabat. z (q̄d maxime do

ctores iuuare solet) ea q̄ agenda docebat:
ipse prius agēdo p̄mōstrabat. Erat quip
pe ante oīa diuine charitatis igne feruid'
patiētē p̄tute modest': orationū deuota
rū solertissime vite intent': affabilis om̄i
bus qui ad se cōsolationis gratia venie
bant. Hoc ipsum quoq̄ oratiōis loco du
cens si infirmis fratrib' op̄e sue exhorta
tiōis tribuerz. Sciensq̄ q̄ dixit: Diliges
dñm deū tuū: dixit z diliges primū. Erat
abstinētie castigatōe insignis: erat gr̄a cō
punctōis semp ad celestia suspēsus. Du o
bus aut annis in ep̄atu pactis reperit i
sulā ac monasteriū suū diuino ammonit'
oraculo: qz dies sibi mort' vel vite magis
illi' q̄ sola vita dicēda est iā appropiaret
introit': sicut ip̄e q̄z tpe eodē nōnullis s̄
verbis obscuriorib' q̄ tamē postmodū ma
nifeste intelligerēt solita sibi simplicitas
te p̄adebat. quibusdā aut hoc idē etiā ma
nifeste reuelabat.

Ut idē ep̄s iā obitū suū p̄ime futurū
Herebrechtō p̄dixerit.

Capitulum XXIX.

Rat autē p̄sbyter vite venerabil'
noie Herebrecht iam duduz viro
dei spirital' amicitie federe copu
latus q̄ i insula stagni illi' p̄ gradis
de q̄ deriuētōis fluuij p̄mordia erumpūt:
vitā ducēs solitariā: annis singulis eū vi
sitare: z monita p̄petue ab eo salutis audi
re solebat. Hic cū audiret eū ad ciuitates
Lugubaliā deuenisse venit ex more cupis
ens salutarib' ei' exhortationib' ad sup
na desideria magis magisq̄ accēdi. Qui
dum sese alterutrū celestis vite poculis
deebriarent: dixit inter alia antistes. De
mēto frater Herebrecht. vt modo quicqd
opus habes me interroges: mecūq̄ loq̄
ris. Postq̄ ei ab inuicē digressi fuerim':
nō vltra nos in hoc seculo carnis obruti
bus inuicē aspiciem'. Cert' sum nāq̄ q̄a
t̄ps mee resolutionis instat. z velox est des
positio tabernaculi mei. Qui hec audies
puolut' ei' vestigijs: z fuis cū gemitu lach
rymis. Obsecro inq̄t per dñm ne me de
seras: sed tui memor sis fidelissimi sōda
lis: rogesq̄ supernā pietatē vt cui simul in
terris seruiimus ad ei' videndū gratiaz
simul transeam' ad celos. Postiēm qz ad
tui oris imperiū semp viuere studui. z q̄c

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

quid ignorantia vel fragilitate deliq̄ eaq̄ ad tue volūtatē examē mox emendare curauit. Incubuit precib⁹ antistes: statim q̄ edoct⁹ in spū impetrasse sequod petebat a dño. Surge inq̄t frater mi⁹ z noli plorare sed gaudio gaude. qz qd̄ rogauimus superna nobis clementia donauit. Cui⁹ pmissi z pphetice veritatē sequēs rez astruxit euētus. qz z digrediētes ab inuicē non se vltra corpāliter viderūt. sed vno eodēq̄ die: hoc ē. xij. kalēdaz aprilis egrediētes e corpore spūs eorū mox beata inuicē visio⁹ ne cōiuncti sunt: atq̄ angelico ministerio pariter ad regnū celeste trāslati. Sz Helberecht diutina prius infirmitate decoq̄tur illavt credibile est dispēsatione dñice pietatis vt siqd̄ min⁹ h̄ret merita beato Ludbereco suppleret hoc castigās lōge egritudis dolor: q̄tū ēq̄tus gratia suo intercessori sicut vno eodēq̄ tēpore cū eo de corpore egredi: ita etiā vna atq̄ indissimili sede ppetue b̄titudinis meruisset recipi. Obijt aut̄ pater reuerēdissim⁹ i insula Farne multū dep̄cat⁹ fratres vt ibi q̄q̄ sepeli ref: vbi nō paruo tēpore p dño militaref. Attamē tandē corū p̄cib⁹ victus assensuz dedit vt ad insulā Lindisfarnēsiū relatus i ecclia deponeret. Qd̄ dū factū essz ep̄atū ecclie illi⁹ anno vno seruabat venerabil⁹ antistes Ulfrid donec eligeret: q̄ p Ludbereco antistes ordinari deberet. Ordīnatus est autē post hec Eadbrecht vir scientia scripturaz diuinaz: simul z p̄cepto rū celestū obseruātia: ac maxie elemosynarū operatiōe insignis ita vt iuxta legē oib⁹ annis decimā nō solū q̄drupedū: verū etiā frugū omniū atq̄ pomoz necnō z vestimētōrū partē pauperib⁹ dedit.

Ut corp⁹ illi⁹ p. xj. annos sepulture corruptionis immune repertū. Utq̄ nō multo post successor episcopatus eius de mūdo transierit.

Caplm. XXX.

Ulens aut̄ latius demōstrare diuina dispēsatio quāta in gloria vir dñi Ludberecht post mortē viueret: cui⁹ ante mortē vita sublimis erat crebris etiā miraculoz patebat indicijs: trāfactis sepulture ei⁹ annis xj. immisit anio fratru vt tollerēt ossa illi⁹. Qui more mortuozū consumpto iam z in

puluerē redacto corpore reliquo sicca inuenienda putabāt: atq̄ in nouo recōdita loculo in eodē quidē loco: sed supra pauimētū digne venerationis gratia locarēt. Qd̄ dum sibi placuisse Eadberecho antistite suo referrēt annuit cōsilio eoz iussitq̄ vt die depositiōis ei⁹ h̄ facere meminissent. Fecerūt aut̄ ita. Et aperietes sepulchz inuenerūt corp⁹ totū q̄si adhuc viueret integru: z flexibilib⁹ artuuz cōpaginib⁹ multo dormiēti q̄ mortuo simili⁹. Sz z vestimēta oia quib⁹ indut⁹ erat nō solū intemcrata: verū etiā prisca nouitate z claritudine mirāda patebāt. Qd̄ vbi videre fratres nimio mor timore pcussi festinauerūt referre antistiti que inuenerāt. Qui cū forte in remotiori ab ecclia loco refluus vndiq̄ pelagi fluctib⁹ cinctus solitari⁹ manebat. in hoc etem semp quadragesime tēp⁹ agere in hoc quadragesima ante dominici natalis dies in magna cōtinētia oratiōis z lachrymarū deuotiōe trāsigere solebat. In quo etiā venerabilis predecessor eius Ludberecht p̄s q̄ in sulā Farne peteret aliq̄sd̄ secreti⁹ domino militabat. Attulerūt autem ei z partē idumētū que corp⁹ sc̄m ambierūt. que cū ille z munera gratāter acciperet z miracula libēter audiret. (Nāz ipsa indumēta q̄si patris adhuc corp⁹ circūdata miro deosculabaf affectu). Floua izquit indumēta corpori p his que tulistis circūdate: z sic reponite in arcā quā parastis. Scio aut̄ certissime q̄ nō diu vacu⁹ remanebit locus ille q̄ tanta miraculi celestis gratia saturat⁹ est. Et q̄ beat⁹ est cui in eo facultatē q̄scendi domin⁹ totū b̄titudinis auctor atq̄ largitor p̄stare dignabitur. Nec z h̄mōi plura vbi multis cū lachrymis z magna cōpunctiōe antistes lingua etiā tremēte cōpleuit. Fecerūt fratres vt iusserat: z inuolutū nouo amictu corp⁹ noua q̄ in theca recōditū supra pauimētū sanctuarij posuerūt. Nec mora deo dilectus antistes Eadberecht morbo corrept⁹ est acerbo ac p dies crescēte multūq̄ igruescēte ardore lāguoris nō multo post. i. nonas maias etiā ipse miguit ad dñm. Cui⁹ corp⁹ in sepulchro b̄ndicti p̄is Ludberecho ponētes apposuerūt desup arcam in qua incorrupta eiusdez patris membra locauerūt. In q̄ etiā loco signa sanitatū ali⁹

quot dies facta meritis amborū testimonium ferūt. E quō aliq̄ in libro vite illi? olim memorie mādauim? S; z in hac historia quedā que nos nup̄ audisse cōtigit super adijcere cōmodū duximus.

Ut quidam ad tumbam eius sit a paralyti curatus.

Caplm. XXXI.

Rat in eodē monasterio frat̄ quis dā nomie Baldudegn. tpe nō pauco hospitiū ministerio deseruiens: qui nūc vsq; sup̄est: testimonium habens ab vniuersis fratrib; cūctisq; supuenientib; hospitiib; q; vir esset multe pietatis ac religionis. Iniunctoq; sibi officio: superne tamē mercedis grā subdit? Hic cū quadā die lenas siuelagas quib; in hospitali utebat in mari lauisset: rediens domū repētina medio itinere molestia tact? ita vt corruēs in terrā: z aliq̄ diu pron? iacens: vix tandē resurgeret. Resurgēs autē sensit dimidiā corpis sui partē a capite vsq; ad pedes: palytis lāguore dep̄ssam. Et maxime cū labore baculo innitēs domū puenit. Crescebat morib; paulatim: z nocte supueniēte grauior effect? est: ita vt die redeunte vix ipse p se exurgere aut incedere valeret. Quo affectus incōmodo cōcepit vtile menti p̄siliū: vt ad ecclesiā quod mō posset perueniēs: intraret ad tumbā reuerēdissimi p̄ris Ludberehti: ibiq; genib; flexis supplex supnā pietatē rogaret: vt vlt ab huiuscemodilāguore si hoc sibi vtile esset liberaret: vel si tali molestia diuti? castigari diuina puidēte gratia opteret: patienter dolore ac placida mēte sustineret illatū. Fecit igit vt anio disposuerat z imbecilles art? baculo sustentās intrauit ecclesiā. ac p̄sternēs se ad corp? viri dei: pia intētionē p ei? auxiliū dñm sibi fieri ppitius precabā: atq; inter p̄ces velut in sopore solut?: sensit (vt ipse postea referre erat solutus) quasi magnā latāq; manū: caput sibi parte q̄ dolebat tetigisse: eodēq; tactu in illā q̄ lāguore p̄sisa fuerat corpis sui partē paulatim fugiēte dolore ac sanitate subsequēte ad pedes vsq; pertrāsisse. Quo facto mox euigilās sanissim? surrexit: ac pro sua sanitate dño grās referens: qd erga se actū esset fratrib; indicauit. Cūctisq; congaudentib; ad ministeriū qd sollicit? exhi-

bere solebat q̄si flagello pbante castigatioz redijt. Sed z indumēta quib; deo dicatū corp? Ludberehti vel viuū ātea vlt postea defunctū vestierāt: etiā ipsa a gratia curadi nō vacarūt. sicut in volumine vite z virtute eius quisq; legerit inueniet.

Ut alter ad reliq̄as eius nup̄ fuerit ab oculi languore curatus.

Caplm. XXXII.

Ec silētio p̄tereundū: qd ante trienniū p reliq̄as ei? factū: nup̄ mihi p ipm in quo factū est frat̄ innotuit. Est autē factū in mōasterio qd iuxta Annē deacore p̄structū ab eo cognomē accepit. cui tūc vir religios? Suidberecht abbat; iure p̄suit. Erat in eo quidā adolescēs cui tumor deformis palpebrarū oculi sedauerat. qui cū per dies crescens oculo interitū minaret: curabant medici hunc appositis pigmentoz fomētis emolliere: nec valebāt. quidam abscindendam esse dicebant. Alij hoc fieri metu maioris periculi vetabant. Cūq; tpe nō pauco frater p̄fatus tali incōmodo laboraret: neq; in immēso oculo exicū humana man? curare valeret: quin p dies augeteretur. Cōtigit subito diuine pietat; gratia p sanctissimuz patr; Ludberehti reliq̄as sanari. Nā quādo fratres sui corp? ipsi? post multos sepulture annos incorruptū reppererūt: tulerūt partē de capillis: quā more reliquiarū rogātib; amicis dare vel ostēdere in signū miraculi possent. Harū partūculā reliquia p̄o tēpore habebat penes se quidā de p̄sbyteris eiusdē monasterij nomine Thridred: qui tunc ipsi? monasterij abbas est. Qui cū die quadā ingressus ecclesiā aperuisset thecā reliquiarū: vt portionē earū rogāti amico prestaret: cōtigit et ipsum adolescentē cui ocul? languerat in eadē tunc ecclesia adesse. Cūq; p̄sbyter portionē quātā voluit amico dedisset: residuum dedit adolescenti vt suo in loco reponeret. At ille salubri instinctu admonit?: cū accepisset capillos sancti capitis apposuit palpebre languenti: z aliq̄ diu tumorē illū infestū hoz appositioe cōprimere ac molliere curabat. Quo facto reliq̄as vt iusserat sua in theca recōdidit credens suū oculū capillis viri dei de quib; attactus erat oculū esse sanandū. Fleq; em̄ eū sua fides fe-

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

fellit. Erat em̄ vt referre est solitus tūc ho-
ra circiter sc̄da diei. Sed cū alia quoq; di-
es illa exigerat: cogitaret ⁊ faceret immi-
nēte hora ipsi⁹ diei sexta: repēte cōtingēs
oculū ita sanū cum palpebra inuenit: ac si
nunq; in eo deformitatis ac tumoris ali⁹
quid apparuisset.

Explicit liber quartus Ecclesiastice histo-
rie gentis Anglorū.

Incipit liber quintus

Ecclesiastice historie gentis Anglorū: cu; re-
colleeta capitulorū annotatione.

Ut Didiluald successor Ludberehti ī
anachoretica vita laborās: in mari fratris
bus tempestatē orādo sedauerit.

Caplm. I.

Successit vi-
ro dñi Ludberehto in ex-
ercēda vita solitaria: quā
in insula Farne ante epi-
scopatus sui tēpora gere-
bat vir venerabilis Didiluald qui multis
annis in monasterio qđ dicitur Hbripū ac-
ceptū presbyterat⁹ officii cōdignis gra-
du ipse cōsecrabat actib;. Cuius vt meri-
tū vel vita qualis fuerit clarescat certius
vnū eius narro miraculū quod mihi vn⁹
e fratrib; ppter quos ⁊ in quib; patratū est
ipse narrauit videlicet Budfrid venerabi-
lis ch̄i famulus ⁊ presbyter: qui etiā pos-
tea fratrib; eiusdē ecclesie Lindissarnen-
sis: in qua est abbatis iure presuit. Venit
inquit cū duob; fratrib; alijs ad insulam
Farne: loqui desiderans cū reuerendiss-
imo patre Didualdo. Cūq; allocutione ei⁹
refecti: bñdictiōe petita domū redirem⁹:
ecce subito positus nobis in medio mari
interrupta est serenitas qua vehebamur:
⁊ tanta irruit tāq; fera tēpestatis hyems:
vt neq; velo neq; remigio quicq; pficere:
neq; aliud q̄ mortē sperare valerem⁹. Cū
diu multū cū vento pelagoq; frustra cer-
tantes: tandē post terga respiceremus si
forte vel ipsam de qua egressi eramus in-
sulā aliquo conamine repetere possemus
inuenimus nos vndiq; versum pari tēpe-
state preclusos: nullāq; spem nobis in no-
bis restare salutis. Ubi autē longius vi-
sum leuauimus: vidim⁹ in ipsa insula Far-

ne egressum de latibulis suis amātissimū
deo patrē Didilualdū iter nostrū inspicere.
Audito etem̄ fragore pcellarū ac feruē-
tis oceani. exierat videre quid nobis acci-
deret. Cūq; nos in labore ac desperatione
positos cerneret: flectebat genua sua ad pa-
trē dñi nostri Jesu ch̄i pro nostravita ⁊ sa-
lute precaturus. Et cū orationē cōpleret:
simul tumida equora placauit adeo: vt ces-
sante per omnia seuitia tēpestatis: secūdi
nos venti ad terraz vsq; per plana maris
terga comitarent. Cūq; euadentes ad ter-
rā: nauiculā quoq; nostrā ab vndis expo-
taremus: mox eadēq; nostri gratia modi-
cum siluerat tēpestas redijt: ⁊ toto illo die
multū furere nō cessauit: vt palā daret in-
telligi ex modica illa que preuenerat iteri
capedo quietis: ad viri dei preces nostre
euasionis gratia donat⁹ est. Mansit itaq;
qđ idē vir dei in insula Farne. xij. annis: ibi
dēq; defunct⁹. sed in insula Lindissarnen-
si iuxta prefectorū corpora episcopozū in
ecclesia sc̄ti Petri apli sepultus est. Festa
vero sūt hec tēporib; Alfridi regis qđ post
fratrē suū Ecgfridū gēti Nordāhimbrozū
decē ⁊ octo annis presuit.

Ut episcopus Joannes mutū benedis-
cendo curauerit.

Caplm. II.

Cuius regni pncipio d̄functo Ea-
ta epo Joānes vir sc̄tus Haguz-
staldēsis ecclie p̄sulatū suscepit. d̄
qđ plura p̄tutū miracula: qđ eū fami-
liarit nouerūt dicere solēt. ⁊ maxie vir re-
uerēdissim⁹ ac pacissim⁹ Berechtun dia-
con⁹ qđndā ei⁹: nūc autē abbas monasterij
qđ vocat Jnderauuda: i. deoz: e q̄b; aliq;
memorie tradere p̄modū duxim⁹. Est mā-
sio qđā secretior: nemoze raro ⁊ vallo circū-
data: nō longe ab Hagustaldēsis ecclie. i.
vni⁹ ferme miliarij ⁊ dimidiū spacio iterflu-
ente Thino amne separata: habēs cimate-
riū sc̄tē Michaelis archāgeli: in q̄ vir del-
sep̄ius vbi opportunitas ardebat tēpo-
ris: ⁊ maxime in .xl. manere cū paucis: at-
q; orationib; ac lectiōi quiet⁹ opam dare
psuenerat. Cūq; tēpore qđā incipiēte. xl.
ibidē māsur⁹ adueniret: iussit suos q̄rere
pauperem aliquem maiore infirmitate vlt-
inopia grauātū: quē secuz habere illis die-
bus ad faciēdū elemosynā possent. Sic

em̄ semp̄ facere solebat. Erat autē in villa nō longe posita quidā adolecens mutus episcopo notus (nā sepius ante illū perci piende elyne gratiavenire p̄sueuerat) qui ne vnū quidē sermonē vnq̄ p̄fari poterat. Sed et scabiē tantā vt furfures habebat in capite: vt nil vnq̄ capilloz ei⁹ in super iori parte capitis nasci valeret. Tamen in circūitu horridi crines stare videbant. Hūc ergo adduci p̄cepit episcop⁹: et ei in cōceptis eiusdē mātionis paruū turgurū fieri: in q̄ manēs q̄tidianaz ab eo stipendi am acciperet. Cūq̄ vna. xl. esset impleta se ptimana seq̄nti dominica iussit ad se itra re pauperē. ingresso linguam p̄ferre ex ore ac sibi ostēdere iussit. et apprehēdens eum signum sancte crucis lingue eius impres sit quā signatā reuocare in os et loqui illuz p̄cepit. Dicitō inquit aliq̄d verbum: di cito gege: quod est lingua Anglorum ver bum affirmandi et cōsentiendi. i. etiā. Dix it ille. statim soluto vinculo lingue q̄d ius serat. Addidit episcopus nomina literaz. Dicitō a. dixit ille a. Dicitō b. dixit ille et b. Cūq̄ singula literaz nomia dicente epi scopo responderet addidit et syllabas ac verba illi dicēda p̄ponere. Et cū omnib⁹ cō sequēter responderet p̄cepit eū sentēti as longiores dicere. et fecit. Neq̄ vltra ces sauit tota die illa et nocte sequēte quantuz vigilare potuit vt ferūt qui presentes fue re loqui aliquid et arcana sue cogitatiois ac volūtatis quod nunq̄ antea potuit ali is ostēdere. In similitudinē illi⁹ diu clau dis: qui curat⁹ ab apostolis Petro et Jo anne exiliēs stetit et ambulabat: et intrauit cum illis in templū. ambulans et exiliens et laudans dominū. Gaudens nimirū vti officio pedū quo tanto tempore erat desti tutus. Cuius sanitati cōgaudens episcop us p̄cepit medico etiā sanande scabre dini capitis eius curā adhibere. Fecit vt iusserat. et iuuante benedictione ac preci bus antistitis nata est cū sanitate cut⁹ ve nuste species capilloz. Factusq̄ est iue nis limpidus vultu: et loquela p̄mpt⁹: cap illis pulcerrime crispis qui ante fuerat deformis paup et mutus. Sicq̄ de perce pta letat⁹ sospitate offerētī ei et episcopo vt in sua familia manendi locū acciperet magis domū reuersus est.

Ut idem puellam languentem orando sanauerit.

Caplm. III.

Arrauit idem Berechtuz et aliud de p̄fato antistite miraculū q̄ euz reuerēdissim⁹ vir Ulfrid: post lō gū exiliū in ep̄atū esset Hagustal densis ecclesie receptus: et idē Joannes defuncto Bosa viro multe sanctitatis et humilitatis ep̄us p̄ eo Eboraci substitut⁹ venerit ip̄e tpe quodā ad monasteriū hginū in loco q̄ vocat Uetadun: cui tunc Be reburg abbatissa p̄fuit. Ubi cū venissem⁹ inquit: et magno vniuersorū gaudio susce pti essemus indicauit nobis abbatissa: qz quedā de numero virginum que erat filia ipius carnal grauissimo lāguore teneret quia flebotomata est nuper in brachio: et cū esset in studio tacta est infirmitate repē tini doloris. q̄ mox increfcēte magis gra uatū est brachiū illud vulneratū ac versuz in tumorē: adeo vt vix duob⁹ manib⁹ cir cūplecti posset. Itaq̄ iacens in lecto pre nimietate doloris iam moritura videret rogauit ep̄m abbatissa vt intrarē ad eā ac benedicere illam dignaret. qz crederet eā ad benedictionē vel tactū illi⁹ mox meli⁹ habiturā. Interrogās autēz ille quādo fle botomata esset puella: et vt cognouit qz in luna quarta: dixit. Vultū insipiēter et in docti fecistis in luna quarta flebotomādo. Demini beate memorie Theodor⁹ archi piscopū dicere: quia periculosa sit satis il li⁹ temporis flebotomia quādo et lumen lu ne et reuma oceani in cremēto est. Et quid ego possū puelle si moritura est facere. Ac illa instantius obsecrās pro filia quā opis do diligebat. (Nam et abbatissam eam p̄ se facere disposuerat). Tādē obtinuit vt ad languētē intraret. Intrauit ergo me secuz assumpto ad hginē que iacebat multo (vt dixi) dolore cōstricta: et brachio intantum grossescēte vt nihil prozsus in cubitu fle xionis haberet. Et astans dixit orationez super illā: ac benedicēs egressus est. Cūq̄ post hec hora competente cōsederem⁹ ad mensam adueniens quidam clamauit me ducens foras et ait. Postulat Luenberug (hoc em̄ erat nomē hginis) vt ocinus regre diaris ad eam. Quod dū facerē reperī illam ingrediens vultu hilariorē: et velut

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

sospiti similes: et dum assideret illi dixit, vis petamus bibere. Et ego. Volo inquit et multum delector si potes. Cum ablato poculo biberem? ambo cepit mihi dicere quod ex quo episcopus oratione pro me benedictione completa egressus est: statim melius habere incipio. et si nec dum vires pristinas recipio: dolor tamen omnis et de brachio ubi ardeat inerat: et de toto meo corpore velut ipso episcopo foras eum exhortando funditus ablatum est: tam et si tumor adhuc in brachio manere videtur, abeuntibus autem nobis inde continuo fugatum dolore membrorum: fuga quoque tumoris horridi secuta est et crepte morti ac doloribus ego laudes domino saluatori una cum ceteris qui ibi erant seruis illius referebat.

Ut ite coniugem comitis infirmam aqua benedicta curauerit.

Capitulum. III.

Nondum quoque non multum huic dissimile miraculum de prefato antistite tenarravit idem abbas dicens. Vixilla erat comitis cuiusdam que vocabatur Puth: non longe a monasterio. id est duum ferme miliarium spacio separata: cuius coniunx quadraginta ferme diebus erat acerbissimo languore detenta: ita ut tribus septimanis non posset de cubiculo in quo iacebat foras efferi. Contigit autem eo tempore viz dei illo ad dedicandam ecclesiam ab eodem comite vocari. Cumque dedicata esset ecclesia rogauit comes eum ad prandendum domum suam ingredi renuit episcopus dicens se ad monasterium quod proxime erat reuerti debere. At ille obnixius precibus instans vouit etiam se eleemosynas pauperibus daturum dummodo ille dignaretur ea die domum suam ingrediens ieiunium soluere. Rogauit et ego una cum illo promittens etiam me eleemosynas in alimoniam in opus dare dum ille domum comitis pransurus ac benedictionem daturus intraret. Cumque hoc tarde ac difficulter impetrarem us intratum ad reficiendum. Miserat autem episcopus mulierem quam infirma iacebat de aqua benedicta quam in dedicatione ecclesie consecrauerat per unum de his qui mecum venerat fratribus precipiens ut gustandam illi daret: et ubi cumque maximum ei dolorem inesse didicisset de ipsa ea aqua lauaret. Quod ut factum est surrexit statim mulier sana: et non solum se infirmitate

longa carere: sed et perditas dudum vires receperisse sentiens. obtulit poculum episcopo. ac nobis ceptumque ministerium nobis omnibus primum nandi usque ad prandium completum non omisit. imitata socrum beati Petri que cum febrim fuisset ardoribus fatigata ad tactum manus dominice surrexit: et sanitate simul ac virtute recepta ministrabat.

Ut puerum comitis orando a morte reuocauerit.

Capitulum. V.

Non idem tempore vocatus ad dedicandam ecclesiam comitis vocabulo Ad di: cum postulatum compleret ministerium: rogatus est ab eodem comite intrare ad unum de pueris eius qui acerrima egritudine premebatur: ita ut deficiente penitus omnium membrorum officio iamque moriturus esse videretur. Cui etiam locus iam tunc erat paratus in quo defunctus condideret. Ad didit autem vir etiam lacrymas precibus diligenter obsecrans ut intraret oraturus pro illo: quod multum necessaria sibi esset vita ipsius. Crederet vero quod si ei manum imponeret atque eum benedicere voluisset: statim melius haberet. Intrauit ergo illo episcopus: et vidit eum mestis omnibus iam morte proximam: positumque loculum iuxta eum in quo sepeliendus poni deberet. Dixitque orationem: ac benedixit eum. et egrediens dixit solito consolantium sermonem. Bene conualescas cito. Cumque sederent post hec ad mensam misit puer ad dominum suum rogans sibi poculum vini mittere quod sitiret. Sauisus est ille multum quod bibere posset: misit ei calicem vini benedictum ab episcopo: quem ut bibit surrexit continuo. et veterno infirmitatis discussio induit se ipse vestimentis suis: et egressus inde intrauit et salutauit episcopum et conuiuas: dicens quod ipse quoque delectaretur manducare et bibere cum eis. Iusserunt eum sedere secum ad epulas multum gaudentes de sospitate illius residebat: vescebat: bibebat: letabatur. quasi unum e conuiuis agebat. Et multis post hec annis uiuens: in eadem quam acceperat salute permansit. Hoc autem miraculum memorat abbas non se presente factum sed ab his qui presentes fuerunt sibi perhibet esse relatam.

Ut clericum suum cadendo contritum orando ac benedicendo a morte reuocauerit.

Capitulum. VI.

Neq; hoc silentio p̄tereundū q̄ fa-
 mul^o chū Werbed in seipso ab
 eo factū solet narrare miraculuz.
 Qui tūc q̄dē in illi^o p̄uersat^o: nūc
 in monasterio q̄d est iuxta hostiū Tini flu-
 minis abbat^o iure p̄est. Uicā inq̄t illi^o: q̄n-
 tū boib^o estimare fas est: q̄d p̄sens optime
 cognoui: p̄ omnia episcopo dignā esse cō-
 peri. S; r cui^o meriti apud internū iudi-
 cē habit^o sit: r i mult^o alijs r in meipso ma-
 xime exptus sum. Quippe quē ab ipso (vt
 ita dicā) mortis limite reuocās: ad viā vi-
 te sue oratione ac benedictiōe reduxit. nā
 cū p̄mēno adolescētie tēpore in clero illi^o
 degerē. legēdi quidē canēdiq; studijs tra-
 ditus: sed nō adhuc animū p̄fecte a iuueni-
 lib^o cohibēs illecebris. Cōrigit die quadā
 nos iter agētes cū illo deuenisse i viā pla-
 nā r amplā atq; cursui equoz aptā. Lepe-
 rūtq; iuuenes q̄ cū ipso erant maxime laici
 postulare ep̄m vt cursu maiore cōs suos
 inuicē probare licerz. At ille p̄mo negauit
 ociosum dicēs esse q̄d desyderabāt. Sed
 ad vltimū multoz p̄nānima intentiōe de-
 uictus: facite aliquid si vultis: ita tamē vt
 Werbed ab illo se certamine abstineat.
 Porro ipse diligēt^o obsecrās vt r mihi cer-
 tandi cū illis copia daref (fidebā nāq; eq̄
 quē mihi ipse optimū donauerat) nequa q̄
 impetrare potui. At cū sepius adhuc atq;
 illuc spectāte episcopo cōcitatis in cursuz
 equis reuerterent^o r ipse lasciuo supat^o aio:
 nō me potui cohibere: sed (p̄hibente licet
 illo) ludētib^o me miscui: r simul cursu equi
 cōtendere cepi. Quod dum agerem audi-
 ni illum post tergum mihi cum gemitu di-
 centē. O q̄ magnum ve facis mihi sic eq̄
 rādo. Et ego audiens nihilomin^o ceptis
 institi vetitis. Nec mora dum fernēs equ^o
 quoddam itineris cōcauum valētiore im-
 petu transiliret: lapsus decidi. Et mox ve-
 lut emozēs sensum penitus motūq; oēm
 perdididi. Erat nāq; in loco illo lapis terre
 equalis obiectus cespite tenui: neq; yllus
 alter in tota illa campī planicie lapis in-
 ueniri poterat. Casuq; euenit: vel poti^o di-
 uina prouisione ad puniendam inobediē-
 tie mee culpā. vt huc capite ac manu quā
 capiti ruens supposueram tāgerem: atq;
 fracto pollice capitis quoq; iunctura sol-
 ueret. Et ego vt dixi: simillim^o mortuo fie-

rem. Et quia moueri nō poteram tetende-
 runt ibidem papilionem in quo iacerem.
 Erat autē hora diei circiter septima a q̄ ad
 vesp̄eram vsq; quietus r quasi mortu^o per-
 manens tūc paululū reuiuisco: ferorq; do-
 mum a socijs: ac tacitus tota nocte pduro
 Uomebam autē sanguinem: eo q̄ r intras-
 nea essent ruendo conuulsa. At episcop^o
 grauissime de casu r interitu meo dolebat
 eo q̄ me speciali diligeret affectu. Nec vo-
 luit nocte illa iuxta morē cū clericis suis
 manere. vtz solus in oratiōe persistēs no-
 ctem ducebat peruigilē p̄ meā (vt reor) so-
 spitate supnā pietatē supplicās. Et mane
 p̄mo ingressus ad me: r dicta sup me orati-
 one vocauit me nomine meo: r q̄si de gras-
 ui somno excitatū interrogauit: si nossem
 quis esset qui loqueret ad me. At ego ape-
 riens oculos aio etiam. Tu es ep̄s meus
 amatus. Potes inquit viuere: Ego sum.
 Possum inq; p̄ orationes vestras si volue-
 rit domin^o. Qui imponēs capiti meo ma-
 num cū verbis benedictiōis redit ad orā-
 dum. Et post pusillū me reuifens inuenit
 sedētē r iam loqui valentē. Lepitq; me in-
 terrogare: diuino vt mox patuit ammoni-
 tus instinctu: an me esse baptizatum absq;
 scrupulo nossem. Cui ego absq; vlla me
 dubietate scire respondi q̄ salutarī fonte
 in remissionē peccatoz essem ablut^o: r no-
 mē p̄sbyteri a q̄ me baptizatū nouerā dixi.
 At ille. si ab hoc inquit sacerdote baptiza-
 tus es: non es recte baptizat^o. Noni nāq;
 eum: r quia cum esset p̄sbyter ordinatus
 nullatenus p̄pter ingenij tarditatē potuit
 cathecizandi vel baptizandi ministerium
 discere. Propter quod r ipse illuz ab hui^o
 presumptiōe ministerij quod regulariter
 implere nequibat omnino discessare p̄re-
 cepi. Quib^o dictis eadē hora me catheciz-
 zare ipse curauit. Factūq; est vt exuffiante
 q̄ illo in faciē meam cōfestim me meli^o ba-
 bere sentirem. Vocauit autem medicum
 r dissolutā mihi emigranei iuncturā cōpo-
 nere atq; alligare iussit. Tātūq; mox acce-
 pta eius benedictione conualui: vt in cra-
 stinū ascendēs equū cū ipso iter in alium
 locū facerem. Nec multo post plene cura-
 tus vitali etiam vnda perfusus sum. Dā-
 sit autē in episcopatu annis. xxxij. r sic ces-
 lestia regna cōscendēs sepultus est in por-

Ecclesiastice historie gentis Anglor

ficu sc̄i Petri in monasterio suo q̄d dici-
tur insillia deirozū. anno ab incarnatiōe
dñica. dccxxj. Nā cū p̄ maiori senectute
minus ep̄iscopatu i amministrādo suffice-
ret: ordinato in ep̄iscopatu Eburac̄ensis ec-
clesie Uilfrido presbytero suo secedit ad
monasteriū prefatū: ibiq̄ vitā deo digna
cōuersatione cōpleuit.

Ut Leadualla rex occidentalīū Saxo-
nū baptizandus rhomā uenerit. Sz z suc-
cessor eius Hun in eadē beatorū apostolo-
rū limina deuotus adijt.

Caplm. VII.

Ano autē regni Aldfridi tertio
Leadualla rex occidentalīū saxo-
nū cū gēti sue duobz annis stre-
nuissime p̄sset: relicto imperio p̄-
pter dñm. regnū q̄ p̄petuū: uenit rhomā: s̄
sibi gl̄ie singularis desyderās adispic̄: ut
ad limina beatorū apostolorū fonte baptis-
matis ablueret in quo solo didicerat ge-
neri humano patere uite celestis introitū
Simul etiā sperans qz mox baptizat̄ car-
ne solutus ad eterna gaudia mūdus trās-
iret. Quod utrūq̄ ut mēte disposuerat do-
mino adiūuāte cōpletū est. Etenim illo pue-
nēs pontificatū agēte Sergio baptiza-
tus ē die sancto sabbato paschalis. anno
ab incarnatiōe domini. dclxxxix. z i albis
ad huc positus languore corrept̄. xij. kal.
maiaz die solutus a carne z beatorū est rez-
gno sociatus in celis. Cui etiā tēpore ba-
ptismatis papa memoratus Petri nomē
imposuerat: ut beatissimi apostolorū prin-
cipi ad cui⁹ sacratissimū corpus a finibz
terre pio duct⁹ amore uenerat etiā nomi-
nis ipsius cōsortio iungeret̄. Qui in eius-
q̄ ecclesia sepultus est. Et iubente pontifi-
ce epitaphiū in eius monumēto scriptuz:
in quo z memoria deuotionis ipsius fixa
per secula maneret: z legētes quicq̄ uel au-
diētes exemplū facti ad studiū religionis
accēderet. Scriptū est ergo hoc modo.

Culmen opus sobolē pollētia regna triū-
phos: Exuias p̄ceres menia castra da-
pes. Queq̄ patrū uirtus z que cōgesserat
ipse: Leadual armipotēs liquet amore dī.
Ut petri: sed ēq̄ petri rex cernerz hospes.
Cui⁹ fonte in eras sumeret almas aquas.
Splendificūq̄ iubar radiantī carperat
hauitū. Ex quo uiuific⁹ fulgor ubiq̄ fluit.

Perceptiensq̄ alacer rediuiue premiavit:
Barbaricā rabiē nomen z inde suū. Con-
uersus cōuertit ouans petrum q̄ uocari:
Sergius antistes iussit ut ipse pater. Fō-
ter renascētis quē ch̄i gratia purgās. Pro-
tinus ablutū uexit in arce poli. Dura fi-
des regis clemētia maxima ch̄i. Cui⁹ cō-
siliū nullus adire pōt. Sospes em̄ uenēs
summo ex orbe britāni: Per uarias gētes:
per freta perq̄ uias. Urbē rhomulā uidit
tēplūq̄ uerē dñi: Aspexit Petri mystica do-
na gerēs. Landid⁹ inter oues ch̄i sociabi-
lis ibit: Corpore nā tumultū mente sup̄na
tenet. Cōmutasse magis sceptrorum insi-
gnia credas: Quē regnū ch̄i p̄meruisse uis-
des. Hic deposit⁹ est Leadual qui z petr⁹.
Rex saxonū sub die. xij. kal. maiaz inditio-
ne sc̄da: q̄ uixit annos plus min⁹. xxx. im-
perāte dño Justiniano p̄ssimo augusto
anno etiā. iij. Pontificatū tenēte aposto-
lico uiro dño Sergio papa anno. ij. Abes-
unte autē rhomā Leadualla successit in re-
gnū Hun: de stirpe regia: q̄ cū. xxxvij. an-
nis imperiū tenuisset gētis illi⁹ z ipse reli-
cto regno ac iunioribz cōmendato ad limi-
na btōz apostolorū Gregorio pontificatū
tenēte p̄fectus est. Lupiēs in uicinia loco-
rū sanctorū ad tps pegrinari in terr⁹ quo
familiari⁹ a sanctis recipi mereat in celis.
Dō his tps plures de gente Anglor no-
biles ignobilesq̄ laici clerici: uiri ac femi-
ne certatim facere cōsueuerunt.

De obitu Theodori archiep̄is.

Caplm. VIII.

Ano autē post hunc q̄ Leadualla
rhome defunct⁹ ē primo. i. dxc.
incarnatiōis dñice Theodor⁹ be-
ate memorie archiep̄s senexz ple-
nus dierū. i. annoz. lxxxvij. defunct⁹ est.
Quē se numez annoz fuisse habiturū ipse
iam dudū somni reuelatiōe doct⁹ fuis p̄di-
cere solebat. Quāsit autē in ep̄atu annis. xx
ij. sepultusq̄ est in ecclesia sc̄i Petri i qua o-
mnīū ep̄oz Doruernēsīū sunt corpa de-
posita. De q̄ vna cū cōsortibz iisdē sui gra-
dus recte z uaciter dici pōt: qz corpa ipoz
in pace sepulta sunt: z nomē eozū uiuet in
generatione z generatiōes. Ut em̄ breuif-
dicā tātū. p̄fect⁹ sp̄italis tpe p̄sular⁹ illi⁹
Anglor eccle. q̄ntū nunq̄ antea potuere
ceperunt. cui⁹ p̄sonā: vitā: uirtutē z obitū

epitaphiū monumenti ipsi⁹ versib⁹ heroi-
cis. xxx. ⁊ q̄tuor palā ac lucide cunctis illo
veniētib⁹ pandit. quoz primi sunt hi. Hic
sacer in tumba pausat cū corpe p̄sul: Quē
nūc Theodor⁹ lingua pelasga vocat. Pre-
ceps pontificū felix summusq; sacerdos
Limpida discipulis dogmata disseruit.
Ultimi autē hi. Flāq; diē nonadecimā se-
premb⁹ habebat: Lū carnis claustra sp̄s
rit⁹ egredit. Alme noue scandēs felix cō-
sortia vite: Quib⁹ angelicis inunctus in
arce poli.

Ut Theodoro defūcto archiepiscopa-
tus gradū Berechtuald suscepit: ⁊ inter
plurimos quos ordinauit etiā Tobīā viz
doctissim⁹ Profensis ecclesie fecerit an-
tistitem.

Capitulum IX.

Accessit autē Theodoro in epatu
Berechtuald q̄ erat abbas in mo-
nasterio qd̄ iuxta ostiū aq̄lonare
fluminis genla de positum Racū
ilse nuncupat. Vir ⁊ ipse sciētia scriptura
rū imbuit: sed ⁊ ecclesiasticis simul ac mo-
nasterialib⁹ disciplinis summe instruct⁹:
tā ⁊ si de predecessori suo minime cōparan-
dus. Qui elect⁹ est quidē in episcopatum
anno dñice incarnatōis. dcccij. die primo
mēsis iulij regnātib⁹ in Cantua Uictres-
do ⁊ Suebhardo. Ordinat⁹ autē anno se-
quenti tertio die kalaz iulij dñica a Ho-
dune Metropolitano ep̄o Galliaz. ⁊ se-
dit in sede sua pridie kalaz septēbrū dñi-
ca. Qui inter multos quos ordinauit anti-
stes etiā Schmūdo Profensis eccleie pres-
fule defuncto Tobīā pro illo cōsecrauit:
virū: latina: greca: ⁊ saxonica lingua: atq;
eruditione multipliciter instructū.

Ut Ecgbercht vir sanct⁹ ad predican-
dum in Germania venire voluerit: nec vo-
luerit: porro Uictbercht adierit quidez.
Sed qui nec ipse aliqd̄ p̄fecisset rursus i
Hyberniā vnde venerat redierit.

Capitulum X.

O tēpore venerabilis ⁊ euz omni
honorificētia nominādus famu-
lus christi ⁊ sacerdos Ecgber-
cht quē in Hybernia insula pere-
grinā ducere vitā pro adipiscenda in ces-
lis patria retulimus: p̄posuit animo pluri-
bus prodesse. Idē inuito opere aplico p̄bū

dei aliq̄b⁹ eoz que nōdū audierāt gentib⁹
euāgelizando cōmittere. Quoz in germa-
nia plurimas nouerat esse nationes a q̄b⁹
Angli v̄l saxonēs q̄ nūc Britāniā incolūt
genus ⁊ originē duxissent noscunt. Quā hac-
ten⁹ a vicina gēte britonū corrupti germa-
ni nuncupant. Sunt autē Fresones rugis
ni danai hui⁹ antiq̄ saxonēs bouctuarij
Sunt ali⁹ plures n̄sdē in partib⁹ populi
paganis ad huc ritib⁹ seruiētes: ad q̄s ve-
nire p̄fatus ch̄i miles circū nauigata Bri-
tāniā disposuit: si q̄s forte ex ip̄s ereptos
satbane ad ch̄m trāfferre valeret. Vel si
h̄ fieri nō posset: Rhomā venire ad viden-
da atq; adorāda btōz aploz ac martyruz
christi limina cogitauit. S; ne aliqd̄ hoz
p̄ficeret: supna illi oracula simul ⁊ opa re-
stitērūt. Siqd̄ elect⁹ socijs strenuissimis
⁊ ad p̄dicandū p̄bū idoneis: v̄tpote actōe
simul ⁊ eruditiōe p̄clar⁹ p̄paratis oib⁹ que
nauigātib⁹ esse necessaria videbant: venit
die quadā mane primo ad eū vnus de fra-
trib⁹ discipul⁹ q̄ndā in Britāniā ⁊ mini-
ster deo dilecti sacerdot⁹ Boisil. Lū esset
idē Boisil p̄positus monasterij Mailroz
sensis sub abbate Eata: vt sup̄ narrauim⁹
referens ei visionē que sibi eadē nocte ap-
paruisset. Cum expletis in quib⁹ hymnis
matutinalib⁹ in lecto mēbra posuissem: ac
leuis me somn⁹ op̄p̄sisset: apparuit magi-
ster quōdā me⁹ ⁊ nutritor amatissim⁹ Bo-
isil. Interrogauitq; me an eū cognoscere
possez. Aio etiā. Tu es Boisil. At ille. Ad
hoc inquit veni vt r̄sum dñi saluatoris
Ecgberchto afferā. qd̄ te tamē referēte or-
portat ad illū venire. Dic ergo illi quia nō
valet iter quod p̄posuit implere. Dei enim
volūtat⁹ est vt ad Colūbe monasteria ma-
gis docēdo pergat. Erat autē Colūba p̄m⁹
doctor fidei ch̄iane transmōtanis Pict⁹
ad Aquilonē. Primusq; fundator monas-
terij qd̄ in insula multis diu Scotoz: Pi-
ctoz populis venerabile mansit. Qui viz
delicet Colūba a nōnullis cōposito a celo
la ⁊ colūba nomine: colū celi vocat. Audis-
ens autē p̄ba visiōis Ecgbercht p̄cepit fra-
tri q̄ retulerat: ne cuiq; bec alteri referret:
ne forte illusoria esset visiō. Ipse autē taci-
tus rē cōsiderās veracē esse timebat. Ne
tū a parādo itinere q̄ ad gentes docēdas
iret cessare volebat. At post paucū rursus

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

venit ad eum prefatus frater dicens: quia
et ea nocte sibi post expletos matutinos
Boisil per visum apparuerit dicens. Quare
tam negligenter ac tepide dixisti Ecgberect
to qui tibi dicenda precepi. At nunc vade dic illi:
Quod velis nolit debet ad monasteria Eos-
lumbæ venire: quia aratra eorum non recte ince-
dunt. Oportet autem eum ad rectum hec tramis-
tere reuocare. Qui hec audiens denuo prece-
pit fratri ne hec cuiquam patefaceret. Ipse ve-
ro tamen si certus est factus de visione ni-
hilominus tentauit iter dispositum cum fra-
tribus memoratis incipere. Cumque iam nauim
posuissent que tanto itineris necessitas po-
scebat atque opportunos aliquot diebus ven-
tos expectaret. Facta est nocte quadam tam
seua tempestas que perditis nonnulla ex par-
te his que in nauim erant rebus: ipsam in la-
tus iacentem inter undas relinqueret. Sal-
uata sunt tamen omnia que erant Ecgberecti et
sociorum eius. Tum ille quasi prophetam illud
dicens: quia propter me est tempestas hec: sub-
traxit se illi profectio: et remanere domi
passus est. At vero vnus de sociis eius voca-
bulo Uictberecti: cum esset et ipse contem-
ptu mundi ac doctrine scientia insignis (nam
multos annos in Hybernia pegrinatio ana-
choretica in magna perfectione vitam gere-
bat) ascendit nauem: et Fresiam perueniens
duobus annis continuis genti illi ac regi il-
lius Redbedo verbum salutis predicabat.
Tunc reuersus ad dilectum locum pegrina-
tionis solito in silentio domino vacare ce-
pit. Et quoniam externis prodesse ad fides
non poterat: suis amplius e virtutum exem-
plis prodesse curabat.

Ut Uilbrord in Fresia predicans mul-
tos ad christum conuerterit: et socii eius Henu-
uold sint martyrium passi.

Capitulum XI.

Tunc vidit vir domini Ecgberect
quia nec ipse ad predicandum genti-
bus venire permittebat: retentus ob
aliam sancte ecclesie utilitatem: de qua ora-
culo fuerat premonitus, nec Uictberect il-
las deueniens in partes quecumque proficiebat: te-
tauit adhuc in opere sibi mittere viros san-
ctos et industrios: in quibus Uilbrord pre-
byteri gradu et merito prefulgebat. Qui
cum illo aduenissent (erat autem numero. xii.)
diuertentes ad Pipinum ducem Francorum:

gratanter ab illo suscepti sunt. Et quia nu-
per ceteriorum Fresiam expulso inde Redbe-
do rege ceperat: illo eos ad predicandum
misit. ipse quoque imperiali autoritate iuuas:
ne qui predicantibus quicumque molestie infer-
ret multisque eos qui fide suscipere velent
beneficiis attolleret. Unde factum est opor-
tulante domino gratia diuina ut multos in bre-
ui ab idolatria ad fidem conuerterent christi
horum secuti exempla duo quidam presbyte-
ri de natione Anglorum qui in Hybernia
multo tempore pro eterna patria exulau-
erunt: venerunt ad prouinciam antiquorum sa-
xonum: si forte aliquos ibidem predicando
christo adquirere possent. Erant autem
vnius ambo sicut deuotionis: sic etiam vo-
cabuli. Nam vterque eorum appellabatur Henu-
uold. ea tamen distinctione ut pro diuersa
sa capillorum specie vnus niger: alter albus
Henuuold diceretur. Quorum vterque pietate
et religionis indutus: sed niger Henuuold
magis sacrarum literarum erat scientia instru-
ctus. Qui venientes in prouinciam intrane-
runt hospitium cuiusdam villici: petieruntque
ab eo ut transmitterent ad satrapam qui su-
per eum erat: eo quod haberent aliquid legatio-
nis et cause utilitatis quod deberent ad illius
perferre. Non enim habet regem iudem anti-
qui saxonum: sed satrapas plurimos sue gen-
tis prepositos: qui ingruente belli articulo
emittunt equaliter sortes: et quemcumque fors
ostenderit: hunc tempore belli ducem omnes
sequuntur: huic obtemperant. Peracto autem bel-
lo: rursus equalis potentie omnes sunt sa-
trape. Suscepit ergo eos villicus: et permit-
tens se mittere eos ad satrapam qui super se
erat ut petebant: aliquot diebus secum re-
tinuit. Qui cum cogniti essent a barbaris
quod essent alterius religionis: nam et psalmis
semper et orationibus vacabant: et quotidie sa-
crificium deo victimæ salutariis offerrebant
Habentes secum vascula sancta: et tabulam
altaris vice dedicatam: suspecti sunt quia
supuenirent ad satrapam et loquerentur cum
illo: auerterent illum a diis suis: et ad nouam
christianæ fidei religionem transferret. Sicque
paulatim omnis eorum prouincia veterem co-
geret in nouam mutare culturam. Itaque ra-
puerunt eos subito et interemerunt alium
quidem Henuuoldum veloci occisione gladii.
Rigellum autem longo suppliciorum cruciatu:

z horrenda membrorum omnium discerptione quos interemptos in rhenum piecerunt. Quod cum satrapa ille quem videre volebat audisset: iratus est valde q̄ ad se venientes pegrini nō pmitterent. Et mitres occidit vicarios illos omnes: vicūq̄ incendio cōsumpsit. Passi sunt autē prefati sacerdotes z famuli ch̄i. v. nonaz octobriū die. Nec martyrio eoz celestia de fuere miracula. Nā cū pempta eozū corpora anni: vt dixim⁹: a paganis essent iniecta: contigit vt hec contra impetū fluuij decurrētis. per. xl. fere milia passuū ad ea vsq̄ loca vbi illoz essent socij trāfferent. Sed z radius lucis per maximus atq̄ ad celū vsq̄ altus omni nocte supra locū fulgebant illū: vbi cūq̄ ea peruenisse cōtingeret. Et hoc etiā paganis qui eos occiderant intuentib⁹. Sed z vnus ex eis in visione nocturna apparuit cuidā de socijs suis: cui nomen erat Tilmon: viro illustri: z ad seculū quoq̄ nobili: q̄ de milite fact⁹ fuerat monachus: indicans q̄ eo loci corpora eozū posset inuenire vbi lucē de celo terris radiasse conspiceret. Quod ita cōpletū est. Inuenta eozū corpora iuxta honore martyrib⁹ condignū recondita. Et dies passionis vel inuentionis eozū cōgrua illis in locis veneratione celebrat. Deniq̄ gloriosissimus dux Francorū Pipin⁹ vbi hec cōperit misit: z adducta ad se eozū corpora cōdidit cū magna gloria in ecclesia Colonie ciuitatis iuxta rhenū. Fere autē quia in loca in quo occisi sunt fons ebullierit: qui in eodē loco vsq̄ hodie fluēt sui dona perfundat.

Ut viri venerabiles Suidbrecht i Britannia: Uilbrord Rhome in Fresiaz sint ordinati episcopi.

Capitulum XII.

Rimus sane t̄p̄ aduētus eoz in Fresiā mox vt cōperit Uilbrord datā sibi a p̄ncipe licētiā ibidē p̄dicādū accelerauit venire Rhomā cū sedi apostolice tūc Sergi⁹ papa preerat. vt cū ei⁹ licētiā z b̄ndictiōe desideratū euāgelizādi gentib⁹ op⁹ iniret: sil⁹ z reliq̄as btōz ap̄loz ac martyz ch̄i ab eo se sperās acciperet: vt dū in gēte p̄dicaret: destruc̄tis idolis ecclias institueret: haberet in promptu reliq̄as sc̄toz q̄s ibi intruderet

Quibusq̄ ibidē deposit⁹ cōsequēter in eorū honore q̄z essent ille singula queq̄ loca dedicaret. Sed z alia p̄plura q̄ tāti operis negociū q̄rebāt vel ibi d̄scere. vel inde accipere cupiebat. In q̄b⁹ oib⁹ cū sui voti cōpos esset effectus ad p̄dicādū redijt. Quo t̄p̄e fratres qui erāt in Fresiā p̄bi ministerrio mancipati elegerūt ex suo numero virū modestū morib⁹ z māsuētū cordē Suidberechtū qui eis ordinaret antistes. Quē Britāniā destinātū ad petitionē eoz ordinavit reuerēdissim⁹ Uilfrid ep̄s: qui tunc forte patria pulsus: in Merciorū regionibus exulabat. Nō em̄ eo t̄p̄e habebat ep̄iscopū Lantua. Defuncto quidē Theodoro: sed necdū Berectualdo successore ei⁹: qui trans mare ordinādus ierat: ad sedē ep̄at⁹ sui reuerso. Qui vicē Suidberecht⁹ accepto ep̄atu de Britāniā regressus nō multo post ad gēte Boruchtuariorū secessit. ac multos eoz p̄dicādo ad viā veritat⁹ p̄duxit. Sed expugnatis nō lōgo post t̄p̄ore Boruchtuarijs: a gēte antiquoz saxonū: dispersi sunt quolibet hi qui verbū receperāt: ipse antistes cū quibusdā Pipinum petijt. Qui interpellatē Blichdride coniuge sua dedit ei locū māisionis in insula quadam rheni que lingua eoz vocat in litore. In qua ipse constructo monasterio q̄s hactenus heredes possidēt eius: aliq̄ diu cōtinētissimā gessit vitam: ibiq̄ dies clausit vltimū. Post q̄ p̄o p̄anos aliq̄t in Fresiā q̄ aduenerāt docuerūt: misit Pipinus fauente oim̄ cōsensu virum venerabilem Uilbrordū Rhomā: cuius adhuc p̄ntificatū Sergi⁹ habebat: postulās vt idē Fresoz genti archiep̄s ordinaret. Quō ita vt petierat impletum est anno ab incarnatione d̄ni. dc. xcij. Ordinat⁹ est autē in ecclesia sancte martyris Ecclie: die natalis eius: imposito sibi a papa memorato nomine Lemēs. Ac mox remissus ad sedem ep̄iscopat⁹ sui. i. post dies. xiiij. ex quo i vrbē venerat. Donauit autē ei Pipin⁹ locū cathedre ep̄alis in castello suo illustri q̄s antiquo gentiū illoz vocabulo Uiltaburgz. i. oppidū viltorū: lingua autē gallica Traiectū vocat. In quo edificata ecclesia reuerēdissim⁹ p̄tifer longe lateq̄ verbū fidei predicans: multosq̄ ab errore reuocans: plures per illas regiones ecclesias: sed et

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

monasteria nonnulla construxit. Nā non multo post alios quoq; illis in regionib; cōstituit ipse antistites: ex eorum numero fratrum qui vel secū vel post se illo ad presdicandū venerant. Ex quib; aliquāti iam dormierunt in dño. Ipse autē Wilbrod cognomento Clemens adhuc supēst longa iam venerabilis etate vtpote tricesimū z sextum in episcopatu habens annum: z post multiplices militie celest; agones ad premia remuneratiōis superne tota mente suspirans.

Ut quidam in prouincia Forzandimbrozum a mortuis resurgens multa z tremenda z desyderanda que viderat narrauerit.

Caplm. XIII.

Nis temporib; miraculū memorabile z antiquorū simile i Britānia factū est. Flāq; ad excitatiōē vīuētū de morte aie: quidā aliq; diu mortu; ad vitā surrexit corpus z multa memoratu digna que viderat narrauit. E quib; aliqua breuiter perstringēda esse putauī. Erat autē patfamilias i regiōe Forzandimbroz que vocat Incuninū: religiosam cū domo sua gerēs vitā. Qui in firmitate corpis tactus: z accrescente per dies ad extrema pductus primo tempore noct; defunct; est: sed diluculo reuiscēs ac repente residēs: omnes qui corpori flētes assederāt: timore imenso percussos: in fugam puerit. Uxor tm̄ que eum ampli; amabat (quis multū tremēs z pauida) remansit. Quā ille consolatus: Foli inquit timere: quia iam vere surrexi a morte qua tenebar: z apud homies sum itez viuere pmissus. Non tamē ea mibi qua ante consueuerā conuersatione: sed multū dissimili ex hoc tpe viuendū est: statimq; surgens abijt ad villule oratoriū. z vsq; ad diem in oratione persistens: mox omnē quā possederat substantiā in tres diuisit portiones e quib; vnā coniugi: alterā filiis tradidit: tertiam sibi ipsi retentās: statim pauperibus tradidit. Et multo post seculi cur; absolutus ad monasteriū Mailros qd tui di fluminis circūflexu maxima ex pte claudit puenit. acceptaq; tōsura locum secreete mansionis quā preuiderat abbas intrauit: z ibi vsq; ad diē mortis in tanta men-

tis z corpis cōtritiōe curauit: vt multa illū q; als laterēt vel horrēda vel desyderanda vidisse: etiā si lingua sileret vita loq;ret. Narrabat autē hoc modo qd viderat. Lucidus inquis aspectu z clarus erat indumento: qui me ducebat: Incedebam; autē tacētes vt videbat mibi contra ortū solis solstitialem. Cūq; ambularemus deuenim; mus ad vallē multe latitudinis ac pfunditatis: infinite autē lōgitudis: que ad leuā nobis sita vnum latus flāmis feruētib; nimmū terribile. alterū furenti grādine ac frigore nimū: omnia pstante atq; viente nō minus intolerabile pferebat. Utrūq; autē erat aiab; hoim plens: q; vicissim hinc inde videbant q; si tēpestatis impetu iactari Cū em̄ vim feruoris immēsi tolerare nō possent: psiliebat mīserē in mediū frigor; infesti. Et cū neq; ibi q; ppriā requiei inuenire valerēt: resiliebat rursus vrende in mediū flāmaz inextinguibiliū. Cūq; hac iferlici vicissitudine longe lateq; put aspiciere poterā: sine vlla quietis intercapedine in numerabilis spiritūū deformiū multitudine torq;ret: cogitare cepi q; hic fortasse esset infern;: de cui; tormētis intolerabilib; narrare sepius audiuī. Respondit cogitationi mee ductor q; me pcedebat. Non hincq; suspicer;: nō em̄ hic infern; est ille quē putas. At cū me hoc spectaclo tā horrendo pteritū paulatim in vteriora pduceret: vidi subito ante nos obscurari incipere loca: z tenebris oīa repleti. Quas cū intrarem;: intantū paulisp; cōdēfate sūt vt nihil pter ipas aspicerē: excepta duntaxat specie z veste eius qui me ducebat. Et cū pgrederemur sola sub nocte p vmbrias Ecce subito apparēt ante nos crebri flāmarū terraz globi ascēdētes quasi de puteo magno. rursūq; decidētes i eūdē. Quo cū perductus essem: repente ductor meus disparuit: ac me solū reliquit i medio tenebrarū z horrende visionis. At cum globi igniū sine intermissiōe modo alta peterēt mō vna barathri repeterēt. Lerno oīa que ascēdebāt fastigia flāmaz plena esse spiritibus hominū qui instar fauillarū cū fumo ascēdētū: nūc ad sublimiora procederent: nūc retractis igniū vaporib; relaberent in pfundū. Sed z fetor incōparabilis cum eisde vaporib; ebulliens: oīa illa

tenebraz loca replebat. Et cū diutius ibi pavidus cōsisterē: vtpote incertus quid agerē: quo verterem ingressum: qui ve mihi finis maneret: Audio subito post terga sonitū immanissimi fletus ac miserrimi: simul z cachinnū crepitanē q̄si vulgi idocci capitis hostibus insultantis. Ut autē sonitus idem clarior redditus ad me vsq; peruenit: cōsydero turbā malignorū spirituum: que v. anias hoīm merētes: eiulantesq; ipsa vero multū exultans z cachinnans medias illas trāhebat in tenebras. Equib; videlicet hominib; vt dinoscere potui q̄dā erat attonsus vt clericus: quidāz laicus: quedā femina. Trāhētes autē eos maligni spiritus descēderūt in mediū barathri illius ardentis. Factūq; est vt cum longius subeuntib; eis fletū hoīm z risum demonioz clare discernere nequirē: sonū tantū adhuc promiscuū in aurib; haberē. Interea ascēderūt quidā spiritūū obscurorū de abyssō illa flāmiuoma: z accurrentes circū dederūt me: atq; oculis flāmantib; z de ore ac narib; ignē putridū efflantes angebāt. forcipib; quoq; igneis quos tenebant in manib; minitabant me comprehendere. nec tamen me vllatenus contingere tametsi terrere presumebant. Qui cum vndiq; versus in hostib; z cecitate tenebrarū cōclusus huc illucq; oculis circūferrem: si forte aliū de quid auxiliū quo saluauer adueniret: apparuit retro viam qua venerā quasi fulgor stelle micātis inter tenebras: qui paulatim crescēs z ad me ocius festinās: vbi appropinquauit dispersi sunt: z aufugerunt omnes qui me forcipibus rapere querebant spiritus infesti. Ille autem qui adueniens eos fugauit: erat ipse qui me anteducebat. Qui mox conuersus ad dexterum iter quasi contra ortum solis brumalē me ducere cepit. Nec mora exemptum tenebris: in aures me serene lucis eduxit. Lūq; me in lucez apertam duceret: vidit ante nos murū permaximū: cuius neq; longitudini hinc vel inde neq; altitudini vllus esse terminus videbatur. Cepi autem mirari quare ad murum accederemus: cum in eo nullā ianuaz vel fenestram vel ascensum alicubi conspicerem. Cum ergo peruenissemus ad murū: statim nescio quo ordine fuimus in sumis

tate. Et ecce ibi erat campus latissim⁹ ac letissimus: tātaq; fragrantia vernantium flosculoz plenus: vt omnē mox fetorē tenebrosi fornacis qui me peruaserat: effugaret admirandi huius suauitas odoris. Tanta autem lux cuncta ea loca perfuderat: vt omni splendore diei siue solis meridiani radijs videret esse p̄clarior. Erantq; in hoc campo nimia hominū albarozū cōuenticula: sedesq; plurime agminū letantium. Lūq; inter choros feliciū incolarum medios me duceret: cogitare cepi q̄ hoc fortasse esset regnum celorum de quo predicare sepius audiuī. Respondit ille cogitatui meo. Non inquis hoc est regnum celorum quod aurumas. Lūq; pcedētes transissemus ad has beatoz māsiones spirituum: aspicio ante nos multo maiore luminis gratiam q̄ prius: in qua etiam vocem cātatiū dulcissimā audiuī: sed z odoris fragrantia miri tanta de loco effundebat: vt is quē antea degustans quasi maximū rebar iam permodicus mihi odor videret. Sicut etiam lux illa campi florentis eximia in cōpatiōe eius que nunc apparuit lucis tenuissima proorsus videbat z parua. in cuius amenitate loci cui nos intraturos sperarem: repente ductor substitit. Nec mora gressum reorquēs ipsa me via qua venimus reduxit. Lūq; reuersi perueniremus ad mansiones illas letas spirituum candidatoz: dixit mihi. Scis que sint ista omnia que vidisti. Respondi ego. Nō. Et ait. Vallis illa quam aspexisti flāmis feruētib; z frigorib; horredā rigidis ipse est locus in quo examināde z castigāde sunt anime illoz qui differentes cōfiteri et emendare scelera que fecerunt: in ipso tandē mortis articulo ad penitentiā confugiunt: z sic de corpore exeunt. qui tamen quia confessionem z penitentiam vel in morte habuerunt: omnes in die iudicij ad regnum celoꝝ perueniēt. Multos autē preces viuentium: z elemosyne: z ieiunia z maxime celebratio missarū vt etiam ante diē iudicij liberent adiunāt. Porro puteus ille flāmiuomus ac putridus quē vidisti ipm est os gebenne: in quo quicumq; incidit: nunq; inde liberabit in euū. Locus p̄o ille florifer in quo pulcerrimā hanc iuuentutē iocundari ac fulgere cōspicis.

Explicitio

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

ipse est in quo recipiunt anime eorum qui in bonis quidem operibus de corpore exierunt: nō tamē sunt tante perfectiōis vt in regnū celozū statim mereantur introduci: q̄ tamē omnes in die iudicij ad visionē christi et gaudia regni celestis intrabunt. Nā quicūq; in omni sermone et opere cogitatione perfecti sūt: mox de se corpore egressi ad regnū celeste perueniūt: ad cuius vicinia pertinet locus ille vbi sonum cantilene dulcis cum odore suauitatis ac splendore lucis auditur. Tu autē qui nunc ad corpus reuertis: et rursum inter homines viuere debes: si actus tuos curiosius discutere: et mores sermonesq; tuos in rectitudine ac simplicitate seruare studueris: accipies et ipse post mortē locū mansionis inter hec que cernis agmina letabunda spirituum beatorum. Nā ego cum ad tēpus abcessissem a te: ad hunc feci vt quid de te fieri deberet agnoscerē. Nec mihi cū dixisset multū detestatur sum reuerti ad corpus: delectatus nimis suauitate ac decore loci illius quē intuebar: simul et cōsortio eorum quos in illo esse videbam. Hec tamē ductorē meū aliqd rogare audebam. Sed inter hec nescio quo ordine repente inter homines me viuere cerno. Hec et alia que viderat idē vtrūq; dñi non omnibus passim desidiosus: ac vite sue incuriosus referre volebat: sed illis solummodo qui vel tormentoz metu perterriti: vel spe gaudiorū perenniū delectati: profectū pietatis ex eius verbis haurire volebāt. Deniq; in vicinia celle illius habitabat quidā monachus nomine Denigils presbyterus etiam quē bonis operibus adornabat gradu preeminēs: qui adhuc superest. et in Hybernia insula solitarius vltimā vite etatē pane cibario et frigida aqua sustentat. Sic sepius ad eundē virum ingrediens audiuit ab eo repetita interrogatiōe que et qualia essent que exutus corpore viderat. Per cuius reuelationē ad nostrā quoq; agnitionē peruenire que de his pauca perstrinximus. Narrabat autē visiones suas etiam regi Alfrido viro vndecūq; doctissimo: et tam libenter tamq; studiose ab illo auditus est vt ei rogatu in monasterio supra memorato indutus: ac monachica sit tōsura coronatus: atq; ad eum audiendū sepiissime cum illas in partes deuenisset accederet.

Cum videlicet monasterio tēpore illo religiose ac modeste vite abbas et presbyter Ediluald preerat: qui nunc episcopale Lindisfarnensis ecclesie cathedrā cōdignis gradibus tenet. Accepit autē in eodē monasterio locū mansionis secretiorē: vbi liberius cōtinuis in orationibus famulatus sui cōditoris vacaret. Et quia locus ipse super ripā fluminis erat situs: solebat hoc creber ob magnū castigandi corpus effectum ingredi: ac sepius in eo super meatus vndis immergi. sicq; ibidē quōdiu sustinere posse videbat psalmis vel precibus insistere fixusq; manere ascendente aqua fluminis vsq; ad lumbos: aliquādo et vsq; ad collū: atq; inde egrediens ad terrā nunq; ipsa vestimenta vda vel algida deponere curabat: donec ex suo corpore calefieret et sicarentur. Cūq; tempore huiusmodi defluentibus circa eū semifractas crustas glaciū. quas et ipse aliquādo cōtriuerat quod haberet locū standi siue immergēdi in flumino dicerent qui videbant. Virum frater Drichelme (hoc em̄ erat viro nomen) q̄ tam frigoris asperitatē vlla ratione tolerare preuales. Respondebat ille simpliciter (erat nāq; homo simplicis ingenij ac moderate nature). Frigidiora ego vidi. Et cū dicerent. mirūq; cur tam austerā tenere continentia velis? Respondebat. Austeriora ego vidi. Sicq; vsq; ad diē suo uocationis infatigabile celestium bonoz desiderio corpus senile inter quotidiana ieiunia domabat: multisq; et verbo et conuersatione saluti fuit.

Ut e contra alter ad mortem veniens in oblato sibi a demonibus codice omnia sua inuenerit peccata.

Capitulum XIII.

Contra fuit quidā in puincia Merciorū: cuius visionis ac verba et cōuersatio plurimis: sed nō sibi metipso profuit. Fuit autē tempore Loenredi qui post Edilredū regnauit: vir in laico habitu atq; officio militari positus. sed quantū pro industria exteriori regi placens: tā pro interna sui met negligētia displicēs. Ammonebat ergo illū se diuoluit confiteret et emēdaret ac relinqueret scelera sua priusq; subito mortis supuentu tēpus omne penitendi et emendandi pderet.

Verū ille licet admonitus spernebat verba salutis: seseq; tēpore sequēti penitētiā acturum esse pmittebat. Inter hec tactus infirmitate decidit in lectū: atq; acri cepit dolore torq̄ri. Ad quē ingressus rex (diligebat em̄ eū) multū hortabatur: vt vel tūc ante q̄ moreret penitentiā ageret cōmissorū. At ille respondebat: Nō se tunc velle cōfiteri pctā sua: sed cū ab infirmitate resurgeret: ne exprobraret sibi sodales q̄ timore mortis faceret ea que sospes facere noluerat. Fortiter quidē vt sibi videbat locutus: sed miserabiliter vt postea patuit demoniaca fraude seductus. Quō morbo ingrauescente denuo ad eū visitandū ac docendū rex intraret clamauit statim miserabili voce. Quid vis modo? Quid huc venisti? Non em̄ mihi aliqd̄ vtilitatis aut salutis potes: vltra cōferre. At ille. Noli inquit ita loqui vide vt sanū sapias. Nō inquit insanio: sed pessimā mihi cōsciētā certus pre oculis habeo. Et quid inquit hoc est? Paulo ante inq̄t intrauerunt domū hanc duo pulcherrimi iuuenes et resederūt circa me: vnus ad caput: et vnus ad pedes. Protulitq; vnus libellū perpulchrū: sed vehemēter modicū: ac mihi ad legēdū dedit. In quo omnia que vnq; bona feceram intuens scripta repperi. et hec erāt nimī pauca et modica. Receperunt codicē neq; aliquid mihi dicebant. Tunc subito superuenit exercitus malignorū et horrendorū vultu spiritū: domūq; hanc et exterius obsedit et intus maxima ex parte residens impleuit. Tunc ille qui et obscuritate tenebrose faciei: et primatu sedis maior esse videbat eorū proferens codicē horre de visionis et magnitudinis enormis et ponderis pene importabilis: iussit vni ex satellitib; suis mihi ad legendū deferri. Que cū legissem: inueni omnia scelera nō solū que opere vl' verbo: sed etiā que tenuissima cogitatione peccauī: manifestissimē in eo tetris esse descripta literis. Dicebatq; ad illos qui mihi assederāt viros albatos et preclaros. Quid hic sedetis: sciētes certissime: quia noster est iste. Responderunt. Verū dicitis. Accipite et in cumulū damnationis vestre ducite. Quo dicto statim disparuerūt. Surgentesq; duo nequissimi spūs habētes ī manib; percussē

runt me: vnus in capite: et alius in pede. Qui videlicet modo cū magno tormento irrupunt in interiora corporis mei: morq; vt ad inuicē perueniēt moriar: et paratis ad rapiēdū me demonib; inferni claustra pertrahar. Sic loquebat miser desperās. Et nō multo post defunctus penitentiā quā ad breue tēpus cū fructu venie facere supersedit: in eternū sine fructu penis subditus facit. De quo cōstat quia sicut beatus papa Gregorius de quibusdam scribit nō pro se ista cui nō profuerit: sed pro alijs viderit qui eius interitū cognoscētes: differre tēpus penitentię dū vacat timerent: ne improprio mortis articulo preuenti impenitentes perirēt. Quod autē codices diuersos per bonos siue malos spiritus sibi vidit offerri: ob id superna dispensatione factū est vt meminerimus facta et cogitationes nostras non in ventū diffluere: sed ad examen summi iudicis cuncta seruari. et siue per amicos angelos in fine nobis ostēdenda: siue per hostes. Quod vero prius candidū codicē protulerunt angeli: deinde atrū demōes: illi apparū: isti enormē: animaduertendū est q̄ in prima etate bona aliqua fecit que tamen vniuersa prauē agendo iuuenis obnubilauit. Qui si eorū econtrario errores puericie corrigere in adolescentia ac benefaciēdo a dei oculis abscondere curasset posset eorū numero sociari: de quib; ait Psal. Beati quorū remisse sunt iniquitates. et quorū tecta sunt peccata. Hanc historiā sicut a venerabili antistite Perhelmo didici simpliciter ob salutem legentū siue audientium narrādam esse putauī.

Ut itē alius moriturus deputatus sibi apud inferos locū penarū viderit.

Capitulum XXV.

Nui autē ipse fratrem quē vtinā nō nossem: cuius etiā nomen si hoc aliqd̄ pdesset dicere possem: posuit in monasterio nobili: sed ipsum ignobiliter viuētē. Corripiebat quidē sedulo a fratrib; ac maiorib; loci: atq; ad castigatōre vitā cōuertī ammonēbat. Et q̄ uis eos audire nolūisset: tolerabat tamen ab eis longanimiter ob necessitatem operis ipsi exteriorē (erat ei fabrilis arte singularis). Seruiebat autē multū ebrietati: et ce

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

teris vite remissionis illecebris: magisq; in officina sua die noctuq; residere: q̄ ad psallendum atq; orandū in ecclesia: audiendumq; cum fratrib; verbū vite concurrere consuenerat. Unde accidit illi: quod solent dicere quidā: quia qui non vult ecclesie ianuaz sponte humiliatus ingredi: necesse habet ianuā inferni nō sponte damnatus introduci. Percussus em̄ lāguore: atq; ad extrema perduct⁹ vocauit fratres ⁊ multū merens ac damnato similis cepit narrare: quia videret inferos apertos ⁊ sathanā immersum in pfundū tartari. Caiphā cū ceteris qui occiderūt dominū iuxta eum flāmis vlticib; contraditū. in quoz vicinia inquit heu mihi lo cum despicio ⁊ eterne perditionis esse paratū. Audientes hec fratres ceperunt diligenter exhortari vt vel tūc positus ad huc in corpore penitentiā faceret. Respōdebat ille desperās. Non est mihi modo tempus vitaz mutandi cum ipse videret iudiciū meū iam esse completū. Talia dicens sine viatico salutis obiit: ⁊ corpus ei⁹ in vltimis est monasterij locis humatum: neq; aliquis pro eo vel missas facere: vel psalmos cantare: vel saltē orare presumebat. B Quē grandi distātia diuisit deus inter lucē ⁊ tenebras. Beatus p̄omartyr Stephanus moriēdo pro veritate vidit celos apertos: vidit gloriā dei: ⁊ Jesum stantē a dextris dei: ⁊ vbi erat futurus ipse post mortē: ibi oculos mentis ante mortē quo letior occumberet misit. At cōtra faber ille tenebrose mentis ⁊ actionis imminente morte vidit aperta tartara: vidit damnationē diaboli ⁊ sequaciū eius. Vidit etiā suū infelix inter tales carcerē quo miserabilius ipse desperata salute periret. Sed viuentibus qui hec cognouissent causam salutis sua perditione relinquerent. Factū hoc nuper in prouincia Berniciorū: a longe lateq; diffamatū multos ad agendam ⁊ nō differendā scelez suoz penitudinē prouocauit. Quō vtinā exhinc etiā nostrarū fiat lectione literarū.

Ut plurime Scotorū ecclesie instante Adannan catholicū pascha suscepint: atq; idē librū de locis sc̄tis scripserit.

Capit. XVI.

Quo tpe plurima pars Scotorū in Hybernia ⁊ nōnulla de Brito nib; in Britannia rationale et ecclesiasticū paschalis obseruantie tps dñs donante suscepit. Siquidem Adannā psbyter ⁊ abbas monachorū q̄ erāt in insula Du: cū legatōis grā missus a sua gente venisset ad Alfridū regem Anglorū: ⁊ aliquādiu in ea morat⁹ videret rit⁹ ecclesie canonicos: s; ⁊ a plurib; q̄ erāt eruditiores eēt solerter ammonit⁹ ne cōtra vniuersalē ecclesie morē: vel in obseruantia paschali: vel in alijs quib; decretis cum suis paucissimis ⁊ in extremo mundi angulo positus viuere presumeret mutatus mente est: itavt ea que viderat ⁊ audierat in ecclesijs Anglorū sue suozq; cōsuetudini libētissime pferret. Erat em̄ vir bon⁹ ⁊ sapiēs ⁊ sciētia scripturarū nobilissime instruct⁹. Qui cū domū redijisset curauit suos qui erant in Du: qui ve eidē erant subditi monasterio ad eum quē cognouerāt: quēq; ipse ex toto corde susceperat veritatis callē perducere: nec valuit Flauigauit Hyberniā ⁊ predicans eis ac modesta exhortatiōe declarans legitimū pasche tēpus plurimos eoz ⁊ pene omnes qui abhensium erāt dño liberi ab errore a viro correctus: ad vnitatē reduxit catholicā: ac legitimū pasche tempus obseruare perdocuit. Qui cū celebrato in Hybernia canonico pascha ad suā insulā reuertisset: sicq; in monasterio catholicā tps paschalis obseruatiā instantissime predicaret: nec tamē pficere quod conabat⁹ posset: contigit cum ante expletū anni circulum migrasse de seculo: diuina vtiq; dispensatione vt vir vnitatis ⁊ pacis studiosissimus ante ad vitā raperet eternā q̄ redeūte tēpore paschali grauiorem cum eis qui eum ad veritatē sequi volebāt cogeret habere discordiam. Scripsit idem vir de locis sanctis librum legentib; multum vtilissimū: cuius auctor erat docendo ac dictando Galliarū episcopus Arculfus q̄ brōz gratia sc̄toz venerat Hierosolymā. Et illustrata omni terra repromissionis Damascū quoq; Cōstātinopolim: Alexādriā: multas mar; insulas adierat: patriāq; nauigando reuertēs: vi tempestatis in occidētalibus Britannie littora delatus est. Ac

post multa ad memoratum christi famulū
Adamnanū perueniens ibi doctus inscri-
pturis: sanctorum q̄ locoꝝ gnatus esse cō-
pertus est: libentissime est ab illo susceptus
libenti⁹ auditus: adeo ut queq; ille se in lo-
cis sanctis memoratu digna vidisse testaba-
tur: cuncta mox iste litteris mādare cura-
uerit. Fecitq; opus: ut dixi multis vtile: et
maxime illis qui longius ab eis locis in qui-
bus patriarche et apostoli erāt secreti ea tā-
tum de his que lectioni didicerint norūt
Porrexit autē librū hūc Adānan Alfrido
regi ac peius est largitionem etiā minori-
bus ad legendū traditus. Scriptoz quo-
q; ipse multis ab eo muneribus donatus
patriā remissus est. De cuius scriptis aliq̄
decerpere ac nostre huic historie inserere cō-
modū fore legentibus reor.

Que in eodē libro de loco dominice na-
tuitatis: passionis et resurrectionis com-
memorauerit.

Capitulum. XVII.

Scripsit ergo de loco dominice na-
tuitatis in hūc modū. Bethleem
Sciuitas David in dorso sita est au-
gusto. ex oī pte vallibus circumdata
ab occidente in orientē mille passibus
hūilis sine turribus muro per extrema pla-
nyerticis instructo. In cuius orientali an-
gulo quasi quoddam naturale semiātrum
est. Cuius exterior pars natiuitatis domini
ce fuisse dicitur locus interior presepe do-
mini nominatur. Hec spelunca tota interi-
us preciosissimo marmore tecta supra locū ubi
dominus natus speciali⁹ traditur: sancte
marie gradem gestat ecclesiam. Scripsit
item hoc modo de loco passionis et resurre-
ctionis illius. Ingressus a septentrionali
parte urbem hierosolymam. p̄m̄ de locis
sanctis pro pditione platearū diuertū est
ad ecclesiam cōstantinianam q̄ Martyrū
appellatur. hāc Cōstantin⁹ imperator eo-
q; ibi crux domini ab Helena matre repta
sit magnifico et regio cultu cōstruxit. De
hic ab occasu golgathana videt ecclesia: i q̄
etiam rupis illa apparet que quondā ip̄a
infixo domini corpore crucem pertulit ar-
genteam: modo pergrandem sustinet cru-
cem pendente magna d̄ super eam rota cū
lampadibus. Infra ip̄m vero locū domi-

nice crucis excisa in petra scripta est. In q̄
super altare pro defunctis honoratis sacri-
ficiū solet offerri: positus interim in pla-
tea corporibus. Huius quoq; ad occasus ec-
clesie anastasis hoc est resurrectionis do-
minice rotunda ecclesia tribus cincta parie-
tribus. xij. columnis sustentat. Inter pari-
etes singulos latum habens spacium vie
que tria altaria in tribus locis parietis me-
diū cōtinet: hoc est australi: aquiloni: et oc-
cidentalī. Nec bis quaternas portas id ē
introitus habet. Et
quibus quatuor ad vulturum et quatuor ad
eurum spectat. huius in mediomomen-
tū domini rotundū petra excisum est. Cui⁹
culmen intrinsecus stans homo manu cō-
tingere potest. ab oriente habens introitū
cui lapis ille magnus appositus est quod
intrinsecus ferramentozū vestigia vsq; in
p̄sens ostendit. Nam extrinsecus vsq; ad
culminis summitatē totū marmore tectū
est. Summū hō culmen auro ornatū: au-
ream magnā gestat crucem. In huius ergo
monumenti aquilonari parte sepulcrū do-
mini in eadē petra excisum. Longitudinis
octo pedum: trium mensura palmaz pau-
mēto alti⁹ eminet. Introitū habēs a late-
re meridiano: ubi die noctuq; xij. lapides
ardent. quatuor intra sepulcrū octo supra in
margine dextro. Lapis qui ad ostiū mo-
numenti positus erat: nunc scissus est. cu-
ius pars minor quadratū altare ante osti-
um nihilomin⁹ eiusdē monumēti stat. ma-
ior hō in orientali eiusdē ecclie loco q̄ dran-
guluz. Alio altare sub lineaminibus extat:
Color eiusdē monumēti et sepulcri albo et
rubicundo p̄mixtus videt.

Que item de loco Ascensionis domini
ce et sepulcris patriarchaz.

Capitulum. XVIII.

De loco quoq; ascensionis domini
ce p̄fatus autor hoc modo refert
mons oliuaz altitudine moti si-
on par est. s; latitudie et longitūdie
p̄stat: exceptis vitibus et oliuis. rare ferax ar-
boribus. Frumētū quoq; et ordei fertilis. Ne-
q; enim brucosa sed herbosa et florida so-
li illius est qualitas. In cuius summo p̄ti-
ce ubi dñs ad celos ascendit ecclesia rotunda
gradis ternas p̄ circūitū cameratas habet

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

portic^o desup tectas. Intior nāq^o dom^o p^o pter dñici corpis meatum camerari z regi nō potui altare ad orientē habēs angusto culmie ptectū. In cui^o medio vltima dñi vestigia celo desup patēte vbi ascēdit visū tur. Que cū q̄tidie a credētib^o terra tollat nihilomin^o manet: eandēq^o adhuc species veluti impressis signataz vestigijs seruat. Hec circa aerea rota iacet vsq^o ad cervicē alta: ab occasu habēs introitū pēdēte desup in trocleis magno lāpade totaq^o die z nocte lucente. in occidentali eiusdē ecclie parte fenestre octo: totidēq^o e regione lampades in funib^o pendentes vsq^o hierosoly mā p vitrū fulgent: quarū lux corda intuetium cū quadā alacritate z cōpunctōe p uerfacere dicit. In die ascētionis domice pannos singulos missa peracta validi flumīs pcella desursuz venire psuevit: z oēs qui in ecclesia affuerint terre psternere. Desitu etiā Ebebron z monumētis patz ita scribit. Ebebrō q̄ndā ciuitas z metropolis regni David. nūc ruinis tantū quid tūc fuerit ostēdēt vno ad orientē stadio speluncā duplicē in valle habz: vbi sepulchra patriarchaz q̄drato muro circūdant capitib^o versis ad aquilonē. Et hec singula singulis tecta lapidib^o instar basilice dolatis triū patriarchaz cādūdis Adam obscurioris z vilioris opis q̄ haud lōge ab illis ad borealē extremāq^o muri illi^o partē pausat Triū q̄z feminaz viliores z minores memorie cernunt mābre collis mille passiba monumētis his ad boreā herbosus valde z florib^o cāpestrē habens in vertice planicie. In cui^o aq̄lonari pte quere^o abrae duozū hominū altitudinis trūc^o ecclesia circūdat^o est. Hec d^o opuscul^o excerpta pfati scriptoz ad sensū q̄dem pboz illi^o sed breuiorib^o strictisq^o cōprehēsa sermōibus nostris ad vtilitatē legentū historijs indere placuit. Plura voluminis illius se qui scire delectat: vel i ipso illo volumine: vel in eo quod de illo duduz strictim excerptim^o epitomate requirat.

Ut australes saxones episcopos acceperint Eadberechtū z Eollan Occidentales Danielem z Adbelmum: z de scriptis eiusdem Adbelmi.

Capitulum XIX.

Ano dñice incarnationis. Dccc. Alfrid rex Flordanhimbroz defūct^o est ano regni sui. xx. necdū impleto. Cui succedēs in impiū fili^o su^o Osred puer. ix. circiter annoz regnauit annis. xj. Hui^o regni pncipio antistes occidentaliū saxonū Heddi celestem migravit ad vitā. Bonus quippe erat vir ac iustus z epalem vitam siue doctrinā magis insito sibi virtutum amore: q̄z lectionibus institutus exercebat. Deniq^o reuerendissimus antistes Pectelin: de quo in sequētib^o loco suo dicendū est: qui cum successore ei^o Adbelmo multo tempe adhuc diaconus siue monachus fuit referre est solitus q^o in loco quo defunctus est ob merituz sanctitatē eius mltā sint patrata miracula hoiesq^o puincie illius soliti ablatum inde puluerē ppter languētes in aquā mittere: atq^o ad hui^o gustuz siue aspersionē multas sanitatē egrotis z hoibus z pecorib^o conferre. Propter qd^o frequenti ablatione pulueris sacri fossa sit ibidem facta nō minima: Quo d^ofuncto: epatus puincie illius in duas parochias diuisus est. Una data Danieli quā vsq^o hodie regit. Altera Adbelmo cui annis q̄tuoz strenuissime pfuicit: ambo z in rebus ecclesiasticis z in sciētia scripturaz sufficienter instructi. Deniq^o Adhelm cum esset adhuc psbyter z abbas monasterij quod Waildubiurbē nomināt scripsit iubente synodo sue gentis librum egregium aduersus erroz Britonū quo vel pascha non suo tpe celebrant: vel alia pplura que ecclesiastice castitati z paci contraria gerūt. Vult osq^o eoz qui occidentaliū saxonib^o subditi erant Britones ad cotholicam dñici pasche celebrationem hui^o lectiōe pduxit. Scpsit z de virginitate libz eximiu: quem in exēplū sedulū geminato ope z sibi hexametris z prosa composuit. Scpsit z alia nōnulla vtpote vir vndecunq^o doctissimus. nam z sermone nitidus z scpturarū vt dixi liberaliū ecclesiasticarūq^o erat eruditōe mirād^o. Quo defuncto: pōtificatū pro eo suscepit Fortheri. q̄ vsq^o hodie supest vir z ipse in scpturis scitis mltū erudit^o. q̄ bēpātū animistrātib^o statutum est synodali decreto vt puincia australiū saxonuz que eaten^o ad ciuitatis Gentane cui tūc Daniel preerat paro

chiā ptinebat et ipse sedē episcopālē ac pri-
um haberet ep̄m. Consecratusq; est eis pri-
mus antistes Eadberecht: q̄ erat in mona-
sterio abbas beate memorie Wilfridi epis-
copi qd̄ dicit Selese. Quo defuncto Eol-
la suscepit officium p̄tificat̄. Ip̄o autē an-
nū aliq̄t annos ex hac luce subtracto episcop̄
pat̄ vsq; hodie cessauit.

Ut Loēred merciorū: et Offa orientaliū
saxonum rex in monachico habitu romē
vitam finierint: et de vita v̄l obitu Wilfridi
episcopi.

Capitulum XX.

Anno autē imperio Hosfredi quar-
to Loenred q̄ in regno merciorū
nobilissime tempe aliquāto p̄fue-
rat: nobili⁹ mltō sceptrā regni reli-
quit. Nā venit rhomā: ibiq; attōl̄ p̄tifica-
tum habēte Constantino: ac monach⁹ fa-
ctus ad limia ap̄toꝝ in precib; ieiunij et
elemosynis vsq; ad diē p̄māsit vltimū.
Succedēte in regnū Eolredo filio Edilre-
di: q̄ ante ip̄m Loenredū idē regnū tene-
bat. Venit autē cū illo et filius Sigberi re-
gis orientaliū saxonū: cui⁹ supra memini-
mus: vocabulo Offa iuuenis amatissime
etatis et vetustatis toteq; sue gēti ad tenē-
da seruādaq; regni sceptrā exoptatissim⁹
q̄ pari ductus deuotōe mētis reliq̄t v̄toꝝ
agros: cognatos et p̄tiam p̄pter ch̄m: et p̄t
euāgelij: vt in hac vita cē tuplū acciperet
et in seculo futuro vitam eternā. Et ip̄e ergo
vbi ad loca sancta rhomā puenerit attōl̄
et in monachico vitā habitu cōplēs ad vi-
sionē beatorū ap̄ostolorū in celis diu d̄side-
ratā puenit. Eodē sane anno q̄ hi britaniā
relinq̄re: antistes eximi⁹ Wilfrid post: xlv.
annos accepti episcopat̄ diē clausit extre-
mū: in puicia q̄ vocat Būdalū: Corpusq;
ei⁹ loculo inditū platū est i mōasteriū ip̄i
us qd̄ dicit in Dripū: et iuxta honorē tāto
p̄tifici cōgruū in ecclia b̄ti apli Petri se-
pultū. De cui⁹ statu vitāq; (vt ad p̄ores da-
te sunt) paucis q̄ sūt gesta memorem⁹. Cū
esset puer b̄n indolis: atq; etatē moribus
trāsiens ita semodeste et circūspecte in o-
b̄ gerebat: vt merito a maiorib; quasi vn⁹
ex ip̄is amaret et veneraret. Ubi q̄rtum de-
cimū etatē p̄tigit annū monasticā seculari
vitā p̄tulit. Qd̄ vbi patri suo narrauit (iaz

em̄ mater obierat) libēter ei⁹ votis ac desi-
derijs celestib; annuit eūq; ceptis insiste-
re salutarib; iussit. Venit ergo ad insulas
Lindissarnensem: ibiq; monachoz famu-
latui se p̄tradēs diligentē: ea monastice ca-
stitatis ac pietatē erāt et discere curabat et
agere. Et q̄ acris erat ingenij didicit citis-
sime psalmos et aliq; codices. nec dū qd̄
attōsus v̄z his q̄ tōtura maiora sunt vir-
tutib; idēz humilitatis et obediētie nō me-
diocriter insignit⁹. Propter qd̄ et a seniori-
bus coetaneis suis iusto colebat affectu
In q̄ videlicet monasterio cū aliq̄t annos
deo seruiret aia duercit paulatim adolēscēs
animi sagacis minime p̄fectā esse virtutis
viam q̄ tradebat a Scotis p̄posuitq; anio
venire rhomā: et qui ad sedem ap̄licam rit⁹
ecclesiasticā siue monastiales fuerent vi-
dere. Qd̄ cūz fratrib; referre laudauerunt
eius p̄positū: eūq; ob id qd̄ mente disposu-
it perficere suadebant. At ille p̄festim veni-
ens ad reginā Eanfledam: cui notus erat
eiusq; p̄silio et suffragijs p̄fato fuerat mo-
nasterio sociatus: indicauit ei desiderij si-
bi iter beatorū ap̄ostolorū limina visitandi.
Que delectata bono adolēscēs p̄posito mi-
sit eū ad Eantū ad regē Ercuberechtū
qui erat filius auunculi sui: postulans eūz
vt honorifice rhomā trāsmitteret. Quo tē-
pore ibi gradum archiepiscopat⁹ Honori-
us vnus ex discipul⁹ beati pape Gregorij
vir in rebus ecclesiasticis sublimē iuitu-
tus seruabat. Ubi cū aliq; diu demoratus
adolēscēs animi viuacis diligenter his q̄
inspiciebat discendi operā daret: Supue-
nit illo alius adolēscēs nomine Biscop:
cognomento Benedict⁹ de nobilib; āgio-
rū cupiens et ipse rhomā venire: cuius su-
pra meminim⁹: huius ergo comitatu rex
sociavit Wilfridū v̄tq; illum secūm rho-
mam perduceret iussit. Qui cū Lūgdunū
peruenissent: Wilfrid ab Alfiño ciuitatis
episcopo retētus est. Benedictus ceptūz
iter nauim tunc Romam vsq; comp̄ euit.
Delectabat em̄ antistes prudētia verborū
iuuenis: gr̄a venusti vult⁹: alacritate actio-
nis: et p̄stantia ac maturitate cogitatōis
Cū et oia q̄ necesse habebat abundantē ip̄i
cū socijs suis q̄ diu secū erāt donabat. Et
insup offerebat: vt si vellet partē galliarū
nō minimā illi regendā cōmitteret ac filiā

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

fratris sui hginē illi pūgē daret: eū q̄ ipse loco adoptiui h̄iet. At ille gr̄as agēs pietati quā erga eū cū esset pegrin⁹ h̄ie digna ref: Rūdit: ppositū se magis alteri⁹ pueri fatiōis habere. z iō patria relicta rhomaz iter agere cepisse. Quib⁹ auditis antistes misit eū rhomā dato duce itineris: z cūct⁹ simul q̄ necessitas poposcebat itiner⁹ largiter sūministratis. obsecrās sedulo vt cū patriā reuertere⁹ p se iter facere meminisset. Veniēs p̄o rhomā z orōnib⁹ ac meditationē re⁹ ecclesiasticaz vt animo p̄posu erat quotidiano mancipat⁹ instātia peruenit ad amacitiam viri sanctissimi ac doctissimi Bonifacij vicz archidiaconi q̄ et p̄siliari⁹ erat apostolici pape. Cui⁹ magisterio q̄tuor euāgeliorū libros ex ordie dicit. cōpotū pasche rōnabilē: z alia multa que in patria nequerat ecclesiastic⁹ disciplinis accōmodare eadē magistro tradēte pcepit. Et cū mēses aliq̄t ibi studijs occupat⁹ felicib⁹ exegisset: rediit ad Alfiōnū in galliā: z tres annos ap̄d ip̄m cōmoratus attōsus est ab eo: z in tāto habitus amore vt heredē sibi illū facere cogitaret. Sed ne h̄ fieri possz antistes crudeli morte p̄reptus est. z Ulfrid ad sue poti⁹: hoc est: angloz genti ep̄atum referuatus. Nā Balbild regina missis militib⁹ ep̄m iussit interfici. quē ad locū quidē duo decollandus erat secutus est Ulfrid cleric⁹ illi⁹: Desyderās cum eo tā etsi ip̄o multū phibēte pariter occūbere. Sed hūc vbi peregrinū atq̄ oriundū de natiōe angloz cognouere carnifices: pepercere illi: neq̄ eū tradidare cū suo voluere pōtifice. At ille Britanniā veniēs cōiūct⁹ est amicitijs Aluefridi regis: qui catholicas ecclie regulas sequi semp z amare didicerat. Uñ z illi qz catholicum eū se esse comperit mox donauit terram decē familiarum in loco qui dicitur Standfrod: z non multo post monasterium. xxx. familiarū in loco qui vocatur in Drupum: quem videlicet locuz dederat p̄ idē ad construendū inibi monasterium bis qui scotos sequebant. Verum quia illi postmodum optione data maluerunt loco cedere: q̄ pascha catholicū ceterosq̄ ritus canonicos iuxta rhomane ac apostolice ecclesie consuetudinē recipere dedit h̄ illi quem meliorib⁹ imbat⁹ disciplinis ac

morib⁹ vidit. Quo in tempe ad iussione⁹ prefati regis presbyter ordinat⁹ est in eodē monasterio ab Agilberto episcopo Benissorum: cui⁹ supra meminim⁹. Desyderante rege vt vir tante eruditionis ac religionis sibi specialiter in diuiduo comitatu sacerdos essz ac ductor. Quē nō multo post detecta z eliminata (vt sup̄ docuim⁹) scotoz secta galliā mittens cum p̄silio atq̄ p̄sensu patris sui Osii episcopi sibi rogauit ordinari: cū essz annoz circiter xxx. eodē Agilberecho tunc episcopatus agente p̄sice ciuitatis: cum quo z alijs. xj. episcopi ad dedicationē antistitis cōuertētes multū honorifice ministeriū impleuerunt. Quo adhuc in transmarinis partib⁹ demorāte cōsecratus est in episcopatum Eboraci iubēte rege Osii Leadda vir sanctus: vt supra memoratum est. z tribus annis ecclesiam sublimiter regēs de hinc ad monasterij sui quod est in leitinga ei curam secessit. Accipiente Ulfrido episcopatū totius Flordāhimbroz puincie. Qui deinde regnāte Ecgfrido pulsus episcopatu: z alijs p̄ illo cōsecrati antistites: q̄rum supra meminim⁹: rhomāq̄ iturus et coram apostolico papa causam dicturus vbi nauē cōscendit flante fauonio pulsus est Fresiā: z honorifice suscept⁹ a barbaris ac rege illoz Aldgiso predicabat eis christum: z multa eozū mirabilia verbo veritatis instituens a peccatoz suozum sordib⁹ fonte salutaris abluif. Et qd̄ post modicū Ulbrozd reuerēdissimus christi pontifex in magna deuotione cōpleuit. ipse prim⁹ ibi opus euāgelicum cepit. Ibi ergo h̄yemē cum noua dei plebe feliciter exigēs sic rhomā veniēdi iter repetiit. z vbi causa ei⁹ vtilata est presente Agathone papa z pluribus episcopis vniuersozū iudicio absq̄ crimine accusatus fuisse ep̄atu esse dign⁹ inuētus est. Quo in tpe idē papa Agatho cū synodū cōgregaret rhome. cxxv. ep̄ozū aduersus eos vnā in dño saluatore volūtātē atq̄ opationē dogmatizabant: vocari iussit z Ulfridū atq̄ inter ep̄os cōsedētem dicere fidē suam simul z puincie siue insule de qua venerat. Cūq̄ catholicus fide cū suis essz inuēt⁹: placuit hoc inter cetera eiusdem synodi gestis inseri: scriptūq̄z hoc modo. Ulfridus deo amabilis ep̄us

Eborace civitatis aplice sedem d sua cau-
 sa appellas et ab hac potestate de certis in-
 certisq; reb; absolutus. et cu alijs. cxxv. eos
 epis in synodo in iudicij sede stitutus et
 p omi aq; lona li parte britanie et hybernie
 insulis q ab angloz: britonib; necno scoto-
 ru et pictoz gentib; incolunt. Verum et ca-
 tholica fide pfessus est. et cu scriptioe sua
 corroboravit. Post hec reuersus britania
 p nincia Australiu saxonu ab idolatrie ris-
 tib; ad fidem christi puerit. Uecte quoq;
 insule verbi ministros destinavit. et secun-
 do ano Alfridi q post Ecgfridum regna-
 uit: sede sua et epatu ipo rege inuitante re-
 cepit. Sz postq; qnq; anos denuo accusa-
 tus ab eode ipo rege et plurimis episcopis
 psulatu pulsus est. Veniensq; rhoma cuz p
 sentib; accusatorib; accipet locu se defen-
 dendi. Cosedentib; epis plurib; cu apo-
 stolico papa Joane oi iudicio pbatus est
 accusatores eius nonnulla in parte falsas
 ptraeiu machinasse calunias. Scriptuq;
 a pfato papa regib; angloz: Edilredo et
 Alfrido vt eu in epatum suum: eo q iniu-
 ste fuerit pdemnatu facerent recipi. In-
 uit aut causaz absolutiois ei? lectio syno-
 di beate memorie pape Agathonis q qn-
 dam ipse psentem in vrbe ad quem eodem
 consilio inter epos residentevt predixim?
 acta est. Tu ergo causa exigente synodus
 eadem coram nobilib; et frequetia populi
 iubente apostolico papa dieb; aliquot les-
 gere ventu est ad locuz: vbi scriptum erat
 Wilfridus deo amabilis epus Eborace ci-
 vitatis apostolicam sede de sua causa appel-
 las: et ab hac potestate de certis incertisq;
 reb; absolutus. et cetera q supra posuim?
 Qd vbi lectu est stupor apprehendit audi-
 entes. et silente lectore ceperunt alterutru
 reqrere q esset ille Wilfrid eps. Tu Boni-
 faci? psiliari? aplici pape: et alij pplures
 qui eu temporib; Agathonis pape ibi vi-
 derunt: dicebat ipm ee episcopu q nup rho-
 maz accusat? a suis: atq; ab a postolica ses-
 de iudicandus aduenerit. Qui ia dudum
 inqunt accusat? equib; huc aduenies mor-
 audita ac d iudicata ca et cotrouersia vtri-
 usq; part; a beate memorie papa Agatho-
 ne pbatus est ptra fas a suo episcopatu re-
 pulsus. et tantus apud eu habitus: vt ipm
 in psilio q pgregaret epoz quasi viru in-

corrupte fidei et animi probi residere pre-
 cipere. Quib; auditis dicebat oes vna cu
 potifice viru tante autoritatis: q p xl pro-
 pe annos episcopatuungebat nequa q;
 danari debere: sed ad integrum culpis accu-
 sationu absolutu patriam cu honore reuer-
 ti. Qui cu remeas in galliaz partes deue-
 nisset tact? est infirmitate repentina: et ea
 crescente adeo pressus vt neq; eq; vbi pos-
 set sz manib; ministroz portabat in graba-
 to. Sic delat? in ciuitate Bellum gallie
 qtuor dieb; ac noctib; quasi mortuus ias-
 cebat alitu tantu ptenui q; viueret demou-
 strans. Lunq; ita sine cibo et potu: sine vo-
 ce et auditu. q; triduo pseueraret. quita des-
 mu illucescere die quasi de grani expergeu
 factus: somno exurgens resedit: apertisq;
 oculis vidit circa se choros psallentiu; si-
 mul et stentiu fratru; ac modicu suspirans:
 interrogauit vbi esset Acca pres byt. Qui
 statim vocat? intravit. et videns eu melius
 habentem ac loqui iam valentem flexis genis-
 bus gras egit deo cu omnib; q aderat fra-
 tribus. Et cum parum consedissent: ac de
 supnis iudicis trepidi aliquatuz fabulari
 cepissent: iussit pontifex ceteros ad horaz
 egredi et ad Acca ps bytez ita loq; exorsus
 e. Visio mibi mo tremenda apparuit: quaz
 te audire ac siletio tegere volo. donec scia
 qd de me fieri velit de? Astitit em mibi q
 da candido pclarus habitu dicens se Mi-
 chael esse archangelu: et ob h inquit missuz
 vt te a morte renocet. Donauit eni tibi do-
 min? vitaz p oiones ac lacrimas discipu-
 lorum et fratru tuoz. et pintercessionez sue
 beate genitricis semp; virginis Marie.
 Quapropt dico tibi: quia modo quide ab
 infirmitate hac sanaberis. Sed paratus
 esto quia post quadrienniu reuertens visi-
 tabo te. Patriam ps perueniens maximam
 possessionum tuaz que tibi ablate sut por-
 tionez recipies: atq; in pace tranquilla vi-
 tam terminabis. Conualuit igif episcop?
 cunctis gaudentib; et deo gratias agenti-
 bus: ceptoq; itinere britaniaz venit. lectis
 at eplis quas aplice papa adduxerat Be-
 rechuald archiep; et Egilred qndam rex
 tuc aut abbas libentissime fauerunt. Qui
 videlicet Edilred accitis ad se Loenreduz
 quem pro se regem fecerat amicum episco-
 po fieri petijt et impetrauit. Sz Aldrid

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

Flordanbimbroz rex eū suscipere cōtem
psit. nec longo post supfuit. Un factuz est
vt regnante Osredo filio eius mor synoz
do facta iuxta fluuiū Hidd post aliquātū
vtriusq; partis p̄fictū tandē cūctis fauē
tib; i p̄sulatū sit sue recepte ecclie. Sicq;
q̄tuor annis vsq; ad diem obitus sui vitā
duxit in pace. Defunctus est autē i mona
sterio suo qd̄ habebat i puincia Undaluz
sub regimine Ludbaldi abbatis z ministe
rio fratru perlatuz i p̄mū suū monasteriū
qd̄ dicit in Dupum positus ē in ecclia be
ati apostoli Petri iuxta altare ad austruz:
vt z supra docuim⁹. z hoc de illo epitaphi
um est scriptum.

Uilfridus h magn⁹ redescit corpe p̄sul
Nac dño q̄ aulā ductus pietatis amore
Fecit: z eximio sacrauit noie petri
Lui clauēs celi ch̄s dedit arbit̄ orbis.
Atq; auro arctirio deuotus vestit̄ auro
Qui etiā sublime crucis radiante metallo
Hic posuit tropheū necnō z q̄tuor auro
Scribi euāgelij p̄cepit in ordinē libros
Ac thecā erutilo his pdignā pdidit auro
Paschalis q̄ etiā solēnia tpa cursus
Latholica ad iustū correxit dogma cano
Quem statuere patres dubioq; (nis.
errore remote

Lerta sue genti ostendit moderamīa rit⁹.
Inq; locis ist; monachoz examia crebra
Colligit: ac monitis canit q̄ regula patz
Sedul⁹ instituit multisq; domiq; forisq;
Lactat⁹ nimitū p̄ tpa lōga piclis:
Quidecies ternos postq; egit epus ānos
Trāsiit: z gaudēs celestia regna petiuit:
Dona iesu vt grex pastor; calle sequat.

Ut religioso abbati Adriano Albinus
Uilfrido in ep̄atu Acca successerit.

Capitulū XXI.

Anno post obitū p̄fati patr; p̄tio
idē quito Osredi regis reueren
dissim⁹ p̄ Adrianus abbas coz
operator in verbo Theodoro b̄tē
memorie ep̄i defunctus est. et in monaste
rio suo i ecclia b̄tē di genitric; sepult⁹. q̄ ē
annus q̄dragesimus primus ex q̄a Uitas
liano papa direct⁹ est cū Theodoro. Exq;
sūt britaniā venit. xxxj. Luius doctrina si
mul z Theodori inter alia testimonia ph̄s
bet q; Albin⁹ discipul⁹ ei⁹ q̄ monasterio

ip̄ius in regimie successit intantū studijs
scripturaz institutus est vt grecā qd̄ delin
guā nō parū ex parte latinā s̄o non min⁹
q̄ angloz que sibi naturalis est nouerit.
Suscepit s̄o p̄ Uilfrido ep̄atū Dagustal
densis ecclie Acca p̄sbyter eius vir z ipse
strenuissim⁹: z coram deo z hominib; ma
gnificus: q̄ et ip̄i ecclie sue q̄ i beati An
dree apli honore p̄secrata est edificium mul
tuario decore ac mirificis ampliauit op̄i
bus. Dedit nāq; operā (qd̄ z hodie facit) vt
adq̄sitis vndiq; reliquijs beatoz ap̄toz
z martyru christi in venerationem illoruz
poneret altaria: distinctis porticib; i hoc
ip̄um intra muros eiusdem ecclie. Sed et
historias passionū eoruz vna cū ceteris ec
clesiasticis voluminib; summa industria
congregās: amplissimā ibi ac nobilissimaz
bibliothecā fecit. Recnon z vasa sancta z
luminaria: aliaq; hmōi q̄ ad ornatū dom⁹
dei p̄tinēt studiosissime parauit. Cātorēq;
egregium nomine Daban: qui a successo
ribus discipuloz beati pape Gregorij in
cantua fuerat cantandi sono edoctus ad
se suosq; instituendos accersit: ac per ano
nos. xij. tenuit: quatinus et quo illi noue
rāt carmina eccliaistica doceret. z ea q̄ q̄n
dam cognita lōgo vsu vel negligentia in
ueterare cepant: huius doctrina i p̄iscuz
renouarent statum. Nā z ip̄e ep̄us Acca
cātator erat peritissim⁹: quō etiā in litter
sanctis doctissimus: i catholice fidei p̄fel
sione castissimus. i eccliaistica quoq; insti
tutiōis regulis solertissim⁹ extiterat. et vs
q; dum sua p̄mia deuotionis accipiat ex
istere nō desistit. vtpote q̄ a puericia i cle
ro sanctissimi ac deo dilecti Bosa eboraz
cēsis ep̄i nutritus atq; eruditus ē. Deinde
ad Uilfridū ep̄m sepe melioris p̄positi ad
ueniens oēm in eius obsequio vsq; ad obi
tū illius expleuit etatez. Cum q̄ etiam rho
mam veniēs multa illic q̄ in patria nequi
uerat ecclie sc̄e institutus vtili addidit:

Ut Leolfred abbas regi Pictorū Archi
tectos ecclie simul z eplazd̄ catholico pa
scha z tonsura miserit.

Capitulū XXII.

Et tempore Hactan rex Pictorū
qui septentrionales britannie pla
gas inhabitant admonitus: ecclie

siasticarum frequenti meditatione scripturarum abrenunciavit errori quematenus in obsequio ne pasche cum sua gente tenebatur: et se suosque omnes ad catholicam obsequiantiam dominice resurrectionis tempore celebrandum perduxit. Quod ut facilius et maiori auctoritate profecerit quesivit auxilium de gente anglorum: quos iam dudum ad exemplum sancte romane et apostolice ecclesie suarum religionem instituisse cognovit. Si quis demum sit legatarios virum venerabilem Leobfridum abbatem monasterii beatorum apostolorum petri et pauli quod est ad ostium muri amnis: et iuxta amnem tina in loco quod vocatur Ingirum: cui ipse post benedictum: de quo supra diximus: gloriosissime profuit. postulans. ut exhortatorias sibi litteras mitteret: quibus potentius profuturum posset eos qui pascha non suo tempore observare presumere: simul et de consuetudine modo vel ratione quam clericus insigniri diceret. Excepto quod etiam ipse in his non parva ex parte esset imbutus. Sed et architectos sibi mitti petiit quod iuxta morem romanorum ecclesiam de lapide ingenti ipsius facerent. promittens hanc in honorem beati apostolorum principis dedicandam. Sed quod ipsum cum suis omnibus morem sancte romane et apostolice ecclesie spiritum imitatur. In quantum distaret tam longe a romanorum loquela et natione segregati hanc edificare potuissent. Cuius religiosi votis ac precibus fauere reuerendissimus abbas Colfridus: misit architectos quos petebat: et litteras scriptas in hunc modum.

Dño excellentissimo et gloriosissimo regi Raitano Colfridus in dño salutem. Catholicam sancte pasche observantiam quam a nobis rex deo devoto religioso studio consistit: promptissime ac libentissime tuo desiderio iuxta quod ab apostolice sede didicimus patefacere satagimus. Scimus namque celitus sancte ecclesie donatum quatenus ipsi rerum dominice discende: docende: custodiende: veritati operam impendant. Nam et vere omnino dixit quidam secularium scriptorum: quia felicissimo mundo statu agerent si vel reges philosopharentur vel regnarent philosophi. Quod si de philosophia huius mundi vellet vere intelligere de statu huius mundi merito diligere potuit homo hunc mundum: quanto magis civibus patrie celestis in hoc mundo peregrinantibus optandum est: et totis animi viribus supplicandum: ut quo plus in mundo queque valent:

eo amplius eius qui super omnia est iudicis mandatis austere intendunt: atque ad observanda secum eos quos qui sibi commissi sunt exemplis simul et auctoritate instituunt. Tres sunt ergo regule sacris indite litteris quibus pasche celebrandi tempus nobis prefinitum nulla proorsus humana licet auctoritate mutari. Equibus due in lege Moysi divinitus statute. Tertia in euangelio per effectum dominice passionis et resurrectionis adiuncta est. Precipit enim lex ut pascha primo mense anni et tertia eiusdem mensis septimana. id est a quinquadecima die usque ad vicesimam primam fieri deberet. Additum est per institutionem apostolicam ex euangelio ut in ipsa tertia septimana die dominicam expectare: atque in ea temporis paschalis initium tenere debeamus. Quam videlicet regulam triformem si quis rite custodierit nunquam in adnotatione festi paschalis errabit. Verum si de his singulis enucleatius ac latius audire desideras scriptum est in exodo ubi liber adus de egypto populus israel primum pascha facere iubetur. quia dixerat dominus ad Moysen et Aaron. Mensis iste vobis principium mensium primus erit in mensibus anni. Loquimini ad universum ceterum filiorum israel et dicite eis. Decima die mensis huius tollat unusquisque agnum per familias et domus suas. et paulo post. et servabitis eum usque ad quatuordecimam mensis huius. Immolabitque eum universa multitudo filiorum israel ad vesperam. Quibus verbis manifestissime constat quod ita in observatione paschali mentio sit diei quatuordecime: ut non tamen ipsa in die quatuordecima pascha fieri precipiatur: sed adveniente tandem vespere diei quatuordecime. id est. quinta decima luna que initium tertie septimane faciat in celi facie. procedente agnus immolari iubetur. et quod ipsa sit non quinquedecime lune in qua percussis egyptiis israel est a longa servitute redemptus. Septem inquit diebus azyma comedetis. Quibus iterum verbis tota tertia septimana eiusdem primi mensis decernitur solennis esse debere. Sed ne putarem easdem septem dies a. xiiii. usque ad. xx. esse computandos continuo subiicit. In die primo non erit fermentum in domibus vestris. Quicumque comederit fermentum peribit anima illa de israel a die primo usque ad diem.

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

septimū z cetera vsq; dum ait. In eadem em ipa die educā exercitū vestruz de terra egypti. Primuz ergo diem azymoz appellat eū in quo exercitū eoz esset educturus de egypto. Cōstat autē quia nō quartadecima die in cui⁹ vespera agnus est immolat⁹: z que pprie pascha pasche dicit⁹: s; qn⁹ tadecima sunt educti ex egypto: sicut in libro Numeroz apertissime scribit. Profertur igit de Ramesse quitadecima die mensis primi. altera die fecerunt pbase filij israel i manu excelsa. Septē ergo dies azymoz in quaz pma eductus est popul⁹ domini ex egypto ab initio (vt diximus) tertie septimane. hoc est: a quintadecima die mensis pmi vsq; ad. xxj. eiusdē mensis diē cōpletuz cōputari oportet. Porro dies. xiiij. extra hūc numerū separatū sub paschetitulo pnotat: sicut Exodi sequentia patent edocent. Ubi cū dictū esset. In eadē enim ipa die educā exercitū vestrū de terra egypti: p⁹tin⁹ additū est: z custodietis diē istuz in generationes vras ritu perpetuo. P⁹mo mense quartadecima die mensis comedetis azyma vsq; ad diē vicesimā primā: non septē solummodo: sed octo potius esse dies si et ipa quartadecima annumeret. Sin aut vt diligent⁹ explorata scripture veritas docet a vespera diei quartedecime vsq; ad vesperaz vicesime prime computaremus. videbim⁹ pfecto q; ita dies. xiiij. vesperam suam in festi paschalis initiuz preterrogat: vt nō amplius tota sacra solēnitas q; septem tantūmodo noctes cuz totidez dieb; comprehendat. Unde vere esse pbat nostra diffinitio. quia temp⁹ paschale primo mense anni et tertia eius hebdomada celebrāduz esse dixim⁹. Veraciter ei tertia agit hebdomada quod a vespera quartedecime diei incipit: z in vespera vicesime prime cōpletur. Post q; so pascha immolat⁹ est christus diemq; nobis dominicaz que apud antiquos vna vl' prima sabbati siue sabbatoz vocatur gaudio sue resurrectionis fecit esse solennem. Ita hanc apostolica traditio festis paschalib; inseruit vt nihil omnimodis de tpe pasche legalis preoccupandum: nihil minuēdum esse decerneret: quin potius statuit vt expectaretur iuxta preceptuz legis. id est. prim⁹ anni mensis expectaretur quartadecima dies illius

expectaret vespera eiusdē. z cuz hec in sabbatū forte iciderit tolleret vnusq; agnū per familias z domos suas z immolarent eum ad vesperā. id est prepararent omnes ecclesiaz per orbem que vnam catholicam faciunt panem z vinum i ministeriū carnis et sanguinis agni immaculati qui abstinuit peccata mundi. z precedente cōgrua lectionū orationum ceremoniaz paschaliū solēnitate offerret hec domino in spem future sue redemptionis. Ipa est em eadem nox in qua de egypto per sanguinez agnē Israelitica plebs erepta est. Ipa ē in qua per resurrectionē christi liberat⁹ est a morte eterna populus ois dei. Hanc autē il lucecente die dominica primā paschali festi diem celebrarent. Ipa est em dies i qua resurrectionis sue gloriā dominus multifario pie reuelatiōis gaudio discipulis patefecit. Ipa pma dies azymoz: de q; mltū distincte in Leuitico scriptum est: Mense primo quartadecima die mensis hui⁹ ad vesperam pbase domini est: et quintadecima die mensis huius solennitas azymozū domini est. Septem diebus azyma comedet. dies prim⁹ erit celeberrim⁹ sanctusq;. Si ergo fieri posset vt semper in diē quartumdecimum primi mensis. i. i lunaz quintadecimaz dominica dies incurreret vno semper eodemq; tempore cum antiquo di populo q; sacramentozū genere discretio sicut vna eademq; fide pascha celebrare possemus. quia vero dies septimane nō equali cum luna tramite percurrit decreuit apostolica traditio: que per beatus Petrum rhome predicata: per Marcum euāgelistam et interpretem ipsius alexandrie confirmata est. vt adueniente primo mense adueniente in eo vespera diei quartedecime expectaretur etiam dies dominica a quitadecima vsq; ad vicesimā primaz diez eiusdem mensis. In q; cunq; em harū inuenta fuerit merito in eo pascha celebrabitur. Quia nimiz hec ad numez pertinet illaz septem dierū quib; azyma celebrari iubet. Itaq; fit vt nunq; pascha nostrum a septimana mensis primi tertia partez declinet: sed vel totam eam: id est omnes septem legatum azymozū dies vel certe aliquos de illis teneat. Nam z saltez vnus ex his hoc est ipm septimum apprehendet quez tamē

excellēter scriptura cōmendat. Dies autē in
 quiens septimus erit celebrior et sanctior
 nullūq; seruire op^o fiet in ed. Nullus ar
 guere nos poterit q̄ non rectum dñicūz
 pasche diem quem de euāgelio suscepim^o
 in ipsa quam lex statuit tertia primi mēsis
 hebdomada celebrem^o. Cuius obseruan
 tie catholica ratione patefacta: patet ecōs
 trario error irrationabilis eorum qui p̄fi
 xos in lege terminos nulla cogente neces
 sitate: vel anticipare: vel transcendere p̄su
 munt. Nāq; sine ratione necessitatis alicu
 ius anticipant illi tempus in lege p̄scriptū
 qui dominicū pasche diem a quartadeci
 ma mēsis p̄mi vsq; ad vicesimā putant lu
 nā esse seruandā. Eū em̄ a vespa diei tertie
 decime vigilias sancte noctis celebrare in
 cipit clarz q̄ illum in exordio sui pasche
 diem statuunt cuius nullam omnino mē
 rionē in decreto legⁱ inueniūt. Ercū vicesi
 ma prima die mēsis pascha dominicū ce
 lebrare refugiūt: patet p̄fecto q̄ illā p̄ oīa
 diem a sua solennitate fecerunt quam lex
 maiore p̄ ceteris festiuitate memorabilez
 sepe nūero cōmēdat. Sicq; diē pasche or
 dine p̄uerso et aliquando in secūda hebdo
 mada totam compleant: et nunq; hebdo
 mada tertie septimane ponāt. Rursumq;
 quia sextadecima die mēsis sepe dicti vs
 q; ad vicesimā secūda pascha celebrare ma
 gis autumant. Non minore vtiq; errore
 tametsi altero latere a recto veritatⁱ trami
 te diuertūt: et veluti naufragia scille fugiē
 tes in carybdis voraginē submergēdi de
 cidunt. Nam cū a luna: xvj. primi mēsis
 oriente. id est a vespera diei quintedecime
 pascha incipiendū doceant: nimirum cō
 stat quia quartadecimā diem mēsis eius
 dem quā lex primitus et p̄cipue cōmēdat
 a sua p̄orsus solennitate secludūt. Ita vt
 q̄ntedecime in q̄ ppl̄s dei ab egyptiaca ser
 uitate redemptus est: in q̄ dñs suo mūdū
 sanguine a pctōz tenebris liberauit. In q̄
 etiam sepultus spem nobis post mortem
 beate quietis tribuit vix vesperā tangant
 idem q̄ penā erroris sui in semetip̄os re
 cipientes. Cum in vicesima secūda die mē
 sis pasche diem statuunt dñicū: legitimos
 vtiq; terminos pasche apta trāsgressione
 violant: vtpote qui ab illius diei vespera
 pascha incipiunt in quo hoc lex cōsumma

ri r̄p̄fici debere decernit. Illam in pascha
 diē assignet p̄mā cuius in lege mētio nul
 la vsq; repitur id ē quarte primā septima
 ne. qui vtriq; nō solum in diffinitōe et cō
 poto lunarū etatis: sed et in mēsis primi
 nunq; inuētiōe fallunt. Que disputatio
 maior est q̄ epistola hecyl valeat compre
 hendi vel debeat. Tū hoc dicā q̄ post eq
 noctiūz vernale semp in enarrabiliter pos
 s̄ inueniri q̄ mēsis iuxta compotū lune
 primus anni est q̄ esse debeat vltim^o. Eq
 noctium at iuxta sniam oīm orientalium
 et maxime Egyptioz: q̄ p̄ ceterⁱ doctori
 bus calculandi palmā tenent. xij. Kal. ap
 die puenire cōsuevit: vt etiā ipi horoloica
 inspectione pbauimus. Quecūq; ergo lu
 na ate equinoctiū plena est quartadecima
 videlicet vel q̄ntadecima existēs hec ad p̄
 cedentis anni nouissimūz p̄inet mensem
 ideoq; pasche celebrando habilis non est.
 Que p̄o post eqnoctium: vel in ipso eqno
 ctio suū pleniluniū haber: in hac absq; vl
 ladubietate p̄mi mēsis est et antiquos pa
 scha celebrari solitos et nos vbi dominica
 dies aduenerit celebrare noscēdū est. Qu
 ita fieri oportere illa nimirum ratio cogit
 quia in Genesi scriptū est q̄ deus fecit duo
 magna luminaria: luminare maius vt p̄e
 esset diei: et luminare min^o vt p̄esset nocti.
 Vel sicut alia dicit editio: luminare mai^o
 inchoationem diei: et lumiare min^o incho
 ationē nocti. Si ergo p̄us solā a medio p̄
 cedens orientis equinoctium vernale suo
 p̄finit exortu. Deinde luna sole ad vespe
 ram occidente et ipsa plena a medio secuta
 est orientis: ita omnibus annis: id ē p̄me
 lune mēsis eodem necesse est ordie serua
 ri: vt non ante equinoctium: vel ipso equi
 noctio die: sicut in p̄ncipio factum est: vel
 eo transceso pleniluniū habere debeat:
 acsi vno saltem die plenilunium tēpus eq
 nocti p̄cesserit non hanc primo mēse inci
 pientis: sed vltimo potius p̄teriti lunā
 esse ascribendā: et ideo festis paschalib; in
 habilem memorata ratio probat. Qu si my
 sticā q̄z vos in his ratōem audire delectat
 primo mense anno qui etiaz mēsis nouo
 rum dictus est pascha. facere iubemur. q̄a
 renouata ad amorē celestium spiritu mē
 tis nostre sacramētū domice resurrectionis
 et ereptionis nostre celebrare debem^o

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

Tertia eiusdē mēsis septimana facere p̄cipimur quia ante legem ⁊ sub lege promissus tertio tempore seculi cum gratia venit ipse qui pascha nostrum immolaret christus: qui tertia post immolationem sue passionis die resurgens a mortuis hāc dominicam vocari: in ea et nos annuatim paschalia eiusdem resurrectionis voluit festa celebrare. Quia nos quoque ita solum veraciter eius solennia celebramus si per fidem ⁊ charitatem pascha id est transitū de hoc mundo ad patrem cū illo facere curabimus. Post equi noctiū veris plenilunium mēsis p̄cipimur obseruare pascha: vt videlicet primo sol longiorem nocte faciat diem. Deinde luna plenum sue lucis orbem mundo p̄sentet: quia primo quidem sol inficere in cuius p̄nis est sanitas: id ē dominus Iesus p̄ resurrectionis sue triumphum cunctas mortis tenebras superauit: ac si ascendēs in celos misso desuper spiritu ecclesiam suam que sepe lune vocabulo designatur interna lucis gratia repleuit. Quem videlicet ordinē nostre salutis propheta contēplatus aiebat. Elenat⁹ est sol: et luna stetit in ordine suo. Qui ergo plenitudinē lune paschalis ante equinoctiū prouenire posse contenderit: talis ministeriorū celebratione maximorū a sanctarū quidem scripturarū doctrina discordat. Eō discordat autem eis qui sine p̄ueniēte gratia christi se saluari posse confidunt: quasi vera lux tenebras mundi moriendo ac resurgere nunquā vicisset p̄fectam se habere iusticiam dogmatizare p̄sumūt. Itaque post equinoctialem solis exortum post plenilunium primi mensis hunc ex ordine subsequens: id est post completarū diem eiusdem mēsis quartādecimā que cuncta ex lege obseruanda accipimus: expectamus adhuc monēte euangelio in ipsa hebdomada tertia tempus diei dominice: et sic demū votiuā pasche nostri festa celebramus vt idicemus nos non cum antiquis excussum egyptie seruitutis iugum venerari: sed redemptionem totius mundi: que in antiqui dei populi liberatione p̄figurata: in christi autem resurrectione completa est deuota fide ac deuotiōe colere: vt que resurrectionis etiā nostre quāz eadē die dñica futuram credimus: spe nobis certissima gaudere signet

mus. Hic autem que in nobis sequēdum monstram⁹ composus pasche decenouali circulo continet. Qui dudum quidem hoc est ipsis apostolorū temporibus seruari in ecclesia cepit: maxime Rhome et Egypti: vt supra iam diximus. Sed per industriā Eusebii quia beato martyre Pamphilo cognomen habet distinctus in ordinem compositus est: ⁊ quatenus per Alexandrie pontificem in singulis annis per omnes ecclesias mandari consueuerat: iam deinde cōgesta in ordine serie lune quartādecime facillime posset ab omnibus sciri: cuius cōpotū paschalis Theophilus Alexandrie p̄sul in centum annorum tempore Theodosio imperatori composuit. Item successor eius Cirillus seriem nonaginta et quinque annorum in quinque decenoualibus circulis comprehendit. Post quem Dionysius eximius totidem alios ex ordine pari schemate subnexuit qui ad nostra vsque tempora p̄tingebant. quibus termino appropinquātib⁹ tanta hodie calculatorum exuberat copia vt etiam in nostris per Britanniaz ecclesijs plures sint qui mandatis memorie veteribus illis Egyptiorū argumentis facillime possint in quolibet spacio temporū paschales p̄terdere circulos etiāsi ad quingentos vsque ad xxxij voluerint annos: quibus explet⁹ omnia que ad solis ⁊ lune mēsis ⁊ septimane cōsequentiā spectant eodē quo prius ordine currūt. Ideo autē circulos eosdem temporis instantiam vobis mittere curauimus. quia de ratione t̄m temporis paschalis instrui querentes ipsos vobis circulos pasche catholicos abūndare probastis. Verū his de pascha succincte: vt petistis: strictimque commemoratis tonsuram quoque: d pascha pariter vobis litteras fieri voluistis: hortor vt ecclesiasticam ⁊ christiane fidei cōgruam habere curatis. Et quidem scimus quia neque apostoli omnes vno eodemque sunt modo attonsi: neque nunc ecclesia catholica sicut vna fide: spe: et charitate in deum consentit: ita et iam vna atque indissimili totū p̄ orbē tōsure sibi forma congruit. Denique vt superiora id est patriarcharū tempora respiciamus Job exemplar patientie: dū ingruente tribulationum articulo caput torundi p̄baui. vti quia tempore felicitatis capillos

nutrire cōsueuerat. At Joseph et ipse casti-
tatis: humilitatis: pietatis ceterarūq; vir-
tutū executor ac doctor eximius cum ser-
uitio absoluendus attonsus esse legitur.
Patet pfecto quia tempore seruitutis in-
tōsis in carcere crinibus manere solebat.
Ecce vterq; vir dei diuersus ab altero vul-
tū habitūq; foris p̄mōstrabat: quoz tñ in-
cōscientia in parili stutū sibi gratia con-
cordabat. Uterq; etsi p̄fiteri nobis liberum
est quia tonsure discrimen nō noceat q̄b;
pura in deum fides et charitas in primū
sincera est: maxime cum nunq; patrib; ca-
tholicis sicut de pasche: v̄l fidei diuersita-
te cōflictus: ita etiā de tonsure differentia
legat aliqua fuisse cōtrouersia. Inter oēs
tñ quas vel in ecclesia v̄l in vniuerso hoīz
genere reperimus tonsuras: nullam magis
sequendā nobis amplectendā iure dixerim
eam quā in capite suo gestabat ille cui se
dñs cōfidenti ait. Tu es petrus et sup hāc
petrā edificabo ecclesiā meā: et porte infe-
ri non p̄ualebūt aduersus eam. et tibi da-
bo clauēs regni celoz. Nullam magis abo-
minandā detestandāq; merito cunctis si-
delib; crediderim ea quā habebat ille cui
gratias sanctis p̄s cōparari volenti dicit
idem Petrus. Pecunia tua tecū sit in p̄di-
tione: quoniam donū dei existimasti pecu-
nia possideri. Non est tibi pars neq; sortis
in sermone hoc. Neq; p̄o ob id tñ in coro-
nā attondimur: quia Petrus ita attonsus
est: sed quia Petrus in memoriā domini-
ce passionis ita attōsus est: idcirco et nos
qui p̄ eandem passionē saluari desiderā-
mus: ipsius passionis signum cum illo in
vertice summa vici; corpis nostri parte ge-
stamus. Sic em̄ om̄is ecclesia que p̄ mor-
tem sui iustificatoꝝ ecclesia facta ē signū
sancte crucis eius in frōte portare cōsue-
uit vt crebro vexilli hui; munimie a mali-
gnoz spiritūz defendat in cursib;: crebra
huius ammonitione doceat se quoq; car-
nem suam cum vicij; et cōcupiscentij; cru-
cifigere debere. Ita etiam oportet eos qui
vel monachi votum: vel gradum clericā-
tus habentes: artioribus se necesse habēt
pro dño cōtinentie frenis astringere. For-
mā quoq; coronę quā ipse in passione spi-
neā portauit in capite: vt spinas ac tribu-
los petroz nostroz portaret. id est exporta-

ret et auferret a nobis: suo quēq; in capite
p̄ tonsurā preferre. Ut se etiā irrisiones et
opprobria pro illo libent ac p̄mpte oīa suf-
ferre ip̄a etiā frōtis inspectione doceant:
vt coronā vite eterne quāz repromisit de-
us diligentib; se: se semp expectare: proq;
huius p̄ceptione et aduersa semū di et pro-
spera cōtemnere designēt. Cetera in tonsu-
ram eā quā magus frater habuisse Simo-
nē quis rogo fidelij; nō statim cum ip̄a ma-
gia p̄mo testet et merito exufflet aspectūq;
in frontē: siquidē sup̄ficie coronę videtur
speciē p̄ferre. Sed vbi ad ceruicem consi-
derando p̄uenieris decurtatā eā quāz te vi-
dere putas inuenias coronā. Ut merito
talē symoniacis et nō ch̄ianis habitū est
cōuenire cognoscas qui in presenti q̄dez
vita a deceptis hoīb; putabant digni per-
petue glia coronę. Sed in ea que hanc se-
quit vitam nō solū oī spe coronę priuati:
sed eterna insup sunt pena damnati. Neq;
p̄o me hec ita p̄secutūz estimes quasi eos
qui hanc tonsuram habent condemnā-
dos iudicem si fide et operibus vnitati ca-
tholice fauerint: imo cōfidenter profiteoz.
plurimos ex eis sc̄tōs ac deo dignos exti-
tisse. Ex quib; ē Adamnāz abbas et sacer-
dos Colūniensij; egregius: qui cum lega-
tus sue genti ad Alfridūz regē missus: no-
strū q̄z monasterij; videre voluisset: mirā-
q; in morib; ac verbis prudētiā: humilita-
tē: religionē ostenderet. Dixit ille iter alia
colloquens. Obsecro sancte frater qui ad
coronam te viteq; terminum tendere cre-
dis: q; contrario tue fidei habitu termina-
tam in capite coronę imaginē portes. Etsi
cōsortij; beati Petri queris: cur eius quez
ille anathematizauit tōsure imaginēz imi-
taris: et non potū ei; cū quo in eternū bea-
tus viuere cupis etiā nūc habitū te q̄ntūz
potes diligere monstras. Respondit ille.
Scias p̄ certo frat̄ mi dilecte: q̄a etsi Si-
monis tonsuraz ex cōsuetudine patrie habe-
am: simonachicā tñ p̄fidia tota mēte dete-
stor ac respuo. beatissimi autem apostoloꝝ
rū principis quantūz mea paruitas suf-
ficat vestigia sequi desidero. At ego. Cre-
do inquam vere q; ita sit sed tamē indicio
sit q; ea q; apostoli Petri sibi in abdito cor-
dis amplectimni siq̄eius esse nostis etiā
in facie tenet. Namq; prudentiā tuā factū

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

lime dñi dicare eoz qđ apertius multo sit eius que in corde tuo abominat: cuiusq; horrendā faciem videre refugis habitum vultus a tuo vultu dō iam dicato separe: z contra eius quem apud deū habere patronū queris sicut facta vel monita cupi sequi. Sic etiam morem habitus te imitari condeceat. Hec tunc Adamnano dixi qui quidem quantum conspectis ecclesiarum nostraz statutis profecisset probavit. Cum reuersus ad Scotiā multas postea gentis eiusdem turbas ad catholicā tēporis paschalis obseruantia sua predicatōe correxit. Tamen etsi eos qui in Du insula morabantur monachos quib; speciali rectoris iure preerat: necdum ad vitaz statuti melioris reducere valebat. Tōsurā quoq; si tamen sibi auctoritatis subesse emendare meminisset. Sed z nunc tuaz prudentiā rex amoneo vt ea que vnitati catholicę z apostolice ecclesie concinnant vna cū gente: cui ter rex regum z dominus domitorum prefecit: in omnibus seruare cōtendas. Sic em̄ fit vt post acceptaz temporalis regni potentiam: ipse beatissimus apostolorū princeps celestis quoq; regni tibi tuisq; cum ceteris electis libes pādat introitum. Gratia te regis z in longiori tempore regnantē ad nostram omnium pacē custodiat incolumē dilectissime in christo fili. Hec epistola cum p̄sente rege Flaiaz no: multisq; vir; doctoribus esset lecta ac diligenter ab his qui intelligere poterant in linguam eius ppriam interpretata. multum de eius exhortatiōe gauisus esse phibetur: ita vt surgens de medio optimatū suorum confessu genua flecteret in terras deo gratias agens q; tale munusculum dē terra Anglor; meretur accipe. et quidem etātea noui inquit: quia hec erat vera pasche celebratio: sed intantum moderatorem huius temporis obseruandi cognosco vt parum mihi omnimodis videt de his antea intellexisse. Unde palam pfiteor: vobisq; qui assidetis p̄sentibus protestor: q; hoc obseruare tempus pasche cum vniuersa mea gente p̄petuo volo. Hęc accipere debere tonsurā quā plenā esse rationis audim; omnes qui in meo regno sunt clericos decerno. Hęc mora: que dixerat regia auctoritate pfecit. Statim nanq; ius

su publico mittebant ad transcribenduz: discendum: obseruandum per vniuersas Pictorum puincias circuli pasche decem noualis oblitteratis per omnia erroneis lxxiiij. annorum circulis. Attondebant omnes in coronaz ministri altaris ac monachi. Et quasi nouo se discipulatu beattissimi apostolor; p̄ncipis Petri subditā: eiusq; tutandaz patrociniū gens correcta gaudebat.

Ut Duenses monachi: cū subiectis sibi mōasterijs canonicuz p̄dicatē Ecgberecto celebrare pascha ceperūt.

Capitulū. XXIII

Ec multo post illi q; q; in sulā Hinc incolebant monachi Scotie nationis: cū his q; erāt subditi mōasterijs ad rituz pasche ac tonsure canonicū dño pcurate pducti sunt. Siq; dem anno ab incarnatione dñi. dccclxxij. q; Osredo occiso Loenredus gubernacula regni Flordanhimbrozū suscepit. Cum venisset ad eos ad Dyberniaz deo amabilis z cū oī honorificentia nominandus p̄ ac sacerdos Ecgberect: cuius superius memoriam sepius fecim;: honorifice ab eis z multo cū gaudio susceptus est: qui quoniam z doctor suauissimus: et eorum que agenda docebat erat executor deuotissimus libenter auditus ab vniuersis. Immutauit p̄s ac sedulis exhortationibus inueteratam illā traditionē parentū eoz: de q; applicū illū licet pferre sermonē. Quē emulationē dei habebāt: sed non fm scientiaz. Catholicosq; illos atq; apostolico more celebrationē: vt diximus p̄cipue solēnitatis sub figura corone p̄petis agere perdocuit. Quō mira diuine cōstat factū dispensatione pietatis. z qm̄ gens illā quam nouerat scientiam diuine cognitionis: libenter ac sine inuidia populis Anglor; cōmunicare curauit. Ip̄a q; postmodum p̄ gentem Anglor; in eis q; minus habuerat ad p̄fectā viuēdi normā pueniret. Sicut ecōtra Britones q; nolebāt Anglis quaz habebāt fidei christiane noticiā p̄dere credentib; iaz pplis Anglorum. et in regula fidei catholicorum per omnia instructis ipsi adhuc instructis ipsi adhuc inueterati et claudicantes a semitis suis et capita fieri sine corona p̄tēdūt: et solēnia

ebri sine ecclesia christi societate venerat
 Susceperunt autem Buenses monachi do-
 cente Egberecho ritus viuendi catholi-
 cos sub abbate Duum chado post annos
 circiter. lxxx. ex quo ad predicandum gē Ang-
 glorū Aidanū miserunt antistitem Wāsit
 aut vir dñi Egberecht annos. xij. in pfa-
 ra insula quam ipse vel vt noua quadā re-
 lucente gratia ecclesiastice societatis r pac-
 chusto psecrauerat. Anno qñ incarnatiōis
 dñice. dccxxix. q pascha domīcuz octauo
 Kal. Bāij die celebrabat cū missarū solē-
 nia in memoriā dñice eiusdē resurrectiōis
 celebrassz. Eodē die r ipse migravit ad do-
 minum ac gaudiuz summe festiuitatis qd
 cum fratribus quos ad vnitatis gratiam
 conuerterat inchoauit cū domino: r apo-
 stolis ceterisq celi ciuibz cōpleuit: imo ad
 ipm celebrare sine fine n̄ desinit. Mira at
 dñice dispēsatio puisionis erat q venera-
 bilis vir nō solū in pascha trāsīuit de hoc
 mūdo ad patrē: verū etiā cū eo die ad pas-
 cha celebraret qñunq̄p̄ in eis locis cele-
 brari solebat. Haudebāt aut fres s̄ cogni-
 tiōe certa r catholica t̄pis paschalis: leta-
 bant de patrocīnio p̄gentis ad dñm patrē
 p̄quez fuerant correcti. Gratulabat ille q
 eatenus in carne seruatus est: donec illuz
 in paschales diē suos auditores quē semp-
 per atēa vitabāt suscipet. ac secū agere vi-
 deret. Sicq̄ cert⁹ de illaz correctiōe reue-
 rendissim⁹ pater exultauit vt videret diez
 dñi: vidit: r gauisus est.

Quis sit in p̄nti status gentis Angloruz
 Britānie totius: cū recapitulatiōe chro-
 nica totius opis.

Caplm. XXXIII.

Anno dñice incarnatiōis. dccxxv
 qui erat añ. vij. Dñici regis For-
 dābimbroz q̄ Loenredo successe-
 rat: Uitred fili⁹ Egberechti rex
 Cātuariorū d̄funct⁹ ē. ix. die Kal. Bāij. r
 regni qd p. xxxiij. semis ānos tenebat fili-
 os tres Edilberechtū: Eadberechtū r Al-
 dricuz reliq̄t heredes. Anno post quē pri-
 mo Tobias Torfensis ecclesie p̄sul d̄fun-
 ctus est vir: vt supra meminim⁹ doctissi-
 mus. Erat em̄ discipulus beate memorie
 magistroruz Theodozi archiep̄i r abbat
 Adriani. vñ vt dictū est cū eruditiōe litte-
 rarum vel ecclesiasticaz vel generalī ita

grēcā quoq̄ cū latina didicit ligūā: vt eas
 notas et familiares sibi eas q̄ natiuitatē
 sue loq̄lā haberet. Sepult⁹ s̄o est in porti-
 cu sc̄ti Pauli apli: quā intro ecclesiaz sancti
 Andree sibi ipi in locum sepulcri fecerat.
 Post quē ep̄atus officium Aldulf Berec-
 ualdo archiep̄o p̄secrāte suscepit. Anno
 dñice incarnatiōis. dccxxix. apparuerūt co-
 mete due circa solē: multū intuetibz terro-
 rem incutientes. Una q̄ppe sole: p̄cede-
 bat mane orientē: altera vespere sequēbat
 orientem: quasi orienti simul et occidenti
 dire cladi p̄sage: vl̄ certē vna diei: altera
 noctis p̄currebat exortum: vt vtroq̄ tem-
 pore mala mortalibz imminere signaret.
 Portabāt aut faciem ignis cōtra aq̄lonez
 q̄si ad accēdendū ad diē. Apparebāt q̄ mē-
 se ianuario r duabz ferme septimāis p̄ma-
 nebāt. Quo tpe grauissima sara cenorū lu-
 es Gallias misera cede vastabat. r ipsi nō
 mlto post in eadē puincia dignas sue p̄fi-
 die penas luebāt. Quo anno vir dñi Egb-
 berecht vt supra cōmemorauim⁹: ipso die
 pasche migravit ad dñm: et mox pacto pa-
 scha hoc est septima iduum Bāiaruz die
 Dñric rex Fordanimbroz vita decessit.
 Cum ergo regni qd vndecim ānis guber-
 nasset successorē forte Leoluulfum decre-
 uissz fratrem illius qui ante se regnauerat
 Loenredi regis: cuius regni et p̄ncipia r p̄-
 cessus tot a tātis redūdauere rerū aduer-
 santū motibz: vt quid de his scribi debe-
 at: queve habitura sint finē singula necdū
 scire valeat. Anno dñice incarnatiōis
 dccxxij. Berecuald archiep̄iscopus lōgo
 consumpt⁹ etate defunct⁹ est die iduū Ja-
 nuariarū q̄ sedit ānos. xxxvij. mēses. iij. di-
 es. xiiij. p̄ q̄ āno eodē fact⁹ est archiep̄s vo-
 cabulo Tacuini s̄ puincia Merciorū cuz
 fuisset p̄sbyter in monasterio qd vocatur
 Buiduū. Cōsecrat⁹ est aut in Doruuer in
 ciuitate a viris venerabilibz Daniele Uē-
 tano r Ingualdo Lugdonēsī r Alduino
 Laidfeldensē r Aldulfo Drosensī antisti-
 te die decima Junij mensis: Dominica:
 vir religiōe r prudentia insignis: sacrisq̄
 lris nobilitate instructus. Itaq̄ in p̄nti ec-
 clesiaz Cātuariorū Tacuini r Aldulf ep̄i
 p̄sunt. Porro puincie orientaliū saxonuz
 Inguald ep̄iscop⁹: puincie orientaliū An-
 glorum Alberc et Dadulca ep̄i: puincie

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

occidentaliū saxonum Danielz Fortheri
episcopi: puicie Merciorū Alduini epis
scopus z eis populis qui vltra amnem sa
brinam ad occidentem habitāt Valuche
tot episcopus: puicie Buicciorū Ulfrid
episcop⁹ prouincie Lindissarorum. Lym
berech episcopus p̄est. Episcopatus Ue
cte insule ad Danielē p̄tinet episcopū Uē
te ciuitat⁹ puincie australiū saxonū iā aliz
quot annis absq; episcopo manens: mini
sterium sibi episcopale ab occidentaliū sa
xonum antistite querit. Eche omnes pro
uincie ceteraq; australes ad confinium vs
q; ad Dumbre fluminis cum suisq; regis
bus Merciorū regi Edilbalde subiecte s̄t
At p̄o prouincie Nordanhimbroz cui rex
Leoluulf preest quattuor nunc episcopi p̄
sulatum tenent. Ulfrid in Eboracensi ec
clesia. Ediluald in Lindissarnesi ecclesia
Acca in Dagustaldensi ecclesia Pectemi
nia que candida casa vocat: que nup mul
tiplicatis fidelium plebibus in sedem p̄o
tificatus addita ipsum p̄mum habet anti
stitem. Pictorū quoq; natio tempore hoc
z fedus pacis cum gente habet Anglorū:
et catholice pacis et veritatis cuz vnuer
sali ecclesia p̄ticeps existere gaudet. Sco
ti qui Britannia incolūt suis contenti fi
nibus: nil contra gētem Anglorū insidia
rū molunt aut fraudiū. Britōes quibus et
maxima ex parte domestico sibi odio gen
tem Anglorū: et totius catholice ecclie sta
tū pascha minus recto moribusq; impro
bis impugnent. tamen z diuina sibi z hu
mana prorsus resistere p̄tute in neutro cu
pitum possit obtinere p̄positū: quippe qui

quis ex parte sui sint viris nōnulla tamē
ex parte Anglorū seruitio mancipati q̄ ar
ridente pace ac serenitate tempoz plures
in gente Nordanhimbrozū taz nobiles q̄
p̄uati se suosq; libros deposit⁹ armis sas
tagunt: magis accepta tonsura monasteri
alibus ascribere votis: q̄ bellicis exercere
studijs. Que res quem sit habitura finem
posterior etas videbit. Sic est impresen
tiaz vniverse status Britaniē anno aduē
tus Anglorū in Britannia circiter du cēte
simo octogesimo quinto. Dñice autē incar
nationis anno. dccxxi. in cuius regno p̄
petuo exultet terra: et congratulante in fi
de eius Britaniā letent insule multe z cō
fiteant memoria sanctitatis eius. Uez ea
que tēpoz distinctiōe lati⁹ digesta sūt ob
memoriam cōseruādā breuit er recapitula
ri placuit. Anno igit̄ añ incarnationē doz
minicā sexagesimo Sanius Julius cesar p̄
mus rhomanorū Britaniā bello pulsauit
z vicit: nec nō tñ ibi regnuz potuit obtine
re. Anno ab incarnatōe dñi. xlyi. Claudi
us secundus rhomanorū Britaniā adies
plurimā insule partem in deditiōem acce
pit.

Libri ecclesiastice historie gentis An
glorū venerabilis Bede: Imp̄s ac sum
ptib⁹ circūspecti viri Joānis Rynman:
accurate reuisi Imp̄s q; in Imp̄iali oppi
do Dagenaw p̄ induitriū Henricū Bran
inibi incolā Finiūt feliciter Anno salut⁹
nostre. D. ccccc. xxi. prima die Mensis
Septembris.

